

Wotomin

PRZYSZŁOŚCI

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU GMINY DO 2035 ROKU

DIAGNOZA STRATEGICZNA

Opracowanie

Spis treści

1. Metodologia.....	4
2. Portret terytorialny.....	5
3. Diagnoza sfery społecznej	9
3.1. Struktura demograficzna.....	9
3.2. Pomoc społeczna	17
3.3. Ochrona zdrowia	25
3.4. Edukacja i wychowanie	29
3.5. Kapitał społeczny	33
3.6. Kultura.....	39
3.6.1. Zabytki	43
3.7. Bezpieczeństwo.....	44
3.8. Gospodarka mieszkaniowa	48
4. Diagnoza sfery gospodarczej	53
4.1. Gospodarka i przedsiębiorczość.....	53
4.2. Rynek pracy.....	59
4.3. Finanse samorządowe	64
5. Diagnoza sfery przestrzennej.....	69
5.1. Infrastruktura techniczna	69
5.2. Transport i łączność	77
5.3. Planowanie przestrzenne i rewitalizacja	83
5.4. Infrastruktura sportowo-rekreacyjna.....	88
5.5. Ochrona środowiska	91
6. Wyniki badań ankietowych i jakościowych	100
6.1. Wyniki badania ankietowego.....	100
6.2. Podsumowanie badań jakościowych	114
6.3. Konkurs „Wizja Wołomina Marzeń”	123
7. Podsumowanie i wnioski z diagnozy	126
Sfera społeczna	126
Sfera gospodarcza	129
Sfera przestrzenna	130
8. Analiza SWOT	134
9. Zarys koncepcji strategicznej – priorytetowe kierunki rozwoju Gminy Wołomin	137

1. Metodologia

Przedstawiona diagnoza została opracowana na potrzeby stworzenia strategii rozwoju Gminy Wołomin. W celu zdiagnozowania kluczowych uwarunkowań rozwojowych gminy, jej mocnych stron, barier rozwojowych i potencjałów, wykorzystano różnorodne metody badawcze.

Analiza desk research

Analiza desk research dotyczyła analizy danych zastanych. Polegała na przeanalizowaniu ogólnodostępnych danych statystycznych i informacji znajdujących się w innych dokumentach diagnostycznych, strategicznych oraz statystyk udostępnianych przez m.in. Główny Urząd Statystyczny i Powiatowy Urząd Pracy. Zebrane dane wyselekcjonowano pod kątem przydatności do diagnozy – stanowiły podstawę do wypracowania wniosków na temat badanego obszaru. Dane statystyczne obejmowały głównie lata 2019-2023 i zostały zilustrowane za pomocą wykresów (tzw. dashboardów), a niektóre informacje zawarto na schematycznych mapach gminy. Ponadto część wskaźników dla gminy porównano z wartościami wskaźników dla powiatu wołomińskiego i województwa mazowieckiego, co pozwoliło na uzyskanie pełniejszego obrazu sytuacji w Gminie Wołomin.

Badanie ankietowe

Głos mieszkańców i możliwość partycypacji w opracowaniu dokumentu ma istotne znaczenie i może wpłynąć pozytywnie na zaplanowanie interwencji. Rozpoznanie potrzeb mieszkańców, widocznych deficytów oraz oczekiwań pozwala na trafne zidentyfikowanie kierunków działania oraz przedsięwzięć do realizacji. Badanie przeprowadzono w formie ankiety papierowej i internetowej w sierpniu i wrześniu 2024 r. – wzięły w nim udział 264 osoby. Opinie mieszkańców pozwoliły na ocenę obecnej sytuacji w gminie oraz stanowiły podstawę do zaplanowania dalszego rozwoju. Mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie atutów i deficytów gminy oraz ocenę poziomu oferty i dostępności usług.

Badania focusowe

W ramach badań jakościowych we wrześniu 2024 r. przeprowadzono kilkanaście zogniskowanych wywiadów grupowych (tzw. badania focusowe FGI – Focus Group Interview), które polegały na przeprowadzeniu dyskusji przez moderatora z wybraną grupą osób. Przeprowadzono łącznie 14 spotkań mających charakter rozmowy o problemach i wyzwaniach, związanych z funkcjonowaniem Gminy Wołomin. Swoje opinie na temat gminy wyrazili

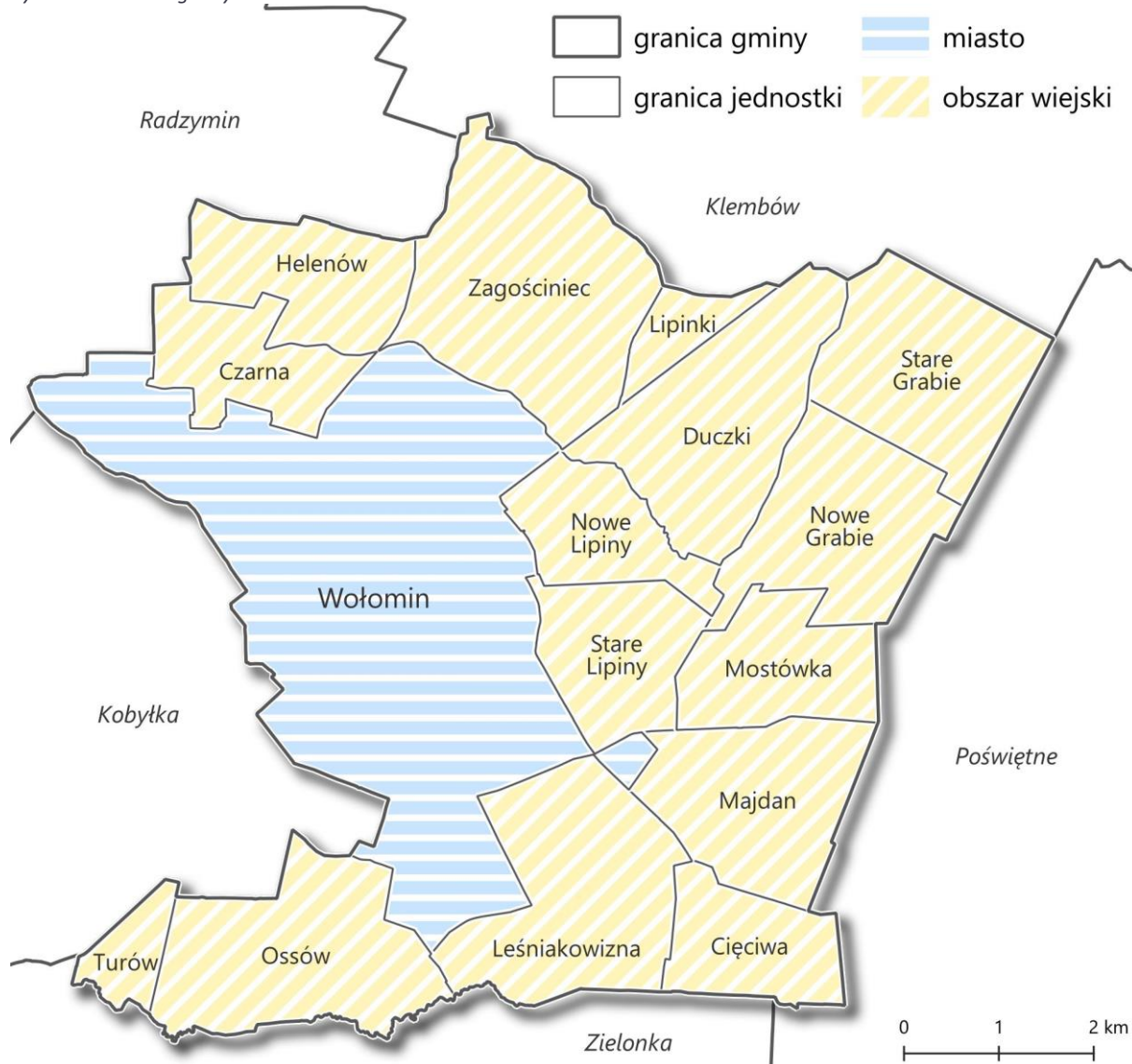

zainteresowani mieszkańcy, przedstawiciele Wołomińskiej Rady Seniorów i Młodzieżowej Rady Miasta, Komitet Rewitalizacji i pracownicy Urzędu Miejskiego w Wołominie.

2. Portret terytorialny

Gmina Wołomin położona jest w województwie mazowieckim, w powiecie wołomińskim. Podzielona jest na 15 sołectw: Cięciwa, Czarna, Duczki, Helenów, Leśniakowizna, Lipinki, Majdan, Mostówka, Nowe Grabie, Nowe Lipiny, Ossów, Stare Grabie, Stare Lipiny, Turów, Zagoścień. Od południa graniczy z Gminą Zielonka, od zachodu z Miastem Kobyłka, od północy z Gminą Radzymin i Gminą Klembów, a od wschodu z Gminą Poświętne. Gmina Wołomin składa się z Miasta Wołomin i 15 sołectw. Miasto Wołomin podzielone jest natomiast na 13 osiedli: Wołominiek, Nafta, Sławek, Nowa Wieś, Sosnówka, Lipińska, Centrum, Wileńska, Polna-Asnyka, Kolonia Gródek, Niepodległości, 1 Maja, Partyzantów.

Rysunek 1 Podział gminy Wołomin na sołectwa

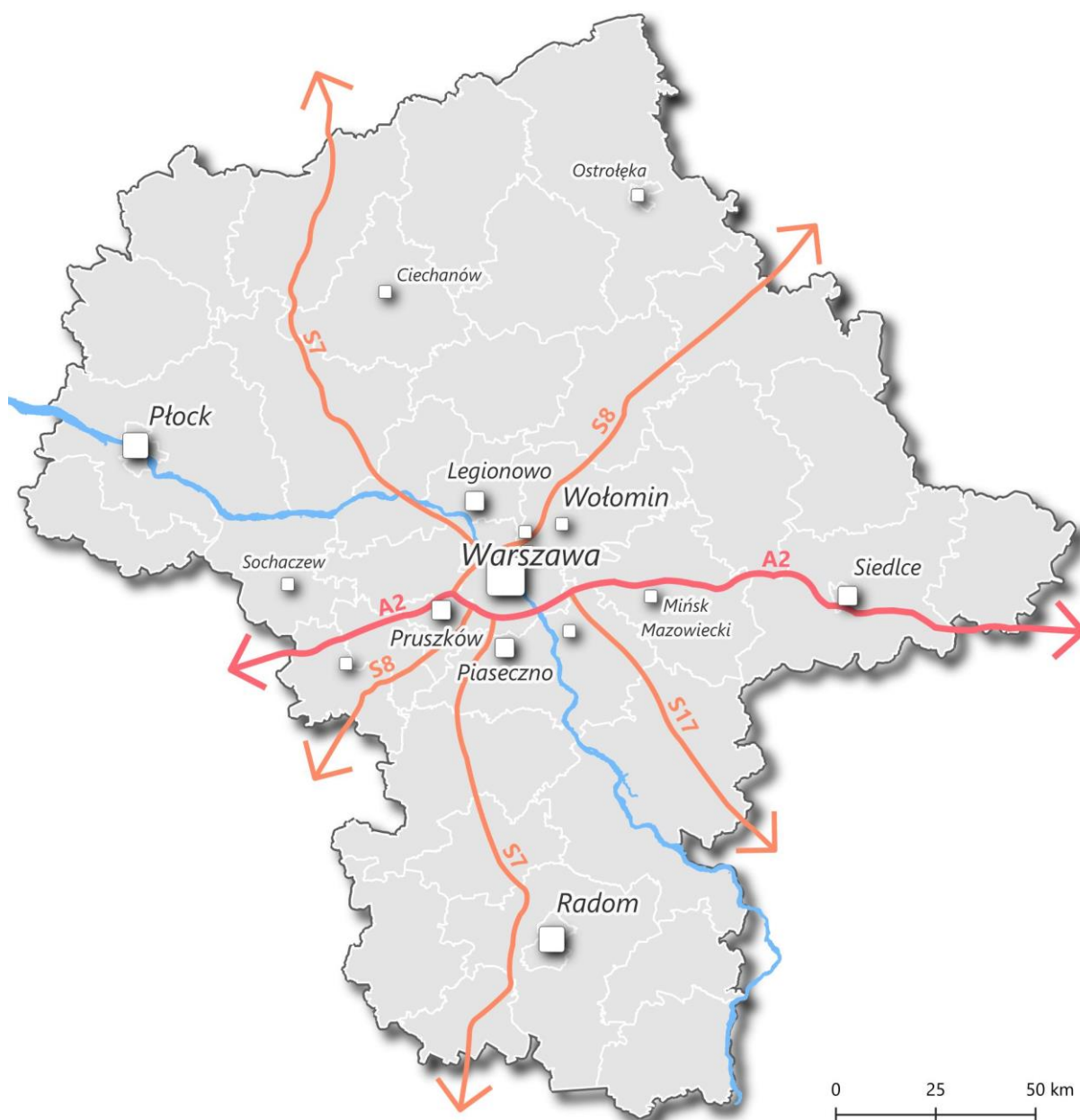

Źródło: opracowanie własne.

Położenie geograficzne gminy w istotny sposób definiuje jej możliwości rozwojowe, ponieważ Gmina Wołomin znajduje się w odległości około 15 km od granic Warszawy oraz należy do Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego. Miasto Wołomin pełni rolę ośrodka powiatowego, w którym zlokalizowane są najważniejsze instytucje i organy administracyjne, podmioty ochrony zdrowia, pomocy społecznej, edukacji, kultury i sportu.

Gmina cechuje się dobrą dostępnością komunikacyjną. Przez jej teren przebiegają trzy drogi wojewódzkie, fragment drogi ekspresowej S8 oraz dwie linie kolejowe (nr 6 i nr 21). Ponadto w bliskiej odległości od granic gminy przebiega droga krajowa nr 2 oraz autostrada A2. Na terenie gminy kursują warszawskie autobusy miejskie, komunikacja powiatowa, gmina jest też dobrze skomunikowana kolejowo ze stolicą województwa.

Rysunek 2 Położenie gminy Wołomin na tle województwa mazowieckiego

Źródło: opracowanie własne.

Pierwsze wzmianki na temat osady Wołomin pochodzą z XV w. – prawdopodobnie istniała wieś o takiej nazwie. Na dynamiczny rozwój Wołomina wpłynęło uruchomienie linii kolei warszawsko-petersburskiej i utworzenie stacji kolejowej w XIX w., a także położenie w obrębie Warszawskiego Okręgu Przemysłowego. Wołomin uzyskał prawa miejskie tuż po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1919 r.¹ W 1920 r. na terenie Ossowa rozegrała się Wielka Bitwa Warszawska (tzw. „Cud nad Wisłą”), będąca jedną z najważniejszych bitew w wojnie polsko-bolszewickiej.

¹ Wołomiński niezbędnik historyczny, praca zbiorowa pod redakcją Zofii Michalik, Wołomin 2018 r.

Z początkiem XX w. na terenie miasta uruchomiono pierwsze fabryki, w tym hutę szkła „Wołomin”, co przyciągnęło do miasta nowych mieszkańców. W 1914 r. w mieście funkcjonowało 7 większych zakładów, które zatrudniały ponad 1 tys. pracowników². W mieście rozwijał się przede wszystkim przemysł szklarski i metalowy. W okresie międzywojennym Wołomin był znaną miejscowością letniskową. Dowodem rozwoju gminy w tym okresie było przyłączanie okolicznych miejscowości. W trakcie II wojny światowej miasto znacznie ucierpiało, co zahamowało jego rozwój³. Dopiero w latach 50 XX w. miasto zaczęło się odradzać, a w 1952 r. przeniesiono siedzibę powiatu z Radzymina do Wołomina⁴.

² <https://wolomin.org/historia-wolomina/> (dostęp: 03.12.2024 r.).

³ Wołomiński niezbędnik historyczny, praca zbiorowa pod redakcją Zofii Michalik, Wołomin 2018 r.

⁴ <https://wolomin.org/historia-wolomina/> (dostęp: 03.12.2024 r.).

3. Diagnoza sfery społecznej

3.1. Struktura demograficzna

Niniejszy podrozdział przedstawia kluczowe dane na temat demografii, w tym strukturę ludności, informacje na temat migracji, przyrostu naturalnego oraz obserwowane trendy demograficzne i prognozy na najbliższą przyszłość.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2023 r. gminę zamieszkiwało 51 057 osób, z czego blisko 70% zamieszkiwało obszar miejski. W porównaniu do 2014 r. liczba ludności zmalała o 1,2%. Biorąc pod uwagę liczbę zameldowanych pod koniec 2023 r. gminę zamieszkiwało 48 412 osób, a zatem mniej niż przedstawiają dane GUS. Część mieszkańców nie jest zameldowana, część widnieje w rejestrach, ale nie mieszka na terenie gminy, co utrudnia wskazanie dokładnej liczby mieszkańców Gminy Wołomin. W latach 2014-2023 na obszarze miejskim odnotowano spadek liczby ludności o 4,7%, natomiast na obszarze wiejskim wzrost o 8,1%. Dane te świadczą o suburbanizacji miasta Wołomin.

Według najnowszej prognozy GUS do 2030 r. (opracowanej w 2023 r.) w 2030 r. liczba mieszkańców gminy wyniesie 51 265, a zatem o 0,4% więcej niż w 2023 r. Dane te sugerują ustabilizowanie się liczby mieszkańców na względnie stałym poziomie około 51 tys. osób. Mając na uwadze fakt, że Gmina Wołomin położona jest w pobliżu Warszawy można przypuszczać, że liczba ludności może wzrosnąć bardziej niż zakładają to prognozy.

Warto wspomnieć, że prognozy GUS dla powiatu wołomińskiego wskazują, że w 2030 r. liczba mieszkańców wzrośnie o 7,2% w stosunku do 2023 r. – jest to wzrost wyższy od notowanego w województwie mazowieckim (1,2%), Warszawie (3,1%), czy kraju (-1,6%). Dalsza prognoza na 2040 r. wskazuje na wzrost liczby ludności o 13,2% w porównaniu do 2023 r., a zatem także znacząco więcej niż w województwie (-0,7%), Warszawie (2,8%) i kraju (-6,3%). Dane dla powiatu mogą sugerować, że liczba mieszkańców w Gminie Wołomin może być wyższa niż prognozy dedykowane dla gminy. Wpływ na wzrost liczby ludności będzie miała przede wszystkim suburbanizacja stolicy kraju.

W latach 2019-2023 zauważa się postępujące starzenie lokalnej społeczności. W 2023 r. w stosunku do 2019 r. liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmalała o 3,7%, natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym o 3,2%. W tym samym czasie liczba ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o 4,9%. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym wyniósł 19,5% w 2023 r. – nieco więcej niż w województwie mazowieckim (19,3%), lecz mniej niż w powiecie wołomińskim (22,9%). Odsetek

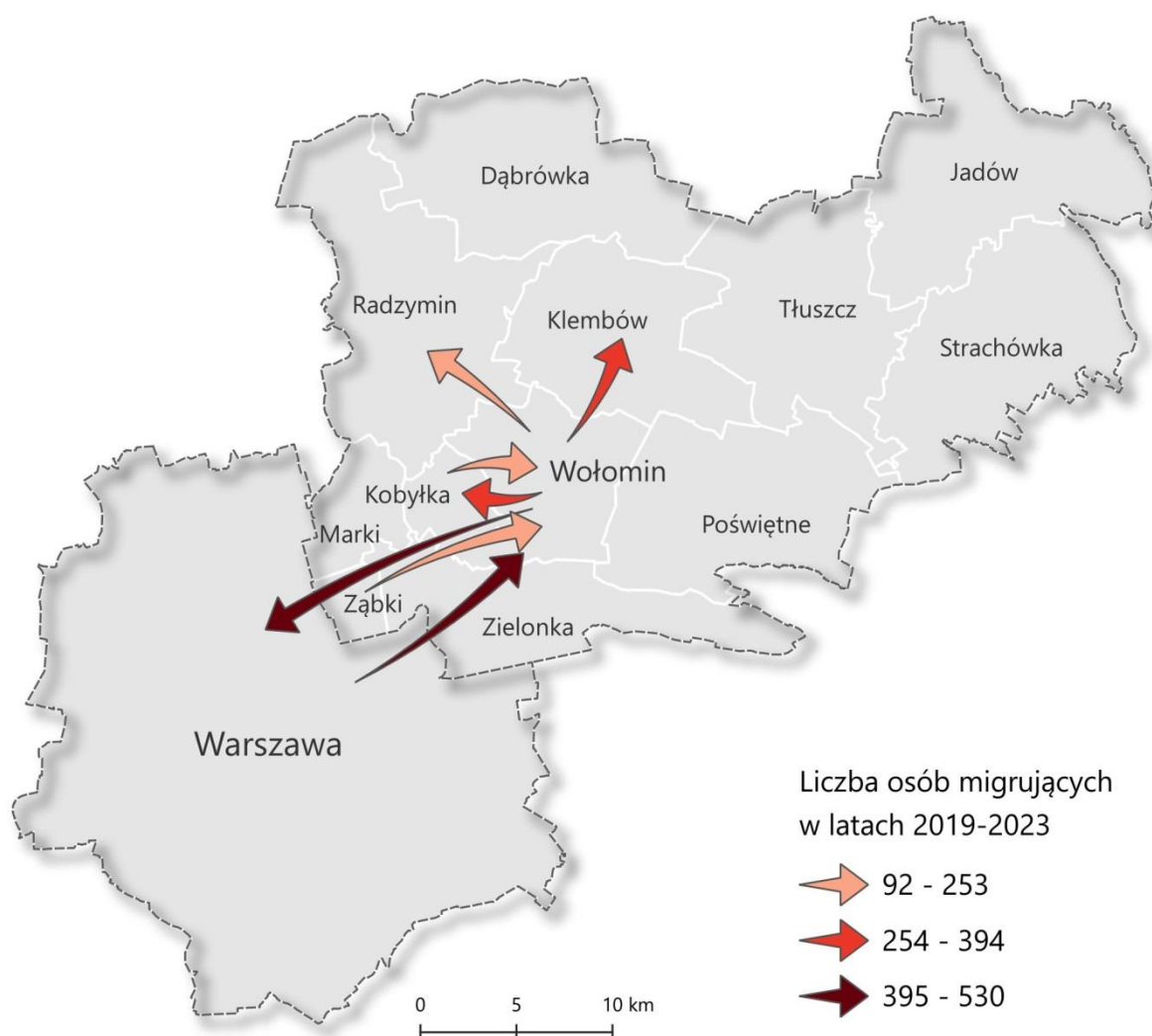
ludności w wieku produkcyjnym (57,8%) był natomiast niższy zarówno w porównaniu do powiatu (59,9%), jak i województwa (58,6%). Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym wyniósł 22,7%, a zatem więcej niż w powiecie (17,2%) i województwie (22,1%). Ponadto odsetek ten w gminie wzrósł o 1,4 pp. w stosunku do 2019 r., a więc także dynamika zmian była wyższa niż w powiecie i województwie, co świadczy o postępującym starzeniu się lokalnej społeczności.

Na starzenie się społeczności wskazuje także odsetek osób w wieku 65+ w populacji gminy ogółem, który w 2023 r. wyniósł 19,5%. Na obszarze miejskim udział ten był wyższy (21,5%) niż na obszarze wiejskim (14,9%), co wskazuje, że problem starzenia się społeczności jest bardziej wyraźny w mieście. Wskaźnik liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wyniósł 73,1, czyli o 4,1% więcej niż w 2019 r. Wskaźnik dla powiatu (66,9) i województwa (70,8) był niższy. Na terenie Gminy Wołomin notuje się zatem wyższe obciążenie demograficzne.

Na sytuację demograficzną gminy wpływają dwa procesy – naturalny ruch ludności oraz migracje. Od 2020 r. przyrost naturalny na terenie Gminy Wołomin utrzymuje się na poziomie ujemnym – liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń. W 2023 r. przyrost naturalny w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wyniósł -2,4 – dla obszaru miejskiego było to -3,9, a wiejskiego 1,0. W województwie mazowieckim przyrost naturalny także pozostawał na ujemnym poziomie od 2020 r. (-2,4 w 2023 r.), natomiast w powiecie wołomińskim w latach 2019-2023 notowano dodatni przyrost (1,0 w 2023 r.). Liczba urodzeń żywych na 1 000 mieszkańców wyniosła 7,8 w 2023 r., co było wartością niższą na tle powiatu (9,5) i województwa (9,1). Liczba zgonów na 1 000 mieszkańców była wyższa od liczby urodzeń wynosząc 10,2 w 2023 r. – więcej niż w powiecie (8,6) lecz mniej w porównaniu do województwa (10,5).

Analizując przepływy migracyjne ludności zauważa się, że migracja występuje głównie w obrębie powiatu wołomińskiego i na linii Gmina Wołomin–Warszawa. Według danych podawanych przez GUS w latach 2019-2023 najwięcej osób mieszkających wcześniej w Gminie Wołomin przeniosło się do Warszawy (416), Kobylki (394), Gminy Klembów (259) oraz Gminy Radzymin (226). W Gminie Wołomin najwięcej osób osiedliło się z Warszawy (530), Kobylki (253) oraz Gminy Ząbki (93).

Rysunek 3 Główne kierunki migracji z gminy i do gminy Wołomin

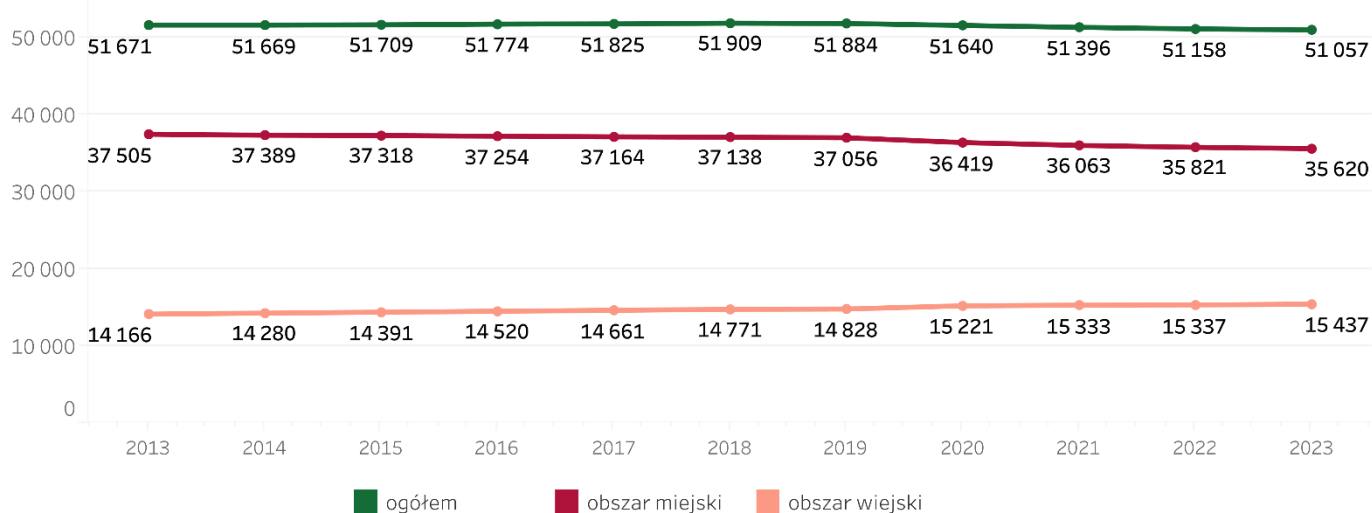
Źródło: opracowanie własne.

Saldo migracji dla gminy ogółem w okresie 2019-2023 było zróżnicowane – dla obszaru miejskiego pozostawało na poziomie ujemnym, natomiast dla obszaru wiejskiego na dodatnim. W przeliczeniu na 1 000 w 2023 r. saldo wyniosło 0,7 – dla obszaru miejskiego było to -1,2, a wiejskiego 4,9. Obszar wiejski gminy jest bardziej atrakcyjny osiedleńczo niż miasto – można zauważyć suburbanizację w obrębie gminy. Saldo migracji w Gminie Wołomin jest wyraźnie niższe w porównaniu do powiatu wołomińskiego i województwa mazowieckiego, w których saldo migracji utrzymywało się na poziomie dodatnim.

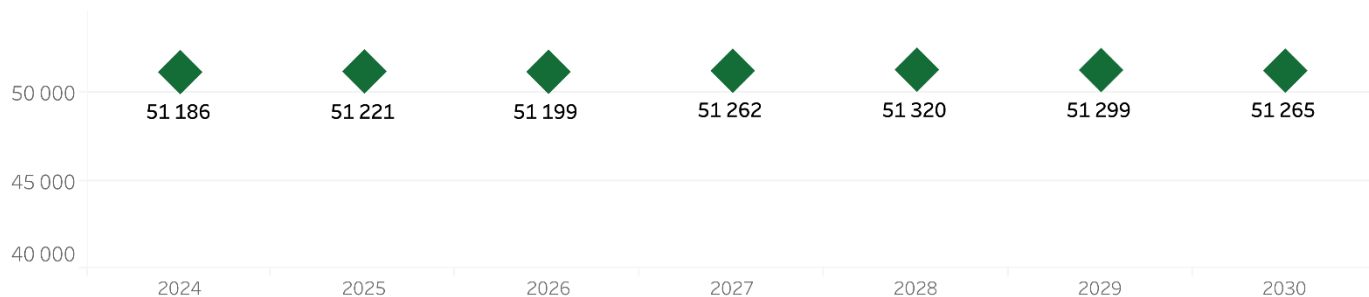

Okolo 56% respondentów wskazało, że Gmina Wołomin jest dobrym miejscem do życia, jednakże 34,2% było odmiennego zdania. Większość ankietowanych (67%) planuje pozostać na terenie Gminy Wołomin w ciągu najbliższych 5 lat. Zmianę miejsca zamieszkania planuje 33% z nich, czego głównym powodem wskazywanym przez respondentów była m.in. zła jakość powietrza, słaba oferta wynajmu mieszkań i sprawy rodzinne. Warto odnotować, że z badań jakościowych wynika, że młodzież w większości planuje pozostać na terenie gminy – szczególnie osoby, które chcą studiować w Warszawie.

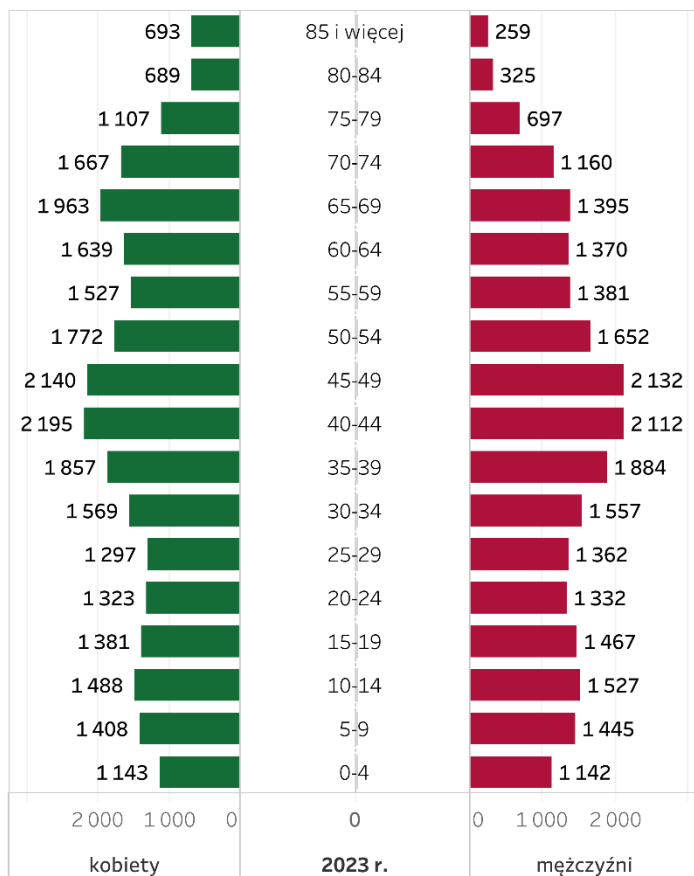
Liczba ludności w latach 2013-2023 (1)

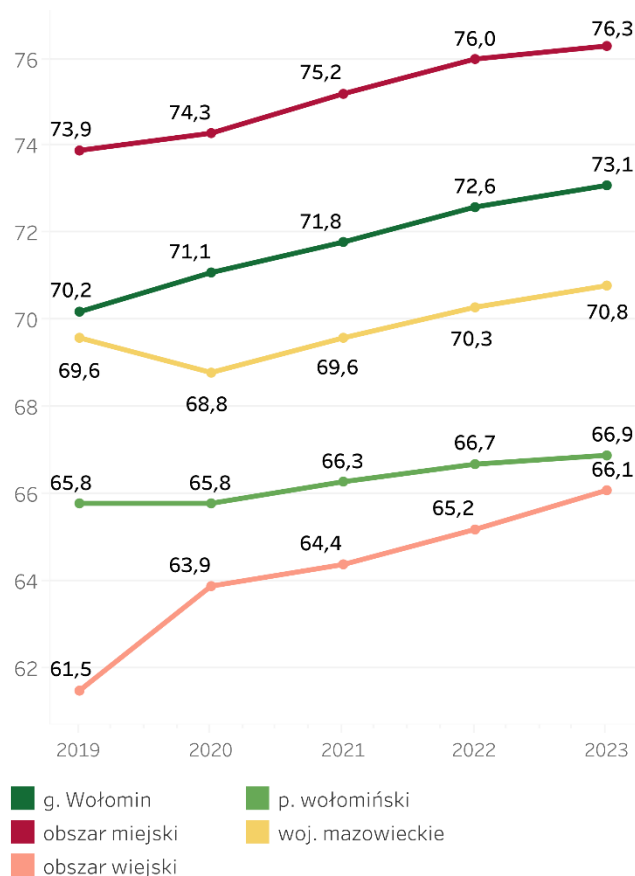
Prognoza liczby ludności na lata 2024-2030 (1)

Piramida wieku ludności w 2023 r. (1)

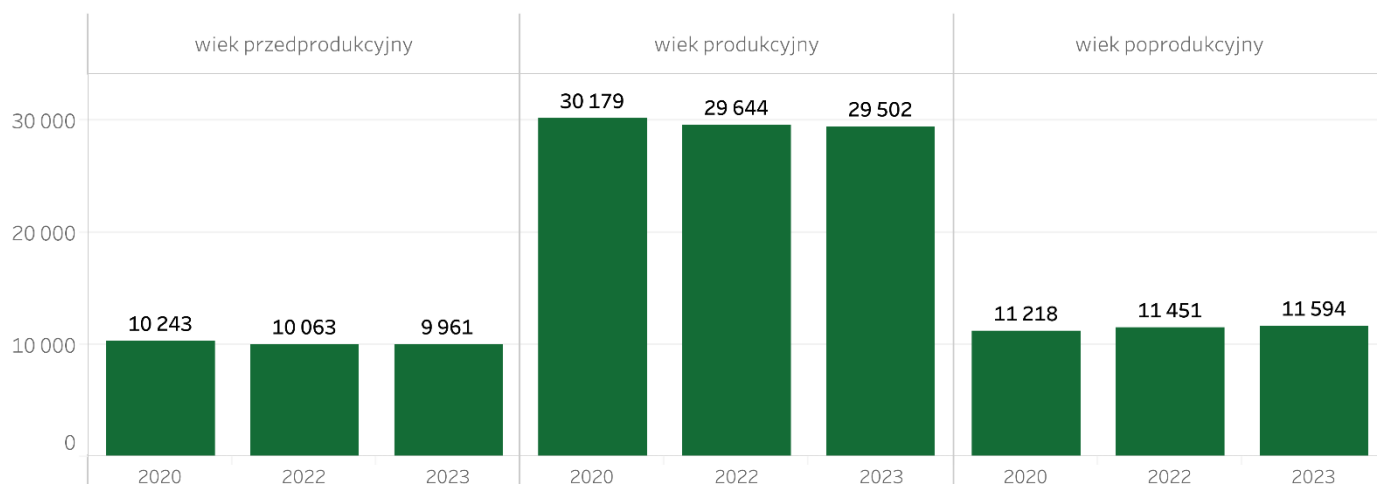

Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (1)

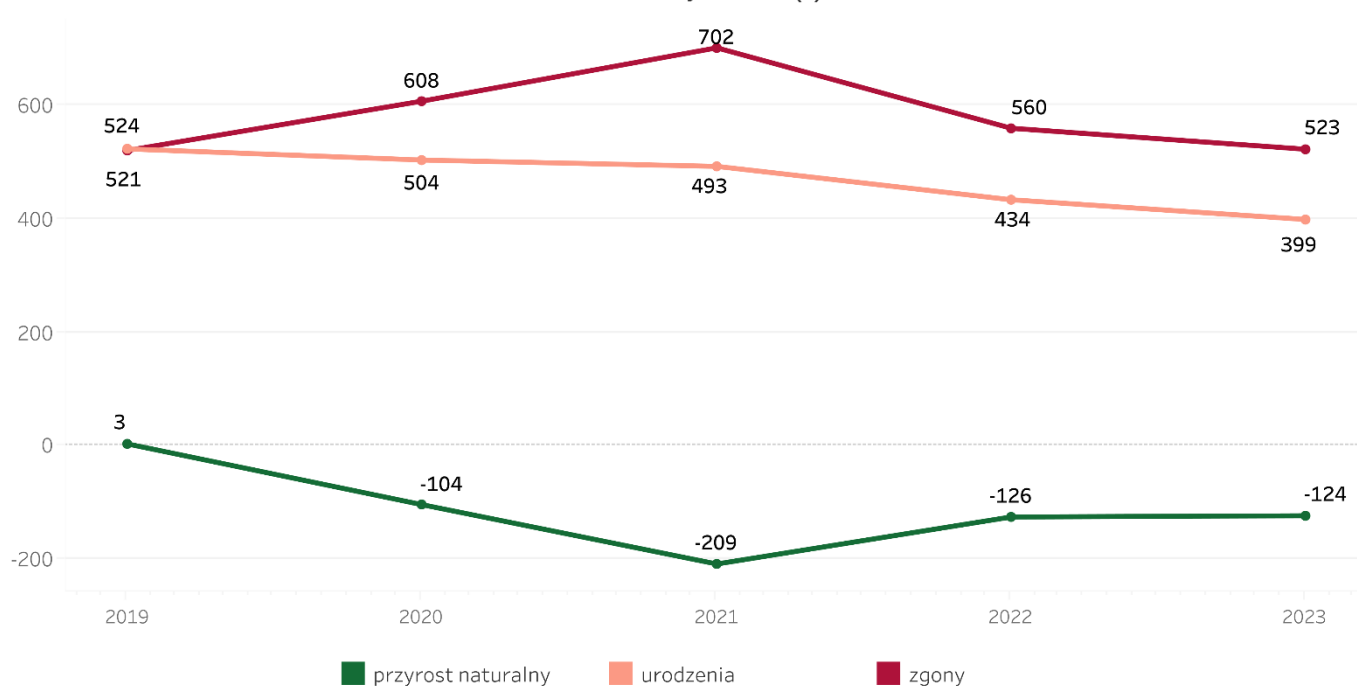

Źródło:
1 - GUS BDL

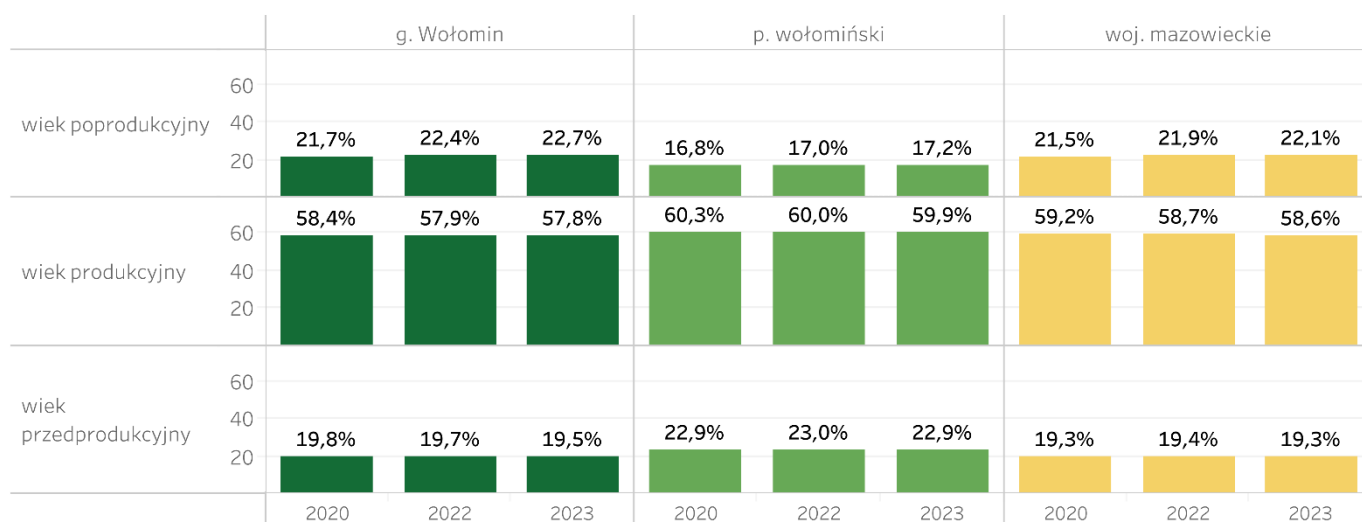
Liczba ludności według ekonomicznych grup wieku (1)

Ruch naturalny ludności (1)

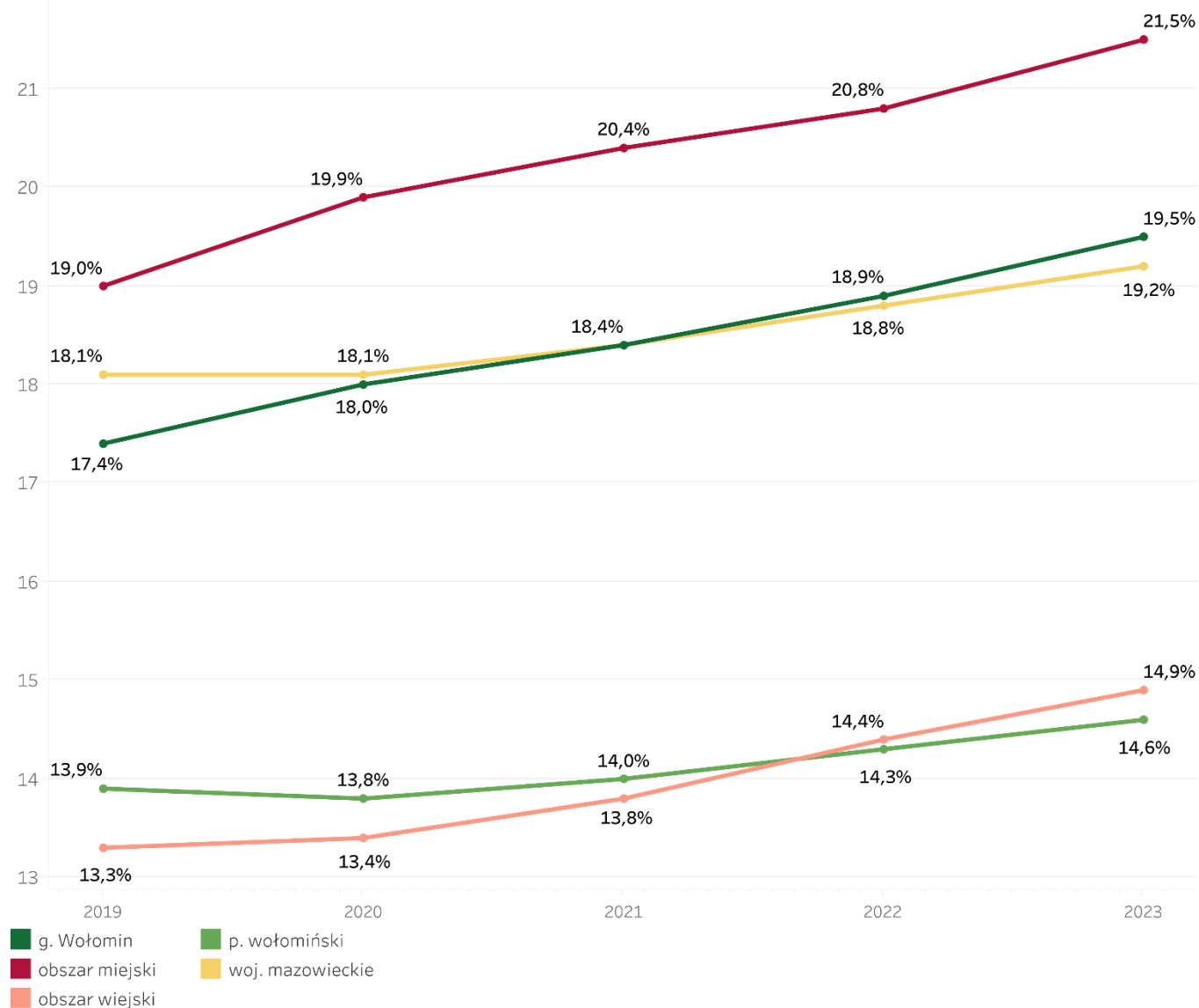

Udział ludności według ekonomicznych grup wieku (1)

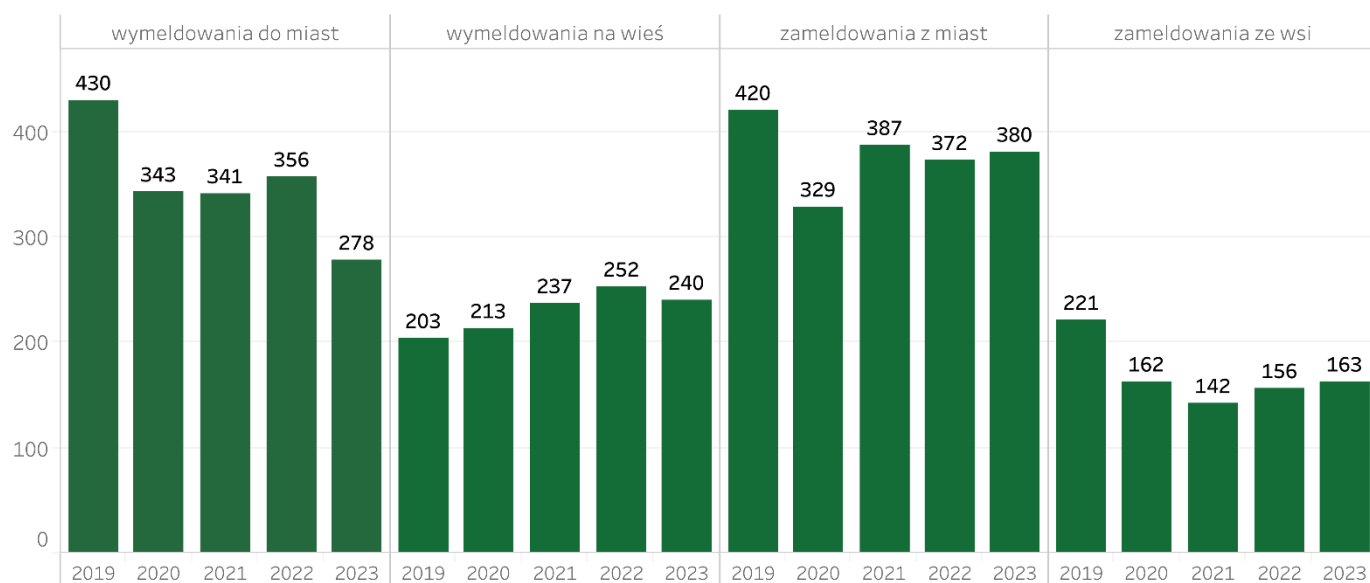

Źródło:
1 - GUS BDL

Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w liczbie ludności ogółem (1)

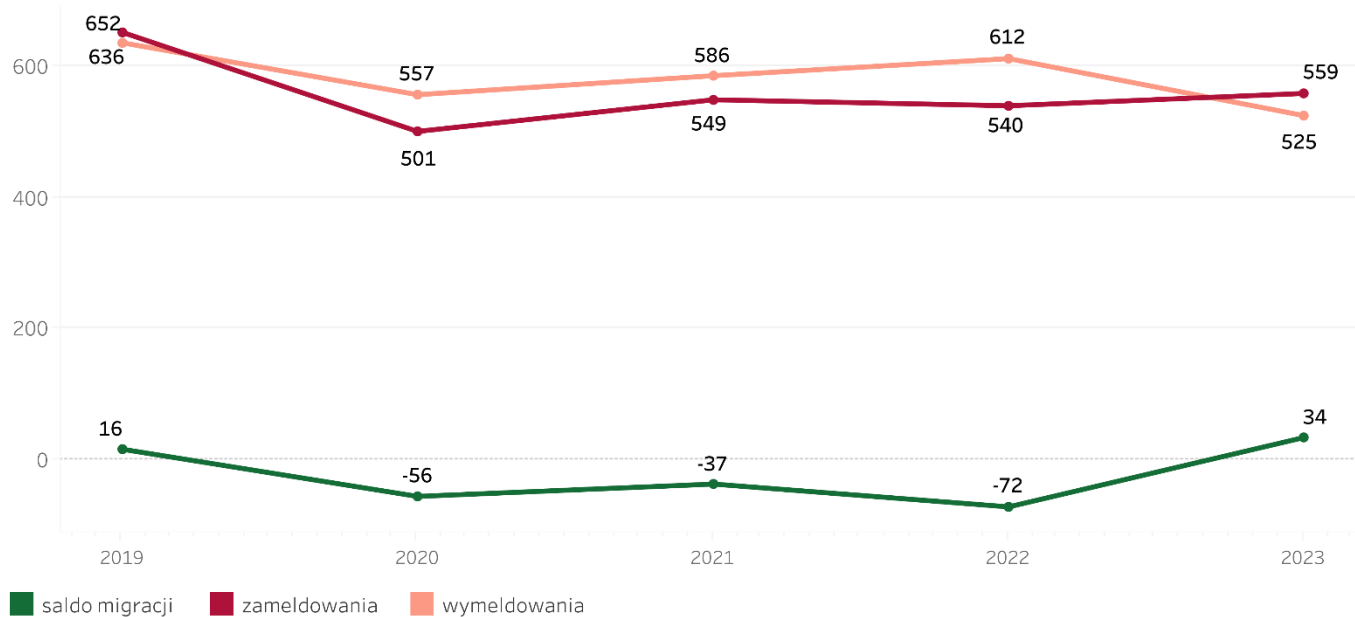

Wymeldowania i zameldowania - miasto i wieś (1)

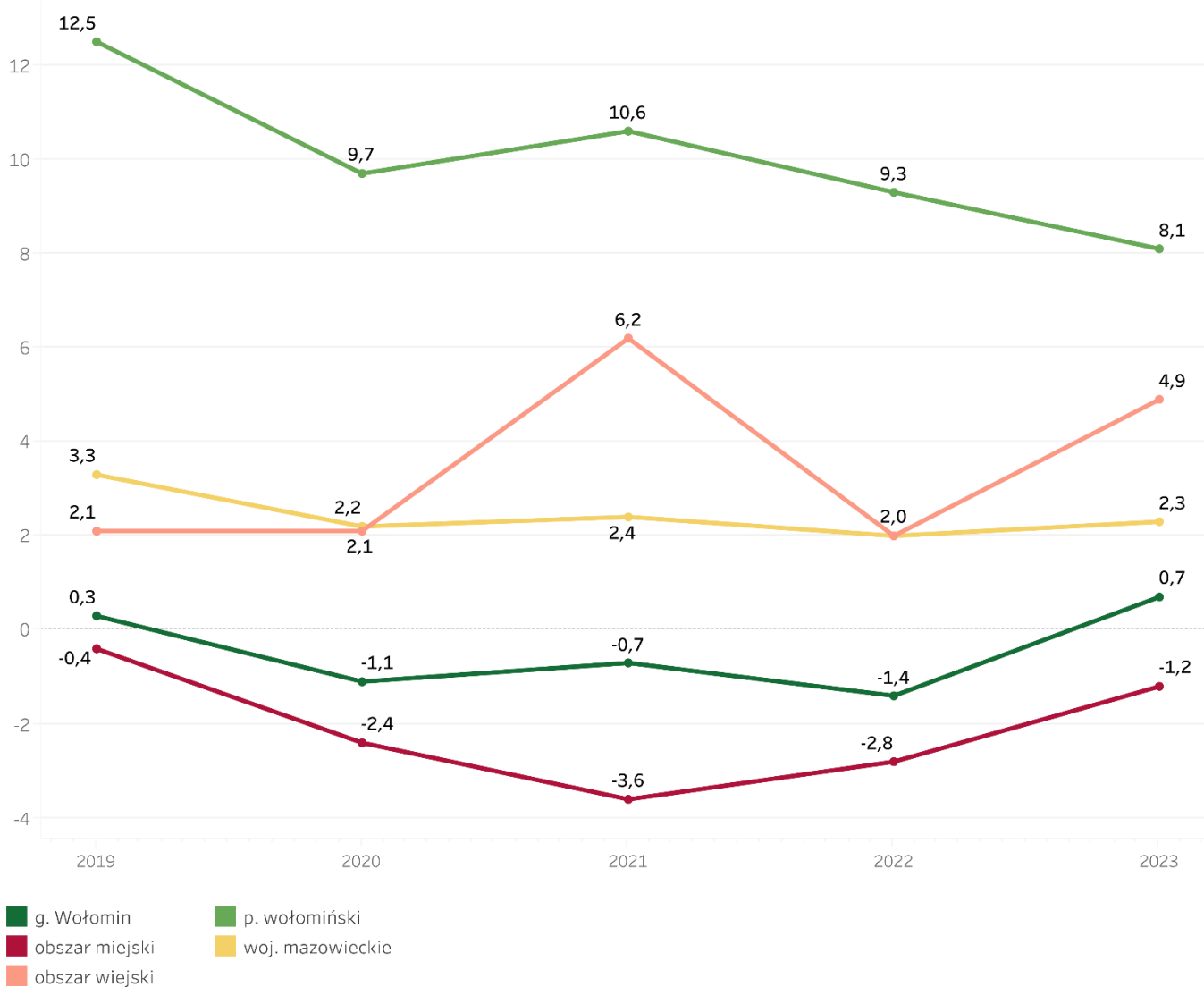

Źródło:
1 - GUS BDL

Ruch wędrowkowy ludności (1)

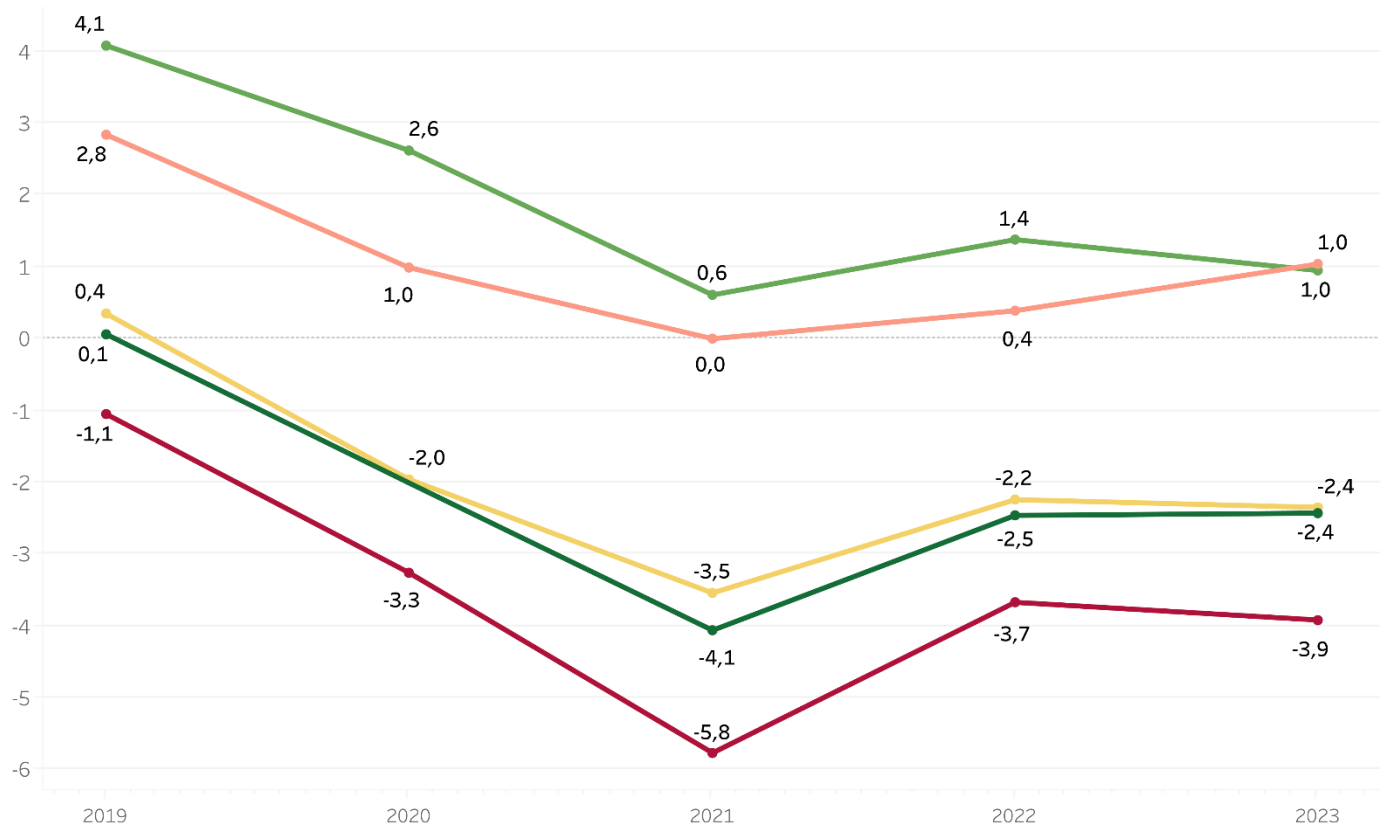

Saldo migracji na 1 000 ludności (1)

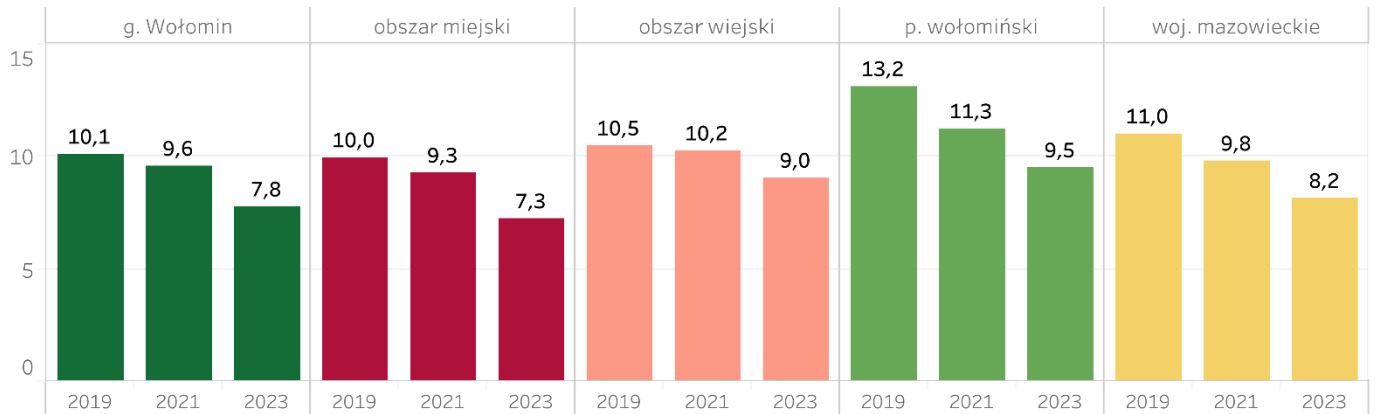
Źródło:
1 - GUS BDL

Przyrost naturalny na 1 000 ludności (1)

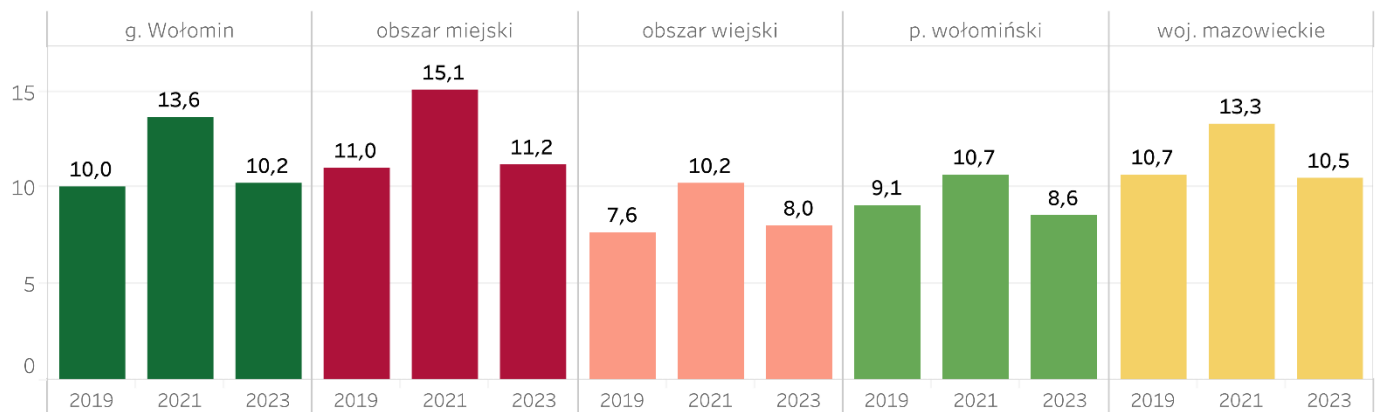

g. Wołomin
obszar miejski
obszar wiejski
p. wołomiński
woj. mazowieckie

Urodzenia żywe na 1 000 ludności (1)

Zgony na 1 000 ludności (1)

3.2 Pomoc społeczna

Poniżej przedstawiono kwestie związane z pomocą społeczną. Do analizy wykorzystano przede wszystkim dane udostępnione przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie, a także dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W 2023 r. terenie miasta funkcjonowało 5 żłobków niepublicznych oferujących łącznie 212 miejsc. W 2023 r. liczba dzieci objętych opieką żłobkową wyniosła 132 – podobnie jak w latach poprzednich. Liczba dzieci w wieku do lat 3 ogółem w okresie 2019-2023 zmalała o 22,0%, co związane jest ze spadkiem liczby urodzeń w ostatnich latach. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w 2023 r. wyniósł 9,9% – mniej niż w powiecie wołomińskim (14,2%) i województwie mazowieckim (20,9%). Świadczy to o niskiej dostępności opieki żłobkowej na terenie gminy.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie jest głównym podmiotem świadczącym pomoc społeczną na terenie gminy. Do zadań ośrodka należy m.in.: pomoc osobom w trudnej sytuacji życiowej, wspieranie rodzin, wypłacanie zasiłków, świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych, energetycznych, rozwój i prowadzenie infrastruktury socjalnej, bieżąca analiza sytuacji społecznej w gminie, w tym ocena zapotrzebowania na pomoc społeczną oraz rozwijanie nowych form pomocy.

W latach 2019-2023 kwota świadczeń udzielanych w ramach zadań własnych gminy ogółem zmalała o 20,3%, co było spowodowane spadkiem zapotrzebowania na pomoc społeczną. W 2023 r. na świadczenia ogółem wydano 4,4 mln zł. W tym samym czasie liczba rodzin objętych pomocą społeczną zmalała o blisko 29%, wynosząc 1 013 w 2023 r. – liczba osób w rodzinie także uległa zmniejszeniu o 36,2% do poziomu 1 843 osób. W strukturze rodzin objętych pomocą według wybranych kategorii nadal największą część stanowiły rodziny z dziećmi, jednakże ich liczba uległa zmniejszeniu o 47,7%. Na podobnym poziomie utrzymywała się natomiast liczba rodzin emerytów i rencistów – ich liczba wzrosła o 2,8%, do poziomu 147. Z uwagi na starzenie się społeczności lokalnej, liczba osób w podeszłym wieku potrzebujących pomocy będzie wzrastać, co implikuje konieczność rozwoju oferty usług skierowanych do seniorów – przede wszystkim usług opiekuńczych.

W 2023 r. w Gminie Wołomin przyznano zasiłki stałe 295 osobom, zasiłki okresowe 106, a zasiłki celowe 633 osobom – kolejno o 24,9%, 56,5% i 28,6% mniej w porównaniu do 2019 r. W analizowanym okresie największą kwotę przeznaczono na zasiłki stałe, następnie na zasiłki celowe, a najmniej na zasiłki okresowe. Wśród przyczyn przyznania świadczeń pomocy społecznej najczęstszym powodem była długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz niepełnosprawność – w 2023 r. z tych powodów świadczenia pobierały kolejno 653, 469 i 393 rodziny. Polityka społeczna gminy powinna skupiać się zatem na pomocy skierowanej do osób ze specjalnymi potrzebami, w tym osób starszych. W przypadku dodatków mieszkaniowych w 2023 r. OPS wypłacił łącznie 5 145 dodatków, na kwotę 1,72 mln zł. Liczba

przyznanych dodatków mieszkaniowych zmalała o -4,3% względem 2019 r., natomiast kwota tych świadczeń wzrosła w tym czasie o 36,2%.

W gminie funkcjonuje **Dzienny Dom Senior+**, który jest placówką wsparcia dziennego mającą na celu podtrzymanie i poprawę kondycji psycho-fizycznej seniorów. DDS+ zapewnia opiekę w dni powszednie w godzinach 8:00-16:00. Seniorzy mają możliwość skorzystania z usług prozdrowotnych (masaż, gimnastyka, rehabilitacja), zajęć edukacyjnych (wykładów, prelekcji, zajęć komputerowych), zajęć plastycznych, kulinarnych, tanecznych itp. Ponadto DDS+ organizuje spotkania międzypokoleniowe i okolicznościowe. W 2023 r. uczestnikami DDS+ było 16 osób, a średnia wieku wyniosła 80 lat⁵.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Wołominie realizuje natomiast usługi skierowane do osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną i przewlekłe chorych psychicznie, w tym osób ze spektrum autyzmu. W 2023 r. do ŚDS skierowano 42 osoby, co było podobną liczbą w stosunku do lat poprzednich. Zajęcia w ŚDS odbywają się w formie zajęć terapeutycznych, świetlicowych i indywidualnych, które są przystosowane do potrzeb i możliwości uczestników. W gminie funkcjonuje także **Środowiskowy Dom Samopomocy Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej w Wołominie**.

W 2023 r. działalność rozpoczął **Klub Integracji Społecznej**, którego celem jest reintegracja społeczna i zawodowa uczestników. W ramach KIS oferowane jest wsparcie takie jak: warsztaty kompetencji społecznych, konsultacje indywidualne, doradztwo zawodowe, pomoc w poszukiwaniu pracy oraz staże zawodowe.

Przy OPS funkcjonuje **Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie**, którego celem jest udzielanie pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem przemocy. Zespół podejmuje działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez procedurę „Niebieskiej Karty”, kierowanie osób stosujących przemoc na zajęcia psychologiczno-edukacyjne, pomoc psychologiczną osobom pokrzywdzonym, edukowanie społeczności w zakresie zjawiska przemocy domowej.

W latach 2019-2023 odnotowano stopniowy wzrost liczby procedur podjętych w ramach „Niebieskiej Karty” – w 2023 r. prowadzono ogółem 157 „Niebieskich Kart”, czyli o 21,7% więcej niż w 2019 r. W analizowanym okresie mieszkańcy gminy dotknięci przemocą domową mogli uzyskać pomoc psychologiczną i prawną w:

- Punkcie Informacyjno-Konsultacyjnym przy Ośrodku Pomocy Społecznej w Wołominie,
- Specjalistycznej Poradni Rodzinnej w Wołominie,
- Powiatowym Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Zielonce,
- Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wołominie,

⁵ Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Wołominie za rok 2023.

- Fundacji „Spectrum”,
- Oddziale Towarzystwa Rozwoju i Aktywności Dzieci „Szansa” w Wołominie.

Przeciwdziałaniu przemocy domowej zajmuje się także **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wołominie**, której celem jest kierowanie na leczenie odwykowe osób uzależnionych, stosujących przemoc domową. Do zadań GKRPA należy m.in.: przyjmowanie wniosków o zastosowanie leczenia lub objęcie terapią, opiniowanie wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

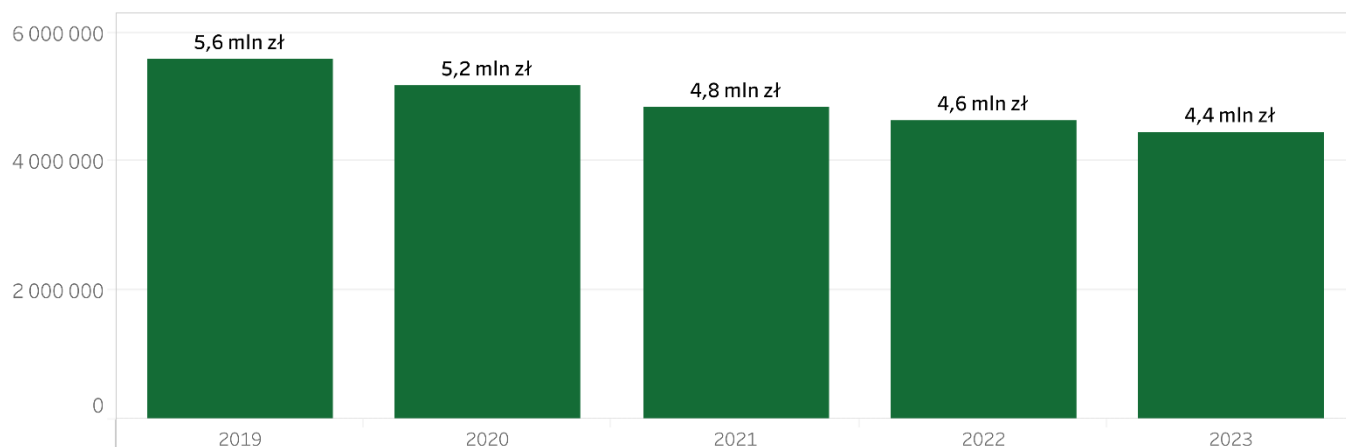
Warto wspomnieć, że gmina posiada **Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2025**, której celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie rodzin oraz osób starszych i niepełnosprawnych. W przytoczonym dokumencie zawarto prognozy wskazujące na m.in.: zwiększające się potrzeby w zakresie pomocy długotrwale bezrobotnym, dalsze rozwarstwianie się materialne społeczeństwa, niewystarczający poziom funkcjonowania systemu pieczy zastępczej w stosunku do potrzeb, wzrost zapotrzebowania na usługi skierowane do osób starszych i z niepełnosprawnościami, konieczność profesjonalizacji i unowocześniania usług społecznych.

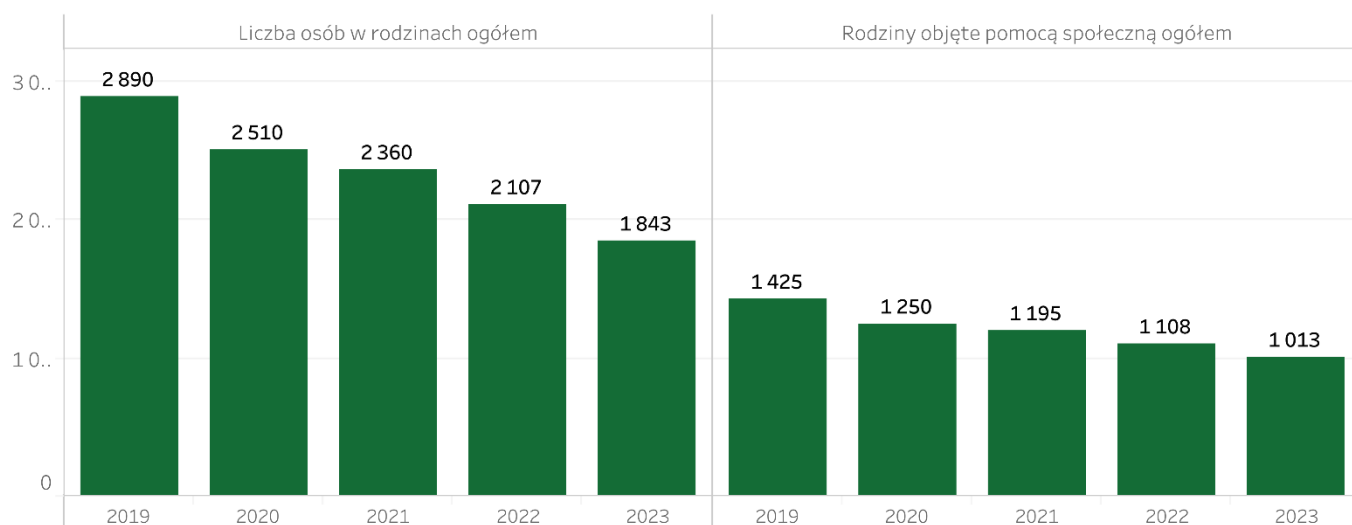
Kwestię działalności instytucji pomocy społecznej większość respondentów oceniła ambiwalentnie jako „ani dobrze, ani źle”, co dotyczy zarówno działalności instytucji ogółem, jak i dostępności usług opiekuńczych, czy przystosowania budynków publicznych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Stosunkowo niski odsetek odpowiedzi jednoznacznie pozytywnych i negatywnych jest wynikiem tego, że większość osób ankietowanych nie korzysta z pomocy społecznej. Największy odsetek respondentów stanowią osoby pracujące, oceniające swoją sytuację materialną jako dobrą, w średnim wieku – można podejrzewać, że osoby te nie miały potrzeby korzystania z usług pomocy społecznej. W przypadku opieki żłobkowej, blisko 45% ankietowanych negatywnie oceniło dostępność miejsc w żłobkach, 47% oceniło ten aspekt „ani dobrze, ani źle”, a niecałe 9% pozytywnie.

Z badań jakościowych wynika, że w obszarze pomocy społecznej największy nacisk należy skupić na działaniach ukierunkowanych na pomoc rodzinom dysfunkcyjnym, zapewnieniu opieki osobom z niepełnosprawnościami (w tym seniorom), budowie nowego żłobka oraz zwiększeniu liczby miejsc publicznych dostępnych dla osób z niepełnosprawnością ruchową – szczególnie kładziono nacisk na obszar dworca PKP.

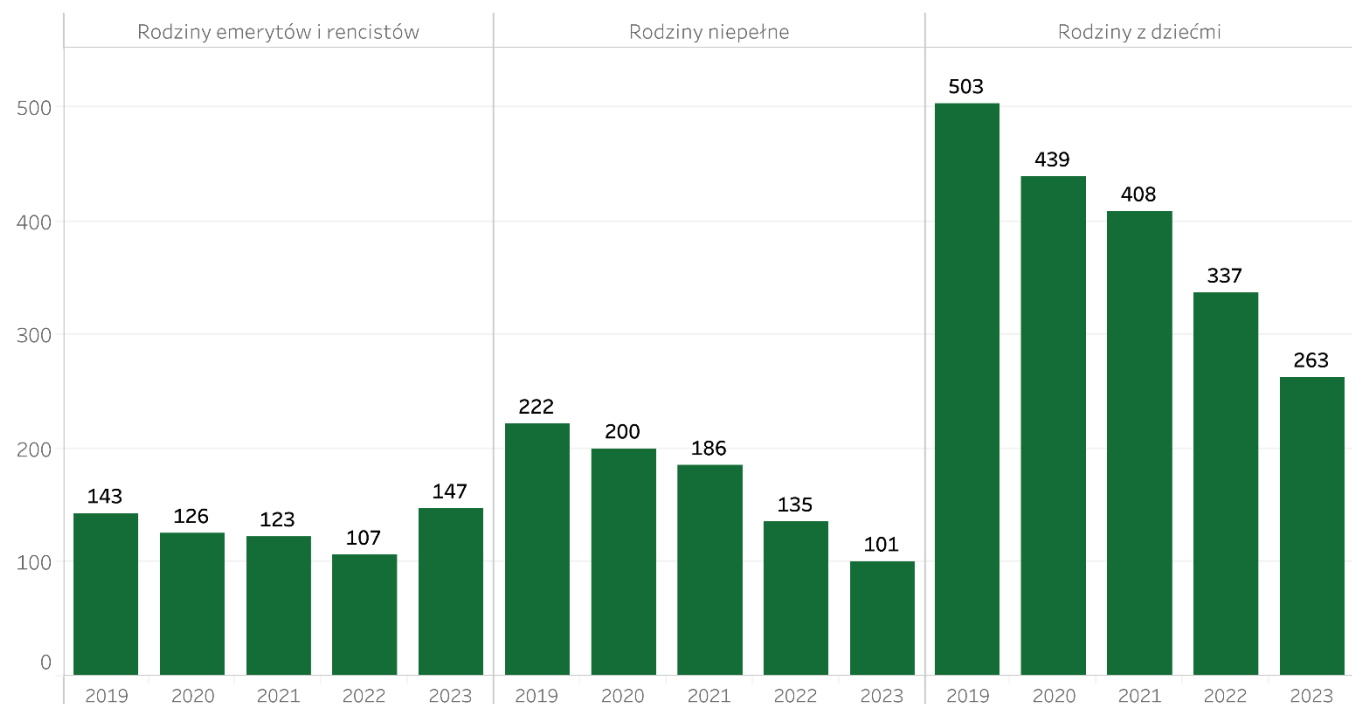
Kwota wydatków OPS w ramach zadań własnych gminy (1)

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną (1)

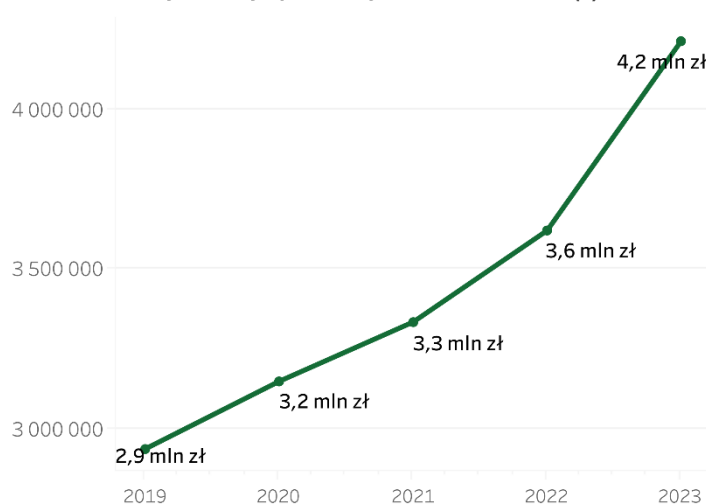

Rodziny objęte pomocą według kategorii (1)

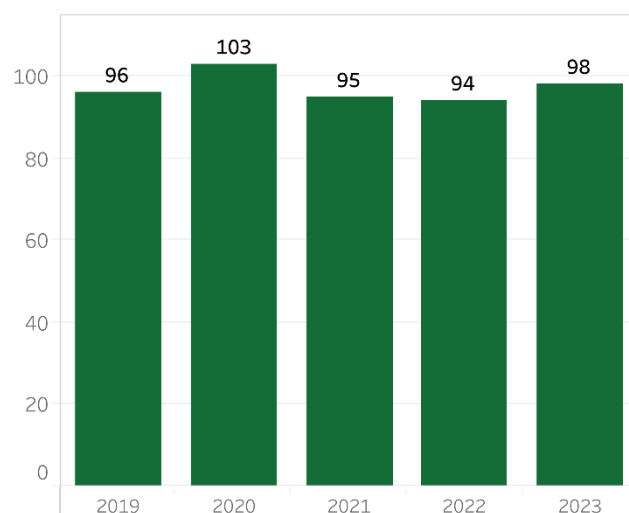

Źródło:
1 - Dane OPS w Wołominie

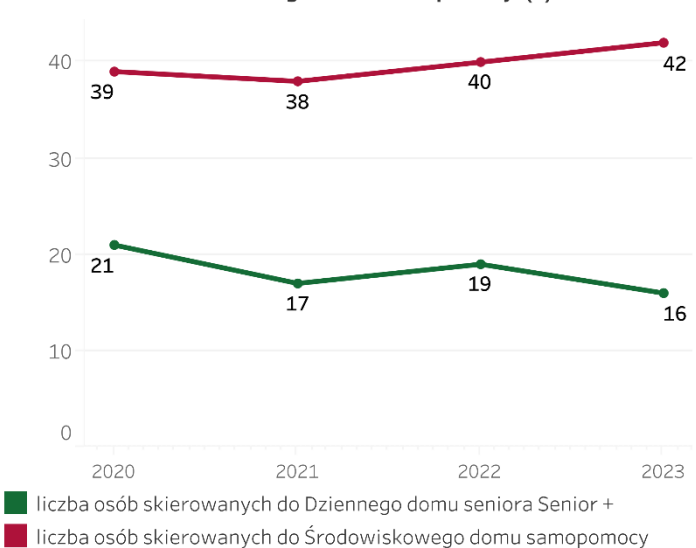
Domy Pomocy Społecznej - kwota świadczeń (1)

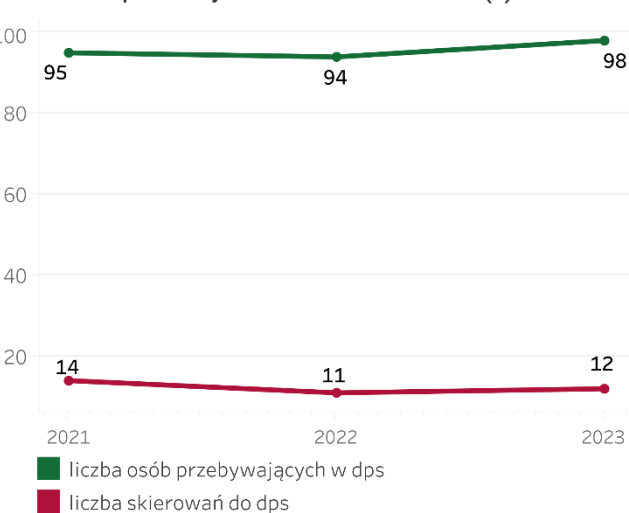
Liczba osób, którym przyznano świadczenia w DPS (1)

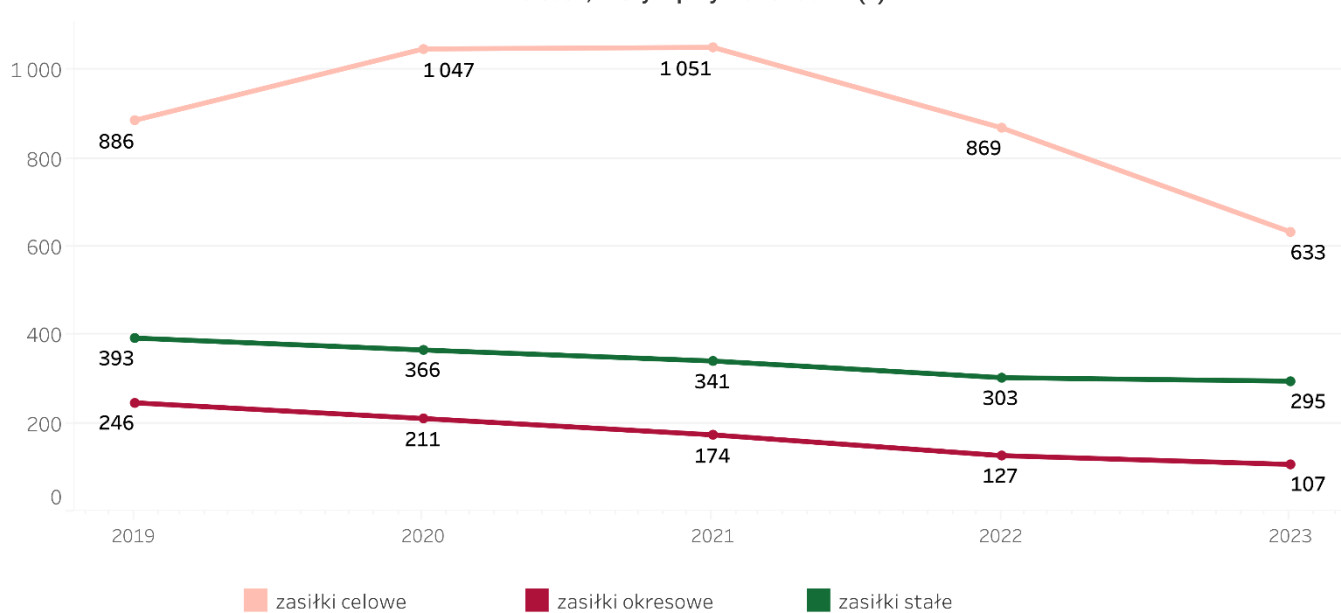
Liczba osób skierowanych do Dziennego Domu Seniora Senior+ i do Środowiskowego Domu Samopomocy (1)

Liczba mieszkańców przebywających w Domach Pomocy Społecznej i liczba skierowań do DPS (1)

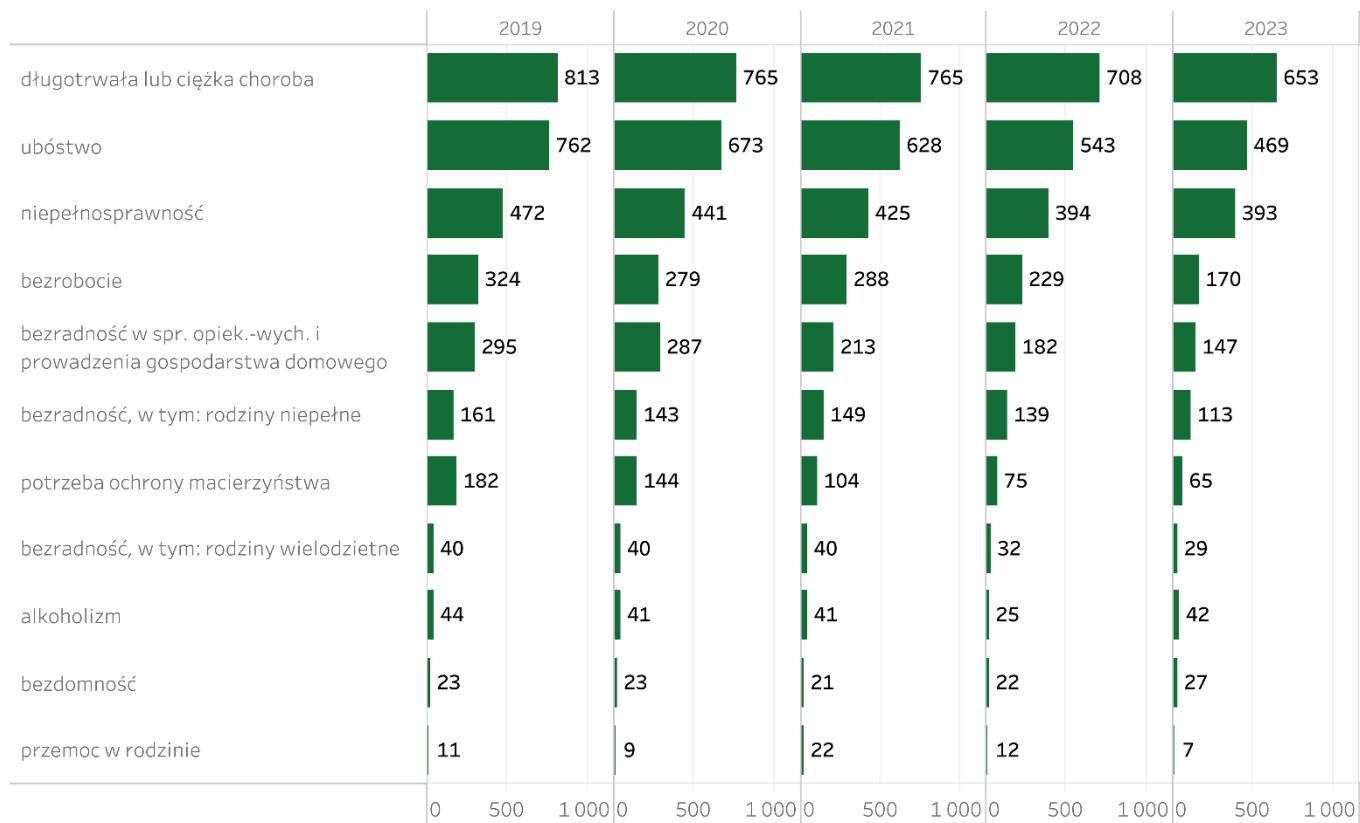
Liczba osób, którym przyznano zasiłki (1)

Kwota przyznanych zasiłków (1)

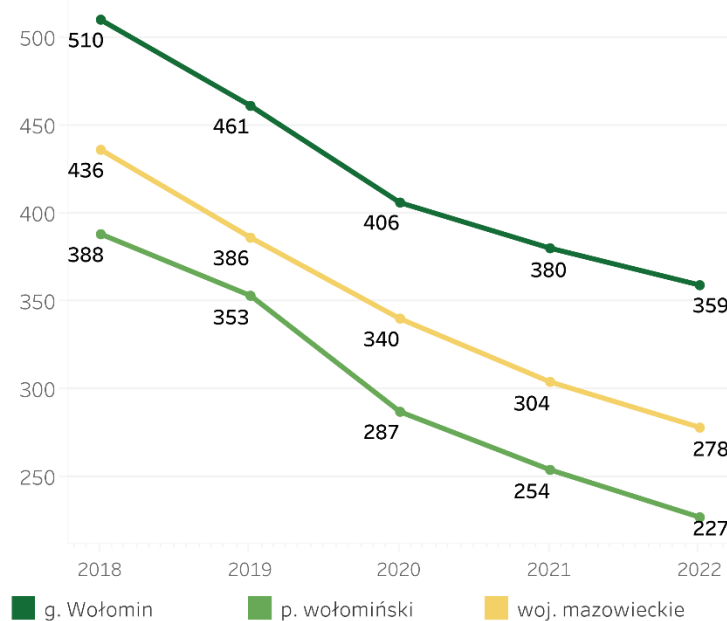

Najczęstsze powody przyznania pomocy społecznej (1)

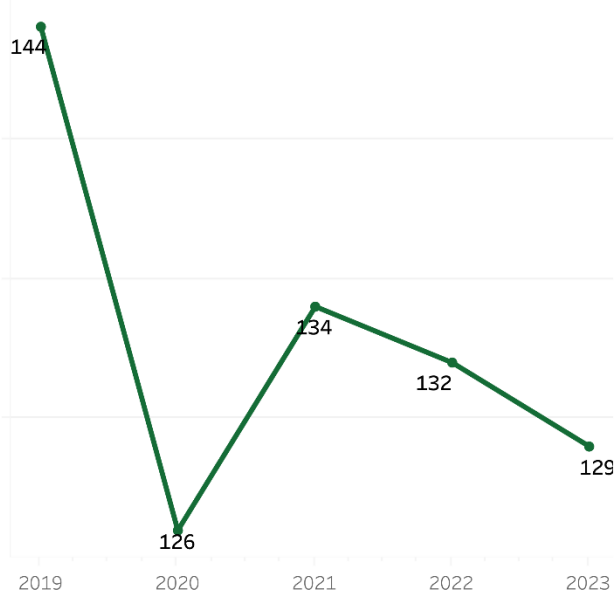

Źródło:
1 - Dane OPS w Wołominie

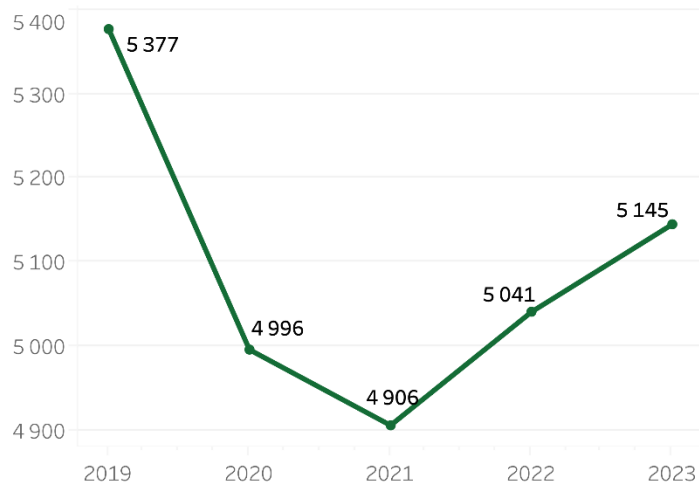
Beneficjenci pomocy społecznej na 10 tys. ludności (1)

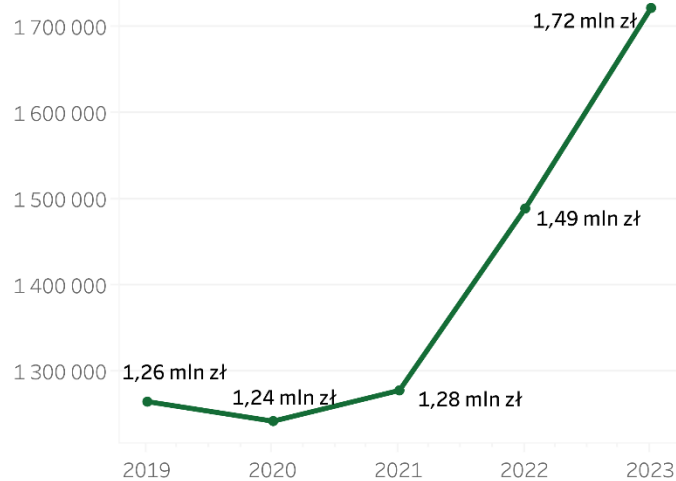
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi (2)

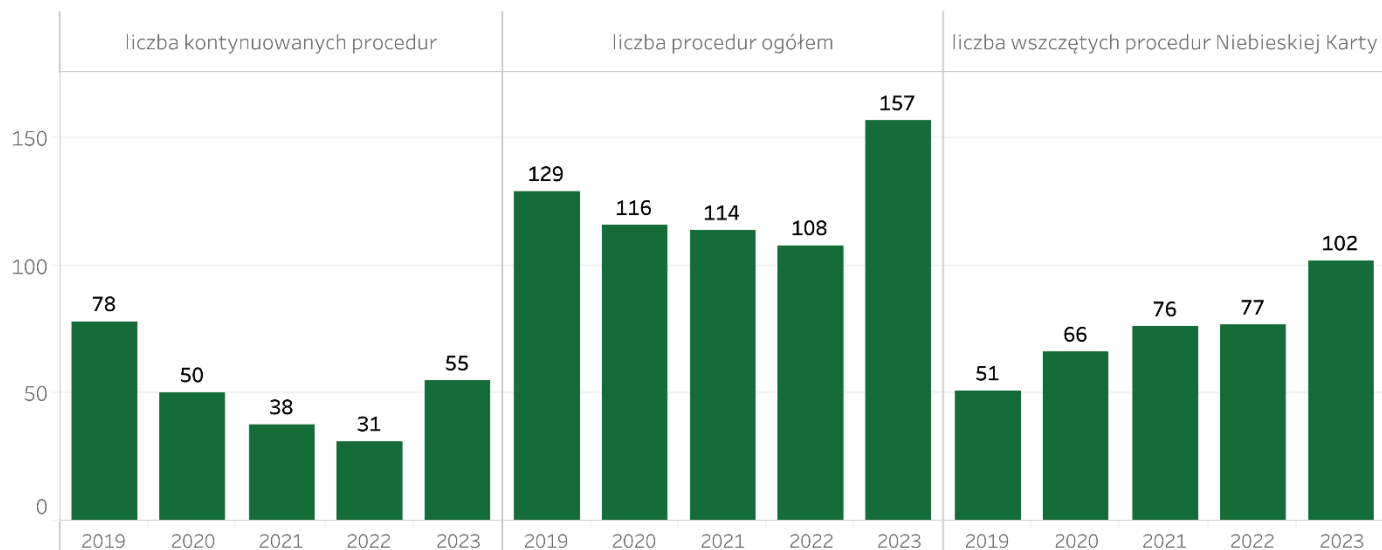
Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych (1)

Kwota przyznanych dodatków mieszkaniowych (1)

Niebieska Karta - liczba rodzin (2)

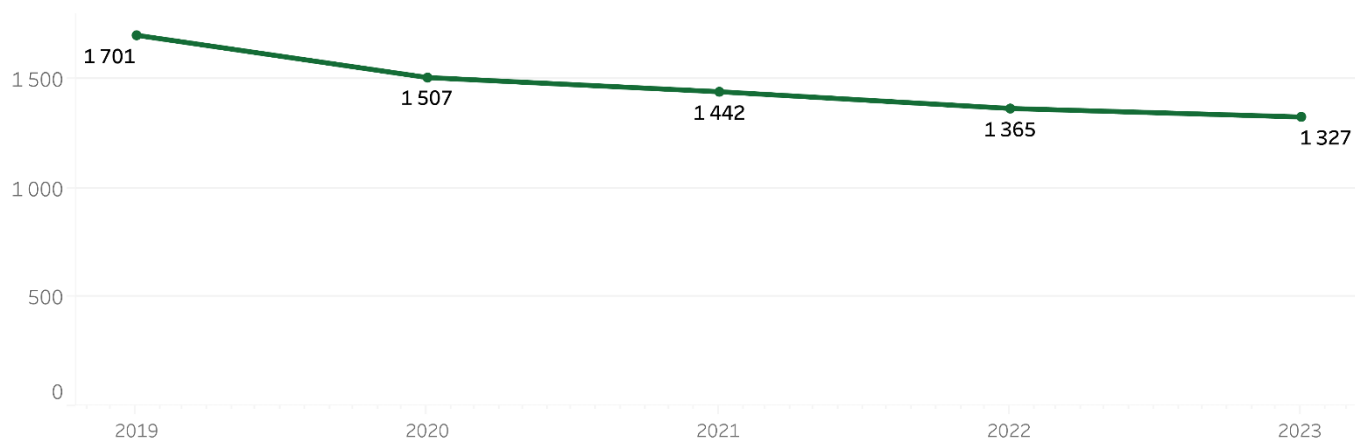

Źródło:

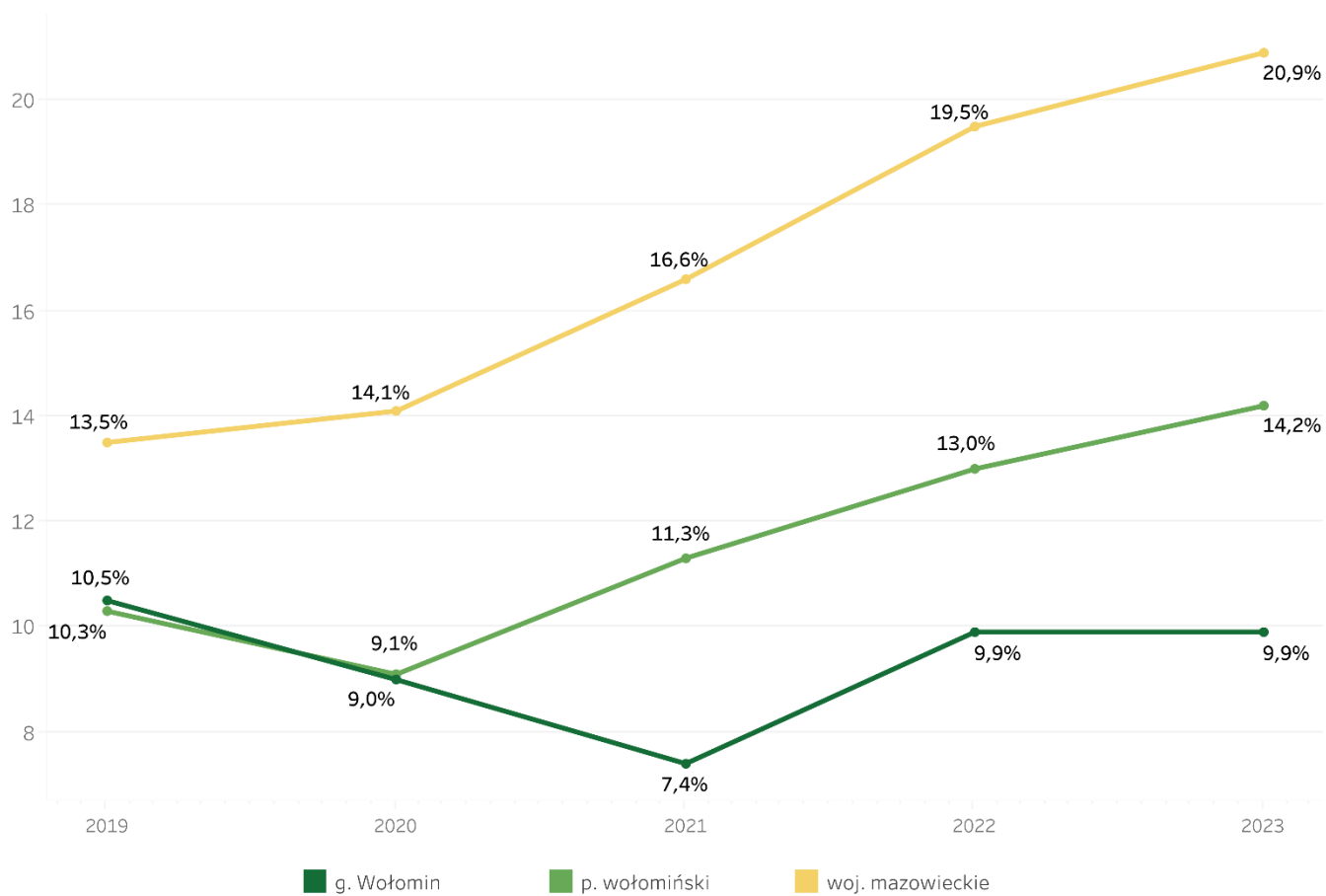
1 - GUS BDL

2 - Dane OPS w Wołominie

Liczba dzieci w wieku do lat 3 ogółem (1)

Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową (1)

3.3 Ochrona zdrowia

Niniejszy podrozdział przedstawia kluczowe dane związane z ochroną zdrowia na terenie Gminy Wołomin. Dostępność usług i placówek ochrony zdrowia ma istotny wpływ na jakość życia mieszkańców. Z uwagi na starzenie się lokalnej społeczności istotne jest zapewnienie odpowiedniego poziomu i standardu usług medycznych na terenie gminy.

Usługami z zakresu ochrony zdrowia na terenie Gminy Wołomin zajmuje się:

- Miejski Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej nr 1 i Miejski Samodzielny Zakład Opieki Zdrowotnej nr 2 w Wołominie – oferują świadczenia podstawowej opieki zdrowotnej,
- Ośrodek Profilaktyki Terapii Uzależnień Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wołominie – w skład ośrodka wchodzi: Oddział Dzienny Terapii Uzależnienia od Alkoholu, Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia, Poradnia Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych, Poradnia Leczenia Uzależnień dla Dzieci,
- Szpital Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Wołominie – składający się z 11 oddziałów: anestezjologii i intensywnej terapii, chorób wewnętrznych, chorób wewnętrznych i nefrologii, chirurgiczny ogólny, chirurgii urazowo-ortopedycznej, okulistyczny, pediatryczny, ginekologiczno-położniczy, neonatologiczny, neurologiczny z pododdziałem udarowym, SOR. Ponadto w szpitalu działa kilkadziesiąt poradni specjalistycznych. Nadzór nad placówką sprawuje Powiat Wołomiński.

Z uwagi na bliskość stolicy kraju mieszkańcy mogą także korzystać z oferty usług medycznych świadczonych w Warszawie.

Według danych GUS w 2023 r. na terenie gminy udzielono 449,5 tys. porad lekarskich – o 21,2% więcej niż w 2019 r. Z jednej strony może to świadczyć o zwiększającej się dostępności do usług medycznych, z drugiej o pogarszającej się kondycji zdrowotnej mieszkańców gminy. W przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2023 r. udzielono 8,8 porad lekarskich, co było wartością wyższą niż w powiecie wołomińskim (6,1), lecz nieco niższą w porównaniu do województwa mazowieckiego (9,2). Biorąc pod uwagę wartość wskaźnika za lata 2019-2023, najniższą wartość przyjął on w 2020 r., co było związane z ograniczeniami wprowadzonymi w wyniku pandemii COVID-19.

Na dostępność usług zdrowotnych ma wpływ liczba podmiotów prowadzących działalność w sektorze opieki zdrowotnej (sekcja Q dział 86). W 2023 r. na terenie gminy funkcjonowało 310 tego typu podmiotów – o 19,7% więcej niż w 2019 r., co świadczy o rozwoju sektora medycznego w Gminie Wołomin. Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w sektorze opieka zdrowotna na 1 000 podmiotów gospodarczych wyniosła 41,1 w 2023 r. – była niższa w porównaniu do wskaźnika

dla województwa (47,7), lecz wyższa od wskaźnika dla powiatu (40,3), co świadczy o stosunkowo wysokiej liczbie podmiotów medycznych działających na terenie gminy.

Innym aspektem, któremu warto się przyjrzeć jest dostępność do aptek. Według danych GUS w 2023 r. na terenie gminy działało 19 aptek. W przeliczeniu na jedną aptekę przypadało 2 687 mieszkańców, znacznie mniej niż w powiecie (4 117) i województwie (3 503) – dostępność aptek na terenie gminy jest zatem stosunkowo wysoka.

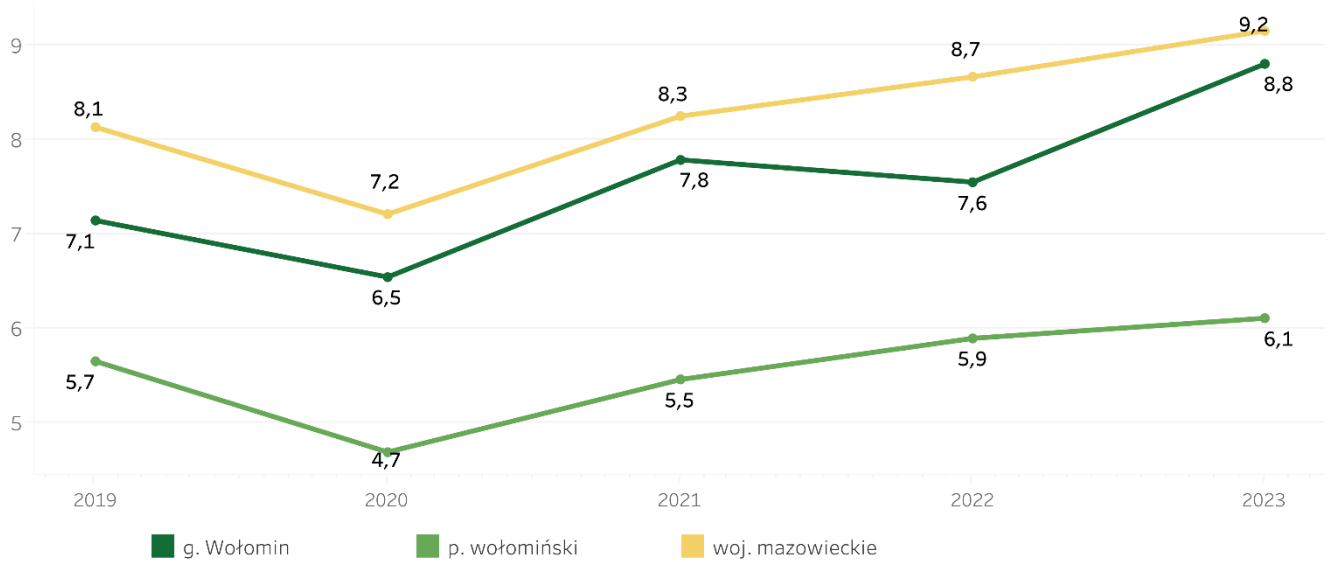
Umieralność, czyli liczba zgonów w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców wyniosła 1 023 w 2023 r., co było wartością wyższą niż w powiecie (855) i niższą w porównaniu do województwa (1 050). Na przestrzeni ostatnich pięciu lat na terenie gminy najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w 2021 r. – 1 365, co było związane z pandemią COVID-19.

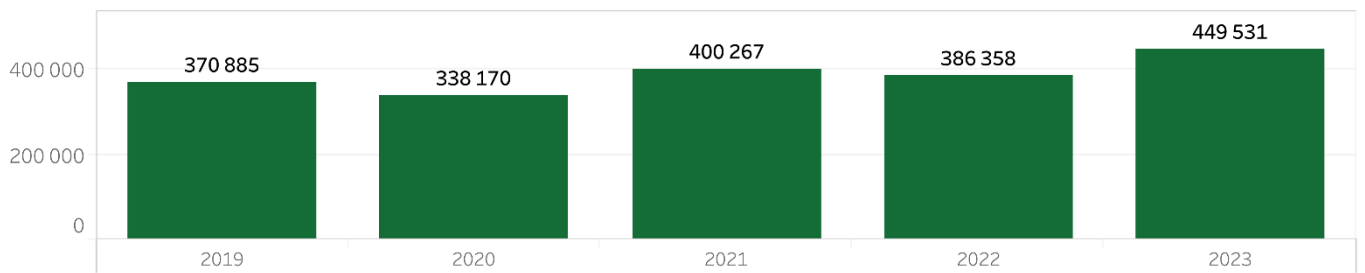
Aspekty ochrony zdrowia są oceniane przez respondentów dość negatywnie, szczególnie dotyczy to dostępności i jakości specjalistycznych usług medycznych – kolejno 55% i 47,3% ankietowanych oceniło te kwestie źle bądź bardzo źle. Dostępność i jakość podstawowych usług medycznych była natomiast oceniana dość przeciętnie. Warto wspomnieć, że większość usług zdrowotnych koncentruje się w Warszawie, zatem mieszkańcy Gminy Wołomin mają stosunkowo dobry dostęp do usług oferowanych w stolicy województwa.

Opinie osób biorących udział w spotkaniach strategicznych pokrywają się z opinią respondentów na temat dostępności opieki zdrowotnej. Problem z niską dostępnością do lekarzy, szczególnie specjalistów jest problemem ogólnopolskim i Gmina Wołomin nie jest wyjątkiem. Rozmówcy zasugerowali konieczność zwiększenia tej dostępności, jednakże nie jest to kwestia w pełni zależna od władz gminy, a bardziej od powiatowych i wojewódzkich.

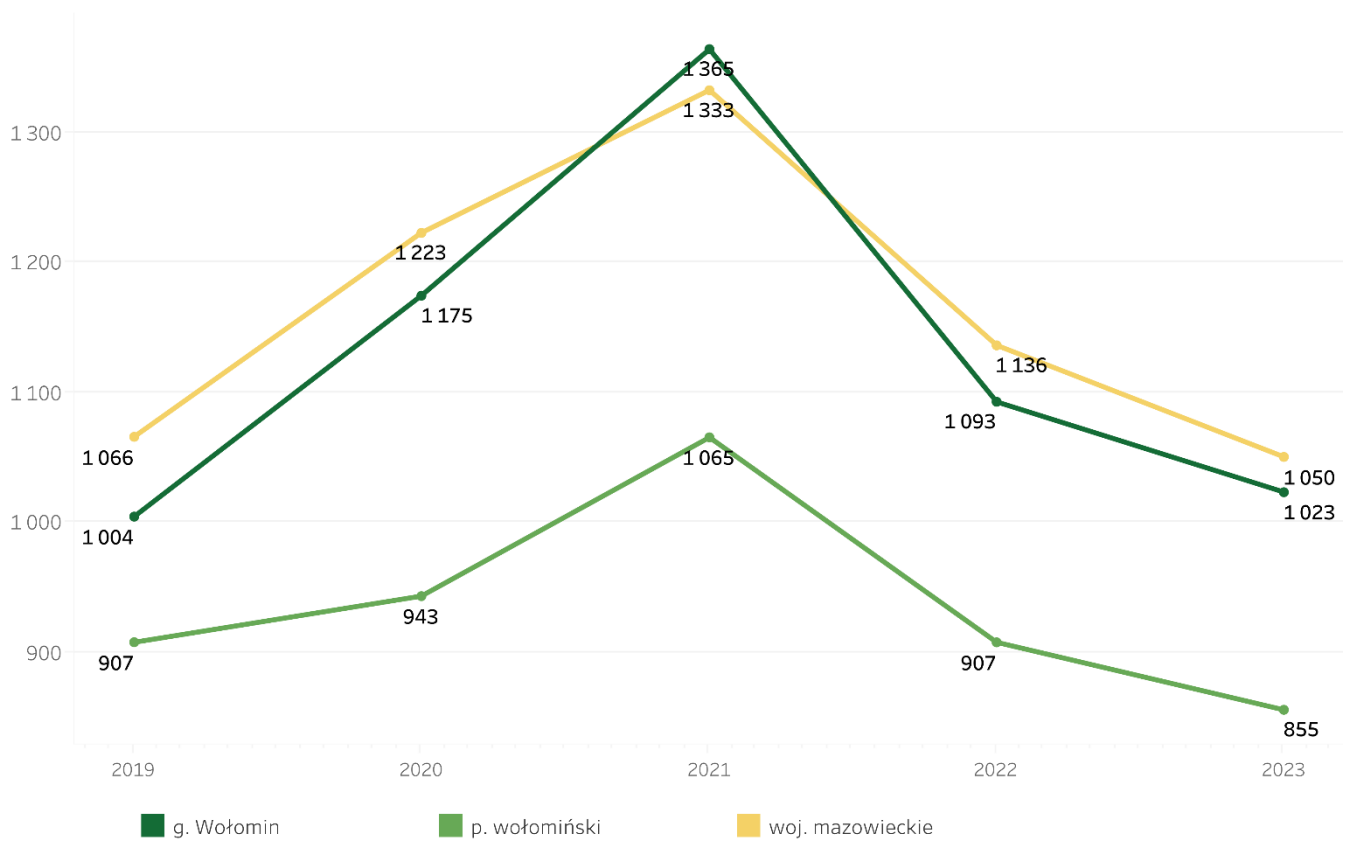
Porady lekarskie na 1 mieszkańca (1)

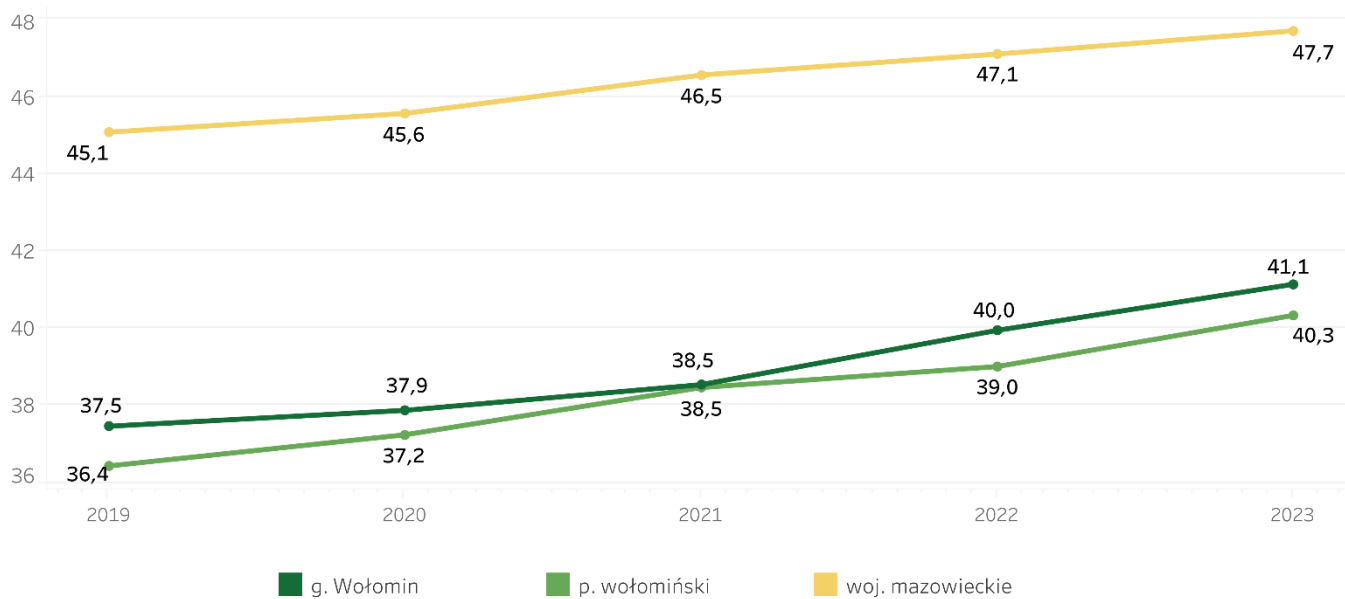
Porady lekarskie ogółem (1)

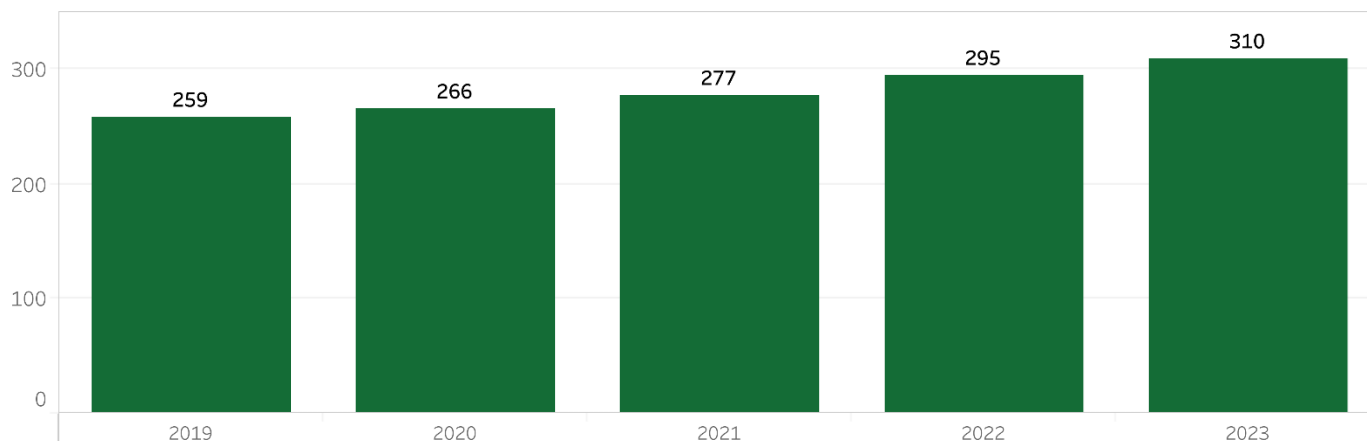
Umieralność - liczba zgonów na 100 tys. ludności (1)

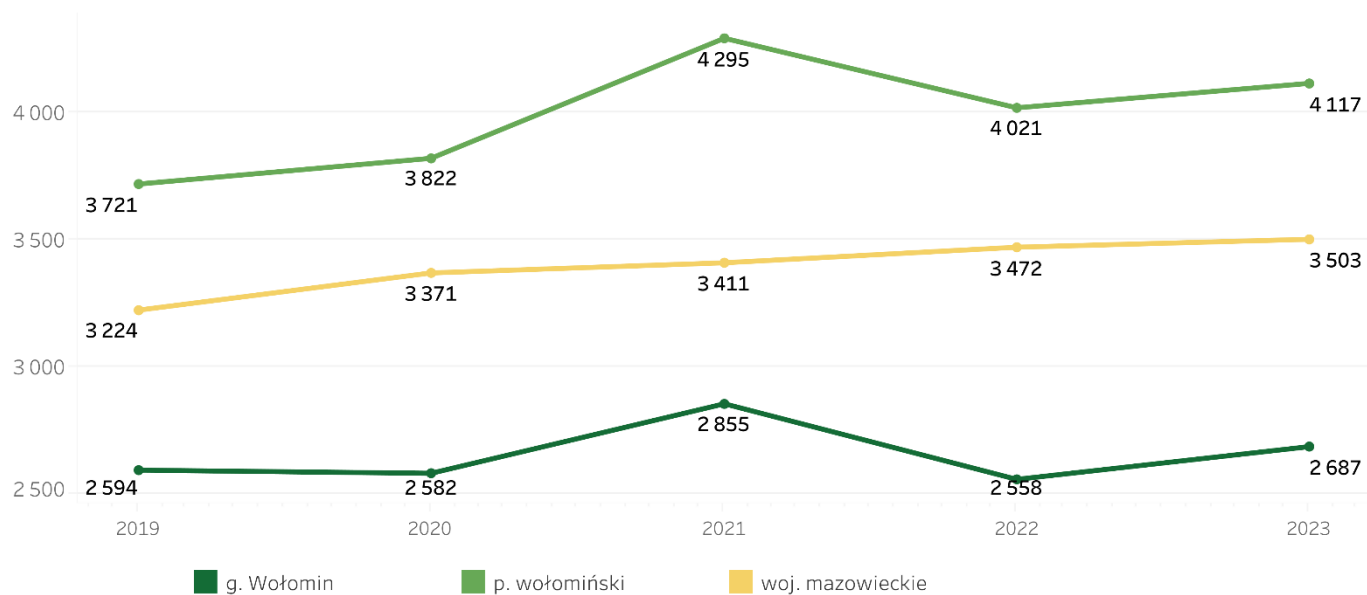
Liczba podmiotów prowadzących działalność w sektorze opieki zdrowotnej (PKD sekcja Q - 86) na 1 000 podmiotów gospodarczych ogółem (1)

Liczba podmiotów prowadzących działalność w sektorze opieki zdrowotnej (PKD sekcja Q - 86) (1)

Ludność na aptekę ogólnodostępną (1)

3.4 Edukacja i wychowanie

Poniżej przedstawiono informacje na temat funkcjonowania różnego rodzaju placówek wychowawczych i edukacyjnych: przedszkoli, szkół podstawowych, ponadpodstawowych oraz potrzeby w zakresie edukacji.

Na terenie Gminy Wołomin działa 8 przedszkoli publicznych prowadzonych przez Gminę Wołomin, 6 przedszkoli publicznych prowadzonych przez osobę prawną lub fizyczną inną niż gmina oraz 13 niepublicznych, ponadto działa 6 niepublicznych punktów przedszkolnych. Liczba miejsc w placówkach publicznych nieprowadzonych przez Gminę wyniosła 571 w 2023 r., a w placówkach niepublicznych 648.

Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli publicznych w 2023 r. wyniosła 1 126 – o 2,4% więcej niż w 2019 r. Według danych GUS liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym ogółem w 2023 r. wyniosła 2 299 – o 1,5% mniej niż w 2019 r. Odsetek dzieci w tym wieku objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 110,3% – do przedszkoli na terenie gminy uczęszczają także dzieci z innych gmin. Wspomniany odsetek wzrósł o blisko 9 pp. względem 2019 r.

Na terenie Gminy Wołomin funkcjonuje kilkanaście szkół ponadpodstawowych, w tym dwa licea ogólnokształcące prowadzone przez Gminę Wołomin. W 2023 r. do liceów miejskich uczęszczało 1 074 uczniów, a do pozostałych szkół 1 222 – łącznie 2 296 osób. Łączna liczba uczniów w porównaniu do 2020 r. wzrosła o 24,0%.

W poniższej tabeli przedstawiono ofertę edukacyjną lokalnych szkół.

Tabela 1 Szkoły ponadpodstawowe na terenie Gminy Wołomin

Zespół Szkół w Wołominie	Technikum	• Technik chłodnictwa i klimatyzacji • Technik budownictwa • Technik hotelarstwa • Technik organizacji turystyki
	Branżowa Szkoła I stopnia	• Klasa wielozadaniowa
Zespół Szkół Ekonomicznych im. Stanisława Staszica w Wołominie	IV Liceum Ogólnokształcące	• Profil public relations z elementami psychologii • Profil medyczno-pielęgniarski • Profil medyczny
	Technikum Ekonomiczne	• Technik ekonomista • Technik rachunkowości • Technik reklamy • Technik handlowiec • Technik logistyk
Zespół Szkół Nr 1 w Wołominie	I Liceum Ogólnokształcące im. Wacława Nałkowskiego	• Klasa matematyczna • Klasa humanistyczna • Klasa geograficzno-społeczna • Klasa biologiczna
Zespół Szkół Nr 3 w Wołominie	III Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II	• Klasa biologiczno-chemiczna • Klasa humanistyczna • Klasa informatyczna • Klasa matematyczno-geograficzna

Źródło: opracowanie własne.

Na wysoką jakość nauczania w szkołach ponadpodstawowych funkcjonujących w gminie wskazuje ranking Perspektywy 2024, w którym szkoły ponadpodstawowe są oceniane na podstawie wyników matur, egzaminów zawodowych oraz sukcesów uczniów tych szkół w olimpiadach. W rankingu wojewódzkim szkół ogólnokształcących III Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II zostało wyróżnione tzw. brązową tarczą, co wskazuje na wysoką jakość edukacji w tej placówce. W rankingu techników na 69 miejscu w województwie uplasowało się Technikum Ekonomiczne w ZSE.

W ostatnich latach zauważa się wzrost liczby dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W okresie 2019-2023 liczba dzieci w przedszkolach publicznych posiadających orzeczenie wzrosła z 13 do 30, natomiast liczba uczniów szkół podstawowych wzrosła ze 102 do 151 (wzrost o 48,0%). Trend ten jest obserwowany nie tylko w Gminie Wołomin, ale także w województwie i kraju, co wynika z coraz lepszego rozpoznania m.in. zaburzeń ze spektrum autyzmu. Z tego względu także zapotrzebowanie na specjalistyczną kadrę nauczycielską na terenie gminy będzie wzrastać.

Na terenie gminy funkcjonuje Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Wołominie, w którego skład wchodzi szkoła podstawowa i ponadpodstawowa przysposabiająca do pracy. Placówka zapewnia usługi edukacyjne, opiekuńcze, zajęcia wyrównawcze dla dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

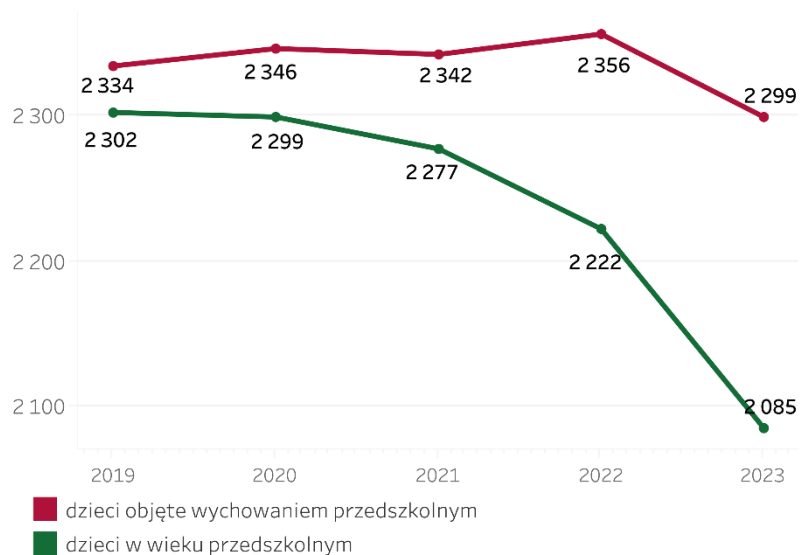
W *Strategii rozwoju edukacji w Gminie Wołomin na lata 2018-2025* wskazano, że część budynków oświatowych wymaga remontów, modernizacji oraz doposażenia sal i pracowni. Jako słabe strony edukacji w szkołach działających na terenie gminy wskazano m.in.: ubogą ofertę zajęć dodatkowych dla uczniów zdolnych oraz tych wymagających wsparcia, niedostateczny dostęp do Internetu, zbyt dużą liczbę uczniów w klasach czy niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę sportową w niektórych placówkach.

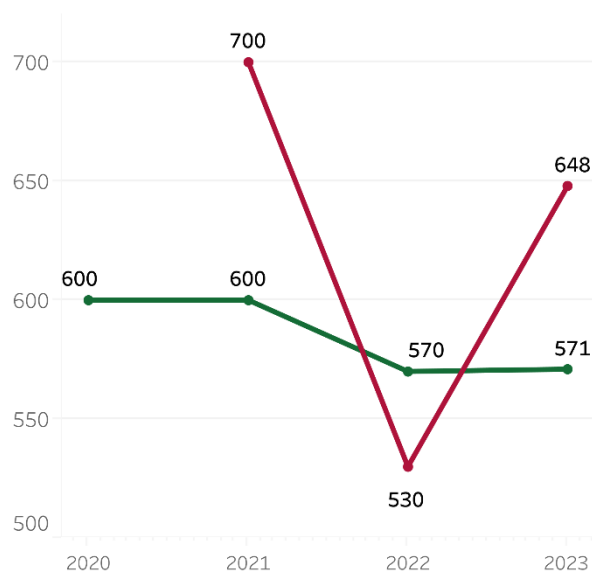
Wśród aspektów związanych z edukacją najwięcej pozytywnych opinii dotyczyło dostępności szkół podstawowych (60,7%) oraz placów zabaw (43%). Dostępność przedszkoli była gorzej oceniana, gdyż tylko 35,3% uważa, że dostępność ta jest dobra lub bardzo dobra. Najbardziej zróżnicowane opinie odnotowano w przypadku jakości infrastruktury oświatowej, sportowej, dostępności infrastruktury sportowej oraz poziomu nauczania w szkołach. Najgorzej oceniono natomiast dostępność różnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, ponieważ aż 48,2% respondentów miało negatywne zdanie na ten temat.

Rozmówcy biorący udział w spotkaniach strategicznych zwrócili uwagę przede wszystkim na konieczność modernizacji placówek oświatowych, w tym termomodernizacji oraz remontów infrastruktury sportowej.

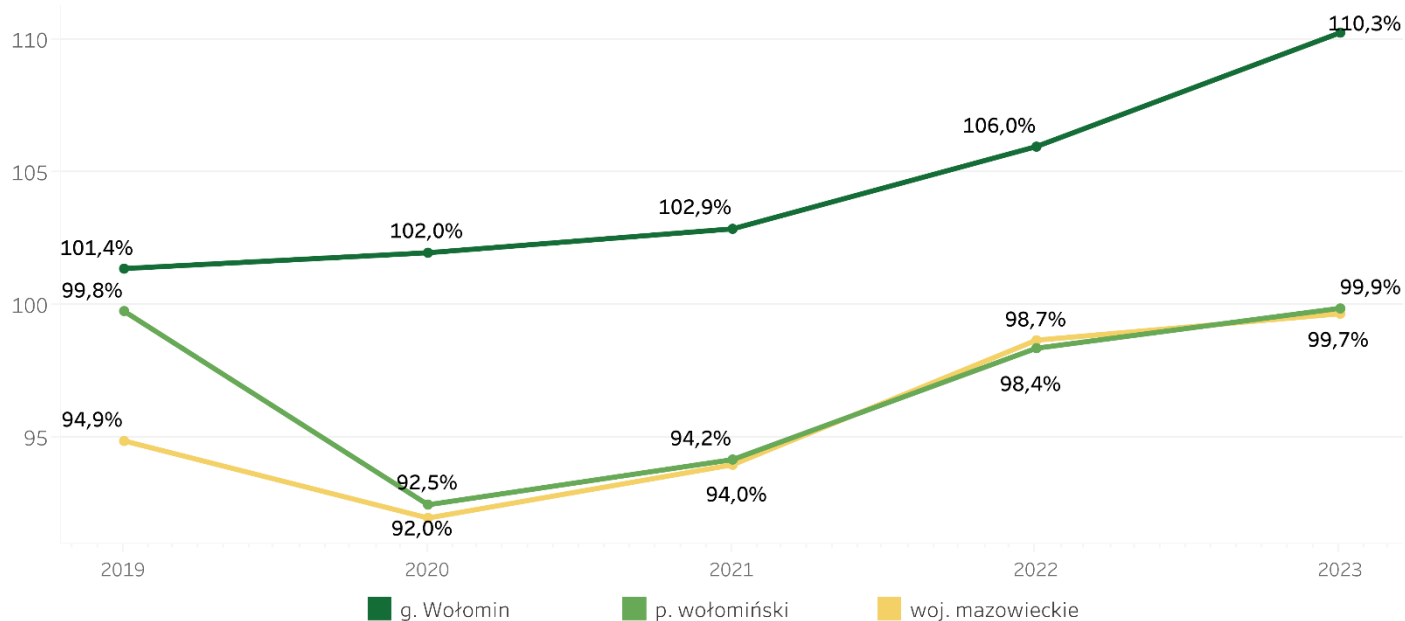
Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym ogółem i dzieci w wieku do lat 3 (1)

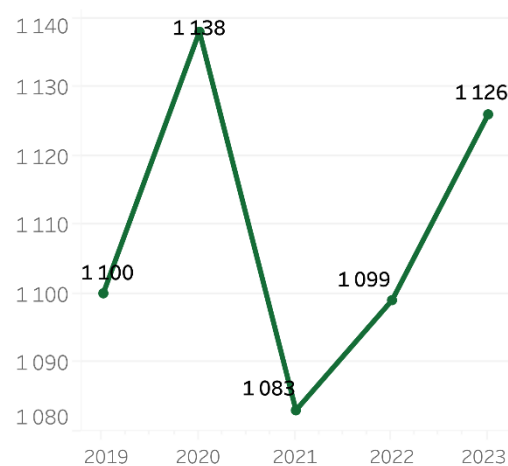
Liczba miejsc w przedszkolach publicznych i niepublicznych (2)

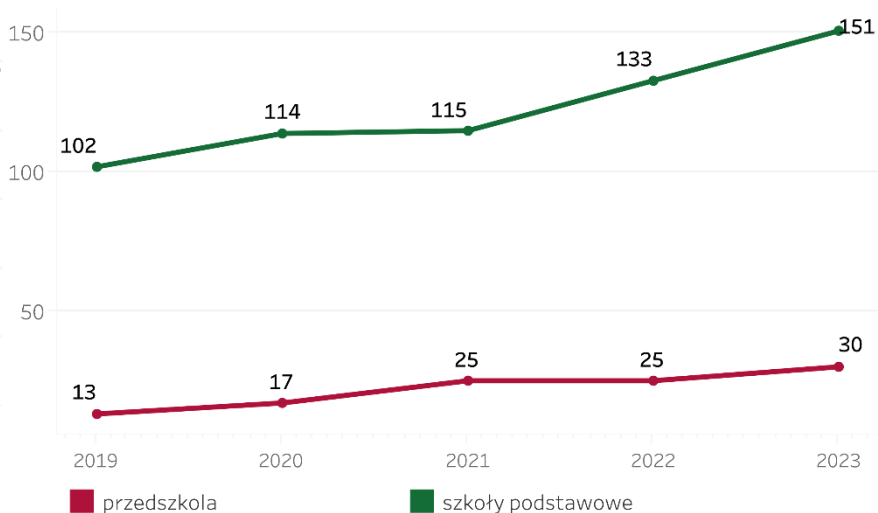
Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (1)

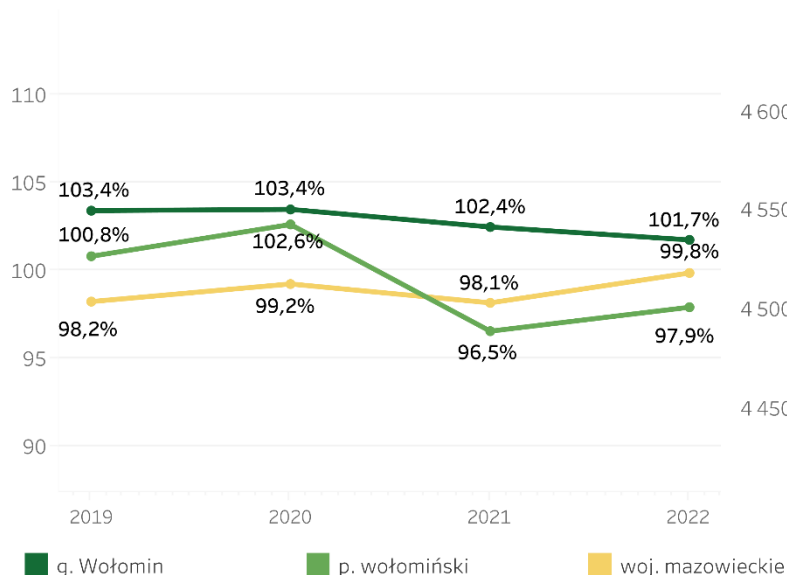
Liczba dzieci w przedszkolach publicznych (2)

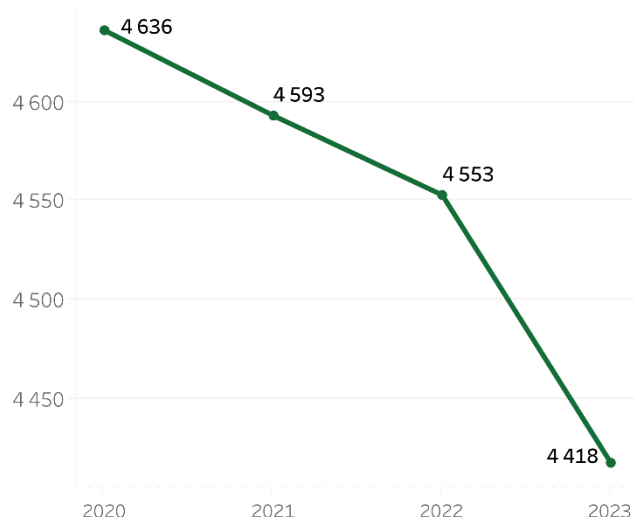
Liczba dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (2)

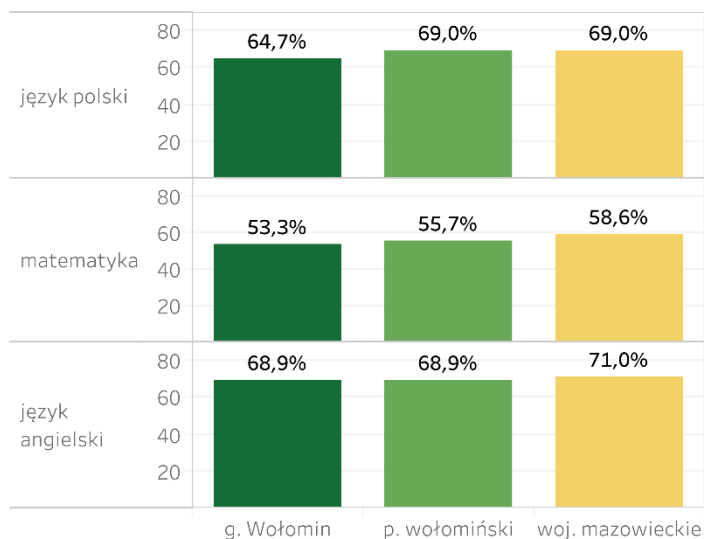
Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych (1)

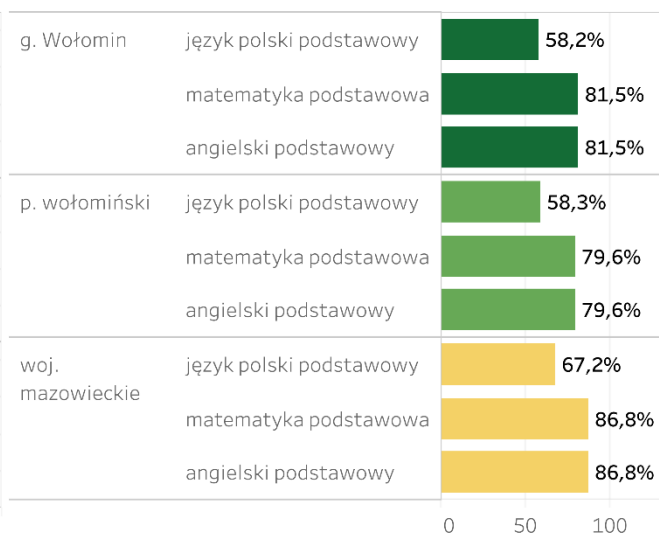
Liczba dzieci w miejskich szkołach podstawowych (2)

Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2023 r. (3)

Wyniki egzaminu maturalnego w 2023 r. (3)

Liczba dzieci w miejskich szkołach ponadpodstawowych (2)

Źródło:

1 - GUS BDL

2 - raporty o stanie Gminy Wołomin za lata 2019-2023

3 - mapa.wyniki.edu.pl

3.5 Kapitał społeczny

W ramach analizy poziomu kapitału społecznego przedstawiono dane dotyczące funkcjonowania trzeciego sektora i mechanizmów wsparcia partycypacji społecznej jak m.in. Społeczne Wnioski do Budżetu Gminy Wołomin, czy współpraca Gminy Wołomin z podmiotami trzeciego sektora.

Istotną część funkcjonowania gminy stanowią podmioty sektora pozarządowego. Według danych GUS w 2023 r. na terenie gminy funkcjonowały 123 stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz 31 fundacji. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji wyniosła 3,0 w 2023 r., więcej niż w powiecie wołomińskim (2,7), lecz mniej w porównaniu do województwa mazowieckiego (5,5). Podmioty trzeciego sektora działające w gminie to m.in.:

- Fundacja ODA – celem jest popularyzowanie historii Wołomina, organizacja wydarzeń muzycznych, artystycznych, historycznych i naukowych,
- Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym ARKA – skupia się na stwarzaniu warunków wspierających rozwój osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami,
- Fundacja Daj Mi Skrzydła – jej celem jest pomoc finansowa, organizacyjna i psychologiczna osobom w trudnej sytuacji życiowej, w tym osobom chorym i niepełnosprawnym,
- Wołomińskie Centrum Sztuk Walki – stowarzyszenie działające w obszarze kultury fizycznej, promujące sztuki walki, organizujące obozy, wyjazdy i turnieje sportowe,
- Control Naczaj Team – stowarzyszenie prowadzące zajęcia ze sztuk walki dla różnych grup wiekowych,
- Uczniowski Klub Sportowy „SameJudo” – prowadzi zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży,
- Stowarzyszenie Diabetyków Wołomin – skupia się na problemie cukrzycy u dorosłych, prowadzi zajęcia edukacyjne, ruchowe, wyjazdy z dietetykiem,
- Fundacja Rozwoju Myśli Logicznej „Myśliciele” – prowadzi działalność edukacyjną w zakresie promowania i rozwoju logicznego myślenia zarówno u dzieci, jak i dorosłych,
- Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci "Szansa" – celem stowarzyszenia jest stwarzanie warunków do rozwoju dzieci, młodzieży i dorosłych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, zagrożonych marginalizacją, poszkodowanych w wypadkach losowych itp.,
- Piłkarski Wołomiński Klub Sportowy „Huragan” – prowadzi zajęcia sportowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych, organizuje szkolenia z zakresu piłki nożnej,
- Koło Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Wołominie – obejmuje działalność kulturalną, aktywizacyjną, socjalno-bytową,
- Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej – prowadzi Środowiskowy Dom Samopomocy Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej w Wołominie.

Ponadto na terenie gminy funkcjonuje kilka klubów seniora oraz **Wołomiński Uniwersytet Trzeciego Wieku**, który działa już od 50 lat. WUTW działa przy Miejskim Domu Kultury w Wołominie i jest miejscem dla aktywnych seniorów, którzy chcą poszerzać swoją wiedzę – oprócz zajęć edukacyjnych organizowane są także spotkania, warsztaty, wycieczki. Według danych GUS w 2023 r. odsetek osób będących członkami kół, klubów, sekcji seniora oraz Uniwersytetów Trzeciego Wieku w liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej wyniósł 4,3% – więcej niż w latach poprzednich, a także w porównaniu do odsetka dla powiatu (2,2%) i województwa (1,6%). Świadczy to o wysokiej aktywności seniorów w Gminie Wołomin.

Gmina Wołomin co roku współpracuje z organizacjami pozarządowymi na podstawie rocznych programów współpracy. Celem tych programów jest włączanie podmiotów trzeciego sektora w rozwój społeczno-gospodarczy gminy oraz kształtowanie aktywności społecznej mieszkańców. Współpraca Gminy Wołomin z organizacjami ma charakter zarówno finansowy, jak i pozafinansowy. W 2023 r. na dotacje dla podmiotów trzeciego sektora w ramach programu współpracy przeznaczono 1,1 mln zł, co stanowiło 0,4% wszystkich wydatków gminy. Liczba umów zawartych w ramach otwartych konkursów ofert i małych grantów wyniosła łącznie 45 – więcej niż w latach poprzednich. W ostatnich latach w ramach współpracy najczęściej realizowano zadania związane z pomocą społeczną, edukacją, upowszechnianiem sportu oraz kulturą i sztuką.

W ramach aktywizacji obywatelskiej osób starszych na terenie gminy działa **Wołomińska Rada Seniorów**. Do zadań Rady należy tworzenie warunków przyjaznych dla seniorów poprzez ograniczanie zjawiska marginalizacji osób starszych, wspieranie ich aktywności społecznej i kulturalnej, rozwój różnych form wypoczynku i edukacji skierowanych do seniorów oraz promocję profilaktyki i zdrowego trybu życia. Rada co roku współorganizuje różnego rodzaju wydarzenia skierowane do seniorów i nie tylko, m.in.: Międzypokoleniowy Rajd Rowerowy, Międzypokoleniowa Potańcówka. W gminie funkcjonują również projekty dedykowane osobom starszym, jak: Remont dla Seniora (pomoc złotej rączki), Gimnastyka dla Seniora w Gminie Wołomin, Program TAXI Senior (bezpłatne przewozy dla osób powyżej 80 roku życia).

W gminie funkcjonuje także **Młodzieżowa Rada Miasta Wołomin**, która reprezentuje interesy uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Celem Rady jest promocja aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu publicznym, integracja środowisk młodzieżowych z terenu Gminy Wołomin, promowanie idei społeczeństwa obywatelskiego oraz oferty kultury skierowanej do młodzieży. W ostatnich latach MRM brała udział m.in. w projekcie finansowanym z funduszy norweskich „Młodzieżowe Rady Gmin dla Demokracji i Klimatu”, w ramach którego młodzi radni rozwijali swoje kompetencje oraz wiedzę na temat działań pro-środowiskowych. W 2022 r. MRD zainicjowała pomysł

utworzenia Uczniowskiego Budżetu Obywatelskiego, który został utworzony we wszystkich szkołach na terenie gminy – w 2024 r. na ten cel przeznaczono 100 tys. zł z budżetu gminy. Wysokość przyznanych środków zależy od liczby uczniów danej placówki. Projekty zaproponowane przez uczniów mogą dotyczyć inwestycji (np. remont), zakupów (np. wyposażenie klas) lub wydarzeń (np. warsztatów, koncertów).

W gminie realizowane są działania z zakresu partycypacji społecznej – wcześniejszy Wołomiński Budżet Obywatelski zastąpiły **Społeczne Wnioski do Budżetu Gminy Wołomin**, w ramach których mieszkańcy gminy składają propozycje projektów do zrealizowania w kolejnym roku budżetowym. Składane projekty dotyczą przede wszystkim modernizacji bądź stworzenia nowych przestrzeni publicznych, zakupu wyposażenia będącego elementem infrastruktury publicznej, poprawy poziomu bezpieczeństwa. Zgłaszane projekty nie mogą przekraczać kwoty 500 tys. zł. W latach 2021-2024 do Społecznych Wniosków złożono 55 projektów, a do realizacji w głosowaniu internetowym wybrano 26. Najwięcej głosów oddano w 2024 r. – 8,5 tys., zatem o 96,3% więcej niż w 2021 r., co świadczy o rosnącym zainteresowaniu tą formą uczestnictwa w życiu publicznym mieszkańców gminy.

Poziom aktywności obywatelskiej obrazuje także frekwencja wyborcza. W analizie skupiono się na frekwencji z 2018 r. i 2024 r. Biorąc pod uwagę wybory do sejmików województw, rad gmin i rad miast na prawach powiatu, rad powiatów oraz pierwszą turę wyborów wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast, frekwencja dla Gminy Wołomin w 2018 r. i 2024 r. była zbliżona do frekwencji odnotowanej w powiecie wołomińskim – nieco gorzej wypadła na tle województwa mazowieckiego.

Warto także wspomnieć o lokalnej tożsamości. W *Gminnym Programie Rewitalizacji Wołomin 2023 z perspektywą do 2030* wskazano, że jednym z problemów gminy jest brak tożsamości – dawniej Wołomin był miastem samodzielnym, w którym rozwijały się zakłady produkcyjne, lokalna kultura itd., natomiast w latach późniejszych gmina stała się tzw. sypialnią miasta Warszawy. Duża część mieszkańców nie identyfikuje się ze swoim miejscem zamieszkania, ponieważ więcej czasu w ciągu dnia spędza m.in. w Warszawie. Oferta stolicy kraju jest mocno konkurencyjna w stosunku do oferty Gminy Wołomin – dotyczy to zarówno rynku pracy, jak i edukacji, kultury czy rozrywki.

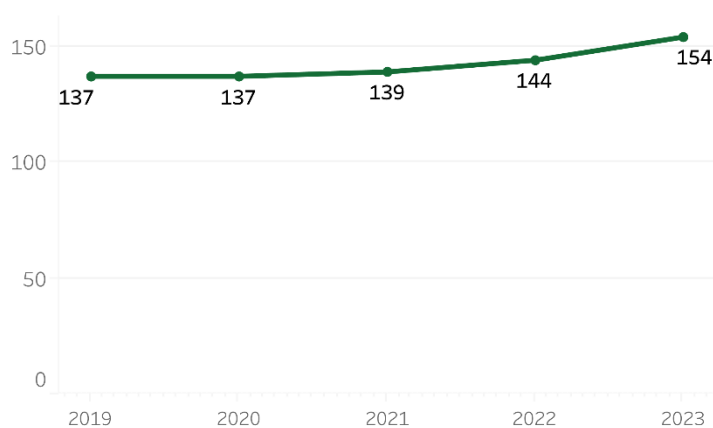

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że niemal połowa respondentów uważa, że ich głos i działania nie mają realnego wpływu na funkcjonowanie gminy i nie wpływają na zmianę otoczenia na lepsze. Tylko 7,2% ankietowanych jest zdania, że ich głos zawsze ma znaczenie, a 35,6%, że ich głos zazwyczaj może wpłynąć na otoczenie, ale nie zawsze.

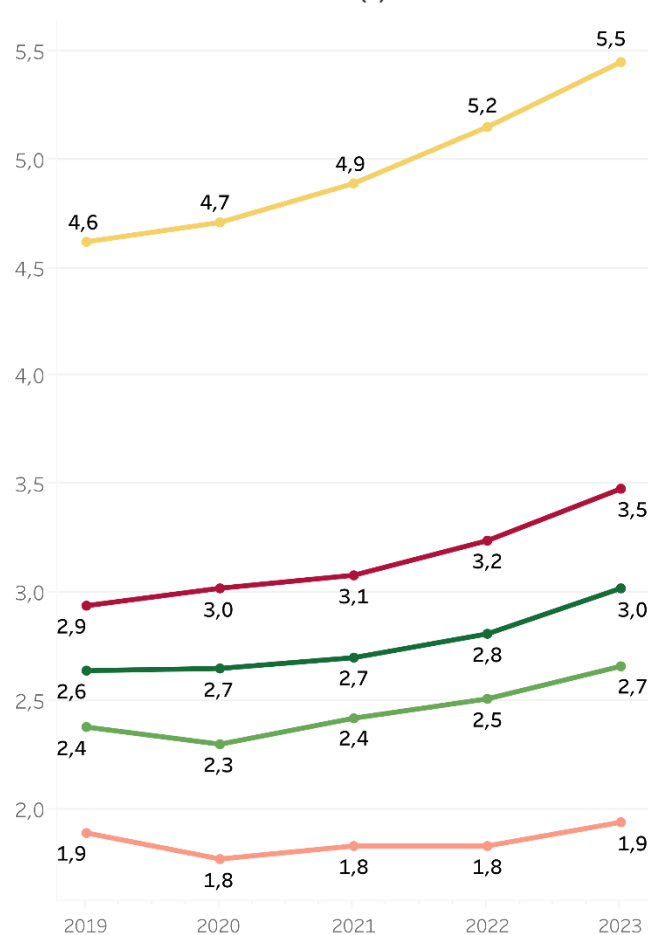
Ponad połowa ankietowanych nie udziela się w żadnych grupach typu fundacja, stowarzyszenia, rady rodziców, kluby itp. Ponadto aż 53,8% ankietowanych jako jeden z głównych problemów społecznych gminy wskazuje niską aktywność społeczną i obywatelską. Wpływ na taką sytuację może mieć fakt zanikania tożsamości lokalnej – większość mieszkańców pracuje i korzysta z oferty kulturalnej m.in. w Warszawie, traktując Gminę Wołomin jako gminę-sypialnię.

Osoby biorące udział w badaniach jakościowych wskazały na dobry poziom prowadzonej polityki senioralnej – dużej liczby działań prowadzonych na rzecz aktywizacji seniorów. Rozmówcy zwracali uwagę na problemy tożsamościowe gminy, co wynika m.in. z bliskości Warszawy – wielu mieszkańców woli utożsamiać się z Warszawą niż ze swoim miejscem zamieszkania. Jednym z problemów w sferze społecznej jest niedostateczna komunikacja na linii organizacje-społeczność lokalna, przez co padł pomysł stworzenia spójnej platformy komunikacji z organizacjami trzeciego sektora i mieszkańcami gminy.

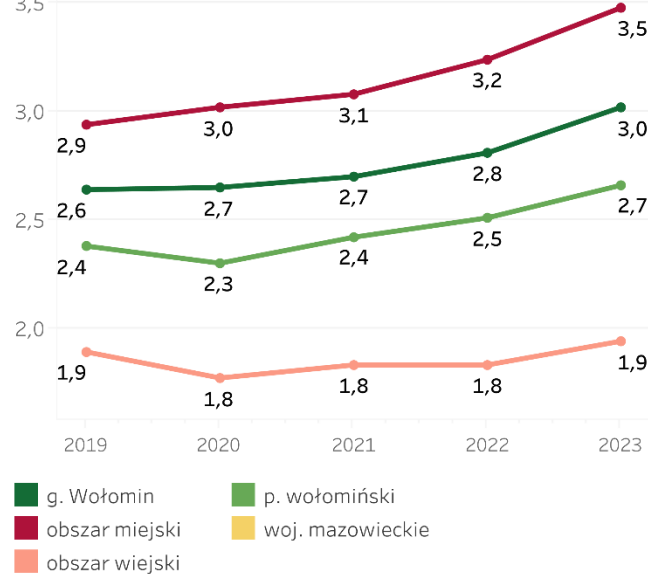
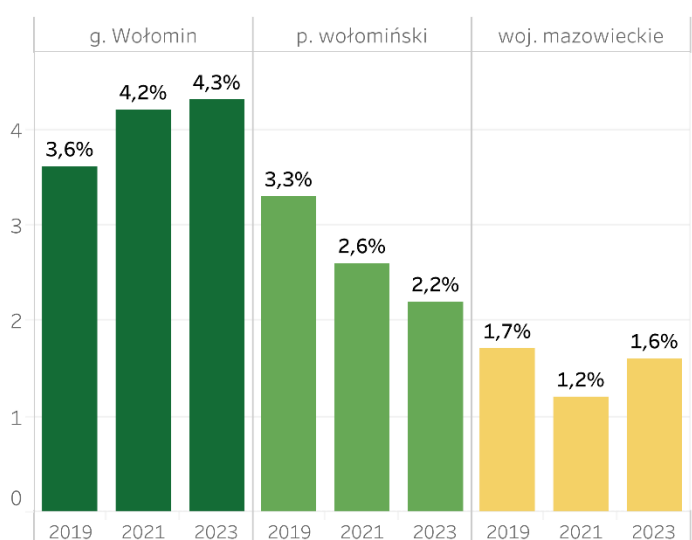
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne ogółem (1)

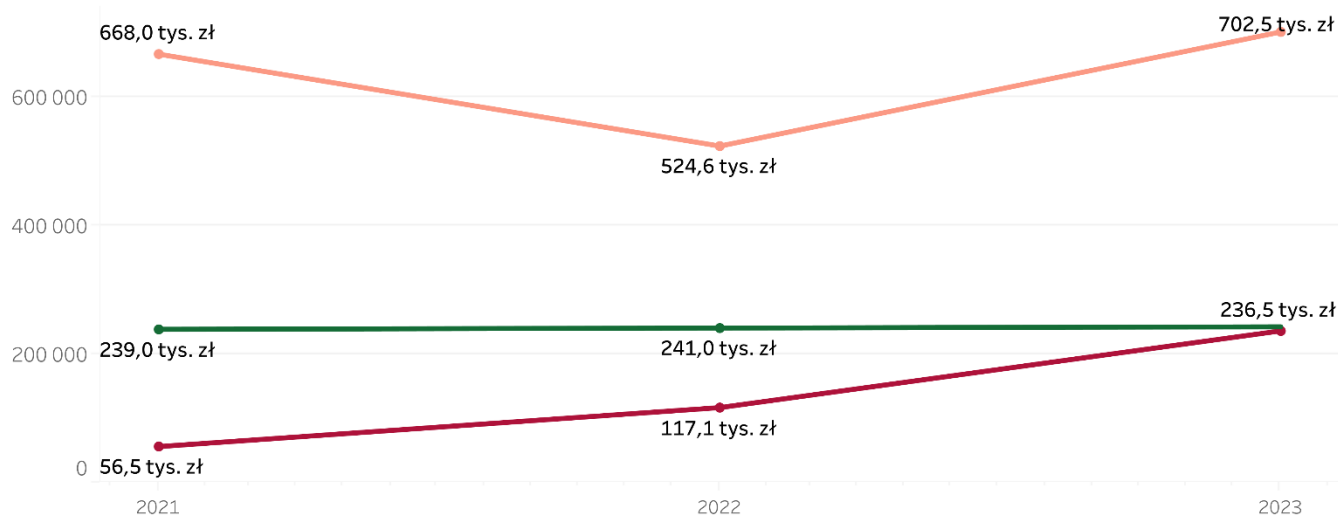
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 000 ludności (1)

Udział osób będących członkami kół, klubów lub sekcji seniora i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60 lat i więcej (1)

Współpraca z organizacjami pozarządowymi - kwota dotacji (2)

Kwota dotacji na umowy wieloletnie

Kwota dotacji przyznanych w trybie otwartych konkursów

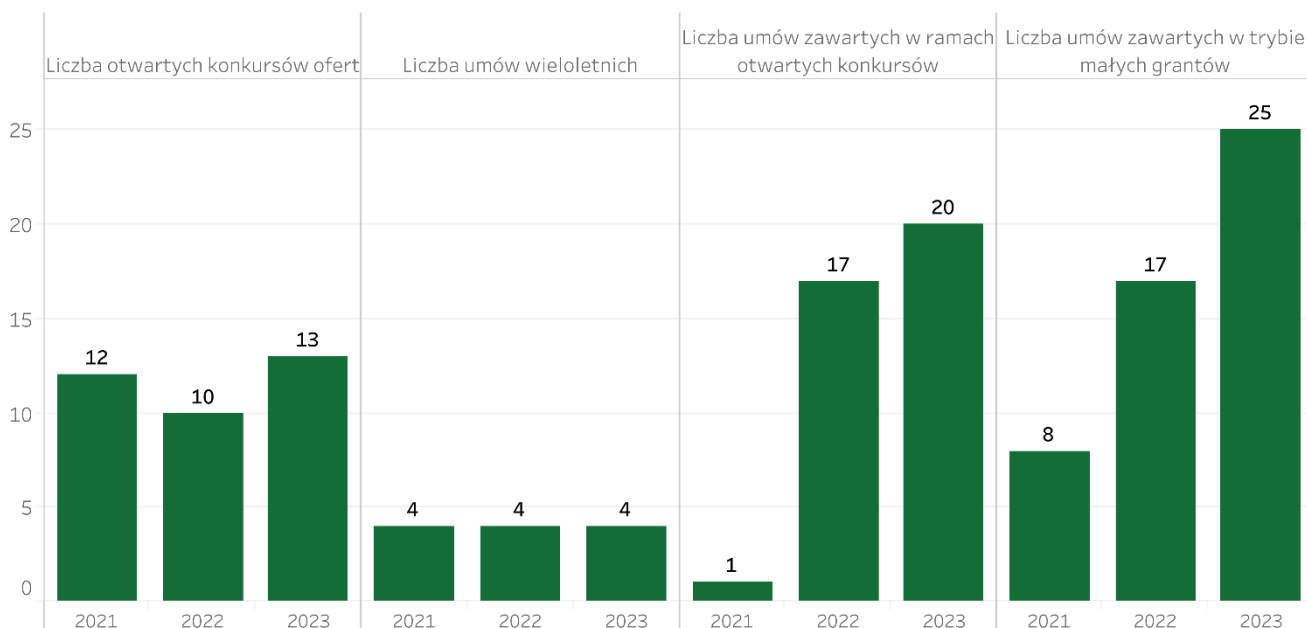
Kwota dotacji przyznanych w trybie małych grantów

Źródło:

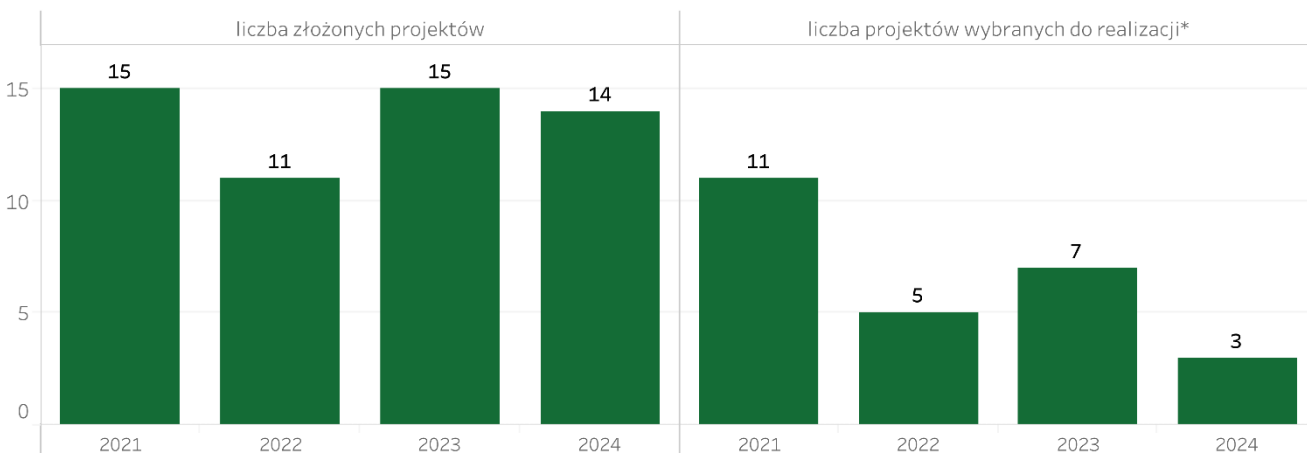
1 - GUS BDL

2 - Sprawozdania z realizacji programu współpracy Gminy Wołomin z organizacjami pozarządowymi za lata 2021-2023

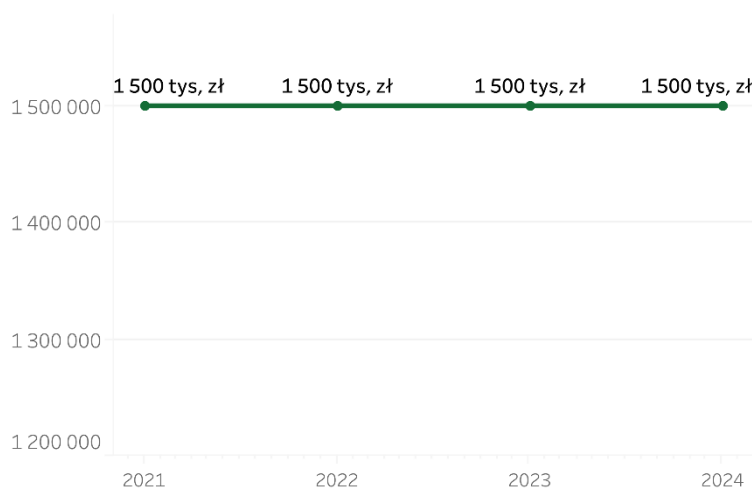
Współpraca z organizacjami pozarządowymi (2)

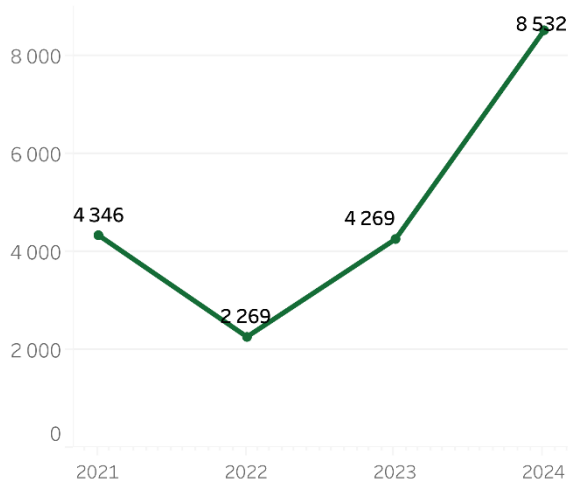
Społeczne Wnioski do Budżetu Gminy Wołomin - liczba złożonych projektów (1)

Społeczne Wnioski do Budżetu Gminy Wołomin - kwota przeznaczona na realizację zadań (1)

Społeczne Wnioski do Budżetu Gminy Wołomin - liczba oddanych głosów (1)

Źródło:

1 - raporty o stanie Gminy Wołomin za lata 2019-2023

2 - Sprawozdania z realizacji programu współpracy Gminy Wołomin z organizacjami pozarządowymi za lata 2021-2023

* - spadek liczby projektów wynika ze zwiększenia kwoty przeznaczonej na jeden projekt

3.6 Kultura

Istotną częścią funkcjonowania miasta jest jego oferta kulturalna. Analizując ofertę kulturalno-rozrywkową skupiono się na działalności ośrodków kultury, w tym bibliotek, a także ofercie spędzania czasu wolnego.

Głównym podmiotem działającym w gminie w zakresie kultury jest **Miejski Dom Kultury w Wołominie** oferujący szereg zajęć skierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych oraz organizujący różnorodne wydarzenia kulturalne. Wśród zajęć stałych w MDK znajdują się m.in.: warsztaty fotograficzne, rękodzielnicze, zajęcia muzyczne, taneczne, warsztaty naukowe dla dzieci, zajęcia ruchowe, teatralne. W 2023 r. otwarto Centrum Aktywności Wołomin (CAW), będące filią MDK i nowym miejscem spotkań, warsztatów i wydarzeń kulturalnych. CAW mieści się w zmodernizowanym budynku starej elektrowni przy ul. Daszyńskiego, który został przystosowany do pełnienia nowych funkcji. Warto wspomnieć, że rewitalizacja budynku zdobyła prestiżowy tytuł „Modernizacja Roku 2023” w kategorii „Małe jest piękne” w konkursie „Modernizacja Roku & Budowa XXI w.” Z uwagi na oryginalną architekturę budynku, obiekt jest także wynajmowany na sesje zdjęciowe i wydarzenia promocyjne.

Według danych GUS na terenie gminy w 2023 r. zorganizowano 161 imprez kulturalnych, które przyciągnęły 23,2 tys. uczestników – nieco mniej niż w latach poprzednich. Największy spadek liczby organizowanych imprez i ich uczestników odnotowano w 2020 r. ze względu na obostrzenia związane z pandemią COVID-19. Liczba uczestników imprez w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców w 2023 r. wyniosła 455 – więcej niż wskaźnik dla powiatu (304), lecz mniej w stosunku do województwa (644). Świadczy to o stosunkowo dużej liczbie uczestników imprez, a więc wysokiej aktywności lokalnego centrum kultury.

Drugim istotnym podmiotem kulturotwórczym jest **Miejska Biblioteka Publiczna im. Zofii Nałkowskiej w Wołominie** wraz z trzema filiami: w Wołominie, Ossowie i Zagościńcu, która na koniec 2023 r. posiadała w swoich zbiorach 80,5 tys. woluminów. Do zadań biblioteki należy przede wszystkim gromadzenie i udostępnianie księgozbioru, popularyzacja czytelnictwa, sztuki i nauki, rozpowszechnianie dorobku kulturalnego gminy. Ponadto biblioteka prowadzi lekcje biblioteczne dla dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. W 2023 r. MBP odwiedziło 57 tys. osób – o 39,5% więcej niż w 2020 r. Liczba aktywnych czytelników wyniosła 5 tys. osób – mniej niż w roku poprzednim (7,2 tys.), jednakże liczba wypożyczeń zbiorów (książek, audiobooków, filmów, gier planszowych) wyniosła 101 tys., a zatem więcej niż w latach poprzednich. Według danych GUS liczba wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika wyniosła 13,6 woluminów w 2023 r. – więcej niż w latach poprzednich, lecz mniej na tle powiatu (17,7) i województwa (16,8), co może wskazywać na stosunkowo niskie zainteresowanie czytelnictwem wśród mieszkańców gminy.

Na terenie gminy działa także **Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Heleny i Stefana Nafeterów**, która swoją siedzibę ma w dawnym budynku kina „Oaza”, którego właścicielem w okresie międzywojennym

był producent filmowy Stefan Nasfeter. W latach 2016-2018 budynek przeszedł gruntowny remont. Biblioteka powiatowa liczy około 45 tys. zbiorów. Oprócz gromadzenia i udostępniania zbiorów, biblioteka organizuje m.in. kursy językowe.

W Gminie Wołomin funkcjonuje lokalne **Kino Kultura** należące do Stowarzyszenia Kin Studyjnych zrzeszających ponad 200 kin z całego kraju. Kina należące do wspomnianego stowarzyszenia oprócz dystrybucji filmów komercyjnych, upowszechniają także filmy o wysokich walorach artystycznych.

Na terenie gminy znajduje się **Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich „Dom nad Łąkami”**, zlokalizowane w zabytkowym domu rodzinnym pisarki Zofii Nałkowskiej. W budynku mieści się ekspozycja prezentująca etapy życia i działalność społeczną pisarki, w tym fotografie rodzinne, księgozbiór, fortepian Zofii Nałkowskiej. W muzeum organizowane są lekcje dla przedszkolaków, uczniów szkół podstawowych i średnich. W 2023 r. muzeum odwiedziło 3,1 tys. osób – nieco więcej niż w latach 2020-2022, lecz o 14,7% mniej w stosunku do 2019 r. Według danych GUS liczba zwiedzających muzeum w przeliczeniu na 1 000 ludności wyniosła 50,1 – więcej niż w powiecie wołomińskim (11,1), lecz mniej w stosunku do województwa (2 575,9).

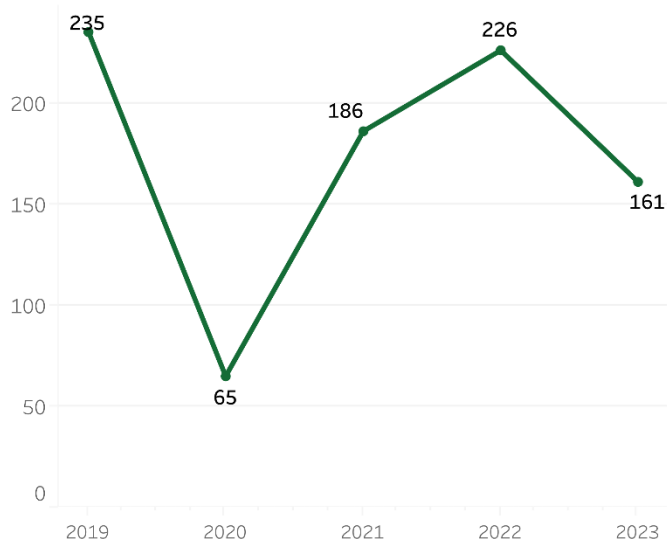
Ponadto w gminie funkcjonuje **Samorządowa Instytucja Kultury „Park Kulturowy Ossów – Wrota Bitwy Warszawskiej 1920 roku”**, mieszcząca się w budynku Szkoły Podstawowej w Ossowie. W zasobach instytucji znajdują się eksponaty z czasów Bitwy Warszawskiej. W 2023 r. park kulturowy odwiedziło 3,1 tys. osób – mniej niż w latach poprzednich.

O poziomie aktywności kulturalnej mieszkańców gminy świadczy także m.in. liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w sekcji R dział 90 PKD (działalność związana z kulturą i rozrywką) na 1 000 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych – w 2023 r. wyniosła 4,2, a zatem więcej niż w latach poprzednich, co świadczy o rozwoju branży kulturalno-rozrywkowej na terenie Gminy Wołomin. Jednakże wskaźnik dla powiatu (4,9) i województwa (7,0) był wyższy niż w gminie, co sugeruje, że aktywność kulturalna na terenie Gminy Wołomin nie wyróżnia się na tle wspomnianych jednostek terytorialnych.

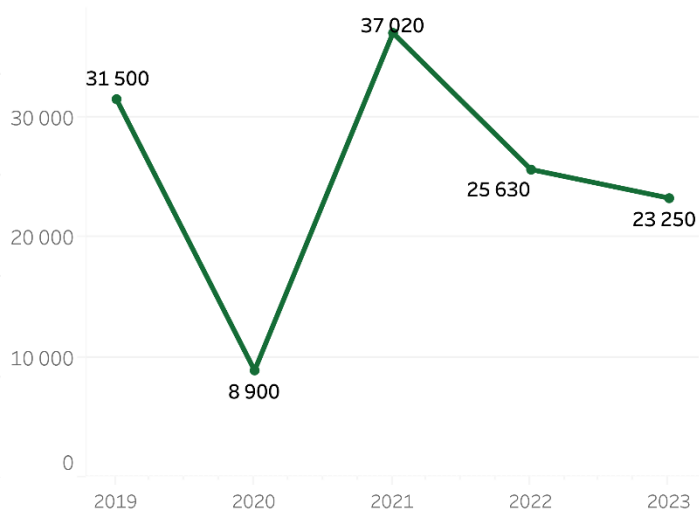

Opinie na temat oferty kulturalnej dostępnej na terenie gminy są mocno podzielone – 31% ankietowanych ocenia ten aspekt pozytywnie, 26,8% negatywnie, a 42,1% przeciętnie („ani dobrze, ani źle”). Co ważne osoby biorące udział w badaniach jakościowych nie zwracały zbytniej uwagi na niedostateczną ofertę kulturalną, lecz bardziej skupiały się na braku miejsc rekreacji i wypoczynku. Rozmówcy docenili zwiększającą się liczbę różnych wydarzeń kulturalnych na terenie gminy. Zdaniem przedstawicieli podmiotów kulturalnych na zainteresowanie mieszkańców i ich uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych wpływa jakość komunikacji wewnątrzgminnej. Niedostateczne skomunikowanie wewnętrzne powoduje, że część potencjalnych odbiorców oferty kulturalnej (przede wszystkim dzieci, młodzież i seniorzy) rezygnuje z uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych. Szczególnie dotyczy to mieszkańców wsi oddalonych od centrum gminy.

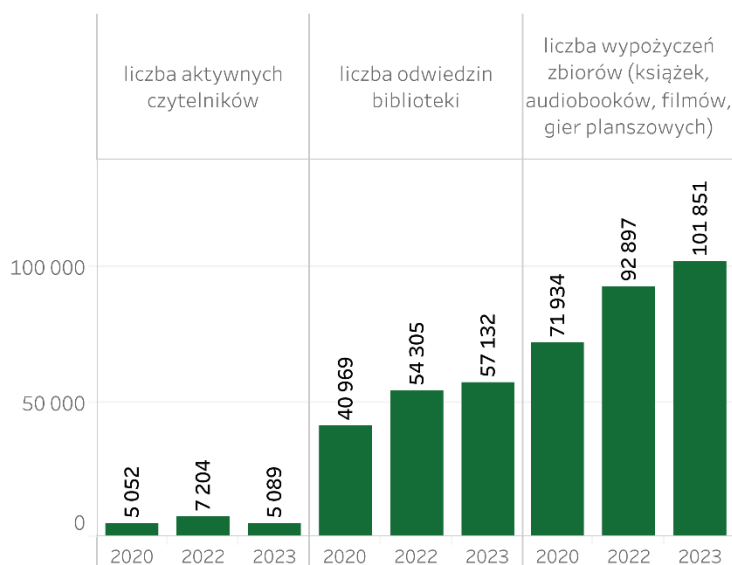
Liczba imprez zorganizowanych przez centra kultury (1)

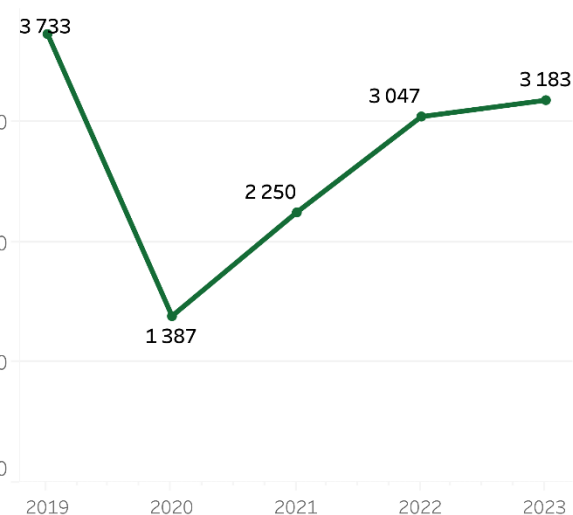
Liczba uczestników imprez organizowanych przez centra kultury (1)

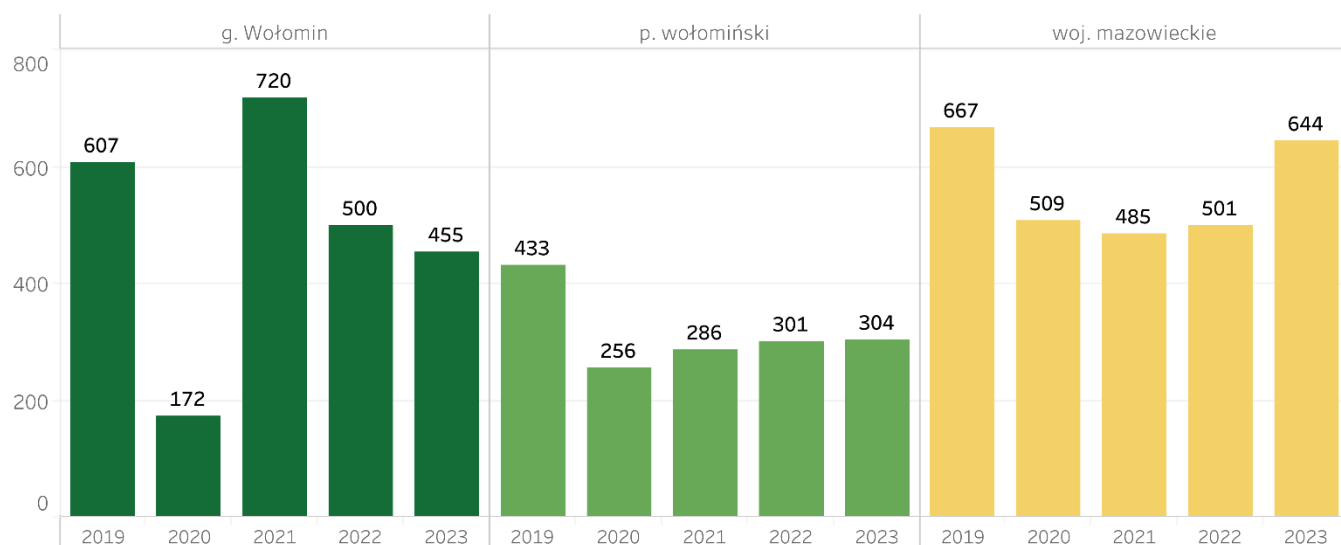
Miejska Biblioteka Publiczna im. Zofii Nałkowskiej - statystyki (2)

Liczba zwiedzających Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich (2)

Liczba uczestników imprez na 1 000 ludności (1)

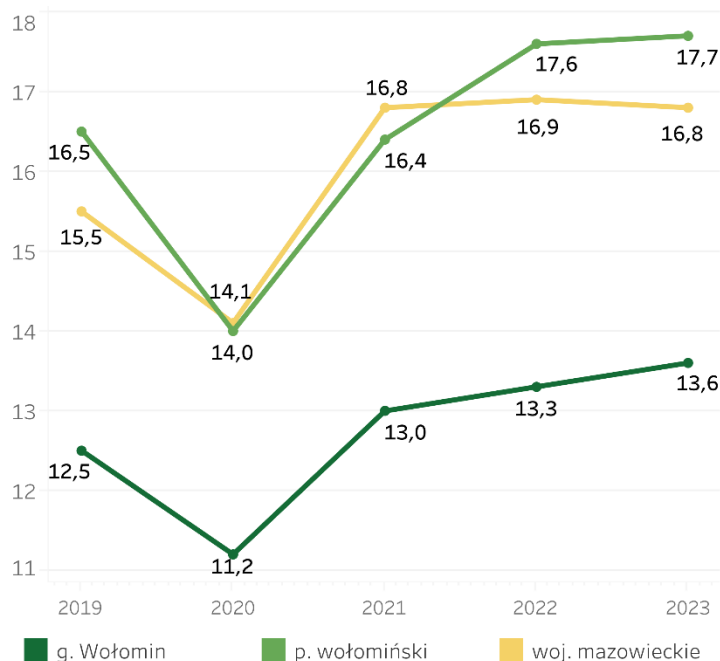

Źródło:

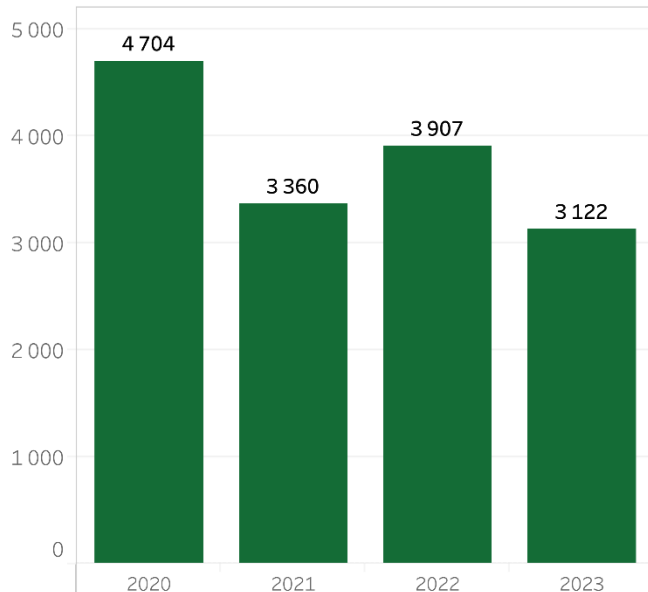
1 - GUS BDL

2 - raporty o stanie Gminy Wołomin za lata 2019-2023

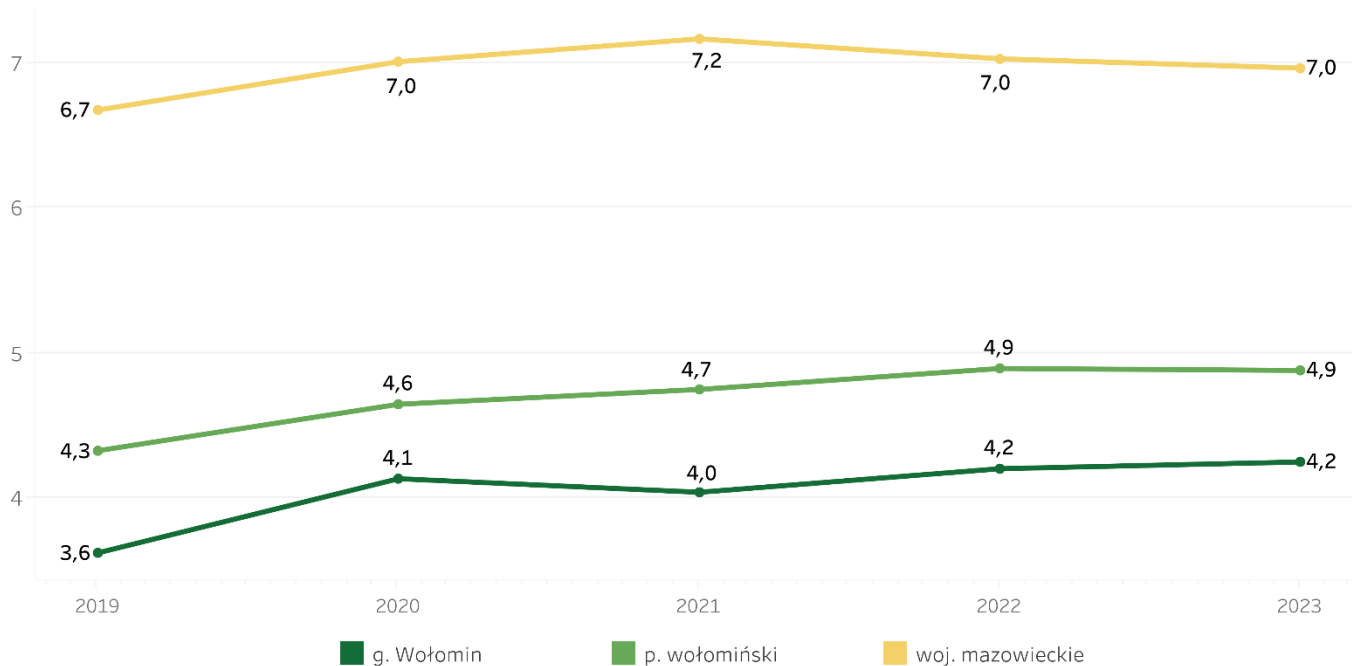
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach (2)

Liczba zwiedzających Samorządową Instytucję Kultury „Park Kulturowy Ossów – Wrota Bitwy Warszawskiej 1920 roku” (1)

Liczba podmiotów prowadzących działalność w sekcji R dział 90 PKD na 1 000 zarejestrowanych podmiotów (2)

Źródło:

1 - raporty o stanie Gminy Wołomin za lata 2019-2023

2 - GUS BDL

3.6.1 Zabytki

W 2020 r. zarządzeniem nr 286/2020 Burmistrza Wołomina przyjęto Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Wołomin, która zawiera 166 zabytków oraz 123 stanowiska archeologiczne. W rejestrze zabytków województwa mazowieckiego znalazło się 12 obiektów zabytkowych takich jak m.in.:

- Dom Nałkowskich z ogrodem – zbudowany z końcem XIX w. obecnie siedziba Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich „Dom nad łąkami”,
- Willa Laurentium z ogrodem – wybudowana w 1920 r.,
- Zespół dworsko-parkowy w Czarnej – powstał w XVIII w., do czasów dzisiejszych zachowały się fragmenty zespołu,
- Dom Rohnówka – zbudowany z końcem XIX w., jeden z nielicznych dobrze zachowanych drewnianych domów letniskowych z XIX w.,
- Kościół Matki Bożej Częstochowskiej w Wołominie – wybudowany z początku XX w. w stylu eklektycznym.

Rysunek 4 Ważniejsze zabytki gminy Wołomin

Źródło: opracowanie własne.

3.7 Bezpieczeństwo

Podrozdział prezentuje najważniejsze dane dotyczące bezpieczeństwa publicznego, w tym drogowego, a także zagrożeń wynikających z uwarunkowań naturalnych. Do analizy wykorzystano głównie dane GUS oraz informacje zawarte w raportach o stanie gminy.

Porządkiem publicznym na terenie Gminy Wołomin zajmuje się przede wszystkim **Komenda Powiatowa Policji w Wołominie** oraz **Straż Miejska**. Według danych policyjnych w latach 2019-2023 na terenie gminy odnotowano spadek liczby przestępstw ogółem o 0,6%, do poziomu 1 322 w 2023 r. Liczba przestępstw odnotowanych w gminie na przestrzeni ostatnich lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Wśród wybranych kategorii przestępstw w 2023 r. najczęściej notowano kradzieże (285), przestępstwa narkotykowe (83) i zniszczenie mienia (77). Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw oscylował wokół 70% w latach 2019-2023.

Liczba zdarzeń drogowych z roku na rok maleje – o 35,5% w okresie 2019-2023, wynosząc 101 w 2023 r. W tym czasie zmalała zarówno liczba wypadków, jak i kolizji drogowych, co świadczy o poprawiającym się poziomie bezpieczeństwa. W analizowanym okresie liczba przeprowadzanych kontroli stanu trzeźwości była zróżnicowana – najwięcej kontroli odbyło się w 2019 r. (96,4 tys.), a najmniej w 2020 r. (39,1 tys.). Łącznie w latach 2019-2023 zatrzymano 243 nietrzeźwych kierowców, z czego najwięcej w 2022 r. (77).

W zakresie przemocy domowej Policja w Wołominie w 2023 r. zarejestrowała 60 sprawców przemocy domowej – podobnie jak w latach poprzednich. Liczba ofiar przemocy domowej była natomiast nieco wyższa od tej notowanej w okresie 2019-2022 – wyniosła 67 w 2023 r. W analizowanych latach Policja założyła łącznie 270 tzw. Niebieskich Kart.

Od 2007 r. na terenie gminy funkcjonuje Straż Miejska – w 2023 r. służyło w niej 16 strażników. Z danych zawartych w raportach o stanie gminy wynika, że liczba interwencji Straży Miejskiej znacznie zmalała w latach 2019-2023 – o 58,9% wynosząc 2,5 tys. w 2023 r. Straż Miejska corocznie prowadzi zajęcia profilaktyczne z zakresu bezpieczeństwa w placówkach oświatowych – w 2023 r. w warsztatach wzięło udział blisko 1,7 tys. przedszkolaków i uczniów.

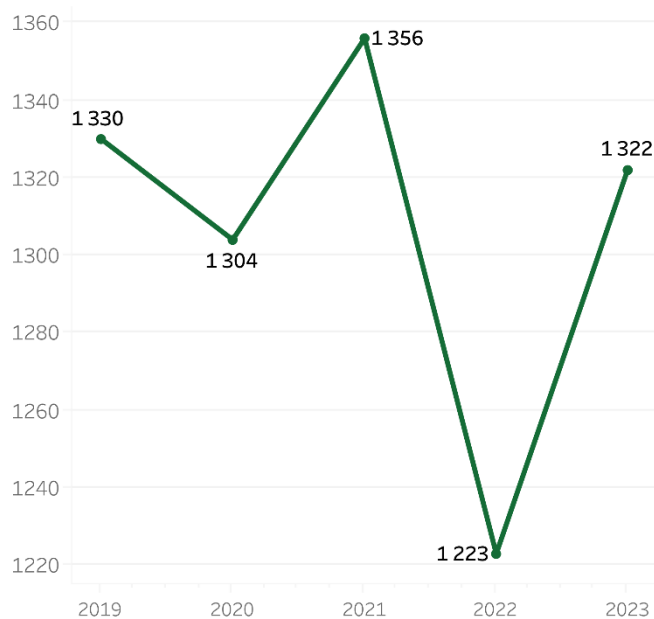
Bezpieczeństwem zajmuje się także **Straż Pożarna**. W 2023 r. w gminie funkcjonowało 5 jednostek ochotniczych straży pożarnych: w Ossowie, Majdanie, Starych Grabiach, Wołominie i Zagościńcu. W latach 2019-2023 r. liczba zdarzeń wymagających udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej była zróżnicowana, wynosząc 623 w 2023 r. W przeliczeniu na 1 000 ludności liczba zdarzeń wyniosła 12, czyli podobnie co wskaźnik dla powiatu wołomińskiego (12) i województwa mazowieckiego (13). Wśród zdarzeń dominowały miejscowe zagrożenia, których liczba wyniosła 349 w 2023 r.

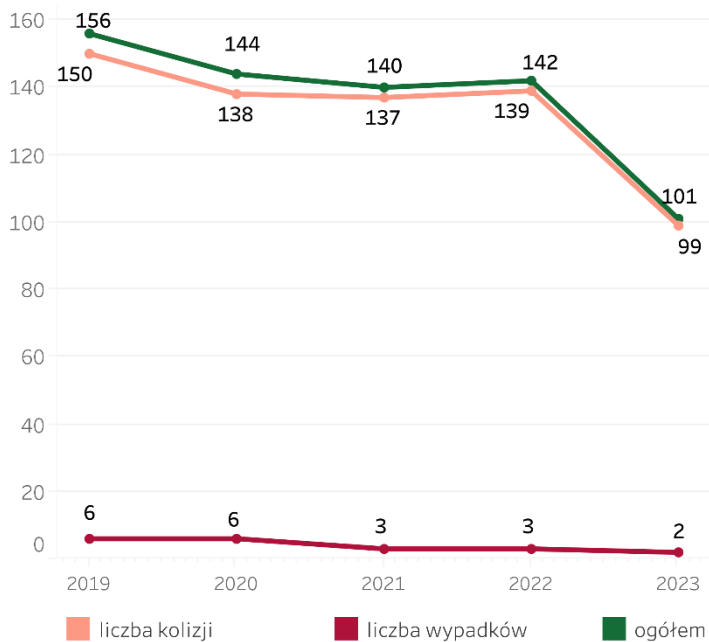
Ankietowani ocenili m.in. bezpieczeństwo drogowe – głosy na ten temat były mocno podzielone, ponieważ 29% respondentów ocenia ten aspekt dobrze, a 36,3% negatywnie. Wśród problemów społecznych zauważanych na terenie gminy blisko 19% ankietowanych wskazało na przestępczość, a 16,3% na przemoc w rodzinie. Najwięcej głosów zebrał jednak wandalizm i zaśmiecanie okolicy, co stanowiło kolejno 73,5% i 63,3% wskazań.

W zakresie bezpieczeństwa uczestnicy spotkań strategicznych skupiali się przede wszystkim na bezpieczeństwie drogowym – zwracano uwagę na nadmierny ruch samochodowy i niedostateczną liczbę kontroli drogowych. Największy deficyt bezpieczeństwa dotyczył ścisłego centrum miasta Wołomin, gdzie wskazano na zbyt małą liczbę patroli policyjnych w godzinach wieczornych i nocnych oraz organizację nielegalnych wyścigów samochodowych zakłócających spokój mieszkańców.

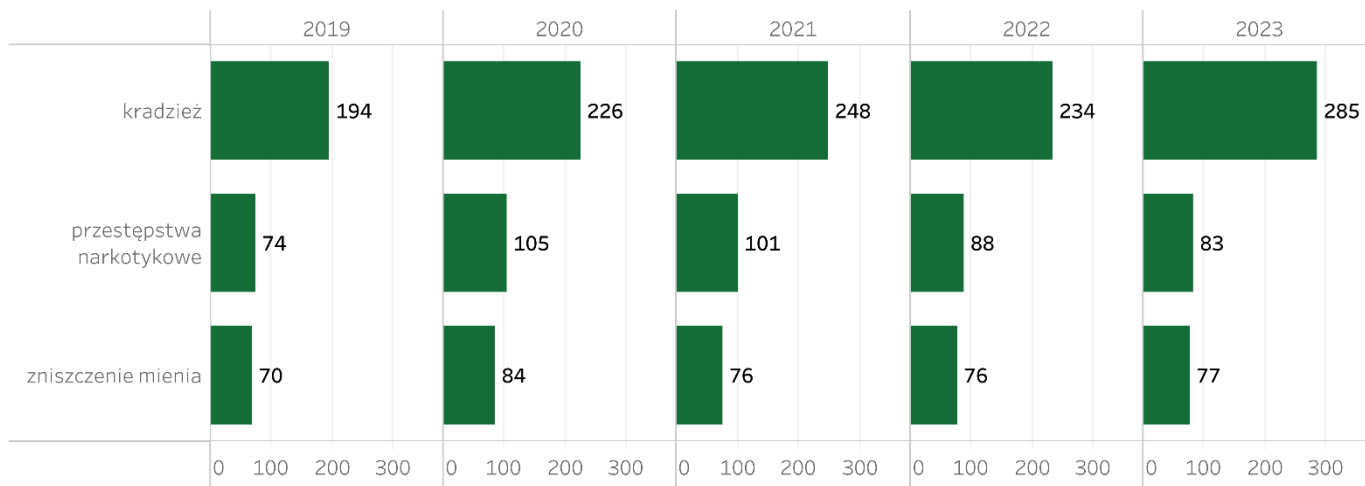
Liczba wykroczeń odnotowanych przez policję na terenie gminy (1)

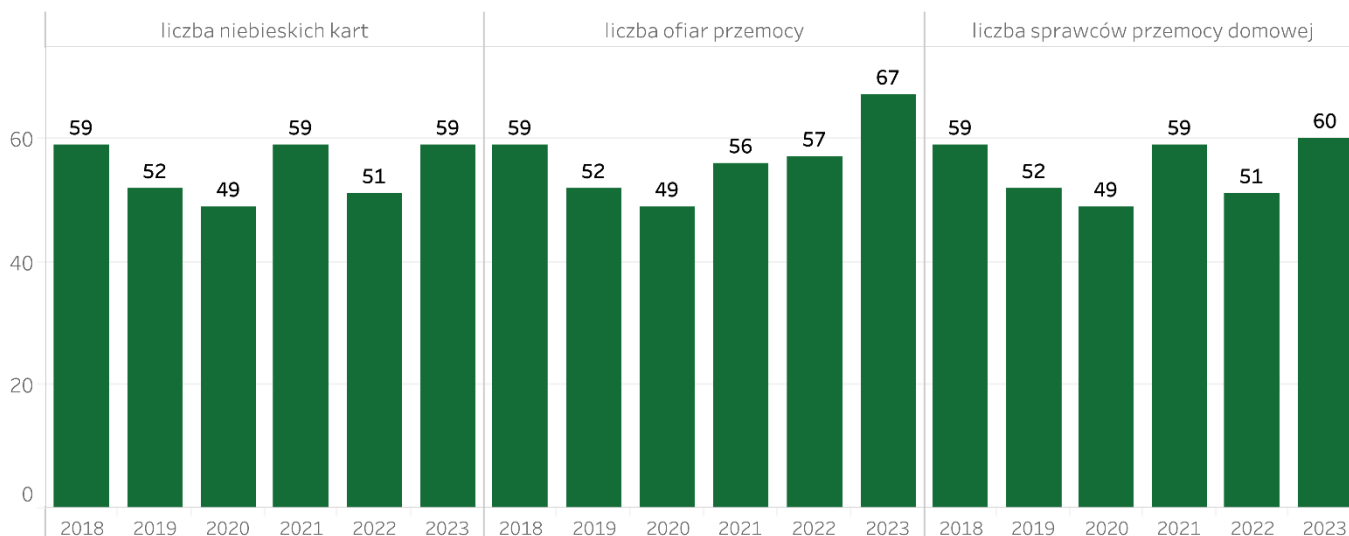
Liczba zdarzeń w ruchu drogowym (1)

Przestępstwa według wybranych kategorii (1)

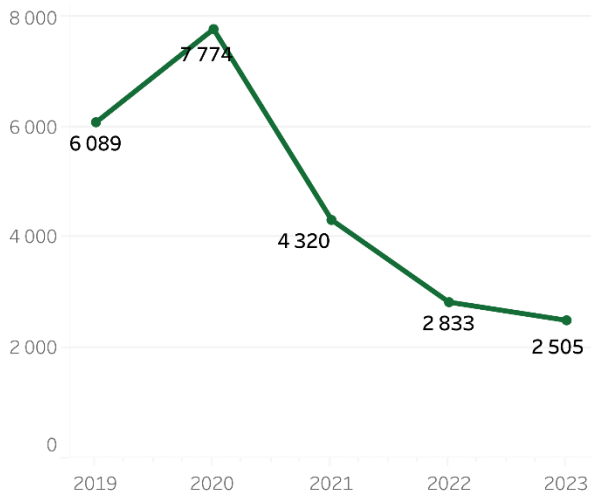

Przemoc domowa - statystyki policyjne (1)

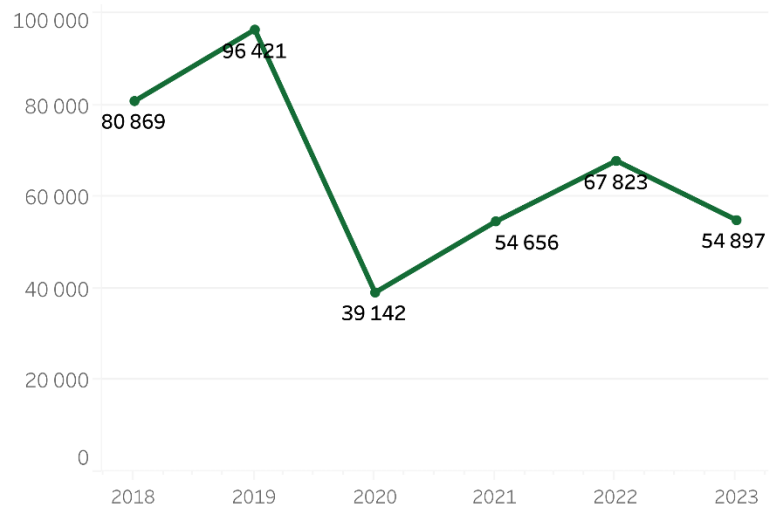

Źródło:
1 - dane Komendy Powiatowej Policji w Wołominie

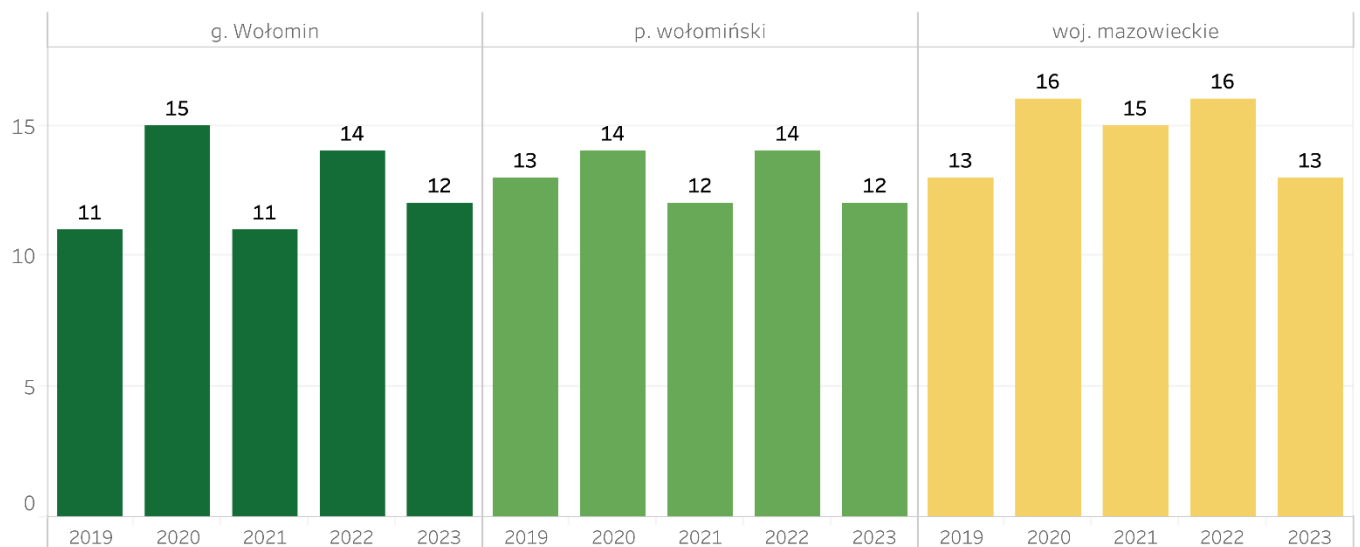
Straż Miejska - liczba interwencji ogółem (3)

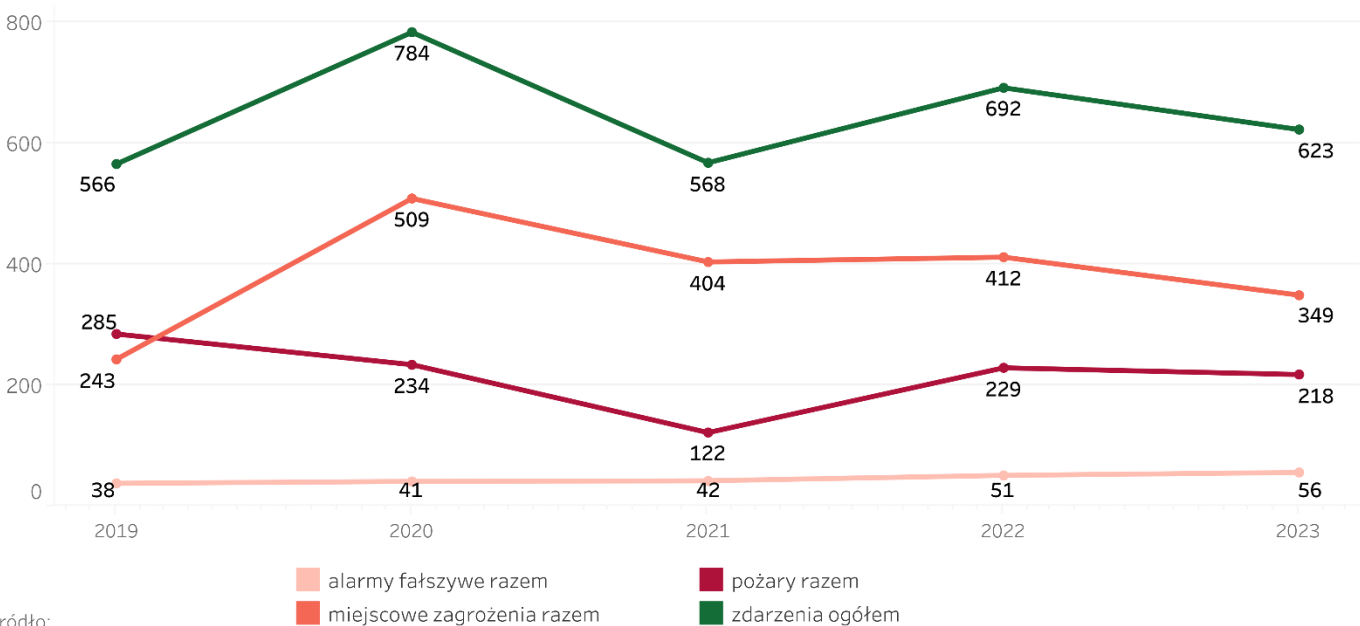
Kontrole stanu trzeźwości kierowców (2)

Zdarzenia wymagające udziału jednostek ochrony przeciwpożarowej na 1 000 ludności (1)

Liczba zdarzeń odnotowanych przez straż pożarną na terenie miasta (1)

Źródło:

1 - GUS BDL

2 - dane Komendy Powiatowej Policji w Wołominie

3 - raporty o stanie Gminy Wołomin za lata 2019-2023

3.8 Gospodarka mieszkaniowa

W niniejszym podrozdziale przedstawiono najważniejsze dane z zakresu mieszkalnictwa, w tym wielkość zasobów mieszkaniowych, ich dostępność finansową oraz stan lokali komunalnych.

W latach 2019-2023 liczba mieszkań na terenie gminy wzrosła o 5,0% do poziomu 19,5 tys. Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1 000 ludności wyniosła 383 – więcej niż wskaźnik dla powiatu wołomińskiego (378) i mniej niż w województwie mazowieckim (458). Wskazuje to na niższą dostępność mieszkań niż w województwie ogółem, na co wpływ ma m.in. położenie gminy w pobliżu stolicy kraju – zapotrzebowanie na mieszkania jest w tym rejonie szczególnie wysokie. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę wyniosła 30,8 m² – mniej niż w powiecie (33,6 m²) i województwie (33,9 m²). W okresie 2019-2023 do użytku oddano łącznie 1 370 nowych mieszkań, z czego najwięcej w 2022 r. (465). Liczba mieszkań oddawanych do użytku w przeliczeniu na 1 000 ludności była zróżnicowana, lecz generalnie niższa od wartości notowanych dla powiatu i województwa – w 2023 r. wskaźnik dla Gminy Wołomin wyniósł 2,8, zatem mniej niż w powiecie (9,4) i województwie (7,9). Niższa wartość wskaźnika wynika m.in. ze zmniejszenia się liczby ludności w ostatnim dziesięcioleciu.

W 2023 r. do Gminy Wołomin należały 834 lokale komunalne – o 4,5% mniej niż w 2019 r., co wynika przede wszystkim ze sprzedaży 49 lokali w latach 2019-2023. W tym samym czasie liczba podpisywanych umów najmu lokali znajdujących się w zasobie Gminy Wołomin była mocno zróżnicowana – w 2023 r. podpisano 81 takich umów. Jak wynika z danych przedstawionych w *Wieloletnim Programie Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Wołomin na lata 2023-2027*, w 2022 r. mieszkania komunalne mieściły się w 111 budynkach, z czego większość (59,5%) była wybudowana w latach 1900-1940, następnie w latach 1941-1980 (35,1%), a najmniej po 1981 r. (5,4%). Warto wspomnieć, że w gminie funkcjonuje Ochrona Substancji Mieszkaniowej Przedsiębiorstwa Komunalnego w Wołominie, do której w 2022 r. należały 42 budynki komunalne zarządzane przez Gminę Wołomin (ze 111 budynków ogółem).

Z uwagi na wiek budynków komunalnych 41,4% z nich cechuje się złym stanem technicznym, 26,1% dostatecznym, a tylko 32,4% jest w dobrym stanie. Budynki wymagają m.in. remontów dachów, stropów, klatek schodowych, wymiany instalacji elektrycznej, przyłączy wodno-kanalizacyjnych, stolarki okiennej i drzwiowej itp. Konieczna jest także termomodernizacja budynków wraz z wymianą nieefektywnych źródeł ogrzewania. Ponadto część budynków jest obiektami zabytkowymi, przez co wymagają przeprowadzenia robót konserwacyjnych i odrestaurowania.

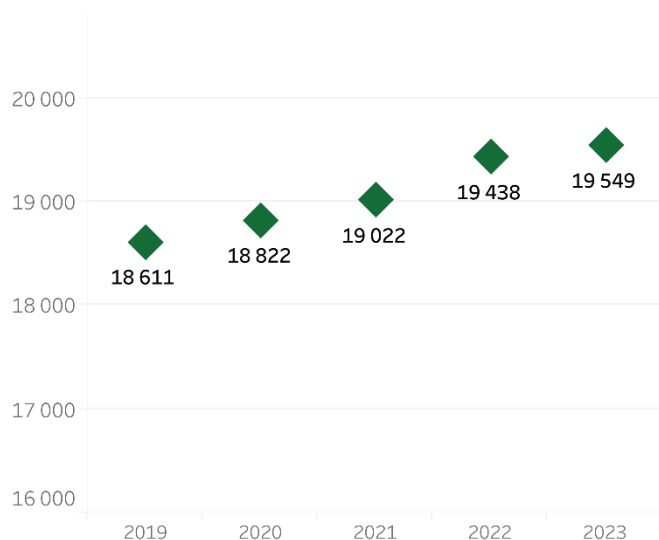
Biorąc pod uwagę prognozowany wzrost liczby mieszkańców gminy można spodziewać się zwiększonego zapotrzebowania na mieszkania (zabudowę wielorodzinną) oraz tereny pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną. Istnieje potrzeba zniwelowania wyludniania się centrum miasta

Wołomin poprzez zwiększenie zainteresowania budową budynków wielorodzinnych na obszarze miejskim. Warto wspomnieć, że w centrum miasta zlokalizowane są tereny przemysłowe po dawnej hucie szkła, które w przyszłości mogą zostać przeznaczone pod zabudowę wielofunkcyjną, z naciskiem na funkcje mieszkaniowe. Powstanie mieszkań w centrum Wołomina ograniczyłoby odpływ mieszkańców na tereny wiejskie gminy.

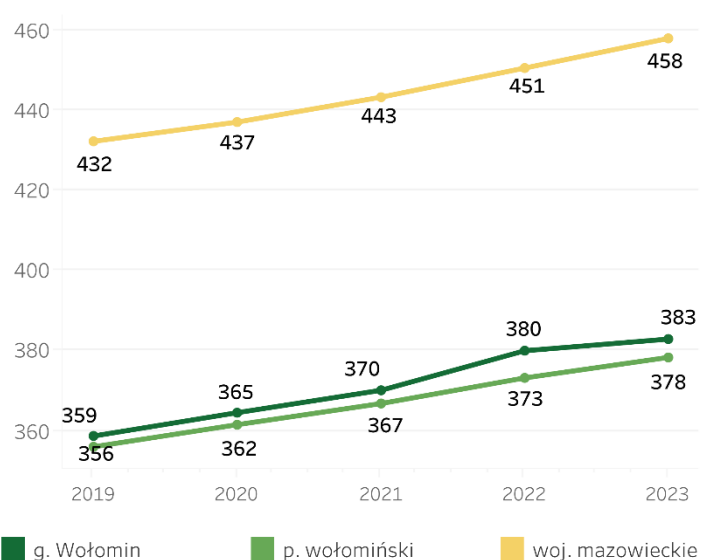

Z zakresu mieszkalnictwa ankietowani ocenili dwa aspekty – możliwość zakupu mieszkania oraz wynajmu. W obu przypadkach dominowały głosy typu „ani dobrze, ani źle”, co wynika m.in. z faktu, że większość respondentów mieszka w domach jednorodzinnych, prawdopodobnie własnościowych, przez co temat rynku mieszkaniowego nie jest dla nich priorytetem. Rozmówcy biorący udział w spotkaniach strategicznych wskazali na konieczność wyznaczania i rozbudowy terenów pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną.

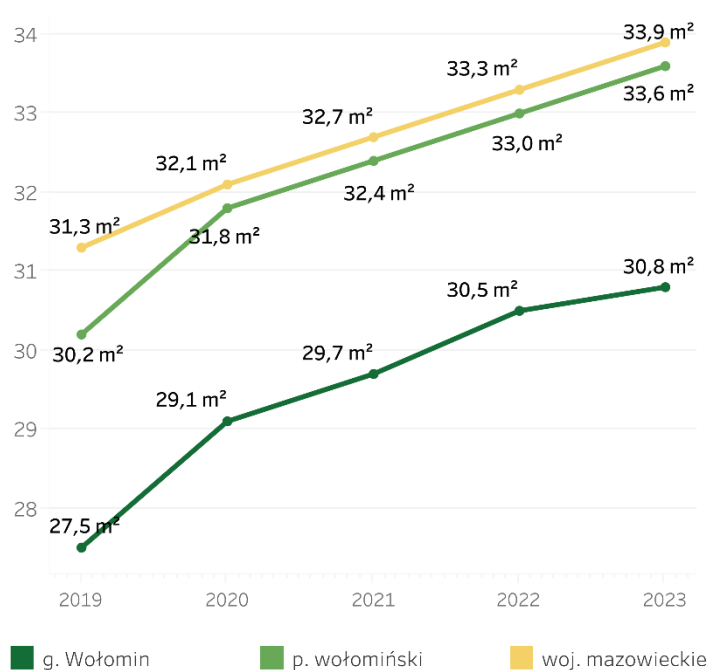
Liczba mieszkań ogółem (1)

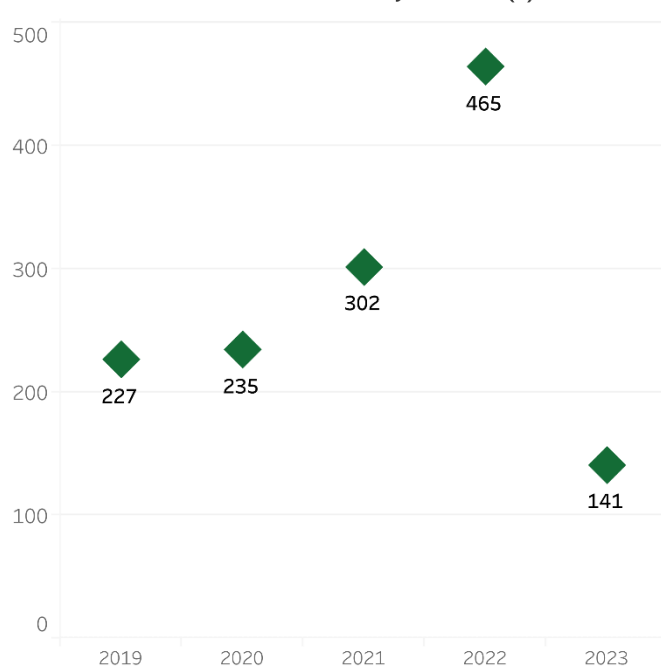
Mieszkania na 1 000 ludności (1)

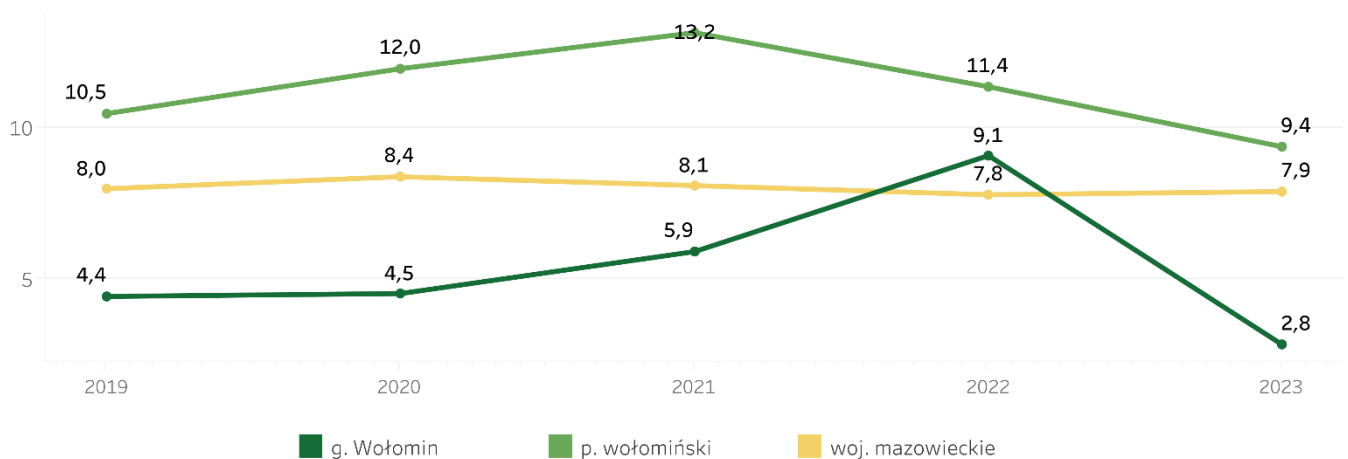
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (1)

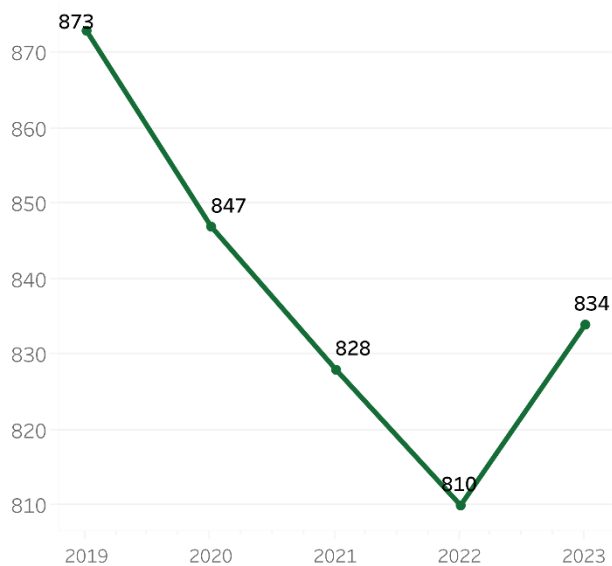
Mieszkania oddane do użytkowania (1)

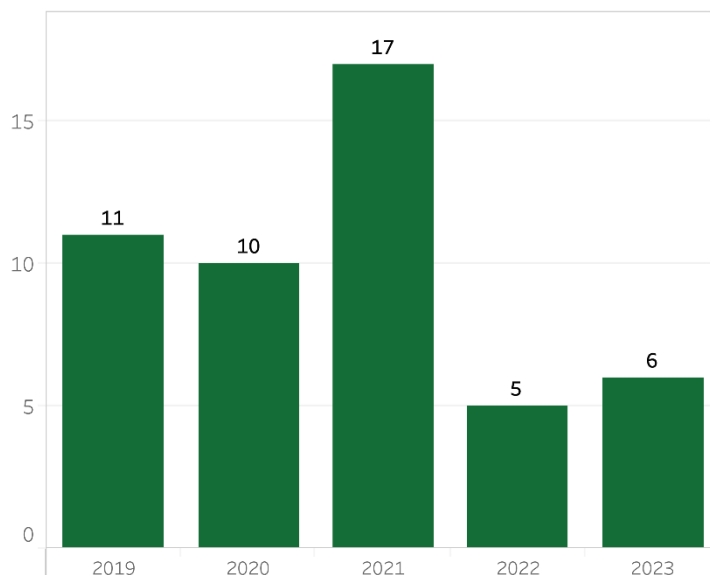
Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 ludności (1)

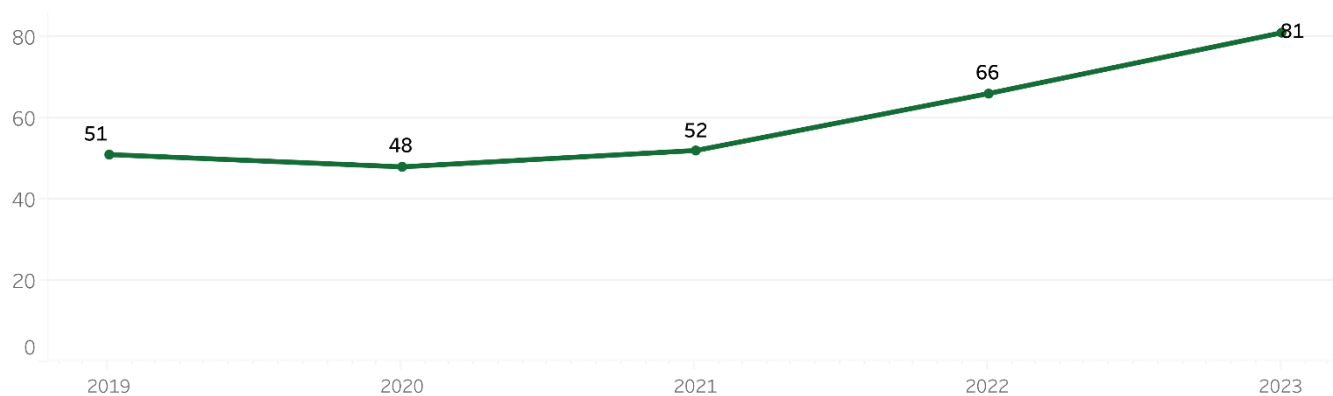
Liczba lokali mieszkalnych należących do miasta (2)

Liczba sprzedanych lokali należących do miasta (2)

Liczba podpisanych umów najmu lokali należących do miasta (2)

4. Diagnoza sfery gospodarczej

4.1 Gospodarka i przedsiębiorczość

Poniższy podrozdział przedstawia kondycję lokalnej gospodarki, w tym m.in. dane dotyczące poziomu przedsiębiorczości mieszkańców miasta, liczby działających firm oraz dominujących sektorów gospodarczych.

Do regionu o najwyższym wzroście gospodarczym zalicza się województwo mazowieckie, a szczególnie Warszawa i jej obszar funkcjonalny. W *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+* wskazano, że Gmina Wołomin zalicza się do warszawsko-wschodniego obszaru strategicznej interwencji, który ma potencjał do rozwoju różnych form turystyki oraz jest istotnym obszarem tranzytowym. W *Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku* wskazano inteligentne specjalizacje województwa mazowieckiego takie jak: bezpieczna żywność, inteligentne systemy w przemyśle i infrastrukturze, nowoczesny ekosystem biznesowy oraz wysoka jakość życia. Gmina Wołomin wpisuje się w szczególności w obszar: wysoka jakość życia, który jest ukierunkowany na rozwój kapitału społecznego, włączenie społeczne oraz wdrażanie innowacji społecznych.

Według danych GUS na terenie gminy w 2023 r. funkcjonowało 7 536 podmiotów gospodarczych, czyli o 9,0% więcej niż w 2019 r., co świadczy o wzroście poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców. Blisko 74% firm funkcjonowało na terenie miasta Wołomin. Niemal 97% wszystkich podmiotów stanowiły firmy zatrudniające 0-9 pracowników. W gminie funkcjonowały jedynie 4 przedsiębiorstwa zatrudniające 250-999 pracowników – w lokalnej gospodarce dominują mikroprzedsiębiorstwa, które nie generują wielu miejsc pracy. Na terenie gminy brak jest dużych przedsiębiorstw, głównie z uwagi na bliskość Warszawy, w której skupia się aktywność gospodarcza regionu.

W latach 2019-2023 liczba podmiotów rejestrowanych w REGON przewyższała liczbę podmiotów wykreślanych. W 2023 r. zarejestrowano 466 nowych przedsiębiorstw, a wykreślono 284. Wskazuje to na wzrost liczby nowych podmiotów w ostatnich latach, a więc rozwój lokalnej gospodarki. Jednym z elementów nowoczesnej gospodarki jest tzw. sektor kreatywny, do którego zalicza się działalność związaną ze sztuką, produkcją kreatywną (np. filmową, radiową) i usługami kreatywnymi (m.in.: reklama, moda, wzornictwo). W 2023 r. udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem wyniósł 6,7% – mniej niż w powiecie (7,4%) i województwie (9,4%). Świadczy to o niższym rozwoju sektora kreatywnego na terenie Gminy Wołomin. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie

nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem wyniósł natomiast 4,3% w 2023 r., co było wartością zbliżoną do powiatu (4,4%) i nieco niższą w stosunku do województwa (6,0%).

Współczesna gospodarka cechuje się także wysokim udziałem usług. W 2023 r. w Gminie Wołomin liczba podmiotów gospodarczych w usługach wyższego rzędu (sekcje J-R PKD 2007)⁶ w przeliczeniu na 1 000 ludności wyniosła 52,9, co było wartością zbliżoną do powiatu (55,9), lecz znacznie niższą na tle województwa ogółem (87,3). Należy jednak podkreślić fakt, że wartość wskaźnika w latach 2019-2023 wzrosła o 19,4%.

W 2023 r. w strukturze gospodarczej gminy pod względem liczebności dominowały podmioty związane z handlem hurtowym i naprawą pojazdów (sekcja G), które stanowiły 24,0% wszystkich podmiotów. Na drugim miejscu znalazły się podmioty z sekcji F, czyli budownictwa, stanowiące 14,5% wszystkich podmiotów, a na trzecim podmioty prowadzące działalność profesjonalną, naukową i techniczną (sekcja M), stanowiące 9,9%.

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 8,1% w latach 2019-2023, wynosząc 5,8 tys. w 2023 r. W przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym było to 19,7 – nieco więcej w porównaniu do powiatu wołomińskiego (19,0), lecz mniej na tle województwa mazowieckiego (20,3). W Gminie Wołomin występują deficyty związane z niewystarczającą promocją przedsiębiorczości, ponadto w gminie nie funkcjonuje strefa gospodarcza.

Według Głównego Urzędu Statystycznego do instytucji otoczenia biznesu zalicza się podmioty działające w sekcji K i L – działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz związana z obsługą rynku nieruchomości. Ich liczba w przeliczeniu na 10 tys. podmiotów ogółem wyniosła 543 w 2023 r., co było wartością niższą na tle powiatu (603) i województwa (755). Wskazuje to na stosunkowo niewielką liczbę podmiotów wspierających rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy.

W przeszłości jednym z istotnych elementów lokalnej gospodarki było rolnictwo. Według Powszechnych Spisów Rolnych w latach 2010-2020 liczba gospodarstw rolnych zmalała o 62,3% wynosząc 301 w 2020 r. Szczególnie zmniejszyła się liczba małych gospodarstw obejmujących do 5 ha powierzchni. W 2020 r. powierzchnia użytków rolnych wyniosła 1 306,1 ha – o 34% mniej w stosunku do 2010 r. W strukturze użytków najwięcej zajmowały łąki trwałe i tereny pod zasiewami. Liczba i powierzchnia gospodarstw rolnych stopniowo zmalała w analizowanym dziesięcioleciu, czego przyczyną jest m.in. rozwój funkcji mieszkaniowo-usługowej gminy oraz słabej jakości gleby.

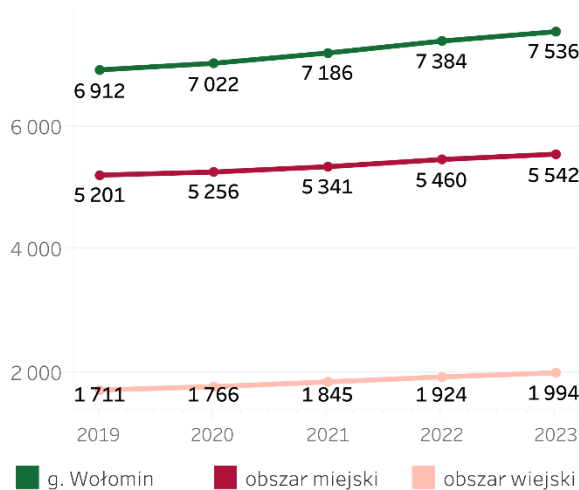
⁶ Usługi zaspokajające potrzeby niemające charakteru niezbędnych do życia (np. kultura, rozrywka, edukacja wyższa, marketing).

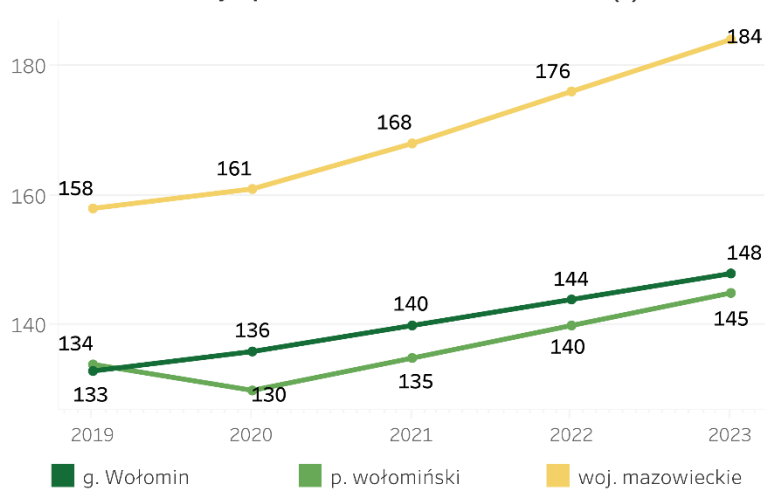
W obszarze przedsiębiorczości respondenci najczęściej wskazywali na odpowiedź „ani dobrze, ani źle”, co prawdopodobnie wynika z faktu, że większość respondentów nie prowadzi własnej działalności gospodarczej (tylko 11,2% ankietowanych deklarowało, że prowadzi własną działalność). W przypadku oceny warunków do zakładania i prowadzenia działalności 14,3% oceniło ten aspekt pozytywnie, natomiast 32,0% negatywnie. Podobny rozkład odpowiedzi dotyczył wsparcia udzielanego przedsiębiorcom przez gminę – 12,3% pozytywnych głosów i 30,4% negatywnych.

W przypadku spotkań warsztatowych temat przedsiębiorczości nie wzbudził większego zainteresowania wśród rozmówców, czego powodem jest fakt, że większość osób biorących udział w badaniach jakościowych nie pracuje w Gminie Wołomin. Zdaniem mieszkańców w centrum miasta Wołomin istnieje nadprodukcja drobnych przedsiębiorstw, które nie są dostosowane do realiów współczesnego rynku. Mieszkańcy zdecydowanie sprzeciwiają się powstaniu stref przemysłowych, ponieważ nie chcą uciążliwej działalności w pobliżu miejsca swojego zamieszkania. Wskazują natomiast na potrzebę wsparcia przedsiębiorców poprzez utworzenie pakietu wsparcia dla inwestorów, promocji lokalnego biznesu czy utworzenia miejsc spotkań biznesowych.

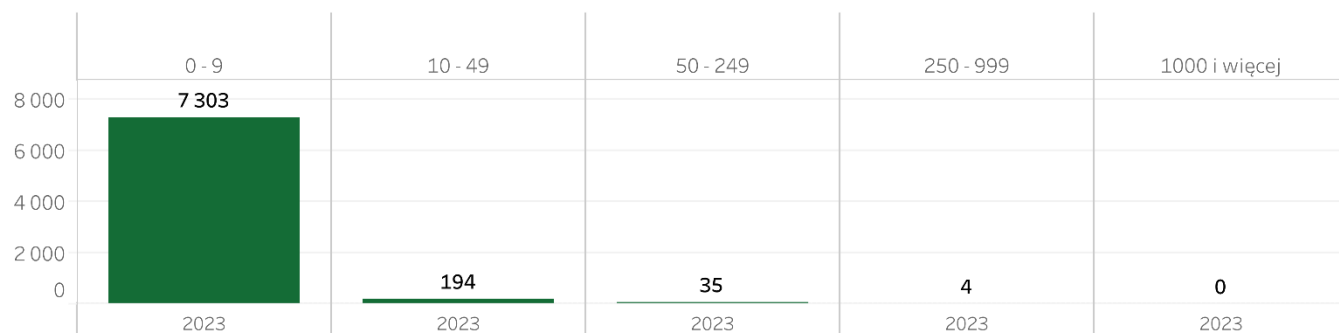
Podmioty gospodarcze ogółem (1)

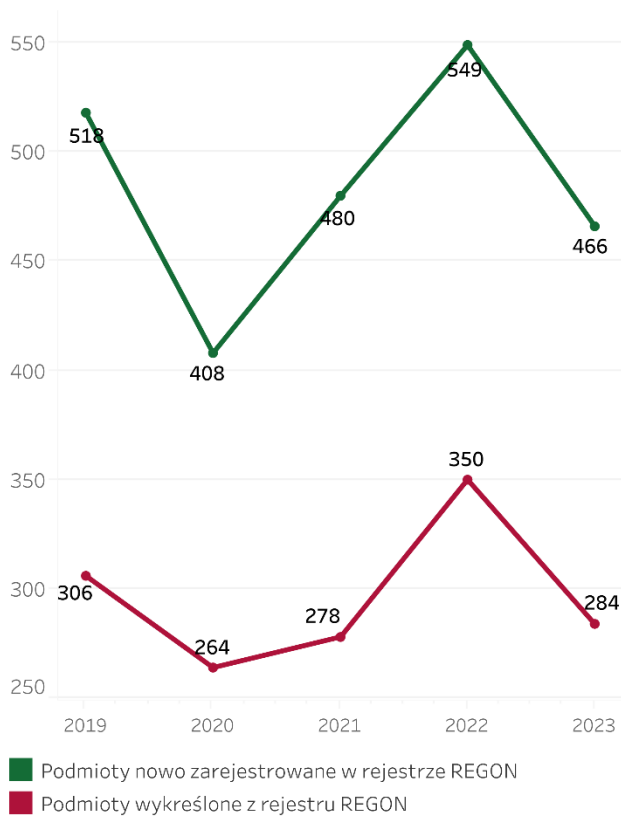
Podmioty wpisane do REGON na 1 000 ludności (1)

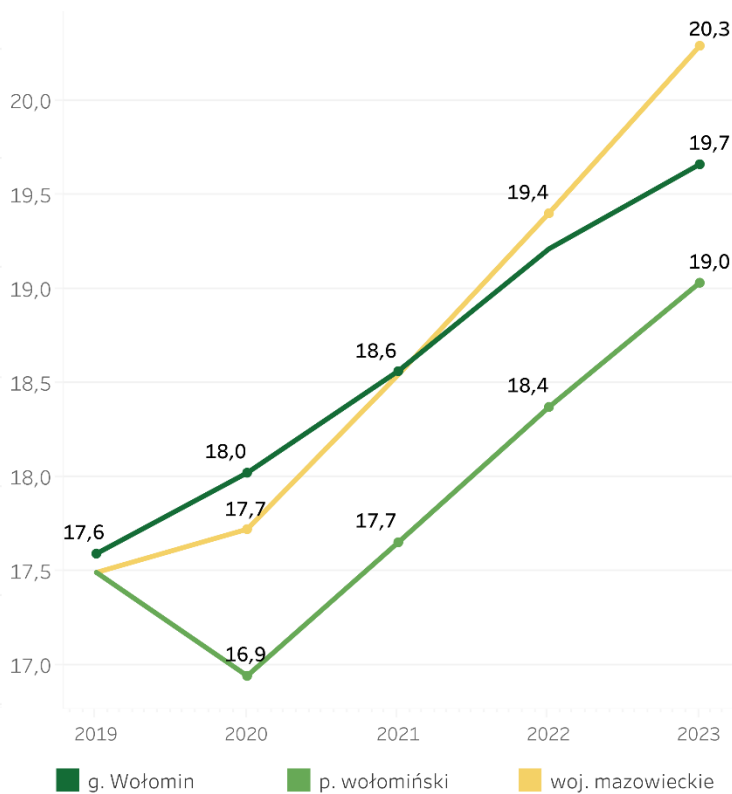
Podmioty według klas wielkości (1)

Podmioty wykreślone i zarejestrowane w rejestrze REGON (1)

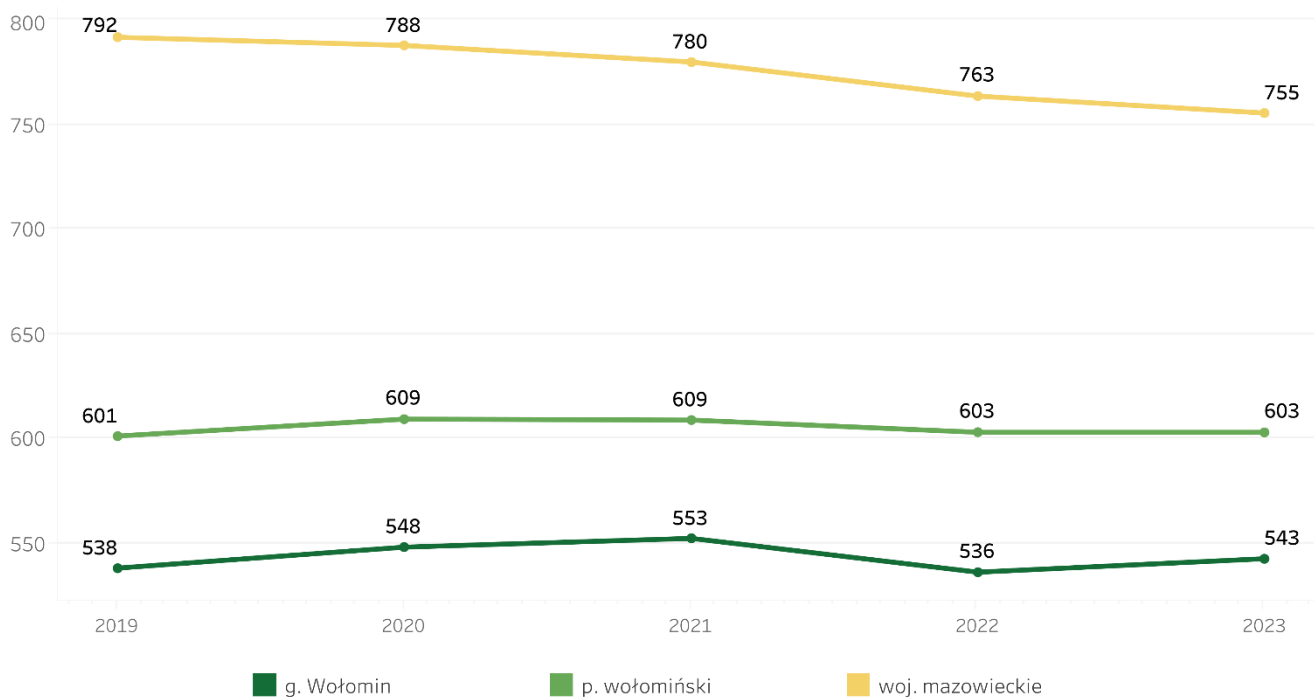

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym (1)

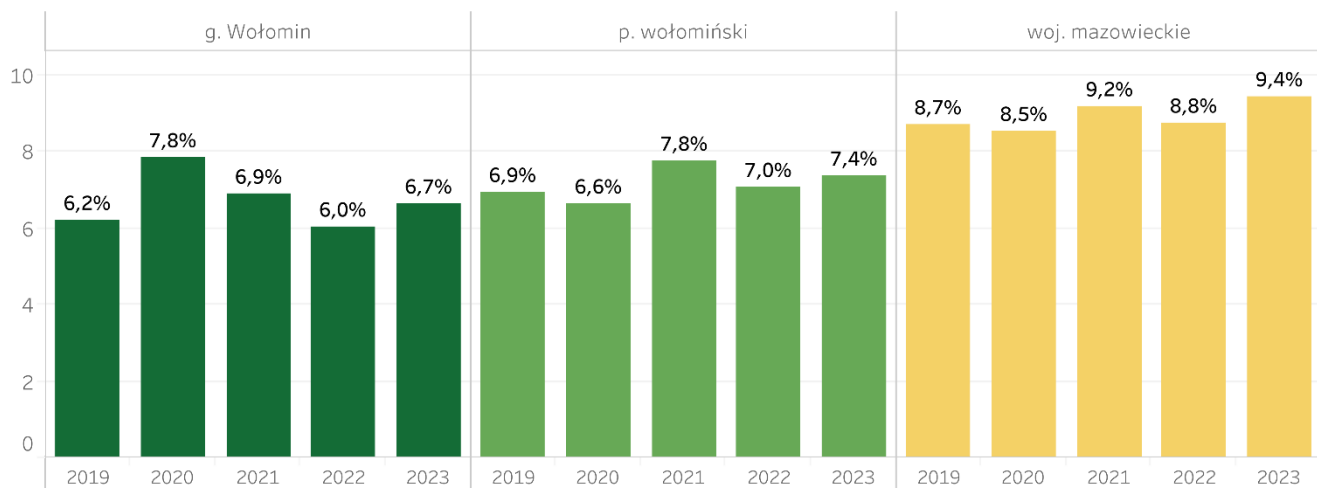

Źródło:
1 - GUS BDL

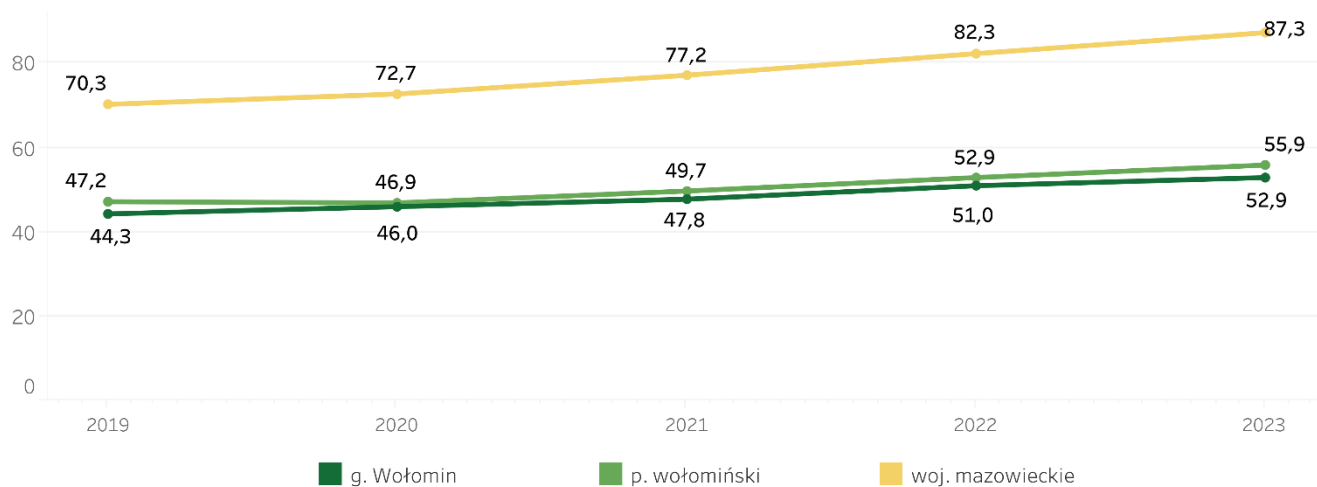
Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów ogółem (1)

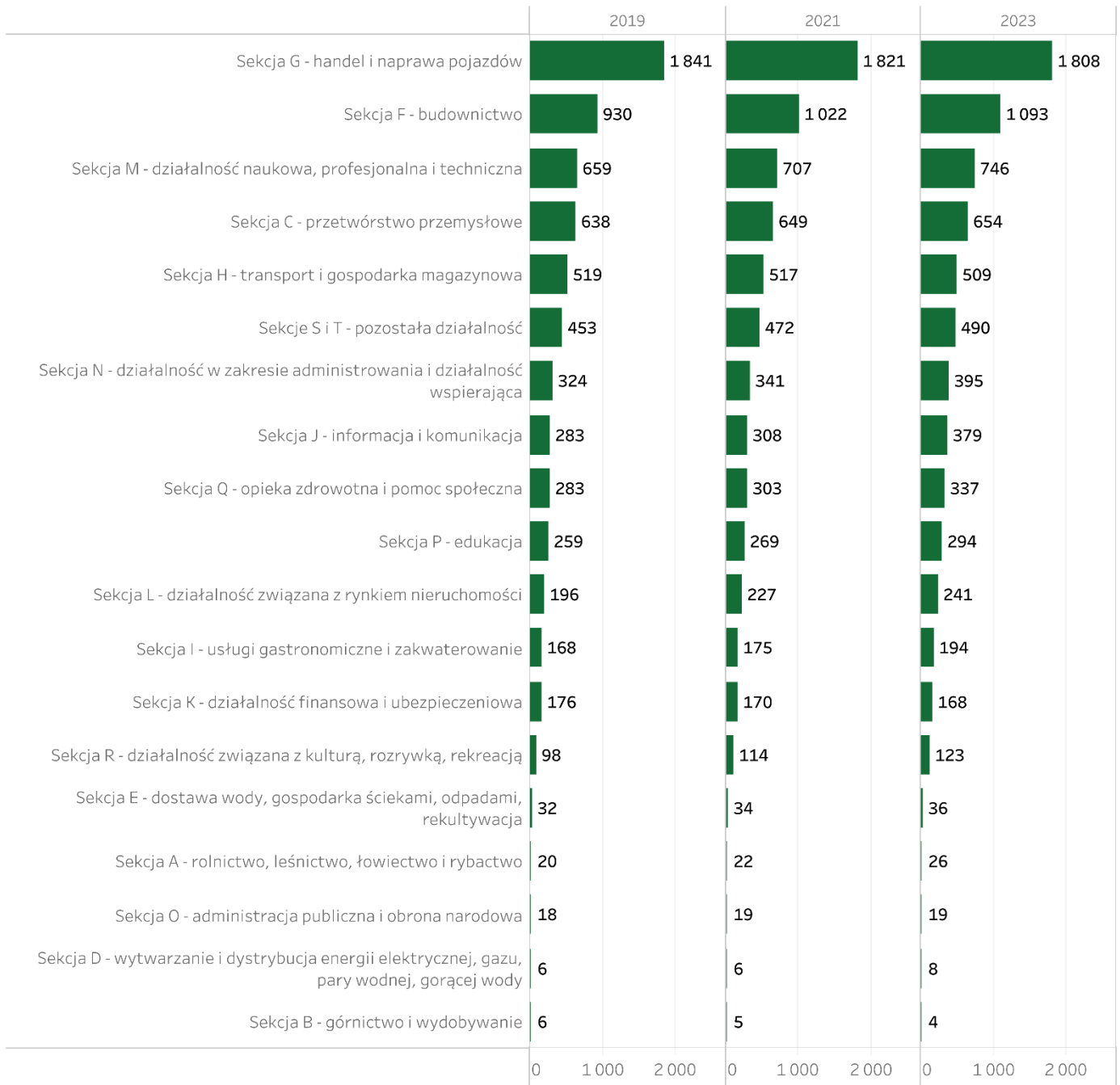
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (1)

Podmioty gospodarcze w usługach wyższego rzędu (sekcje J-R) na 1 000 ludności (1)

Podmioty wpisane do REGON według sekcji PKD 2007 (1)

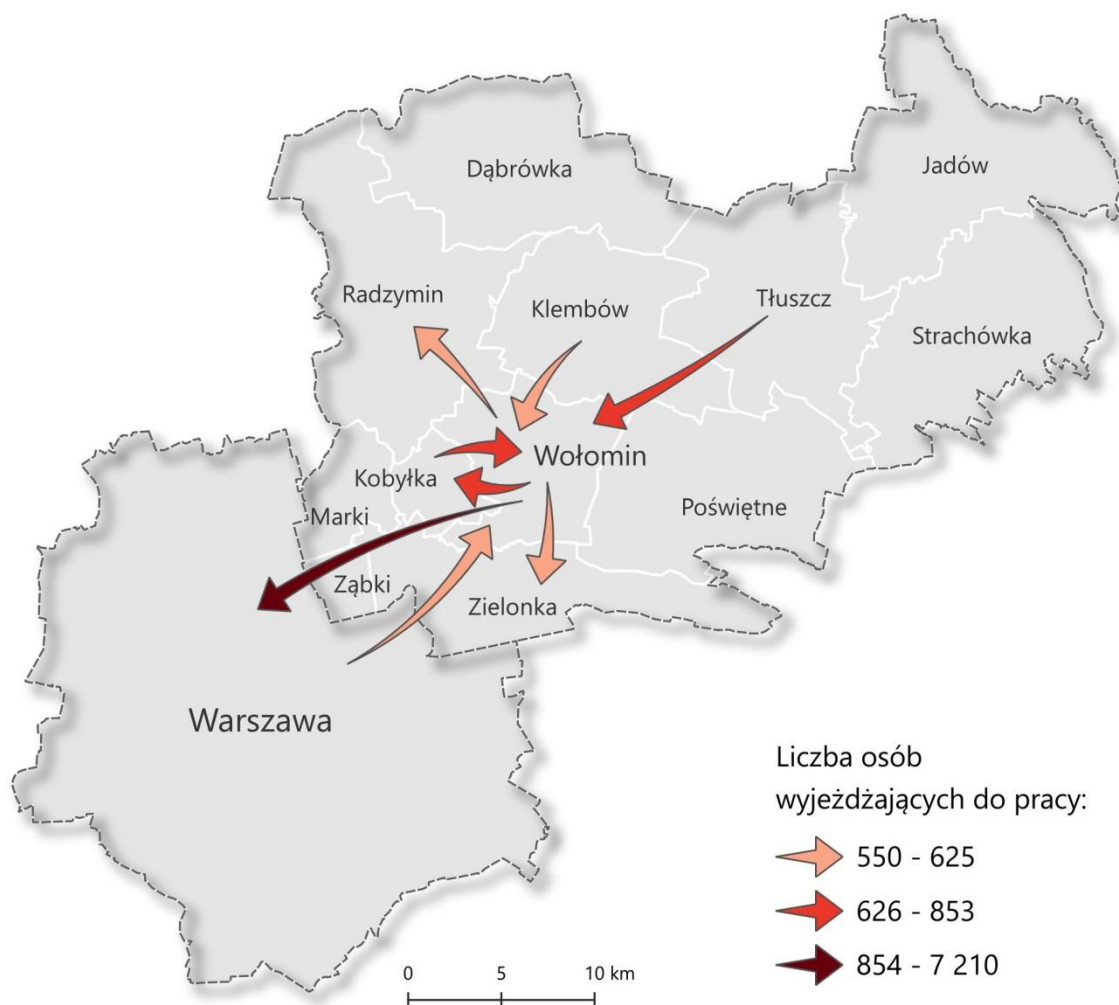
4.2 Rynek pracy

Niniejszy rozdział przedstawia informacje dotyczące funkcjonowania i sytuacji na lokalnym rynku pracy. Skupiono się w nim na analizie liczby osób pracujących, poziomowi bezrobocia oraz deficycie poszukujących pracy.

W 2022 r. Główny Urząd Statystyczny zmienił metodologię liczenia osób pracujących, przez co dane od 2022 r. są pełniejsze i nie uwzględniają jedynie pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Według stanu na koniec 2023 r. liczba pracujących mieszkańców Wołomina wyniosła 22,4 tys. osób, a więc o 0,7% więcej w porównaniu do 2022 r. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców było to 440 osób – mniej niż w powiecie wołomińskim (451) i województwie mazowieckim (447).

Przy analizie rynku pracy warto przyjrzeć się także danym na temat dojazdów i przyjazdów do pracy w 2021 r., które zostały opracowane przez Główny Urząd Statystyczny na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. Według tych danych w 2021 r. do Gminy Wołomin dojeżdżało około 6 947 pracowników z innych gmin, głównie takich jak: Kobyłka (853), Tłuszcz (695), Warszawa (616) i Klembów (550). W tym samym roku z Gminy Wołomin do innych miejscowości dojeżdżało 12 370 osób, z czego większość pracowała w Warszawie (7 210) oraz gminach: Kobyłka (785), Zielonka (625) i Radzymin (568). Gmina Wołomin z uwagi na bliskość stolicy kraju pełni rolę tzw. gminy sypialni – duża część mieszkańców znajduje pracę w Warszawie.

Rysunek 5 Główne kierunki przepływów pracowniczych gminy Wołomin

Źródło: opracowanie własne.

Przeciętne wynagrodzenie brutto dla powiatu wołomińskiego⁷ w 2023 r. wyniosło 6 910 zł, co było wartością niższą od tej notowanej w województwie mazowieckim (8 929 zł) i Warszawie (9 626 zł). Pensje oferowane na terenie stolicy są z reguły wyższe niż te w firmach zlokalizowanych w innych gminach. Ponadto warszawski rynek pracy jest atrakcyjniejszy niż w powiecie wołomińskim, czy samej Gminie Wołomin – rynek pracy w Warszawie jest największym w regionie i przyciąga pracowników z całego województwa i kraju. Podregion warszawski posiada wysoki potencjał gospodarczy oparty na kapitale ludzkim i nowoczesnych technologiach, dobrą dostępność infrastrukturalną oraz komunikacyjną. Gmina Wołomin należy do Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego, przez co ma szansę na rozwój lokalnego rynku pracy.

Przy temacie rynku pracy ważną kwestią jest poziom notowanego bezrobocia. W 2023 r. liczba bezrobotnych ogółem wyniosła 947 – o 27,1% mniej niż w 2019 r. Blisko 47% stanowiły kobiety. Według

⁷ Brak danych dla gmin.

wybranych kategorii bezrobotnych w 2023 r. przeważały osoby w wieku 35-44 lata (26,8%), pozostające bez pracy poniżej 3 miesięcy (32,1%), ze stażem pracy wynoszącym 1-5 lat (23,8%) a także te z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym (27,9%). Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym wyniósł 3,2% w 2023 r. o 1,1 pp. mniej niż w 2019 r. – była to wartość niższa na tle województwa (3,4%), lecz nieco wyższa niż w powiecie wołomińskim (3,0%). Należy podkreślić, że dane te dotyczą wyłącznie bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, a zatem realny poziom bezrobocia może być wyższy.

W ramach pogłębienia diagnozy rynku pracy przeprowadzono analizę zapotrzebowania na pracowników na podstawie prognozy dla powiatu wołomińskiego, opracowanej na stronie <http://www.barometrzwodow.pl/>. Przytoczone opracowanie jest jednoroczną prognozą, która dzieli zawody na trzy grupy:

- deficytowe – większa liczba wolnych miejsc pracy niż pracowników,
- zrównoważone – liczba wolnych miejsc pracy podobna co liczba chętnych podjęcia danej pracy,
- nadwyżkowe – liczba wolnych miejsc pracy jest mniejsza, niż liczba zainteresowanych podjęciem pracy w danym zawodzie.

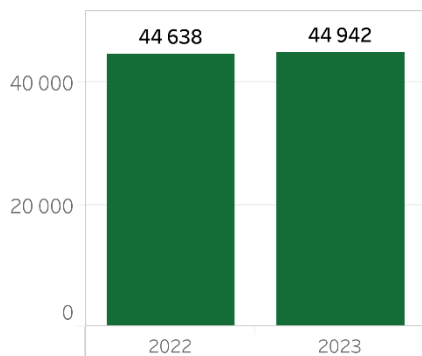
W 2024 r. największy deficyt prognozuje się w przypadku lekarzy, pielęgniarek i położnych oraz nauczycieli praktycznej nauki zawodu. Ponadto deficyt notowany będzie w różnych branżach gospodarki, m.in. w ochronie zdrowia (ratownicy, psycholodzy, operatorzy aparatury medycznej, opiekunowie osób starszych i niepełnosprawnych, farmaceuci), budownictwie (cieśle, dekarze, murarze, tynkarze itp.), transporcie (maszyniści, pracownicy obsługi ruchu), oświacie (nauczyciele przedmiotów zawodowych, przedszkoli, szkół specjalnych, przedmiotów ogólnokształcących, nauczania wczesnoszkolnego). Deficyt ten wynika m.in. z braku chętnych do pracy w danym zawodzie, niskich wynagrodzeń oferowanych przez pracodawców, braku posiadania odpowiedniego wykształcenia i umiejętności przez kandydatów do pracy.

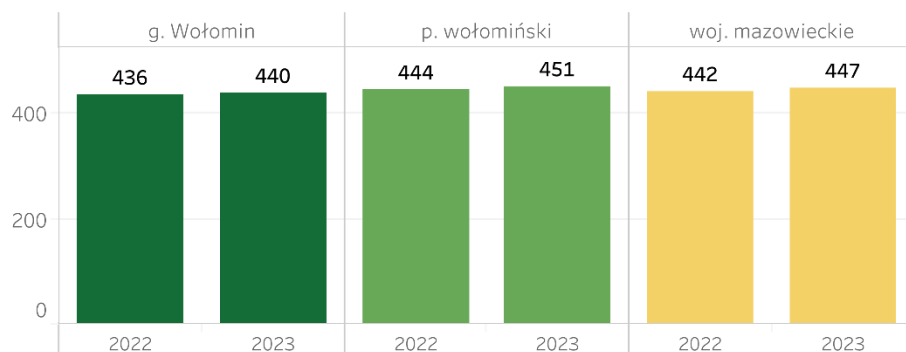
Respondenci dość negatywnie oceniają rynek pracy na terenie Gminy Wołomin – blisko 47% źle ocenia możliwość rozwoju zawodowego, 50% możliwości znalezienia satysfakcjonującej pracy, 38% dostępność miejsc pracy, a 34% wysokość zarobków. Warto wspomnieć, że tylko 31,4% ankietowanych pracuje na terenie gminy – inni pracują poza gminą, głównie w Warszawie.

Głównym miejscem pracy dla uczestników spotkań strategicznych jest Warszawa. Rozmówcy wskazują, że bliskość warszawskiego rynku pracy jest dużym atutem gminy. Szczególnie wskazuje na to młodzież, która rozwój kariery zawodowej upatruje właśnie w Warszawie, ponieważ na terenie Gminy Wołomin brakuje atrakcyjnych miejsc pracy. Z jednej strony bliskość Warszawy jest korzystna dla gminy, z drugiej powoduje, że Gmina Wołomin kojarzona jest przede wszystkim z gminą-sypialnią dla stolicy kraju, co może także ograniczać lokalną przedsiębiorczość i rozwój rynku pracy w gminie.

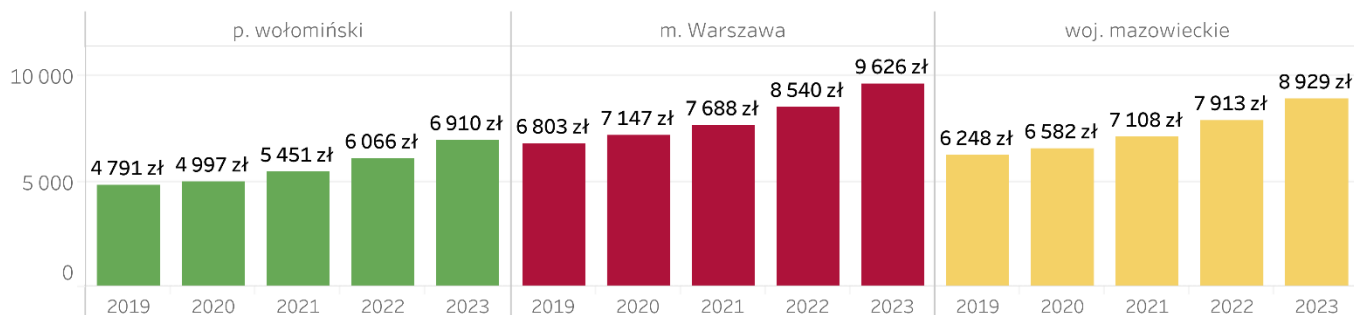
Pracujący ogółem - nowe dane (1)

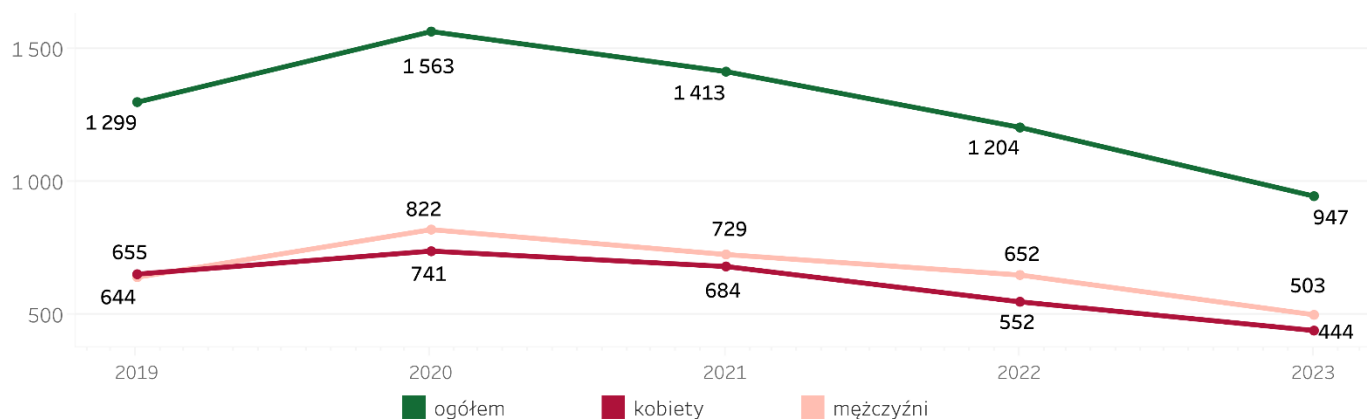
Pracujący na 1 000 mieszkańców (1)

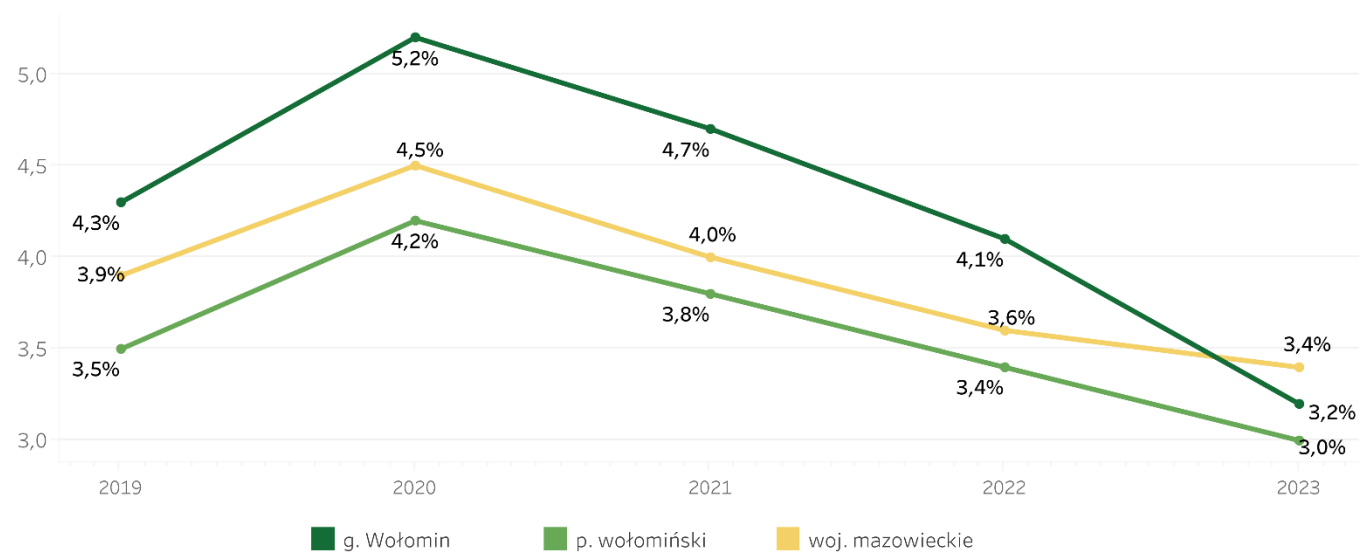
Przeciętne wynagrodzenie brutto (1)

Bezrobotni według płci (1)

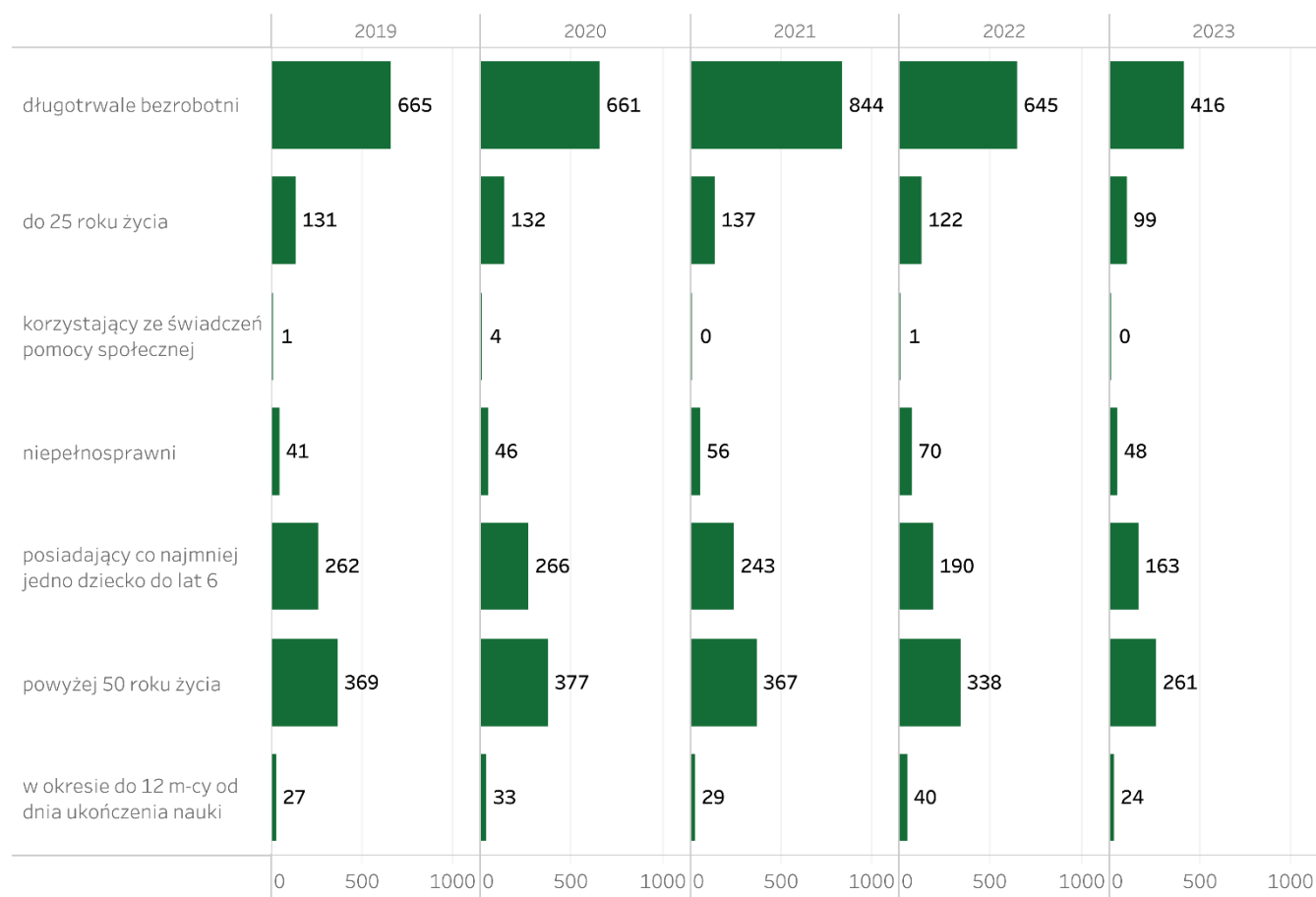

Stopa bezrobocia rejestrowanego (1)

Źródło:
1 - GUS BDL

Bezrobotni według wybranych kategorii w 2023 r. (1)

Źródło:

1 - Powiatowy Urząd Pracy w Wołominie

4.3 Finanse samorządowe

Niniejszy rozdział przedstawia kluczowe informacje na temat budżetu Gminy Wołomin, w tym analizę wydatków i dochodów budżetowych oraz zmian jakie zaszły na przestrzeni ostatnich lat, czyli w okresie 2019-2023.

W 2023 r. dochody gminy wyniosły 293 mln zł, a wydatki 315 mln zł – odnotowano deficyt budżetowy w wysokości 22 mln zł. W analizowanym okresie deficyt notowano także w 2022 r. i 2019 r. Wśród źródeł dochodów budżetowych największą część stanowiły dochody własne wynoszące 46,7% dochodów ogółem w 2023 r., następnie subwencja stanowiąca 33,4% oraz dotacje, których udział w dochodach wyniósł 19,9%. Warto podkreślić, że im wyższy udział dochodów własnych w dochodach ogółem, tym większa niezależność finansowa jednostki – w latach 2019-2023 kwota dochodów własnych wzrosła o 11,8%, jednakże udział pozostawał na podobnym poziomie w stosunku do 2019 r. Wyraźnie wzrósł natomiast udział subwencji w dochodach ogółem – o 12,2 pp., co spowodowane jest wzrostem przyznanych subwencji ogółem o 80,1%.

Głównym źródłem dochodów własnych gminy jest podatek dochodowy od osób fizycznych, który w 2023 r. stanowił 44,6% dochodów własnych ogółem. Na drugim miejscu znalazł się podatek od nieruchomości stanowiący 19,0%, a na trzecim wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw stanowiące 13,0%.

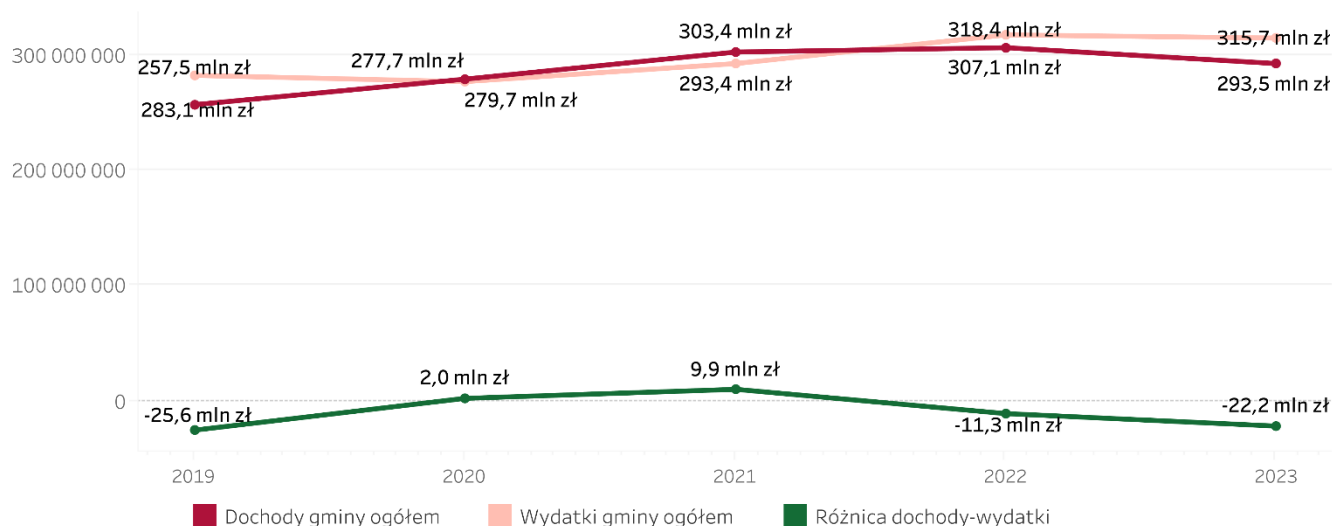
Od lat największą część budżetu pochłaniają wydatki związane z oświatą i wychowaniem, na które przeznaczono blisko 40% wszystkich wydatków gminy w 2023 r. Sporą część budżetu Gmina Wołomin przeznacza także na transport i łączność oraz administrację publiczną, co stanowiło kolejno 10,3% i 7,5% wydatków ogółem w 2023 r. Udział wydatków majątkowych inwestycyjnych w latach 2019-2023 był zróżnicowany – najwięcej wyniósł w 2023 r. (17,1%), najmniej natomiast w 2020 r. (7,4%).

Jednym ze wskaźników finansowych opracowywanych przez Ministerstwo Finansów jest wskaźnik G, który decydował o tym, czy samorząd musiał wpłacić część równoważącą subwencji ogólnej do budżetu państwa, czy sam korzystał z tej pomocy. Wskaźnik oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (np. z podatku od nieruchomości, PIT) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Jeżeli wskaźnik przekraczał 150% średniego dochodu podatkowego dla wszystkich gmin w Polsce, to jednostka musiała oddać część swojego dochodu. Wskaźnik G dla Gminy Wołomin w 2023 r. wyniósł 1 995 zł, co stanowiło 88,8% wskaźnika krajowego, a więc gmina korzystała z tzw. subwencji równoważącej.

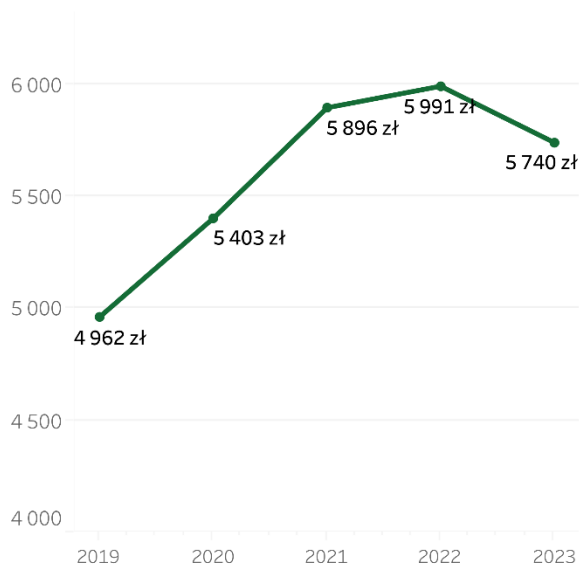
Zgodnie z ustawą z dnia 1 października 2024 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1572 z późn. zm.) o dochodach jednostek samorządu terytorialnego od 2025 r. zmienił się sposób naliczania dochodów samorządów.

Ustawa wprowadziła m.in. pojęcie *potrzeb finansowych JST*, a także zlikwidowała subwencje wyrównawczą przekazywaną rzecz innych JST (od 2025 r. wskaźnik G nie obowiązuje). Potrzeby finansowe JST będą finansowane przede wszystkim ze zwiększonych dochodów JST z tytułu udziału w podatkach PIT i CIT. W przypadku, gdy środki te w danej gminie okażą się niewystarczające, będzie mogła skorzystać z subwencji ogólnej. Według przytoczonej ustawy wysokość udziału w PIT dla gmin wyniesie 7,0%, a w przypadku CIT 1,6%.

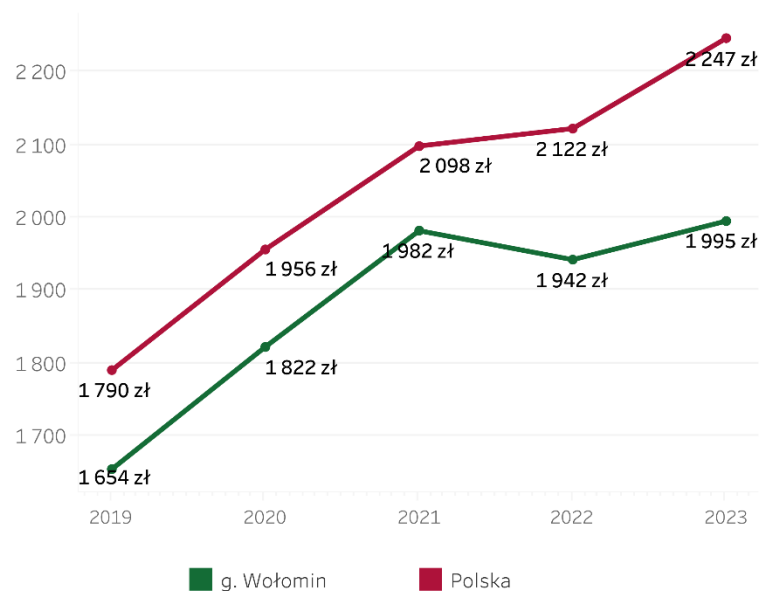
Dochody i wydatki budżetu (1)

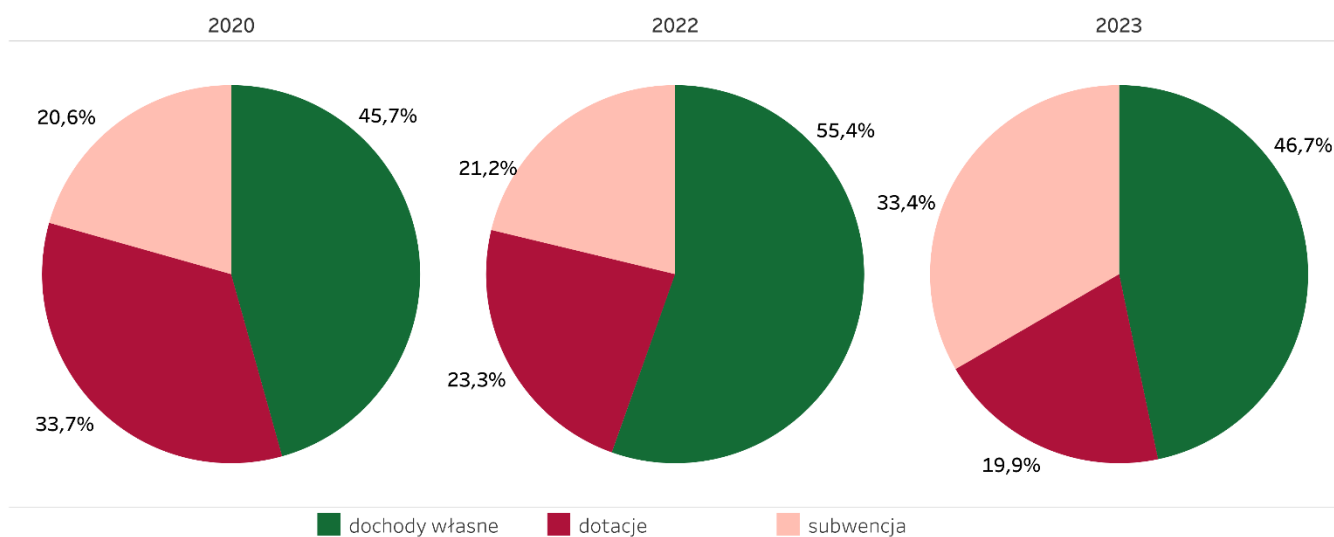
Dochody gminy na 1 mieszkańca (1)

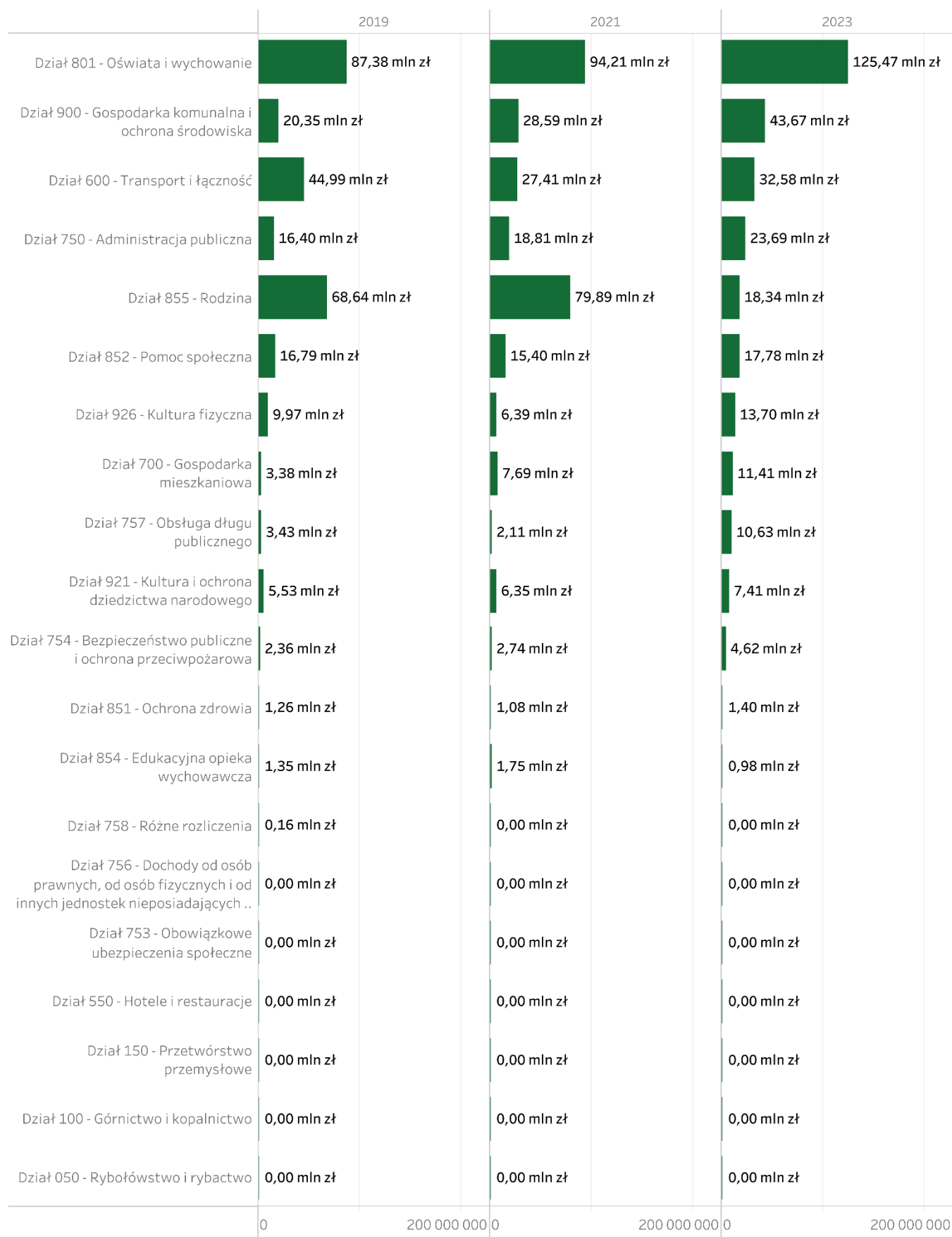
Wskaźnik G (2)

Źródła dochodów budżetu (1)

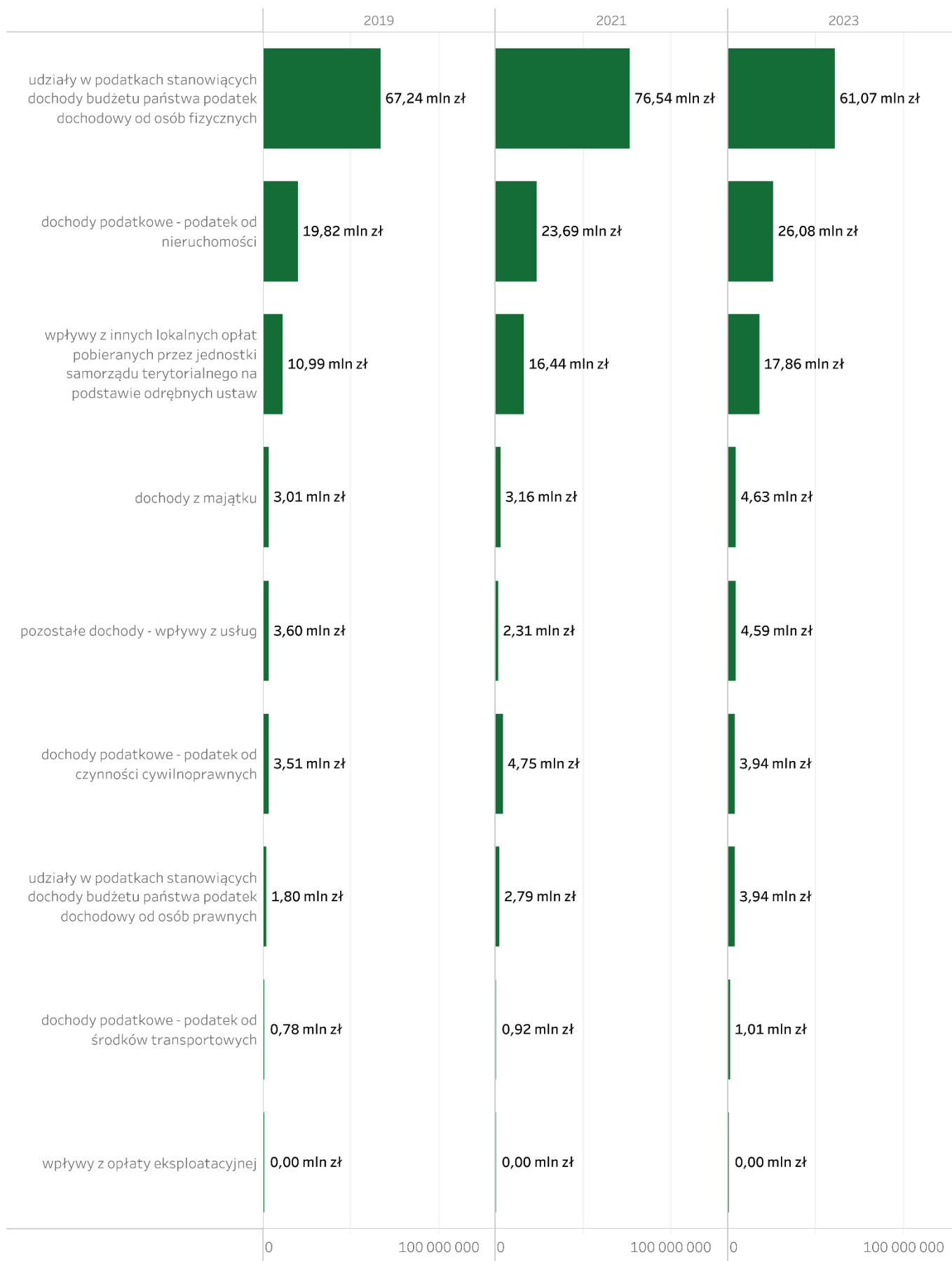

Główne wydatki według działów Klasyfikacji Budżetowej (1)

Źródło:
1- GUS BDL

Główne źródła dochodów własnych (1)

Źródło:
1 - GUS BDL

5. Diagnoza sfery przestrzennej

5.1 Infrastruktura techniczna

Podrozdział zawiera informacje na temat infrastruktury sieciowej takiej jak sieć wodno-kanalizacyjna, gazowa oraz inne sieci techniczne. Ponadto skupiono się także na statystykach dotyczących odpadów komunalnych i instalacjach odnawialnych źródeł energii.

Eksploatacją sieci wodno-kanalizacyjnych, dostarczaniem wody i odprowadzaniem ścieków z terenu gminy zajmuje się

Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Wołominie. Przedmiotem działalności spółki jest także nadzór nad prawidłową pracą sieci, prowadzenie remontów i modernizacji sieci wraz z niezbędną infrastrukturą oraz analizy biologiczno-chemiczne wody. W skład sieci wodociągowej wchodzi cztery przepompownie oraz trzy stacje uzdatniania wody⁸. Według danych GUS długość eksploatowanej sieci wodociągowej wyniosła 231,9 km w 2023 r. – o 4,1% więcej niż w 2020 r. Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych wyniosła 9,2 tys. Siecią wodociągową do gospodarstw domowych dostarczono 1 599 dam³ wody – o 3,0% więcej w porównaniu do 2019 r. Zużycie wody z wodociągów na jednego korzystającego nieznacznie wzrosło w latach 2019-2023 do poziomu 35,7 m³, co było wartością niższą na tle powiatu wołomińskiego (38,3 m³) i województwa mazowieckiego (43,7 m³).

Na terenie gminy funkcjonuje oczyszczalnia ścieków „Krym” znajdująca się we wsi Leśniakowizna, która wykorzystuje technologię mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków. W 2023 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej wyniosła 164 km – o 6,4% więcej niż w 2019 r. W tym czasie wzrosła również liczba przyłączy do budynków mieszkalnych – o 10,3% wynosząc 7,2 tys. w 2023 r. Wzrosła także ilość ścieków bytowych odprowadzanych siecią kanalizacyjną o 2,3% – w 2023 r. było to 1,5 tys. dam³ ścieków.

Gmina Wołomin zaopatrywana jest w gaz przez **Polską Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział Gazowniczy Warszawa**. Przez teren gminy biegnie gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Rembelszczyzna – Hołowczyce o średnicy DN 700, a w miejscowości Stare Grabie zlokalizowana jest stacja redukcyjno-pomiarowa o przepustowości technicznej 16 000 m³/h⁹. W 2023 r. długość czynnej sieci gazowej wyniosła 234,2 km, zatem o 7,6% więcej w stosunku do 2019 r. Liczba czynnych przyłączy do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych) wzrosła o blisko 10% w latach 2019-2023, wynosząc 8,8 tys.

⁸ <https://www.pwik.wolomin.pl/obiekty,kt-45.html> (dostęp: 20.11.2024 r.).

⁹ Aktualizacja projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Wołomin na lata 2023-2038, str. 57.

w 2023 r. Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe w latach 2019-2023 pozostawało na zbliżonym poziomie. Stan techniczny sieci gazowych jest oceniany jako dobry¹⁰.

W 2023 r. udział ludności gminy korzystającej z sieci wodociągowej wyniósł 87,9%, z sieci kanalizacyjnej 71,7%, a z sieci gazowej 78,0%. Gmina Wołomin wypada zatem podobnie na tle wskaźników dla powiatu wołomińskiego i województwa mazowieckiego. Warto jednakże odnotować fakt, że udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej jest stosunkowo niski jak na gminę położoną w obszarze aglomeracji warszawskiej – dotyczy to szczególnie obszaru wiejskiego, gdzie odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej wyniósł 43,7% w 2023 r. Według danych Urzędu Miejskiego w Wołominie skanalizowania wymagają miejscowości takie jak Stare Grabie, Nowe Grabie, Helenów, natomiast Duczki, Czarna i Lipinki skanalizowane są jedynie częściowo. Brak kanalizacji w tych miejscowościach wynika m.in. z rozproszonej i nieregularnej zabudowy mieszkalnej. Ponadto sieć wodno-kanalizacyjna w wielu miejscach wymaga przeprowadzenia modernizacji z uwagi na fakt, że część sieci powstała w latach 60. i 70. ubiegłego wieku.

System ciepłowniczy na terenie Gminy Wołomin obsługiwany jest przez **Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Wołominie**. W skład systemu wchodzi 4 kotły wodne o mocy 57,7 MW, z czego trzy są opalane miałem węglowym, a jeden rezerwowo olejem opałowym¹¹. Spółka dostarcza odbiorcom ciepło wykorzystywane na potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej. Na koniec 2022 r. długość sieci ciepłowniczej wyniosła ponad 100 km, z czego większość stanowiły sieci składające się z rur preizolowanych¹². Zakład Energetyki Ciepłej planuje w przyszłości inwestycje w bardziej nowoczesną technologię wytwarzania ciepła, co pozwoli zmniejszyć wykorzystanie mialu węglowego i dostosowanie kotłów do standardów emisyjnych mających obowiązywać od 2030 r.

Gmina Wołomin zaopatrywana jest w energię elektryczną przez **PGE Dystrybucja S.A. Oddział Warszawa**. Gmina zasilana jest przez dwa Główne Punkty Zasilające będące stacjami redukcyjnymi 110/15 kV. Według stanu na koniec 2022 r. przez gminę przebiegało 9 km linii o napięciu 110kV, 166 km linii o napięciu 15kV oraz 459 km linii o napięciu 0,4kV¹³. Większość linii stanowiły linie napowietrzne. Linie średniego i niskiego napięcia należą do PGE Dystrybucja S.A. Oddział Warszawa. Eksploatacją linii wysokiego napięcia przebiegającej przez teren gminy relacji Miłosna – Mościcka, Miłosna – Ołtarzew zajmuje się natomiast Polska Sieć Elektroenergetyczna S.A. Zużycie energii elektrycznej na terenie Gminy Wołomin może w przyszłości wzrosnąć z uwagi na m.in. powstawanie nowych obiektów mieszkalnych.

¹⁰ Jw., str. 59.

¹¹ Jw., str. 34.

¹² Jw., str. 37.

¹³ Jw., str. 65.

Zagospodarowaniem i odbiorem odpadów komunalnych na terenie gminy zajmuje się **Miejski Zakład Oczyszczania w Wołominie Sp. z o.o.** Według danych GUS w 2023 r. z terenu gminy zebrano 20,1 tys. ton odpadów komunalnych, z czego 17,9 tys. ton pochodziło z gospodarstw domowych. W stosunku do 2019 r. liczba zebranych odpadów ogółem wzrosła o 11,6%, a tych pochodzących z gospodarstw domowych o 22,4%. Liczba zmieszanych odpadów przypadająca na 1 mieszkańca wyniosła 175,5 kg w 2023 r., co było wartością niższą na tle powiatu wołomińskiego (188,8 kg) i województwa mazowieckiego (190,6 kg). Odsetek odpadów zebranych selektywnie z gospodarstw domowych w stosunku do ogółu odpadów wzrósł w latach 2019-2023 o 5,2 pp. do poziomu 50,1%, co było wartością zbliżoną dla powiatu (51,4%) i wyższą na tle województwa (40,9%).

W 2021 r. zmieniono wagowe poziomy przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych, które powinny osiągać gminy. W latach 2021-2023 poziom ten wynosił kolejno 20%, 25% i 35% – Gmina Wołomin osiągnęła kolejno 37,8%, 27,1% i 35,4%. W kolejnych latach ustalone poziomy będą wzrastać – w 2026 r. mają osiągnąć 56%, a w 2035 r. aż 65%. Istotne jest zatem prowadzenie działań mających na celu zwiększenie poziomów przygotowania odpadów do ponownego użycia oraz recykling odpadów.

Na terenie gminy funkcjonują dwa **Punkty Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK)**, które znajdują się przy ul. Łukasiewicza w Wołominie i przy al. Niepodległości w miejscowości Stare Lipiny. Mieszkańcy gminy mogą bezpłatnie oddać do PSZOK różne rodzaje odpadów komunalnych, m.in.: odpady budowlano-rozbiórkowe, zużyte baterie i akumulatory, tekstylia, bioodpady, opony, chemikalia.

W zakresie ochrony środowiska naturalnego ważną kwestią jest rozwój odnawialnych źródeł energii. Według danych Urzędu Regulacji Energetyki na koniec 2023 r. na terenie gminy funkcjonowały trzy instalacje OZE o łącznej mocy 1,503 MW. Należy jednakże zaznaczyć, że publikowane dane URE nie uwzględniają mikroinstalacji (o mocy mniejszej niż 50 kW) i instalacji prosumenckich.

Tabela 2 Instalacje odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Wołomin, stan na 31.12.2023 r.

Miejscowość	Rodzaj instalacji OZE	Liczba instalacji	Moc elektryczna [MW]
Wołomin	Biogazowa	1	0,333
Stare Lipiny	Biogazowa	1	0,242
Duczki	Fotowoltaiczna	1	0,928

Źródło: opracowanie na podstawie danych Urzędu Regulacji Energetyki.

Gmina Wołomin leży w obszarze korzystnym dla rozwoju energetyki solarnej i przeciętnie korzystnym dla rozwoju energetyki wiatrowej. Teren miasta Wołomin i reszty gminy z uwagi na uwarunkowania antropogeniczne (zagęszczenie ludności) i przyrodnicze jest niekorzystny do zakładania instalacji

wiatrowych. Jednym z ważnych źródeł energii jest natomiast biogaz otrzymywany z odpadów roślinnych, odchodów zwierzęcych i ścieków – w 2023 r. w gminie funkcjonowały dwie elektrownie biogazowe.

Gmina Wołomin leży w grudziądzko-warszawskim okręgu geotermalnym, gdzie wody podziemne osiągają temperaturę ponad 60°C. W 2023 r. przeprowadzono roboty wiertnicze otworu geotermalnego Wołomin GT-1. Przeprowadzone badania potwierdziły, że złożo geotermalne pod Gminą Wołomin posiada wysoką efektywność cieplną – moc termiczna pochodząca z odwiertu wynosi około 5,18 MW¹⁴. W 2024 r. Gmina Wołomin podpisała list intencyjny z Państwowym Instytutem Geologicznym – Państwowym Instytutem Badawczym. Celem podjętej współpracy jest efektywne wykorzystanie istniejących złóż geotermalnych, które docelowo mają zostać wykorzystane do celów rekreacyjnych, a także do ogrzewania budynków.

Gmina Wołomin jest jednym z 50 samorządów lokalnych z Unii Europejskiej, które w 2022 r. znalazły się na liście beneficjentów Europejskiego Instrumentu Miejskiego (ang. European City Facility - EUCF). W ramach EUCF miasta i gminy mogą ubiegać się o wsparcie finansowe na inwestycje z zakresu zrównoważonej energetyki, wykorzystującej m.in. OZE. Dzięki pozyskanym środkom Gmina Wołomin opracowała koncepcję pn.: *Rozwój zielonej energii w Gminie Wołomin*, która stanowi kontynuację wcześniej podejmowanych działań na rzecz ochrony środowiska i redukcji emisji gazów cieplarnianych. Koncepcja opiera się na kilku założeniach:

- poprawie efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej i budynków prywatnych, w tym domów jednorodzinnych,
- wytwarzaniu energii z OZE, dzięki m.in. instalacjom fotowoltaicznym,
- wykorzystaniu zasobów geotermalnych w produkcji ciepła
- modernizacji miejskiej sieci ciepłowniczej,
- modernizacji czynnego/systemowego źródła wytwarzania ciepła wraz z zastosowaniem niskoemisyjnej wysokosprawnej kogeneracji do produkcji energii elektrycznej ze źródła niskoemisyjnego z jednoczesnym wykorzystaniem ciepła do wspomagania systemu ciepłowniczego,
- monitoringu zużycia energii w obiektach użyteczności publicznej.

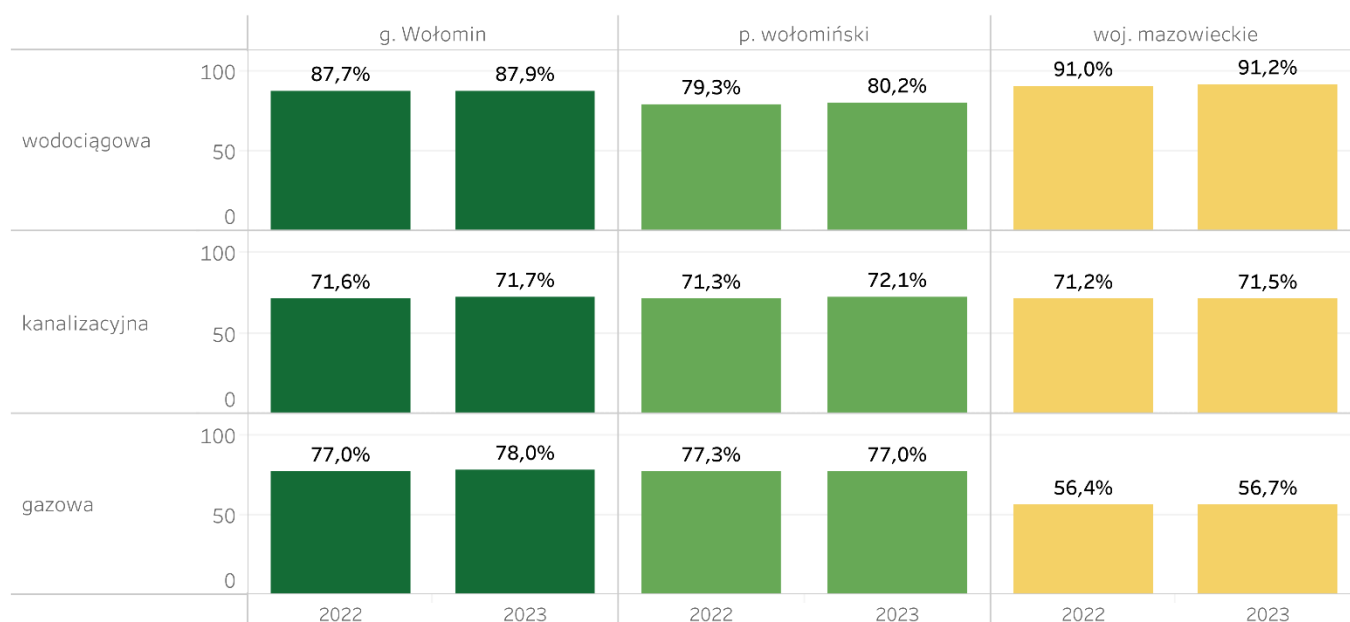
Realizacja wskazanych założeń przyczyni się do poprawy komfortu życia mieszkańców oraz zapobiegnie degradacji środowiska naturalnego poprzez promocję efektywnego wykorzystywania OZE, w tym istniejących zasobów bez wywoływania negatywnych skutków dla środowiska.

¹⁴ <https://www.zec.wolomin.pl/wydarzenia/783-to-juz-pewne-wolomin-ma-bardzo-obiecujace-zloza-geotermalne> (dostęp: 26.11.2024 r.).

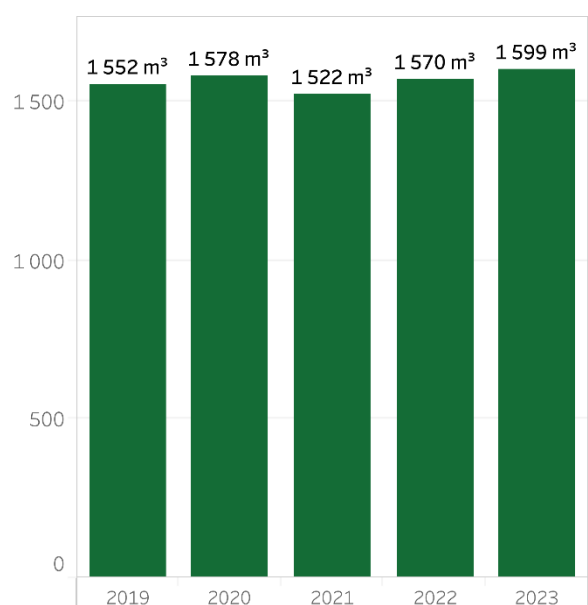

W obszarze infrastruktury technicznej respondenci ocenili jedynie jakość świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych, co pozytywnie oceniło 62,7% z nich, a także dostęp do Internetu (blisko 70% pozytywnych wskazań). Więcej na ten temat wypowiedziały się osoby biorące udział w warsztatach strategicznych, które zwróciły uwagę na konieczność m.in. rozwoju i modernizacji infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i modernizację oczyszczalni ścieków oraz stacji uzdatniania wody. W przypadku infrastruktury ciepłej także konieczne są prace modernizacyjne, ponadto rozmówcy upatrują szansę na rozwój zrównoważonej energii pozyskiwanej z geotermii.

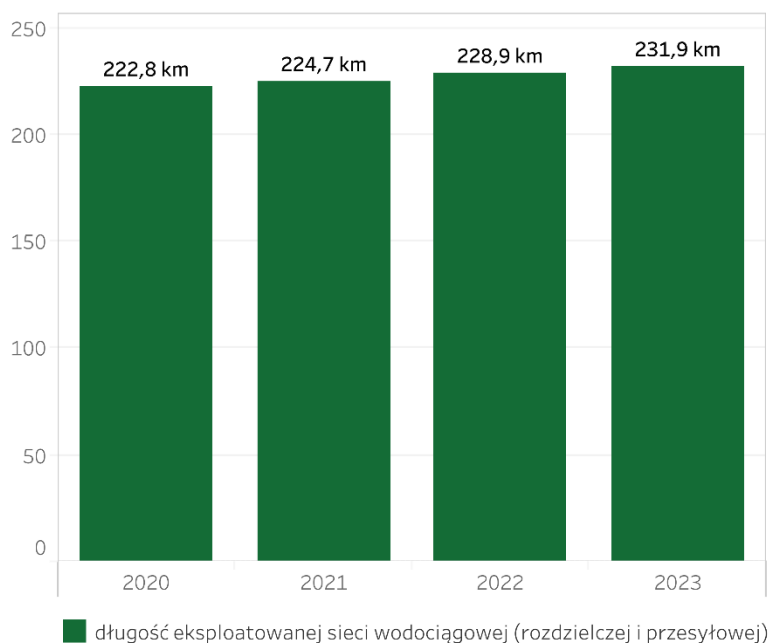
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej (1)

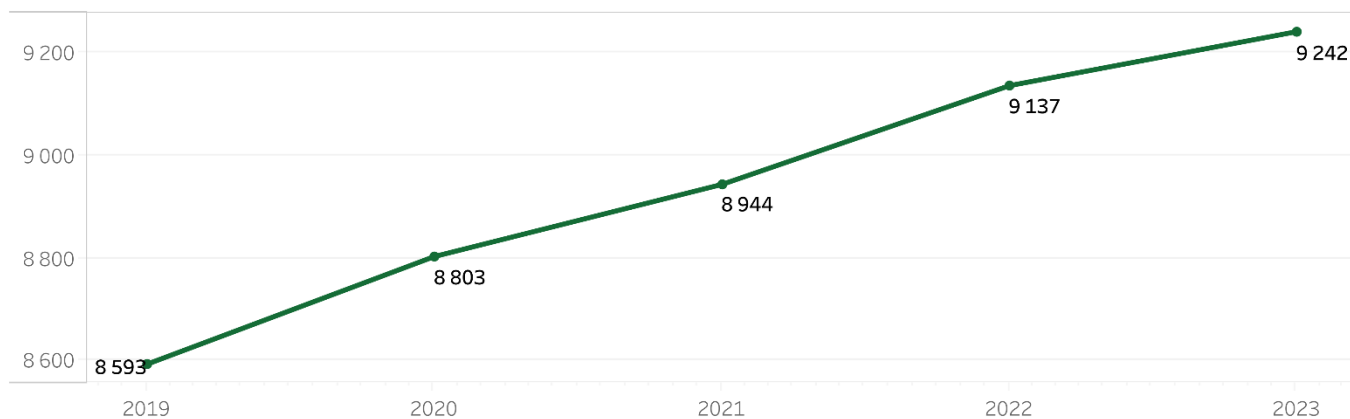
Wodociągi - woda dostarczona gospodarstwom domowym (1)

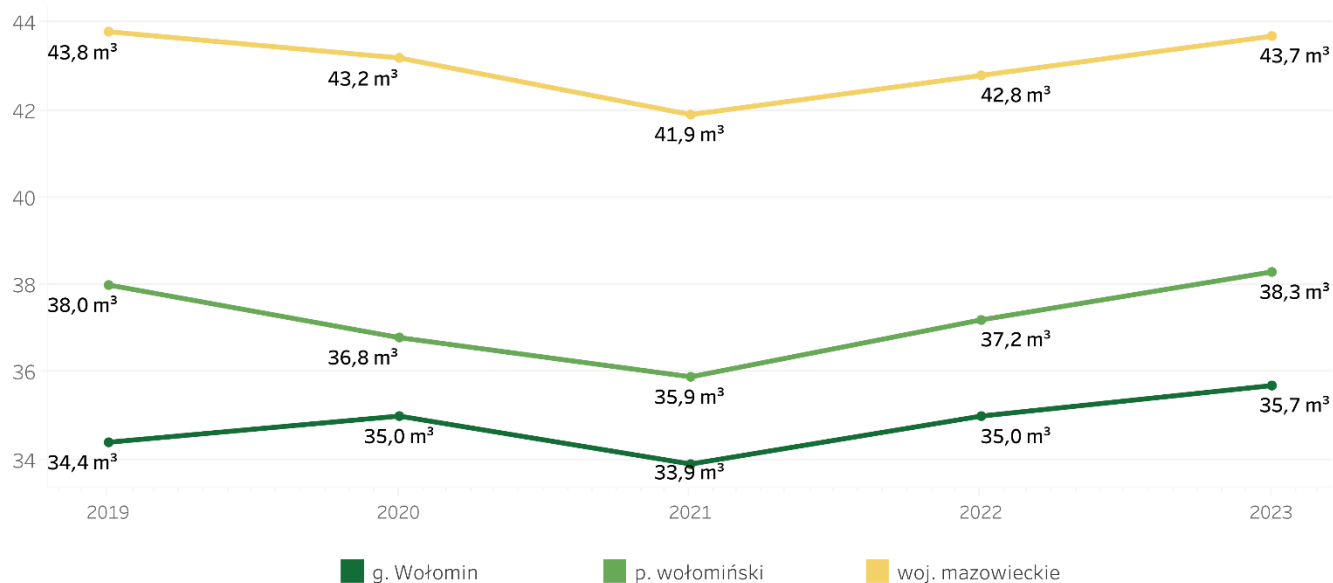
Długość sieci wodociągowej (1)

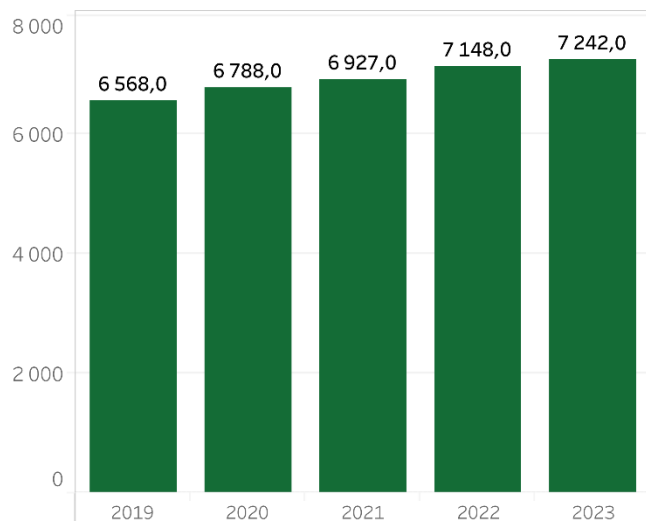
Wodociągi - przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych (1)

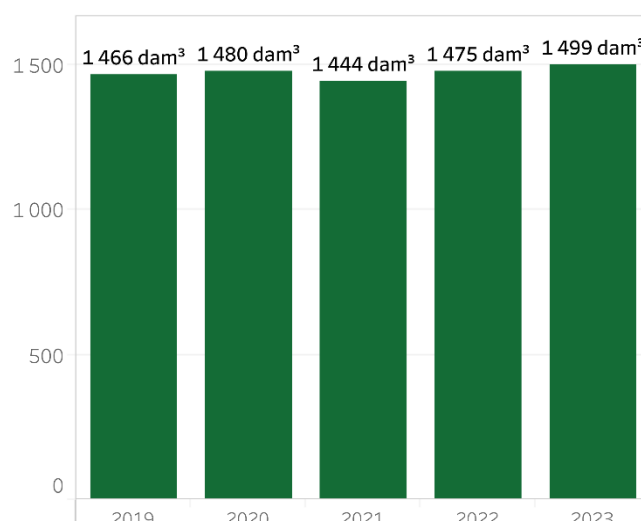
Zużycie wody z wodociągów na 1 korzystającego (1)

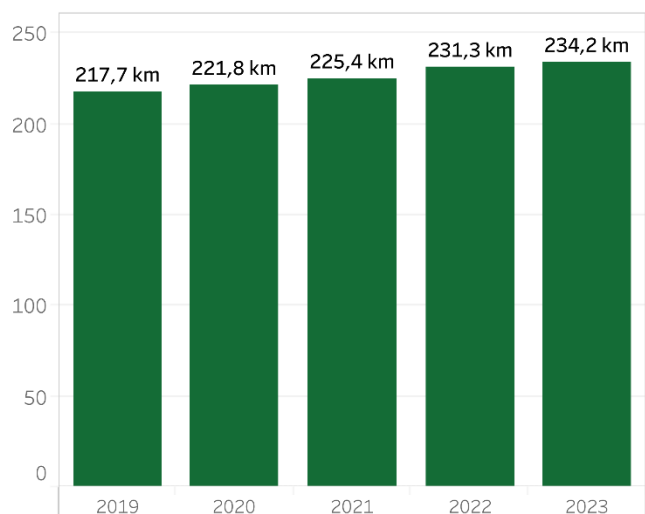
Kanalizacja - przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych (1)

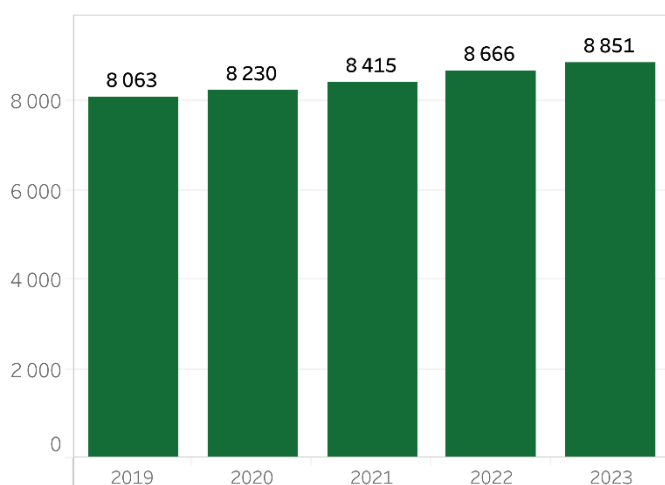
Kanalizacja - ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną (1)

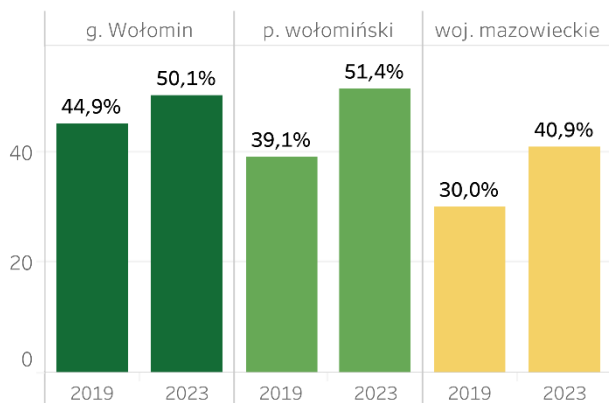
Gaz - długość czynnej sieci gazowej (1)

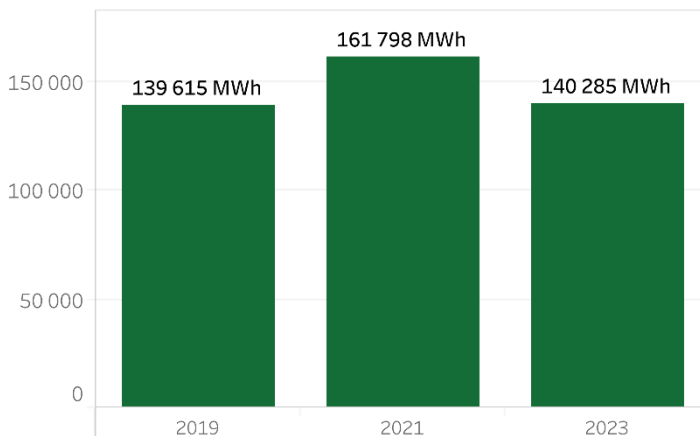
Gaz - przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i niemieskalnych ogółem (1)

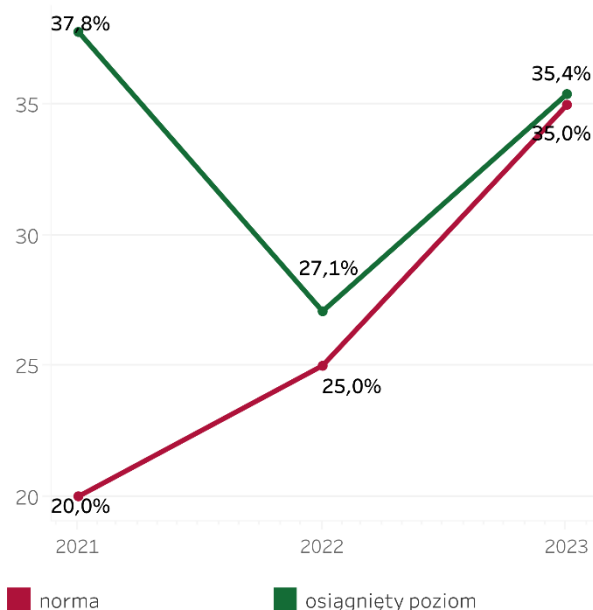
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów z gospodarstw domowych (1)

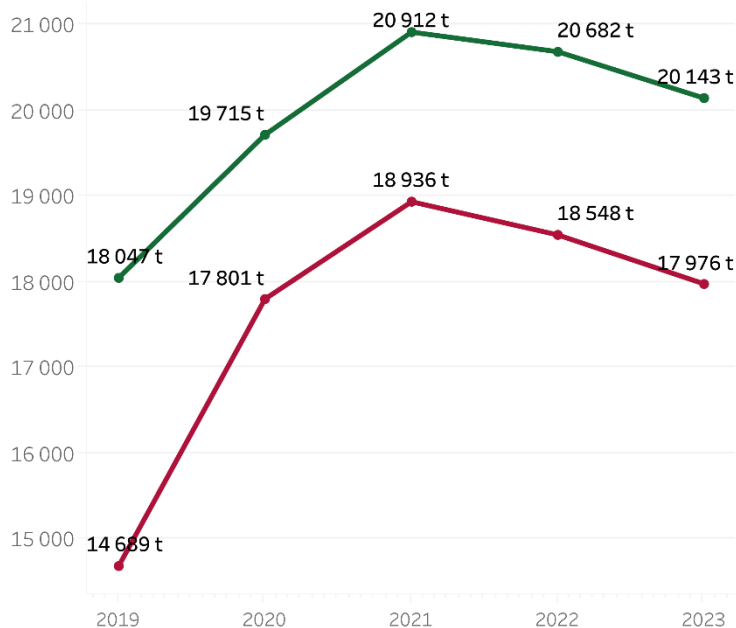
Gaz - zużycie gazu z sieci przez gospodarstwa domowe (1)

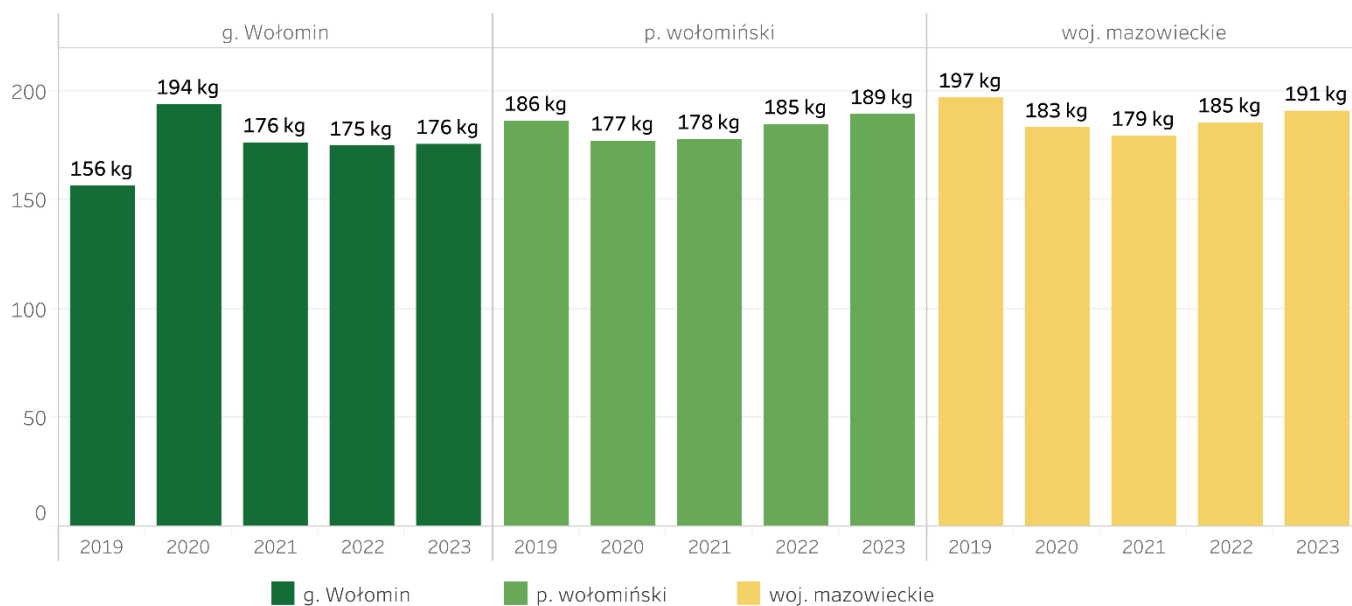
Poziomy recyklingu odpadów komunalnych (2)

Łączna ilość odpadów zebranych na terenie gminy (1)

Odpady z gospodarstw domowych na 1 mieszkańca (1)

Źródło:

1 - GUS BDL

2 - Roczna analiza stanu gospodarki odpadami za lata 2021-2023

5.2 Transport i łączność

W niniejszym podrozdziale przedstawiono najważniejsze informacje dotyczące sieci transportowej oraz usług komunikacyjnych realizowanych na terenie Gminy Wołomin.

Gmina Wołomin położona jest w pobliżu Warszawy i cechuje się dobrą dostępnością transportową. Przez gminę przebiegają ważne szlaki komunikacyjne:

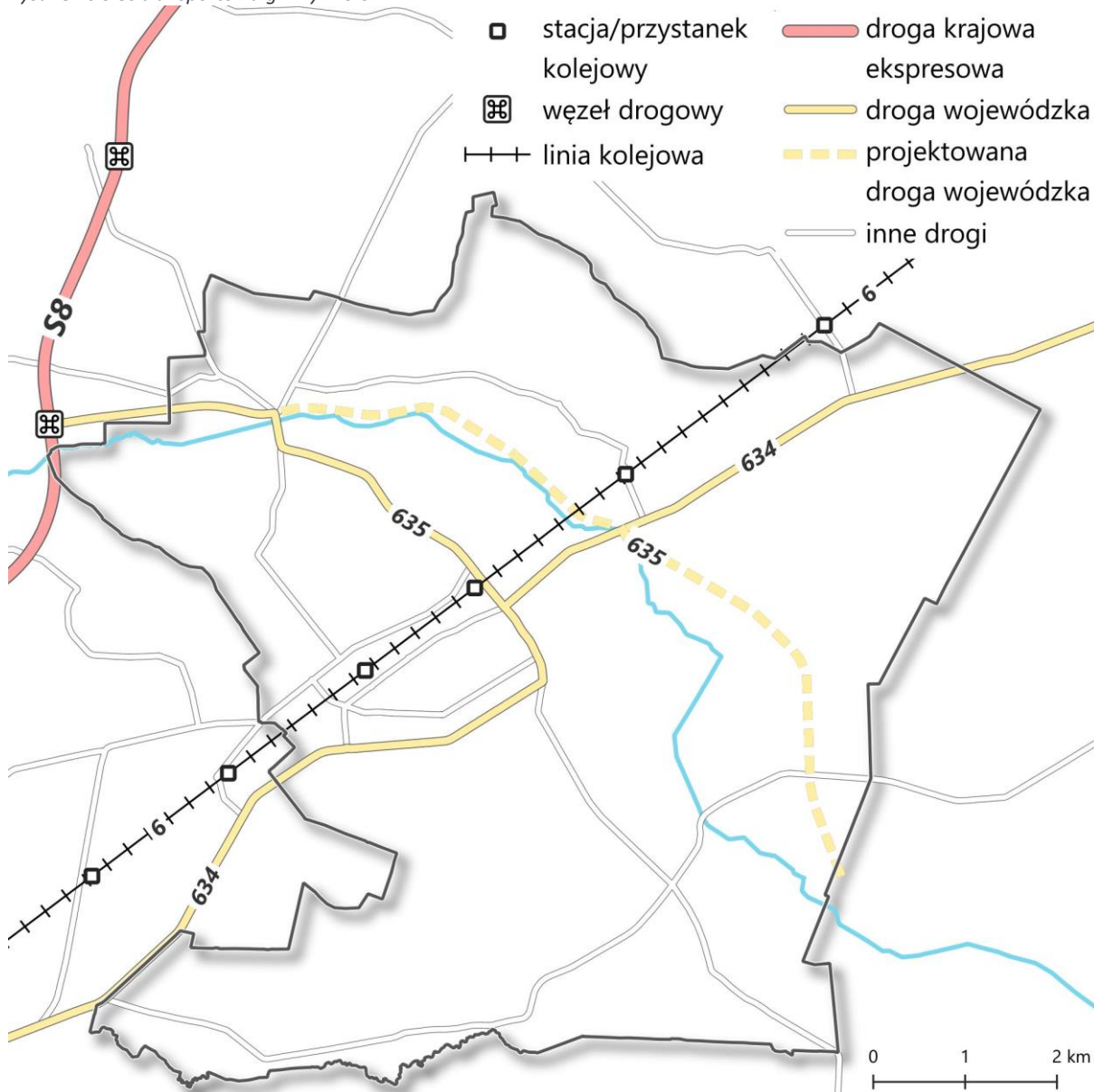
- Drogi wojewódzkie:
 - Nr 628 łącząca drogę wojewódzką nr 634 ze stacją kolejową Wołomin,
 - Nr 634 relacji Warszawa – Zielonka – Wołomin – Tłuszcz,
 - Nr 635 prowadząca przez Gminę Radzymin i Gminę Wołomin.
- Fragment drogi ekspresowej S8 relacji Wrocław – Warszawa – Białystok.

Ponadto w odległości około 20 km od granic gminy biegnie droga krajowa nr 2 łącząca wschód i zachód kraju (relacji Świecko – Terespol), która jest fragmentem międzynarodowego szlaku E30. W podobnej odległości przebiega autostrada A2 relacji Świecko – Terespol, która także jest elementem szlaku E30 rozpoczynającego się w Cork w Irlandii, a kończącego się w Omsku w Rosji.

W połowie 2024 r. rozpoczęto prace nad nowym przebiegiem drogi wojewódzkiej nr 635, które dotyczą odcinka od miejscowości Czarna w Gminie Wołomin do miejscowości Nowy Konik w Gminie Halinów. Planowana droga połączy drogę ekspresową S8 z drogą krajową nr 2, a w miejscowości Okuniew (Gmina Halinów) skrzyżuje się z drogą wojewódzką nr 637 relacji Warszawa – Węgrów¹⁵. Nowa trasa zwiększy dostępność komunikacyjną gmin Obszaru Metropolitalnego Warszawy.

¹⁵ <https://mzdw.pl/pl/aktualnosci/rozpoczynamy-prace-nad-projektem-nowego-przebiegu-drogi-wojewodzkiej-nr-635> (dostęp: 19.11.2024 r.).

Rysunek 6 Sieć transportowa gminy Wołomin

Źródło: opracowanie własne.

Jednym z problemów obserwowanych na terenie gminy jest niska przepustowość układu drogowego w stosunku do natężenia ruchu pojazdów. W poniższej tabeli przedstawiono wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu z 2015 r.¹⁶ i 2020/2021 r.¹⁷, który został przeprowadzony przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad. Długość odcinków, na których wykonywany był pomiar w 2020/2021 r. nieznacznie różni się od tego z 2015 r. Mimo to można zauważyć znaczący wzrost liczby pojazdów notowanych na drogach wojewódzkich przebiegających przez teren Gminy Wołomin. Szczególnie duży wzrost odnotowano na odcinku Radzymin-Wołomin – 110,3%. Coraz większy ruch drogowy jest jedną z przyczyn częstego „zakorkowania” gminy, szczególnie centrum miasta Wołomin.

¹⁶ <https://www.archiwum.gddkia.gov.pl/pl/2551/GPR-2015> (dostęp: 28.11.2024 r.).

¹⁷ <https://www.gov.pl/web/gddkia/generalny-pomiar-ruchu-20202021> (dostęp: 28.11.2024 r.).

Tabela 3 Generalny Pomiar Ruchu na drogach wojewódzkich w Gminie Wołomin w 2015 r. i 2020/2021 r.

Nazwa odcinka	2015	2020/2021	Dynamika zmian
Zielonka /DW625/ - Wołomin /DW628/	16 677	20 633	23,7%
Zielonka-Kobyłka-Wołomin			
Wołomin /Przejście: ul. Legionów (DW628) - Al. Niepodległości (DW635)/	12 667	16 337	29,0%
Wołomin/Przejście/			
Wołomin /DW635/ - Wólka Kozłowska /DW636/	7 871	8 781	11,6%
Wołomin-Tłuszcz-Wólka Kozłowska			
Radzymin /DW629/ - Wołomin /DW634/	8 469	17 808	110,3%
Radzymin-Wołomin			
Wołomin /ul. Żelazna/ - Wołomin /ul. 1 Maja (DW634)/	4 881	6 366	30,4%
St.Kol. Wołomin-Wołomin/DW634/			

Źródło: <https://www.gov.pl/web/gddkia/przeprowadzone-pomiary>.

Organizatorem transportu publicznego na terenie gminy jest **Zarząd Transportu Miejskiego w Warszawie**, który swoją działalnością obejmuje Miasto Warszawa i gminy, z którymi zawarto stosowne porozumienia w sprawie organizacji przewozów. Na koniec 2023 r. na terenie Gminy Wołomin kursowały autobusy miejskie na sześciu liniach:

- L35 – relacji Wołomin, Szpital Powiatowy – Stare Grabie,
- L36 – relacji Wołomin, Sokola – PKP Zagościec,
- L37 – relacji Wołomin, Szpital Powiatowy – Ossów Szkoła,
- L38 – Wołomin, Szpital Powiatowy – Majdan,
- L40 – Wołomin, parking Legionów – Marki Cmentarz,
- N62 – Warszawa, Dworzec Centralny – Wołomin, os. Niepodległości.

Przez gminę przebiegały także cztery bezpłatne linie komunikacji organizowanej przez Powiat Wołomiński relacji:

- Lipinki – Wołomin – Ząbki,
- Poświętne – Zabraniec – Wołomin,
- Jadów – Tłuszcz – Wołomin,
- Kuligów – Radzymin – Wołomin.

Obsługą linii zajmowało się kilku operatorów prywatnych: Abus Sp. z o.o., T&Travel Sp. z o.o., P.T.H.U. „DAR-BUS”, EKSPRESS BUS Sp. z o.o.¹⁸ Ponadto na terenie gminy funkcjonowało kilka linii prywatnych.

¹⁸ <https://samorząd.gov.pl/web/powiat-wolominski/rozklad-jazdy2> (dostęp: 19.11.2024 r.).

Gmina Wołomin objęta jest *Planem Zrównoważonego Rozwoju Transportu Zbiorowego dla M. St. Warszawy z uwzględnieniem publicznego transportu zbiorowego organizowanego na podstawie porozumień z gminami sąsiadującymi*, którego celem jest stworzenie efektywnych usług komunikacyjnych, które cechować się będą wysokim poziomem i dostępnością funkcjonalno-przestrzenną. Plan zakłada, że podstawę transportu na terenie Obszaru Metropolitalnego Warszawy będzie tworzyć transport szynowy, natomiast komunikacja autobusowa będzie pełnić rolę uzupełniającą. Według Planu istotnym działaniem jest integracja instytucjonalna i przestrzenna komunikacji zbiorowej na terenie obszaru metropolitalnego, rozwój węzłów przesiadkowych wraz z parkingami typu Park&Ride, budowa nowych przystanków autobusowych, czy zwiększenie przepustowości głównych tras komunikacyjnych.

Ważną część komunikacji na terenie gminy stanowią linie kolejowe:

- Nr 6 – relacji Zielonka – Kuźnica Białostocka,
- Nr 21 – relacji Warszawa Wileńska – Wołomin Słoneczna.

Linie te są elementem transeuropejskiego korytarza transportowego E75 docelowo mającego połączyć Warszawę, Kowno, Rygę, Tallin i Helsinki w ramach Rail Baltica.

Według danych Urzędu Transportu Kolejowego w 2023 r. średnia dobową wymiana pasażerska na stacji Wołomin wyniosła 3 tys. pasażerów, na stacji Wołomin Słoneczna 1,5-2 tys. osób, natomiast najwięcej pasażerów zarejestrowano na stacji Zagościniec – około 4-5 tys.

Tabela 4 Przeciętna wymiana pasażerska w ciągu doby na stacjach kolejowych w Gminie Wołomin

	Wołomin (linia nr 6 i 21)	Wołomin Słoneczna (linia nr 21)	Zagościniec (linia nr 6)
2019	3 000 - 4 000	1 500 - 2 000	2 000 - 3 000
2020	1 500 - 2 000	1 000 - 1 500	2 000 - 3 000
2021	2 200	1 000 - 1 500	2 000 - 3 000
2022	2 800	1 500 - 2 000	3 000 - 4 000
2023	3 000	1 500 - 2 000	4 000 - 5 000

Źródło: <https://utk.gov.pl/>.

Stacje kolejowe w Gminie Wołomin obsługiwane są przez Koleje Mazowieckie – KM” Sp. z o.o. Gmina Wołomin nie jest objęta ofertą Szybkiej Kolei Miejskiej w Warszawie, jednakże na jej terenie obowiązuje wspólny bilet ZTM-KM, w ramach którego pasażerowie mogą podróżować pociągami na terenie Warszawy i gmin ościennych.

Na terenie Gminy Wołomin obowiązuje *Plan zrównoważonej mobilności miejskiej dla metropolii warszawskiej 2030+ (SUMP)*, w którym zdefiniowano trzy główne cele dotyczące poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, redukcji negatywnego wpływu transportu na środowisko oraz

poprawy dostępności do publicznego transportu zbiorowego. Przytoczony plan definiuje kilka obszarów interwencji SUMP MW, w tym dwa, do których zaliczono Gminę Wołomin: Obszar bazowy MW oraz Ośrodki lokalne MW (23 miasta poza Warszawą). SUMP zawiera szereg zaplanowanych działań, których celem jest ogólna poprawa jakości i rozwój transportu zbiorowego. SUMP określa kilka celów operacyjnych takich jak:

- Spójna polityka zrównoważonej mobilności w MW – jak wskazuje przytoczony dokument, polityka ta polega na prowadzeniu i wdrażaniu zrównoważonego zagospodarowania przestrzennego na obszarze MW, integracja procesów planowania systemów transportowych,
- Planowanie przestrzenne zorientowane na transport zbiorowy i mobilność aktywną – zintegrowane plany transportowe będą mieć istotne znaczenie w ograniczaniu zjawiska suburbanizacji oraz likwidowania problemów związanych z niedostateczną obsługą publicznego transportu zbiorowego,
- Spójny i dostępny dla wszystkich transport metropolitalny – w ramach MW transport drogowy, kolejowy, rowerowy i pieszy powinien zostać zoptymalizowany w taki sposób, aby sprawnie obsłużyć jak największą liczbę osób. Tam, gdzie to możliwe kluczową rolę odgrywać będzie transport kolejowy, a autobusowy stanowić będzie jego uzupełnienie, natomiast na obszarach bez dostępu do kolei wzmocniony zostanie transport autobusowy,
- Optymalizacja ruchu samochodowego – SUMP zakłada zmniejszenie wykorzystywania samochodów osobowych w podróżach po MW,
- Mobilność aktywna podstawowym sposobem realizacji podróży niedalekich – tworzone będą warunki do rozwoju podróży pieszo-rowerowych,
- Przyjazna środowisku logistyka towarów – transport towarów na terenie MW powinien jak najmniej wpływać na środowisko i przestrzeń,
- Digitalizacja jako wsparcie transportu w MW – w celu ułatwienia i usprawnienia podróży po MW planowane jest wykorzystywanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych (m.in. aplikacji mobilnych, inteligentnych systemów zarządzania ruchem),
- Akceptacja społeczna zrównoważonej mobilności – w ramach wdrażania założeń SUMP konieczne będzie prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych mających na celu kształtowanie świadomości mieszkańców MW.

W temacie transportu ankietowani najlepiej ocenili dostępność transportu publicznego (53,1% pozytywnych wskazań) oraz oświetlenie ulic (50%). Zdecydowanie najgorzej oceniono przepustowość głównych tras w godzinach szczytu (74,4% negatywnych odpowiedzi), dostępność miejsc parkingowych (46%) oraz stan nawierzchni dróg (45%) i chodników (43%). Opinie na temat dostępności tras rowerowych i utrzymania dróg były mocno podzielone. Wśród mocnych stron Gminy Wołomin na drugim miejscu znalazło się dobre skomunikowanie transportem publicznym z Warszawą (22,4% wskazań).

Uczestnicy badań jakościowych wskazują na podobne kwestie co uczestnicy badań ankietowych, czyli konieczność zwiększenia przepustowości dróg i poprawę nawierzchni jezdni i chodników. Ponadto zwracają uwagę na potrzebę lepszego połączenia północnej i południowej części gminy, którą dzieli linia kolejowa – zwiększenie liczby tuneli pod linią. Postulują także rozbudowę dróg wojewódzkich i lepszego połączenia ich z drogą ekspresową S8.

5.3 Planowanie przestrzenne i rewitalizacja

Poniżej przedstawiono istotne dane na temat uwarunkowań przestrzennych gminy, w tym miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp), a także odniesiono się do procesu rewitalizacji gminy.

Głównym dokumentem z zakresu gospodarki przestrzennej obowiązującym na terenie gminy jest *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wołomin*¹⁹. Szczegółowe zasady polityki przestrzennej określone są za pomocą Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego (mpzp), które są aktem prawa miejscowego, a więc ich ustalenia są wiążące dla mieszkańców gminy i inwestorów. W 2023 r. mpzp pokryte było 16,3% powierzchni Gminy Wołomin, a więc znacznie mniej w porównaniu do powiatu wołomińskiego (42,4%) i województwa (34,2%). Niskie pokrycie mpzp jest niekorzystne, ponieważ negatywnie wpływa na zachowanie ładu przestrzennego i wysokiej jakości przestrzeni publicznych. Z uwagi na niedostateczną liczbę mpzp, na obszarze gminy obserwowany jest chaos urbanizacyjny, w tym presja na tereny dotychczas niezamieszkałe.

W 2023 r. została opublikowana nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zgodnie z którą studium zostanie zastąpione tzw. planem ogólnym, który ma być podstawą nie tylko do uchwalania planów miejscowych, ale także do wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Plany ogólne zaczną obowiązywać od 2026 r.

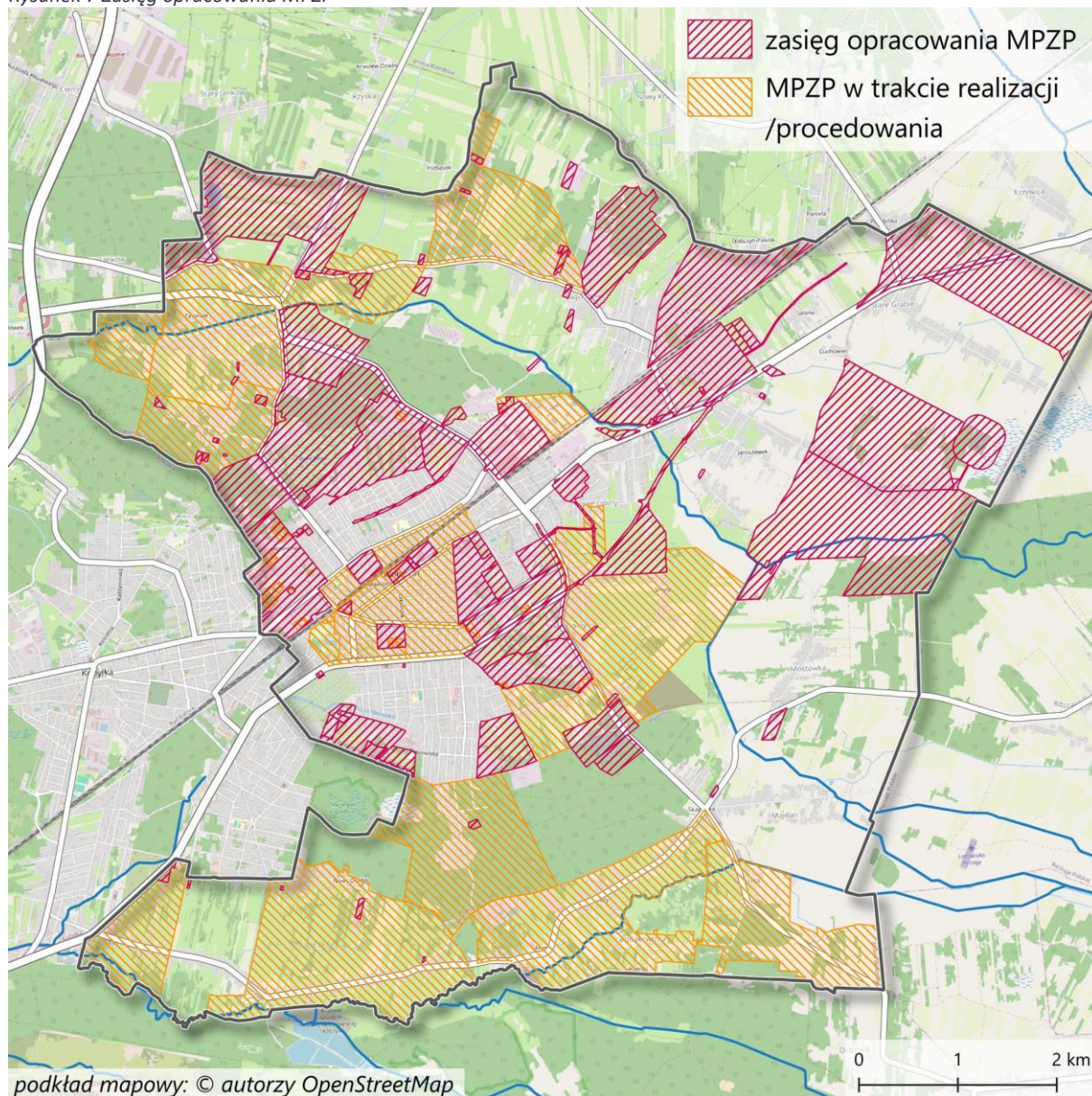
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wołomin definiuje kilka stref przestrzenno-funkcjonalnych takich jak:

- Strefa śródmiejska – obejmuje fragment miasta Wołomin, w której koncentrują się najważniejsze funkcje miejskie i obiekty administracji. W ścisłym centrum przeważa zabudowa pochodząca z XIX w., poza tym występuje też zabudowa wielorodzinna z lat 60-80 XX w.,
- Strefa miejska – obejmuje większość terenu miasta, w tej strefie dominuje zabudowa mieszkaniowa o charakterze jednorodinnym,
- Strefa podmiejska – zlokalizowana we wsiach graniczących z Wołominem, gdzie zauważa się rozwój zabudowy jednorodzinnej i usługowej, typowo podmiejskiej,
- Strefa mieszkaniowa ekstensywna wiejska – obejmuje obszar pozostałych wsi, w których także dominuje funkcja mieszkaniowo-usługowa, ponadto we wsi Zagoście występuje zabudowa letniskowa,

¹⁹ Przyjęte uchwałą nr XL-75/2002 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 29 sierpnia 2002 r.

- Strefa produkcyjno-usługowo-techniczna – zlokalizowana w północno-wschodniej części Wołomina w pobliżu linii kolejowej,
- Strefa terenów otwartych – obejmuje kompleksy leśne, rolne i tereny naturalne, które cechują się wysokimi walorami krajobrazowymi.

Rysunek 7 Zasięg opracowania MPZP

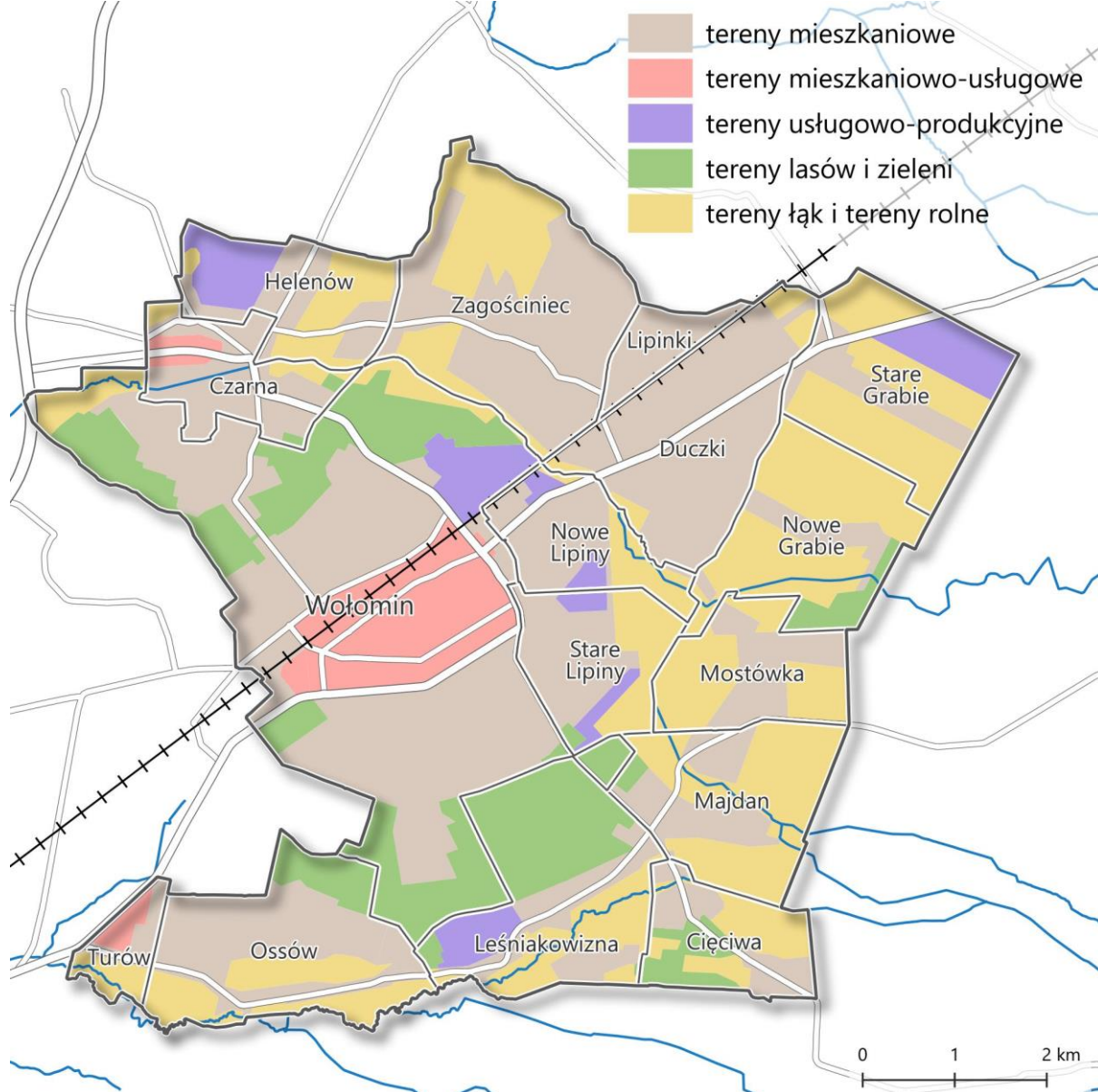

Źródło: opracowanie własne.

Największe rezerwy pod zabudowę mieszkaniową znajdują się w strefie podmiejskiej i mieszkaniowej ekstensywnej wiejskiej. Według danych zawartych w *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Wołomin* w 2019 r. grunty zabudowane i zurbanizowane stanowiły blisko 18% obszaru gminy, użytki rolne i grunty zadrzewione około 59%, lasy 15%, a nieużytki i inne grunty 8%.

Jak wskazano w *Studium*, zmiany w strukturze przestrzennej gminy w znacznym stopniu wynikają z uwarunkowań zewnętrznych takich jak usytuowanie Gminy Wołomin na I Transeuropejskim Korytarzu Transportowym relacji Warszawa-Kowno-Ryga-Tallin-Helsinki, w obrębie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz w pobliżu obszarów chronionych przyrodniczo. W przyszłości wraz z rozwojem funkcji mieszkaniowo-usługowej gminy podział na miejską i wiejską część prawdopodobnie ulegnie zatarciu.

Rysunek 8 Obszary funkcjonalne (uproszczone) wg Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Źródło: opracowanie własne.

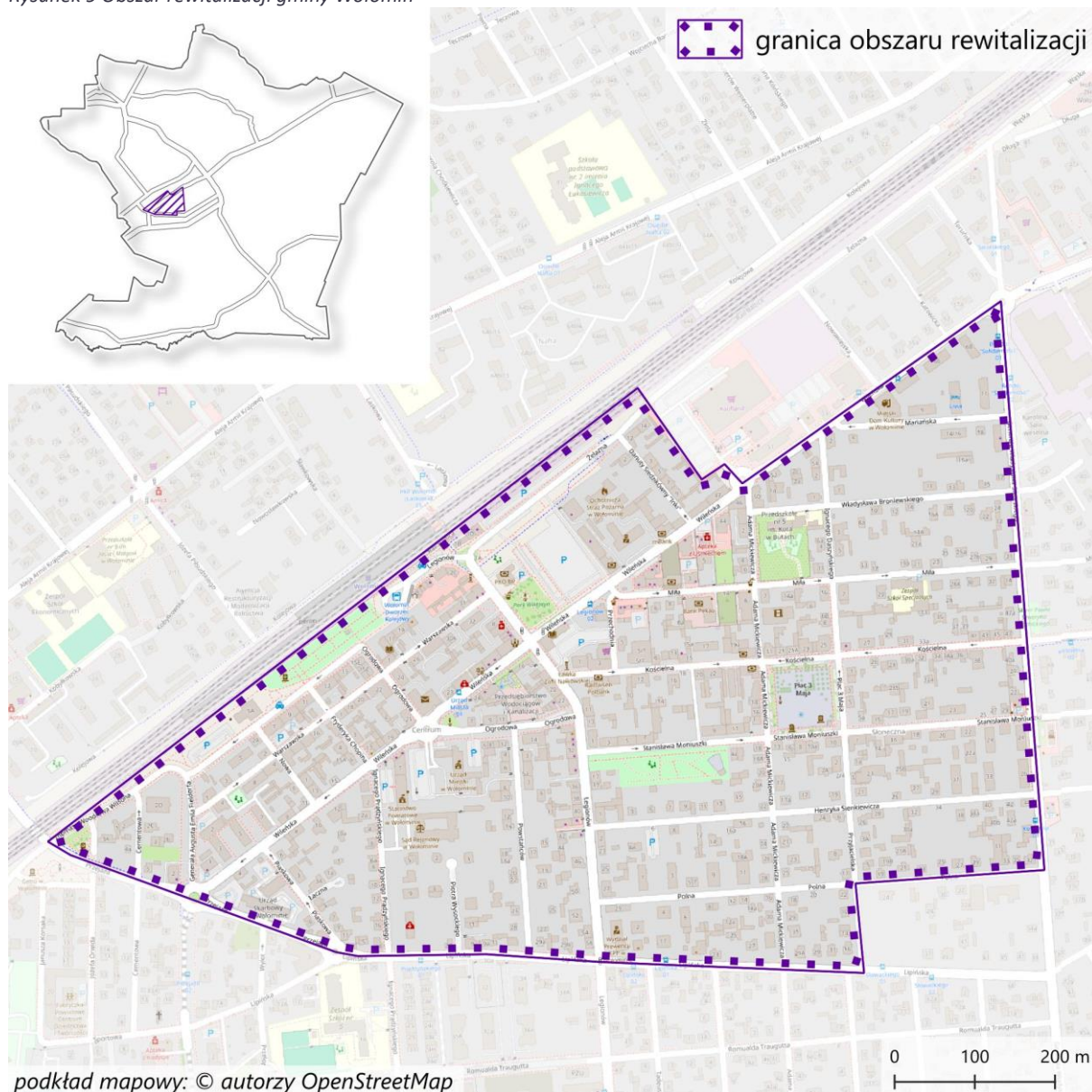
W ostatnich latach na terenie gminy prowadzono działania rewitalizacyjne na podstawie *Gminnego Programu Rewitalizacji Wołomin 2023 z perspektywą do 2030* przyjętego w dniu 22 lutego 2017 r. uchwałą nr XXXIII-18/2017 Rady Miejskiej w Wołominie i zmienionego uchwałą nr XXXVIII-59/2017 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXXIII-18/2017

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Wołomin 2023 z perspektywą do 2030. Głównym celem przytoczonego dokumentu jest poprawa jakości życia mieszkańców i zwiększenie spójności społecznej. Wyznaczony obszar rewitalizacji zlokalizowany jest w centrum miasta Wołomin, jego powierzchnia całkowita wynosi 58,4 ha (4% powierzchni gminy), a w 2015 r. zamieszkiwało go 6,5 tys. osób, co stanowiło 13% populacji gminy ogółem. Obszar rewitalizacji cechował się nagromadzeniem wielu różnych problemów w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej, takich jak m.in. występowanie patologii społecznych, niska aktywność społeczna, zaniedbana przestrzeń publiczna czy zły stan techniczny budynków. W ramach programu wyznaczono 40 przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Na koniec 2023 r. większość przedsięwzięć została zrealizowana (26), 8 było w trakcie realizacji, a 6 pozostawało niezrealizowanych²⁰.

W dniu 27 lutego 2023 r. uchwałą nr LXII-36/2023 Rady Miejskiej w Wołominie przystąpiono do sporządzenia zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji – wraz ze zmieniającymi się przepisami konieczna była aktualizacja dokumentu. Część diagnostyczna przytoczonego programu pozostała niezmieniona – wyznaczony obszar rewitalizacji jest zatem taki sam jak w dokumencie z 2017 r. Zmiana nastąpiła natomiast m.in. w zaplanowanych projektach oraz rozdziałach technicznych, które wymagały aktualizacji.

²⁰ Raport o stanie Gminy Wołomin za 2023 rok, str. 62-63.

Rysunek 9 Obszar rewitalizacji gminy Wołomin

Źródło: opracowanie własne.

Wśród głównych wad wskazywanych przez respondentów znalazła się niska estetyka miejsc publicznych (10% wskazań). Blisko 6% ankietowanych jest zdania, że w przyszłości ważnym działaniem realizowanym na terenie gminy powinna być rewitalizacja oraz zadbanie o planowanie przestrzenne.

Z rozmów przeprowadzonych z uczestnikami spotkań strategicznych wynika, że najpilniejszą kwestią dotyczącą sfery przestrzennej jest uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, co ograniczy istniejący chaos przestrzenny. Ponadto wskazują na konieczność wyznaczenia terenów pod zabudowę mieszkaniową i terenów inwestycyjnych pod działalność nieuciężliwą.

5.4 Infrastruktura sportowo-rekreacyjna

Jednym z czynników wpływających na jakość życia mieszkańców jest m.in. dostępność terenów rekreacyjnych i obiektów sportowych. Niniejszy podrozdział przedstawia najważniejsze informacje na temat dostępnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej oraz wypoczynkowej.

Kluczowym podmiotem funkcjonującym w obszarze upowszechniania sportu na terenie gminy jest Ośrodek Sportu i Rekreacji „Huragan”, który zarządza obiektami takimi jak:

- Hala sportowa,
- Boiska do piłki nożnej,
- Korty tenisowe,
- Boisko do siatkówki plażowej,
- Bieżnia lekkoatletyczna,
- Siłownia,
- Strzelnica sportowa,
- Obiekty techniczne – zaplecze sportowe, powierzchnie biurowe,
- Pływalnia OSiR – składająca się z basenu sportowego, basenu rekreacyjnego, części rekreacyjnej, strefy odnowy biologicznej.

Na terenie gminy działają liczne kluby sportowe, m.in.: PWKS Huragan Wołomin (piłka nożna), UKS Huragan (koszykówka), UKK Huragan Wołomin (kolarstwo), KSW Kyokushin (karate), Control Naczaj Team (sporty walki).

Ponadto przez gminę przebiegają następujące szlaki turystyczne piesze i rowerowe:

- Szlak Suchocin ZTM – Zielonka PKP,
- Szlak Klembów – Nowy Janków,
- Szlak Odjazdowa Zielona,
- Szlak Bitew Warszawskich,
- Szlak VeloMazovia odcinek I Kobyłka Ossów PKP – Mokobody.

Według danych GUS długość dróg rowerowych²¹ na terenie gminy w 2023 r. wyniosła 40,4 km – o 34,2% więcej niż w 2019 r., co świadczy o rozbudowie infrastruktury rowerowej. W przeliczeniu na 100 km²

²¹ Zgodnie z definicją GUS drogi rowerowe są drogami przeznaczonymi do ruchu rowerów, niebędące jezdnią (drogą dla samochodów). Trasy rowerowe są natomiast ciągiem komunikacyjnym przeznaczonym dla rowerów, który może obejmować nie tylko drogi rowerowe, ale także pasy rowerowe na jezdniach, ulice o ruchu uspokojonym, drogi gruntowe itp.

było to 65,5 km – znacznie więcej niż wskaźnik dla powiatu wołomińskiego (15,7 km) i województwa mazowieckiego (8,5 km), co wskazuje na stosunkowo dobrze rozbudowaną sieć dróg rowerowych.

Rysunek 10 Drogi rowerowe w gminie Wołomin

Źródło: opracowanie własne.

Jednym z istotnych miejsc rekreacji są tereny zieleni. W gminie znajduje się jeden większy park przy Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich oraz dwa mniejsze: Park im. Bohdana Wodiczki i Park Wiktoryn. Według danych GUS z 2023 r. wynika, że park ten ma powierzchnię 2,28 ha. Ponadto na terenie gminy zlokalizowanych jest 17 zieleńców o łącznej powierzchni 7,05 ha. Dodatkową zieleni stanowi zieleni uliczna (9,85 ha) oraz tereny zieleni osiedlowej (25,74ha). Łączna powierzchnia parku, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej wyniosła zatem 35,07 ha – o blisko 11% więcej niż w 2019 r., co świadczy o rozwoju miejsc zieleni uporządkowanej. W latach 2019-2023 na terenie gminy posadzono 1 212 nowych drzew i 6 299 krzewów.

Zarządzeniem nr 46/2023 Burmistrza Wołomina z dnia 13 lutego 2023 r. powołano Zespół do spraw ochrony drzew na terenie Gminy Wołomin. Do głównych zadań zespołu należy:

- przygotowanie procedur dotyczących ochrony drzew w związku z inwestycjami prowadzonymi lub planowanymi na terenie gminy,
- planowanie działań informacyjnych na temat nasadzeń i wycinki drzew,
- współpraca z zarządcami terenów zieleni na terenie gminy,
- planowanie działań edukacyjno-informacyjnych na temat znaczenia drzew,
- prowadzenie dialogu społecznego w sprawie rozwiązań, które przyczynią się ochronie drzew.

W dniu 26 czerwca 2023 r. zarządzeniem nr 157/2023 Burmistrza Wołomina przyjęto standardy dotyczące ochrony drzew i rozwoju terenów zieleni znajdujących się w Gminie Wołomin w postaci trzech dokumentów: Standard cięcia i pielęgnacji drzew, Standard inspekcji i diagnostyki drzew, Standard ochrony drzew w procesie inwestycyjnym. Przyjęcie dokumentów ma na celu zadbanie o podjęcie działań wspierających rozwój terenów zieleni, w tym odpowiednią pielęgnację drzew. Wieloletnie formy zieleni takie jak drzewa, krzewy czy pnącza stanowią ważny element zielonej infrastruktury, wpływając pozytywnie zarówno na środowisko (większa bioróżnorodność, retencja), jak i mieszkańców gminy (lepszą jakość życia, estetyka miejsc publicznych).

Opinie na temat jakości i dostępności terenów zieleni, liczby drzew na terenie gminy były mocno podzielone, z przewagą głosów negatywnych. Około 75% ankietowanych jest zdania, że Gmina Wołomin powinna przyjąć strategię dotyczącą ochrony drzew. Wśród przedsięwzięć, które gmina powinna zrealizować na pierwszym miejscu znalazło się stworzenie nowych terenów rekreacyjnych, w tym parków i mniejszych terenów zieleni.

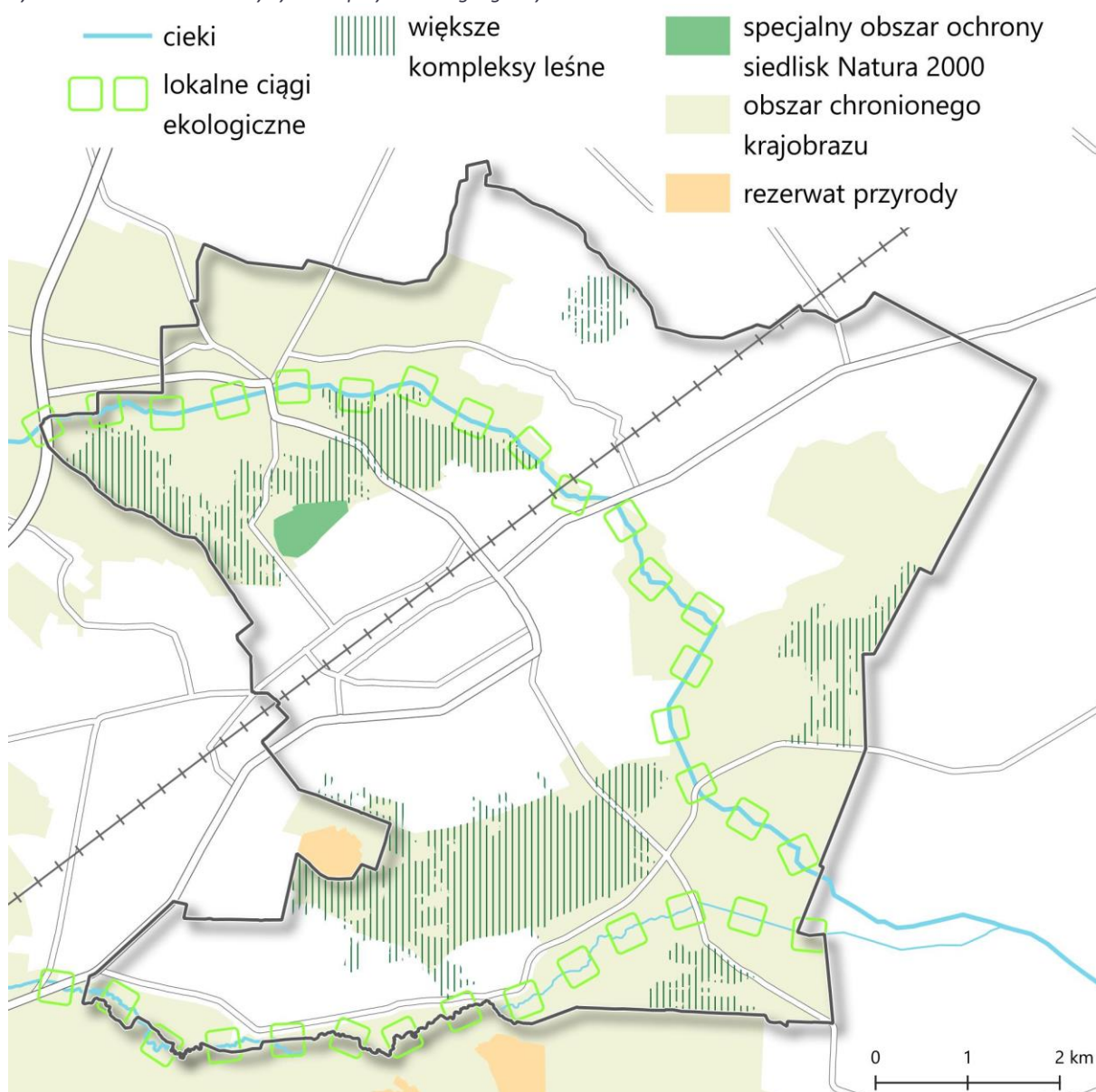
Uczestnicy spotkań strategicznych wskazują na niedostatek terenów zieleni i rekreacji na terenie gminy. Szczególnie dotyczy to centrum miasta Wołomin, gdzie rozmówcy proponują odbetonowanie części powierzchni oraz utworzenie nowych terenów zieleni. Warto podkreślić, że mieszkańcy potwierdzają rozwój sieci dróg rowerowych na terenie gminy w ostatnich latach i są zdania, że należy budować nowe drogi rowerowe.

5.5 Ochrona środowiska

Aspekty omawiane w niniejszym podrozdziale dotyczą stanu środowiska naturalnego, jakości wód powierzchniowych i podziemnych, a także jakości powietrza.

Pod względem fizyczno-geograficznym Gmina Wołomin położona jest w obrębie Równiny Wołomińskiej. Teren gminy charakteryzuje się krajobrazem nizinny. Na północ i południe od miasta Wołomin położone są kompleksy leśne. Lesistość gminy w 2023 r. wynosiła 15,6%, a zatem mniej w porównaniu do powiatu (29,0%) i województwa (23,4%). W drzewostanie lokalnych lasów dominuje sosna, brzoza i dąb.

Rysunek 11 Główne elementy systemu przyrodniczego gminy Wołomin

Źródło: opracowanie własne.

Na terenie gminy występuje kilka form ochrony przyrody²²:

- Warszawski obszar chronionego krajobrazu – obszar obejmuje zróżnicowany krajobraz i ekosystemy wartościowe ze względów przyrodniczych, rekreacyjnych i turystycznych. Podzielony jest na trzy strefy: szczególnej ochrony, ochrony urbanistycznej oraz obejmującą pozostałe tereny (w gminie występują dwie ostatnie strefy),
- Natura 2000 Specjalny obszar ochrony siedlisk Białe Błota PLH140038 – obejmuje otoczone lasem torfowisko, na którym występują cenne gatunki roślin torfowych i zwierząt,
- Pomniki przyrody – na terenie gminy znajduje się 38 pomników przyrody, głównie drzewa gatunku dąb szypułkowy.

W bliskiej odległości od granic gminy znajdują się dwa rezerваты przyrody: Grabicz i Mosty Kalińskie.

Przez teren gminy nie przebiegają korytarze ekologiczne – najbliższe to: Dolina Dolnego Bugu GKPnC-4 (6 km od granic gminy), Dolina dolnego Bugu – Dolina dolnego Wieprza GKPnC-7 (4,5 km od granic gminy) oraz Dolina Środkowej Wisły GKPnC-10A (13 km od granic gminy)²³.

Pod względem jakości gleb, na obszarze użytków rolnych dominują gleby słabej jakości – klasy bonitacyjnej V i VI. Średniej jakości gleby (klasa IV) występują miejscowo, natomiast gleby klas dobrych nie występują w ogóle. Słabej jakości gleby są jedną z przyczyn malejącego znaczenia rolnictwa w gminie.

Gmina posiada *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wołomin na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2030*²⁴, którego celem nadrzędnym jest poprawa i utrzymanie dobrego stanu środowiska naturalnego. W ramach programu zaplanowano szereg celów strategicznych takich jak m.in. ochrona terenów cennych przyrodniczo, ochrona gleb przed zanieczyszczeniem, przeciwdziałanie wystąpieniu poważnych awarii, poprawa stanu wód i jakości powietrza.

Istotną kwestią w sferze środowiskowej jest jakość powietrza. Na terenie Gminy Wołomin nie znajduje się żadna stacja pomiarowa należąca do Głównego Inspektoratu Ochrony Powietrza, jednakże na podstawie danych zawartych w *Pięcioletniej ocenie jakości powietrza w województwie mazowieckim raport wojewódzki za lata 2019-2023* oraz mapie zanieczyszczeń wykonanej przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy za lata 2019-2023²⁵ można zauważyć poprawę jakości powietrza w gminie. Mimo to, w latach 2019-2023 na terenie gminy notowano przekroczenia średniorocznych stężeń pyłu PM_{2,5} oraz benzopirenu zawieszonego w pyle PM₁₀. Należy podkreślić,

²² Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wołomin na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2030, str. 62.

²³ Jw. str. 65.

²⁴ Przyjęty uchwałą nr V-108/2024 w dniu 26 sierpnia 2024 r. przez Radę Miejską w Wołominie.

²⁵ <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/maps/modeling> (dostęp: 25.11.2024 r.)

że bardziej restrykcyjne normy jakości powietrza rekomendowane przez WHO były wielokrotnie przekraczane.

Jak wskazano w *Programie ograniczenia niskiej emisji na terenie gminy Wołomin na lata 2018–2024*, główną przyczyną zanieczyszczeń powietrza jest tzw. niska emisja pochodząca z indywidualnych źródeł ciepła. Przystarzałe kotły, niskiej jakości paliwo, czy niedostateczna termomodernizacja budynków mieszkalnych negatywnie wpływają na jakość powietrza w gminie. Ponadto część zanieczyszczeń napływa z terenu Warszawy, gdzie oprócz emisji z budynków mieszkalnych występuje także emisja przemysłowa. W latach 2019-2023 Gmina Wołomin przyznała dofinansowanie do wymiany 193 urządzeń grzewczych, które nie spełniały kryteriów sprawności energetycznej i ekologicznej.

Jednym z problemów środowiskowych dotyczących Gminę Wołomin są nielegalne składowiska odpadów niebezpiecznych. W 2023 r. odkryto około 25 tys. ton odpadów niebezpiecznych²⁶ na nieruchomości przy ul. Łukasiewicza 11²⁷, które znajdują się położonej w pobliżu ważnych elementów infrastruktury – linii kolejowej, centrum handlowego, zakładu chemicznego o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (DJ Chem Chemicals przy ul. Łukasiewicza w Wołominie²⁸) oraz osiedla mieszkaniowego. Po pozyskaniu informacji o nielegalnym składowisku odpadów niebezpiecznych, na terenie należącym do prywatnego przedsiębiorcy, władze gminy Wołomin niezwłocznie poinformowały wszystkie instytucje odpowiedzialne za działania w takich przypadkach o zaistniałej sytuacji. Gminy nie posiadają prawnych możliwości na podjęcie działań zmierzających do likwidacji nielegalnych składowisk odpadów niebezpiecznych. W takich przypadkach niezbędna jest interwencja organów wyższego szczebla. Zgodnie z kompetencjami postępowanie jest prowadzone przez marszałka województwa mazowieckiego, ale władze gminy zaalarmowały też wszystkie służby bezpieczeństwa w tym m.in.: Prokuraturę, Wojsko, Państwową Straż Pożarną, a także Ministerstwo Klimatu i Ochrony Środowiska i Spraw Wewnętrznych.

Gmina Wołomin położona jest w obszarze dorzecza Wisły, w regionie wodnym Środkowej Wisły. Nadrzędnym dokumentem planistycznym w zakresie gospodarki wodnej są *Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (II aktualizacja)* – w tym przypadku *Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły*. W poniższej tabeli zawarto zestawienie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) zlokalizowanych na terenie Gminy Wołomin. Wspomniany dokument zawiera ponadto szczegółowe informacje na temat m.in. działań podstawowych i uzupełniających

²⁶ <https://www.tvp.info/82170842/nielegalne-skladowisko-odpadow-w-wolominie-zobacz-polska-blizej> (dostęp: 27.11.2024 r.).

²⁷ <https://www.tvp.info/82170842/nielegalne-skladowisko-odpadow-w-wolominie-zobacz-polska-blizej> (dostęp: 27.11.2024 r.).

²⁸ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wołomin na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2030, str. 70.

przypisanych do każdej JCWP. Dokładne informacje można odnaleźć we wspomnianym Planie oraz na stronie internetowej: <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje> .

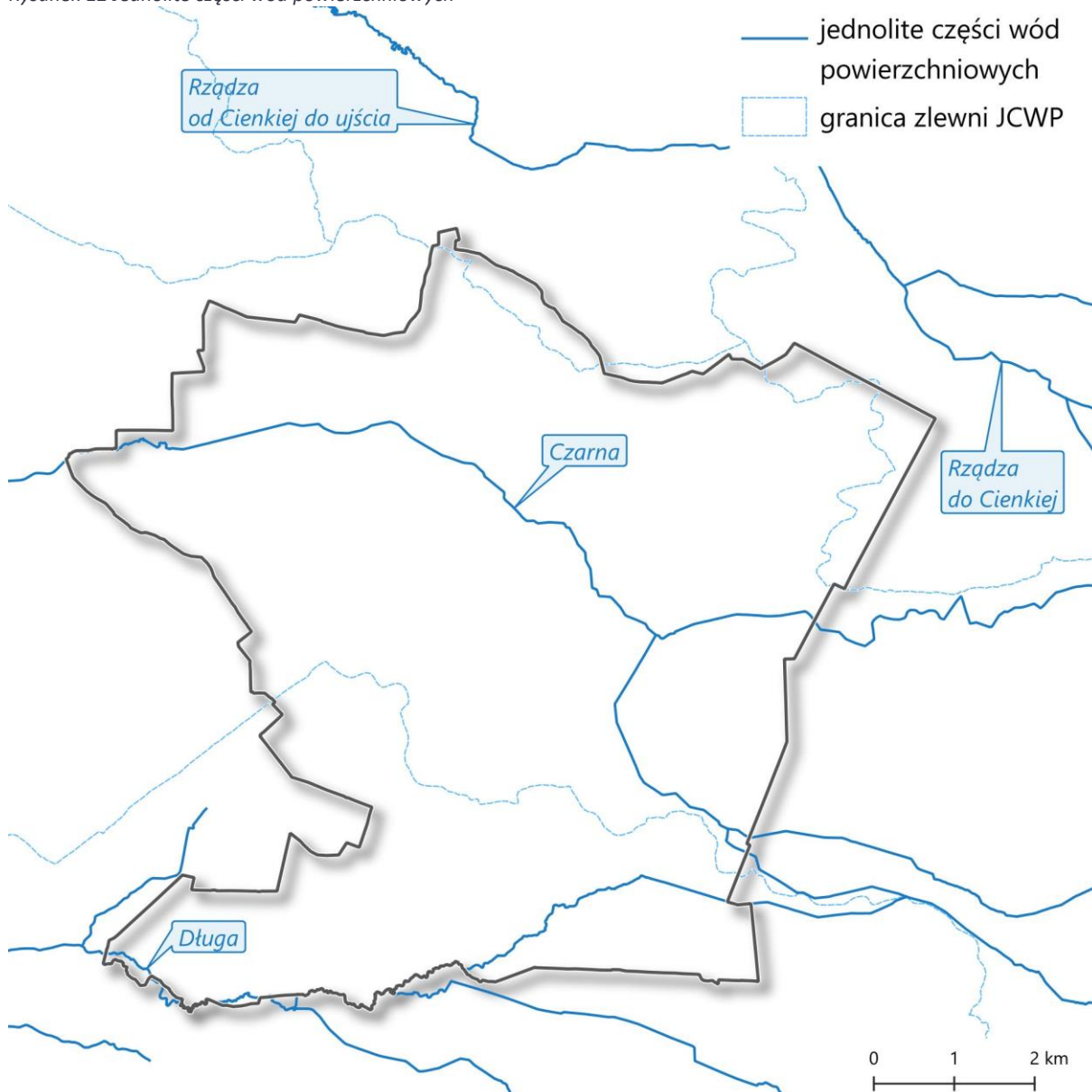
Na terenie gminy znajdują się 4 JCWP, z czego wszystkie cechują się złym stanem ogólnym.

Tabela 5 Charakterystyka JCWP zlokalizowanych na terenie Gminy Wołomin

Kod JCWP	Nazwa	Typologia/status	Stan ogólny	Stan ekologiczny i chemiczny
RW20001026718499	Długa	Potok lub strumień nizinny piaszczysty/naturalna część wód	Zły	Słaby stan ekologiczny
RW2000102671869	Czarna			Słaby stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego
RW200010267167	Rządza do Cienkiej			Umiarkowany stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego
RW2000112671699	Rządza od Cienkiej do ujścia	Rzeka nizinna/naturalna część wód		Dobry stan ekologiczny, stan chemiczny poniżej dobrego

Źródło: II Aktualizacja planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje>

Rysunek 12 Jednolite części wód powierzchniowych

Źródło: opracowanie własne.

Gmina Wołomin zlokalizowana jest w obrębie jednej jednolitej części wód podziemnych, która cechuje się dobrym stanem ogólnym.

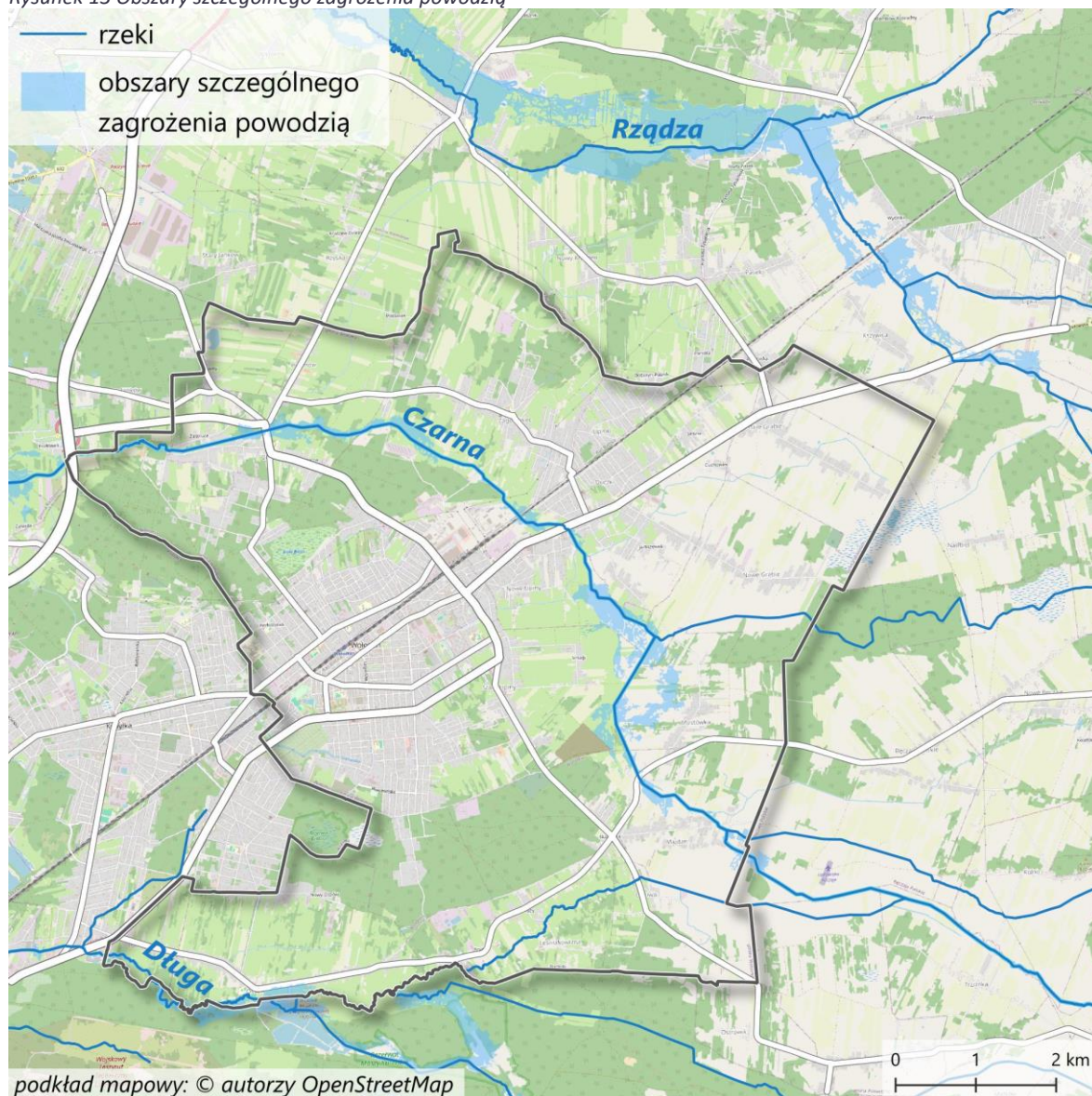
Tabela 6 Charakterystyka JCWPd zlokalizowanych na terenie Gminy Wołomin

Kod JCWPd	Stan ogólny	Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu ilościowego	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego
GW200054	Dobry	Dobry	Dobry	Niezagrożona

Źródło: II Aktualizacja planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje>

Istotnym dokumentem dotyczącym gospodarki wodnej jest również *Plan zarządzania ryzykiem powodziowym na obszarze dorzecza Wisły*. Wspomniany plan zawiera mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego, które obejmują trójstopniową ocenę ryzyka dotyczącą prawdopodobieństwa wystąpienia powodzi: 0,2%, 1% i 10%. Zagrożenie 10% jest najbardziej prawdopodobne (zdarzenie występuje raz na 10 lat), następnie zagrożenie 1% (raz na 100 lat) i 0,2% (raz na 500 lat). Według zawartych w Planie informacji, obszar Gminy Wołomin jest zagrożony wystąpieniem powodzi ze strony rzeki Czarna.

Rysunek 13 Obszary szczególnego zagrożenia powodzią

Źródło: opracowanie własne.

Innym obowiązującym w kraju dokumentem dotyczącym wód jest *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS), w którym zawarto podstawowe cele strategiczne takie jak:

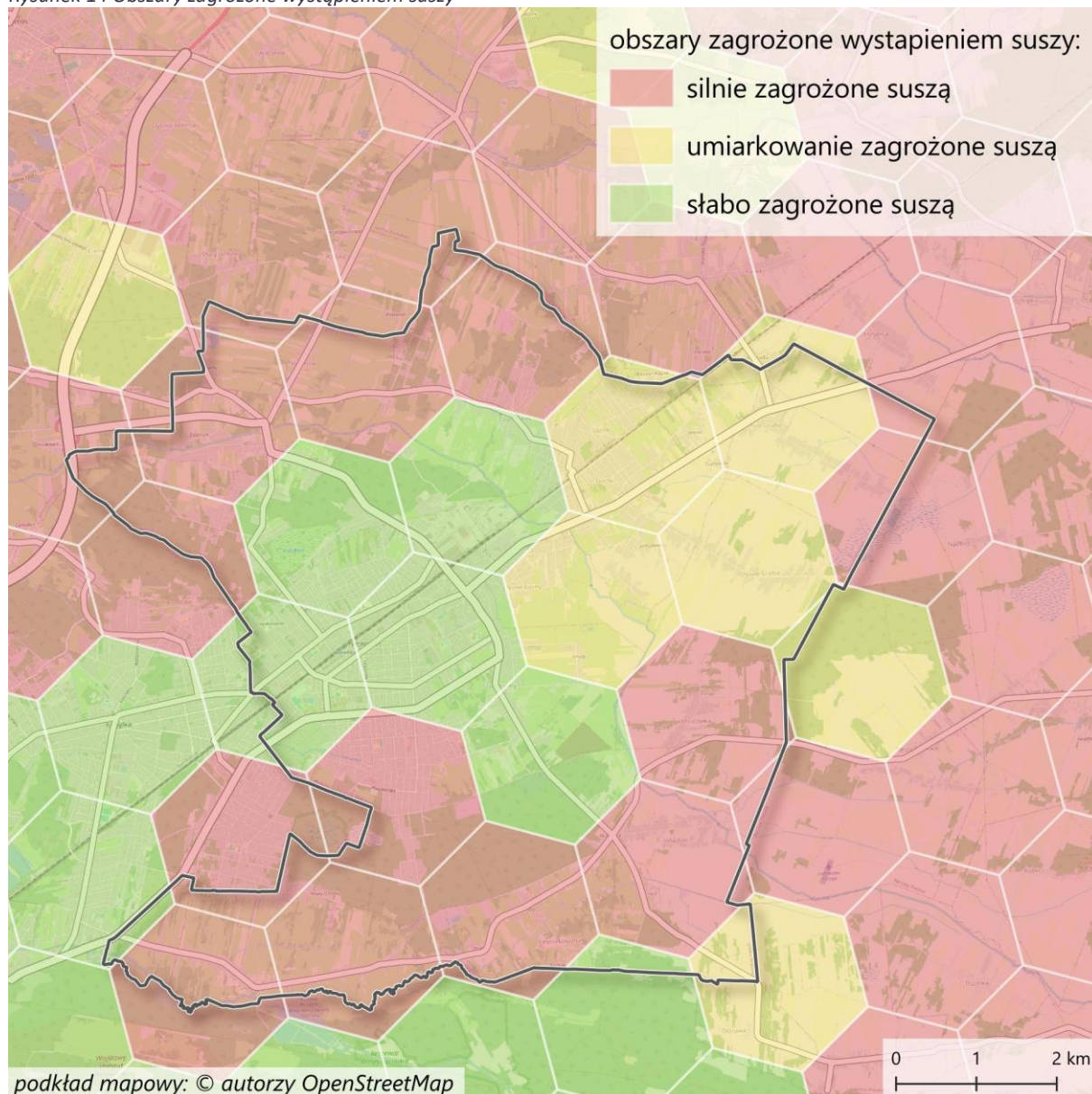
- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy,
- zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy,
- edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy,
- formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Zgodnie z informacjami zawartymi w PPSS, Gmina Wołomin jest zagrożona wystąpieniem suszy:

- atmosferycznej – zachodnia część gminy w stopniu ekstremalnym (klasa IV), wschodnia w stopniu silnym (klasa III),
- rolniczej – częściowo w stopniu ekstremalnym (klasa IV), silnym (klasa III) i słabym (klasa I),
- hydrologicznej – w stopniu umiarkowanym (klasa II),
- hydrogeologicznej – w stopniu słabym (klasa I).

Biorąc pod uwagę łączne zagrożenie suszą, Gmina Wołomin jest w większości zagrożona suszą w stopniu silnym.

Rysunek 14 Obszary zagrożone wystąpieniem suszy

Źródło: opracowanie własne.

Warto wspomnieć, że gmina posiada *Plan Adaptacji do zmian klimatu dla gminy Wołomin do roku 2050 z perspektywą do roku 2100*²⁹, będący dokumentem diagnozującym wrażliwość przestrzeni zurbanizowanej na prawdopodobne zmiany klimatyczne oraz wskazującym kierunki działań w perspektywie długookresowej. Plan zawiera ocenę ryzyka wystąpienia strat w przypadku wystąpienia zagrożeń takich jak ekstremalnie wysokie temperatury, gwałtowne deszcze, silne wiatry czy okresy suszy. Za najbardziej prawdopodobne skutki uznano: sparaliżowanie infrastruktury kanalizacji deszczowej i sieci wodno-kanalizacyjnych, obszarowe wyłączenia prądu, utratę terenów zieleni i warunków do prowadzenia rolnictwa, podwyższoną śmiertelność wynikającą z fal upałów.

²⁹ Przyjęty uchwałą nr XXXIII-66/2021 Rady Miejskiej w Wołominie z dnia 10 maja 2021 r.

Wśród największych wad Gminy Wołomin respondenci wskazali zanieczyszczenie środowiska (17,1%) oraz jakość powietrza (8,1%). W pytaniu dotyczącym opinii na temat poszczególnych aspektów środowiskowych blisko 45% ankietowanych negatywnie ocenia ogólny stan środowiska, a 61,6% jakość powietrza.

W trakcie spotkań strategicznych uczestnicy bardzo często zwracali uwagę na złą jakość powietrza na terenie gminy, na co wpływ ma zarówno spalanie śmieci przez niektórych mieszkańców, jak i zanieczyszczenia wydobywające się z zakładów przemysłowych, w tym asfaltowni czy wysypiska śmieci. Zwrócono także uwagę na problem nielegalnego składowania niebezpiecznych odpadów na terenie gminy.

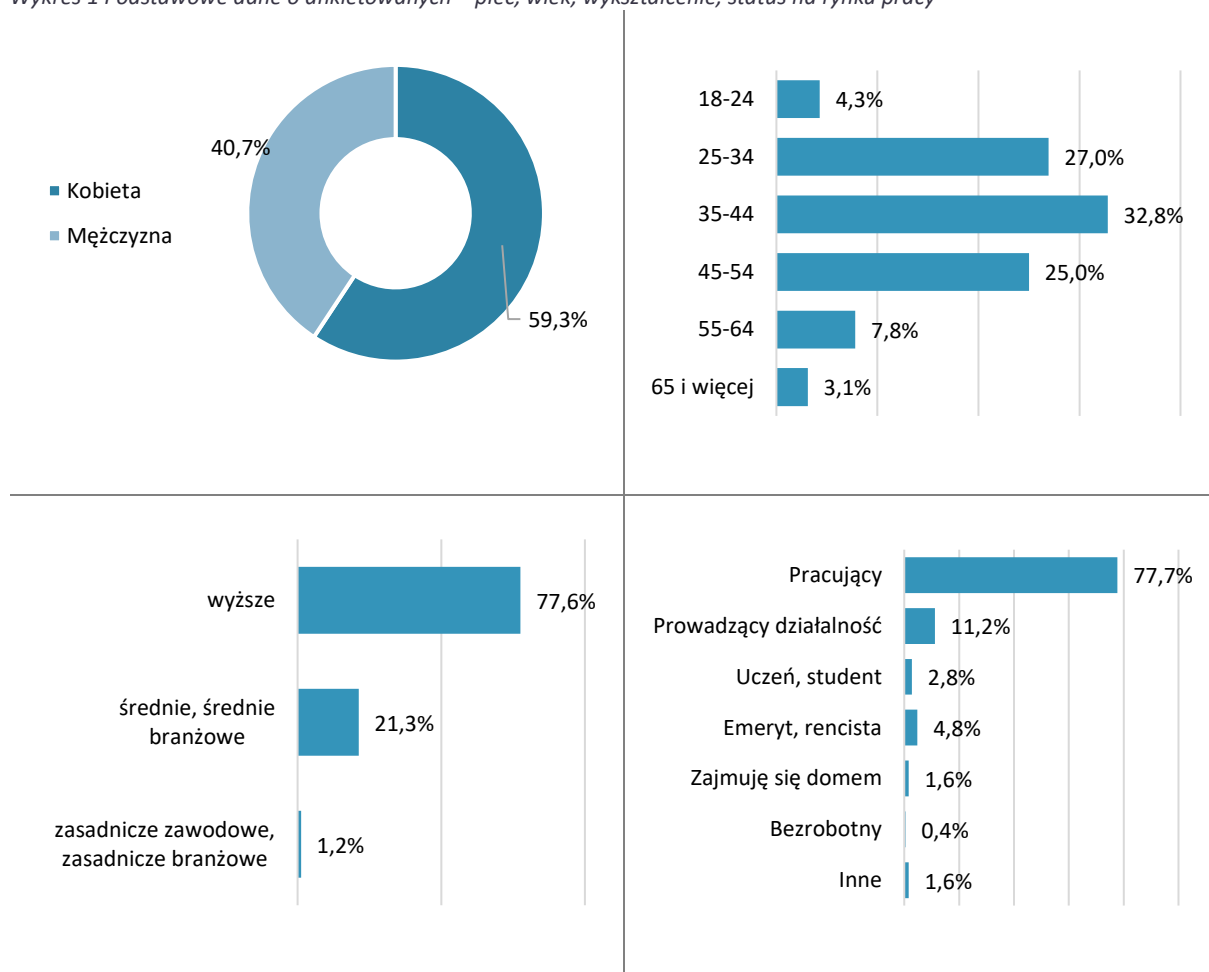
6. Wyniki badań ankietowych i jakościowych

6.1 Wyniki badania ankietowego

W celu poszerzenia informacji zebranych w ramach analizy danych zastanych, zdecydowano się na przeprowadzenie badania ankietowego w formie papierowej i elektronicznej. Warto podkreślić, że wyniki ankiety nie są reprezentatywne, z uwagi na brak losowości próby – pomimo tego stanowią cenne źródło informacji na temat Gminy Wołomin i jej odbioru przez mieszkańców. Informacje te posłużyły do uzupełnienia danych statystycznych i jakościowych, dzięki czemu przedmiotowa diagnoza stała się bardziej kompletna.

Badanie przeprowadzono w sierpniu i wrześniu 2024 r. – wzięły w nim udział 264 osoby. W grupie respondentów przeważały kobiety (59,3%). Według deklaracji ankietowanych zdecydowanie najwięcej osób posiadało wykształcenie wyższe (77,6%) oraz było osobą pracującą (77,7%). Pod względem wieku najwięcej odpowiedzi uzyskano od osób mających 35-44 lata (32,8%).

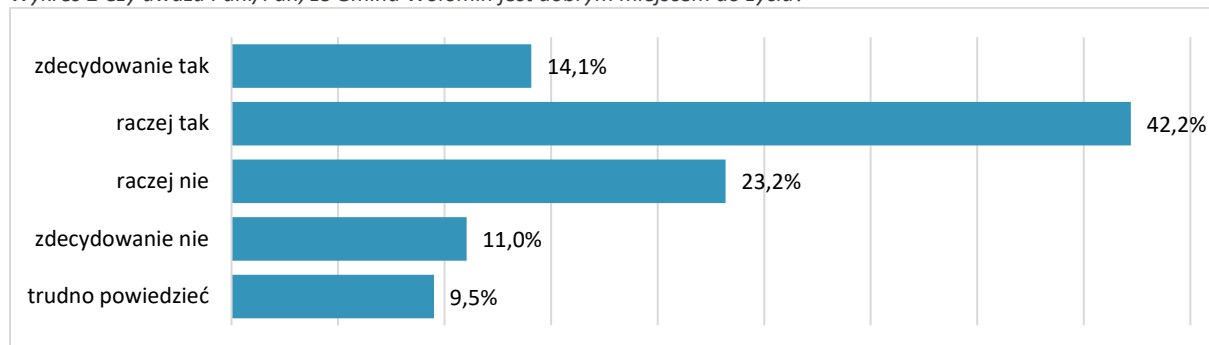
Wykres 1 Podstawowe dane o ankietowanych – płeć, wiek, wykształcenie, status na rynku pracy

Źródło: n=264

Większość respondentów jest zdania, że Gmina Wołomin jest dobrym miejscem do życia (56,3%), natomiast 34,2% uważa, że gmina nie gwarantuje dobrych warunków do życia. Niewielka część ankietowanych nie posiada jednoznacznego zdania na ten temat (9,4%).

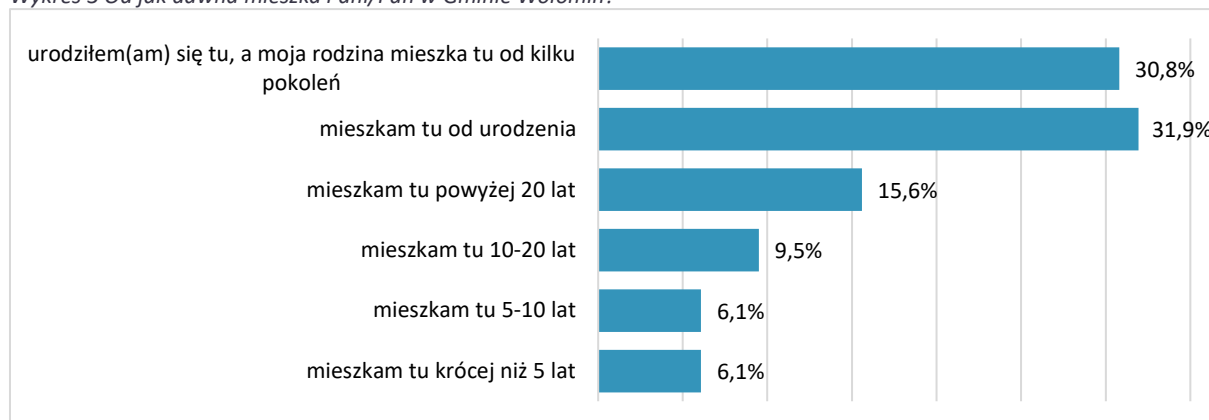
Wykres 2 Czy uważa Pani/Pan, że Gmina Wołomin jest dobrym miejscem do życia?

Źródło: n=264.

Blisko 63% ankietowanych zamieszkuje gminę od urodzenia. Odsetek osób mieszkających na terenie gminy mniej niż 5 lat był niski i wyniósł 6,1%.

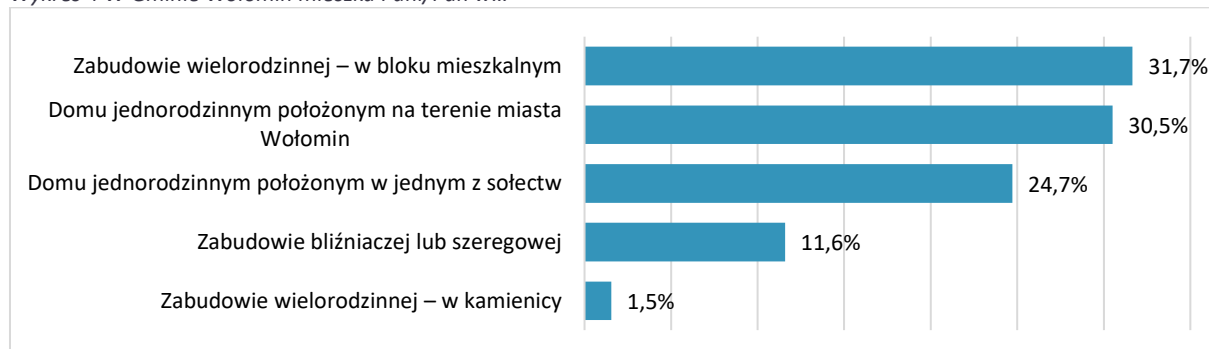
Wykres 3 Od jak dawna mieszka Pani/Pan w Gminie Wołomin?

Źródło: n=264.

Niemal 32% ankietowanych mieszka w zabudowie wielorodzinnej (bloku), a 30,5% w zabudowie jednorodzinnej na terenie miasta Wołomin.

Wykres 4 W Gminie Wołomin mieszka Pani/Pan w...

Źródło: n=264.

Blisko 67% ankietowanych planuje pozostać na terenie Gminy Wołomin w ciągu najbliższych 5 lat, co stanowi podobny odsetek co ten odnotowany w przypadku pozytywnej oceny gminy jako miejsca do życia. Pozostała część respondentów planuje wyprowadzkę z terenu gminy m.in. do innej miejscowości w powiecie wołomińskim (8,0%) i Warszawy (2,7%).

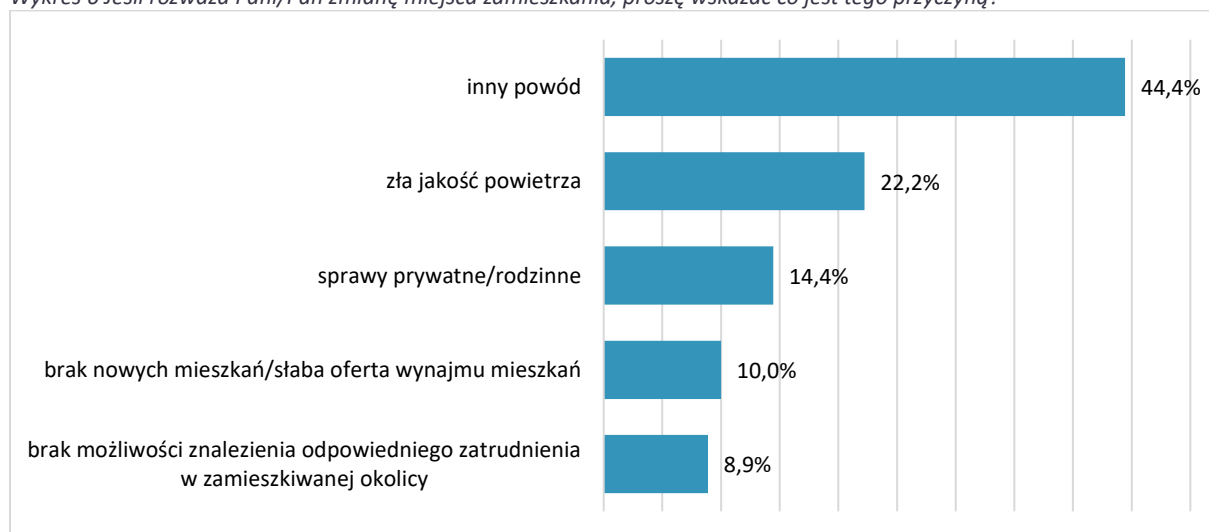
Wykres 5 Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby Pani/chciałby Pan mieszkać?

Źródło: n=264.

Respondenci planujący zmianę miejsca zamieszkania wskazywali różne przyczyny tej decyzji. Najczęściej wskazywano różne powody, które trudno było jednoznacznie sklasyfikować. Wśród powodów, które można było sklasyfikować na pierwszym miejscu znalazła się zła jakość powietrza, która wynika zarówno z emisji domów jednorodzinnych, jak i sektora przemysłu.

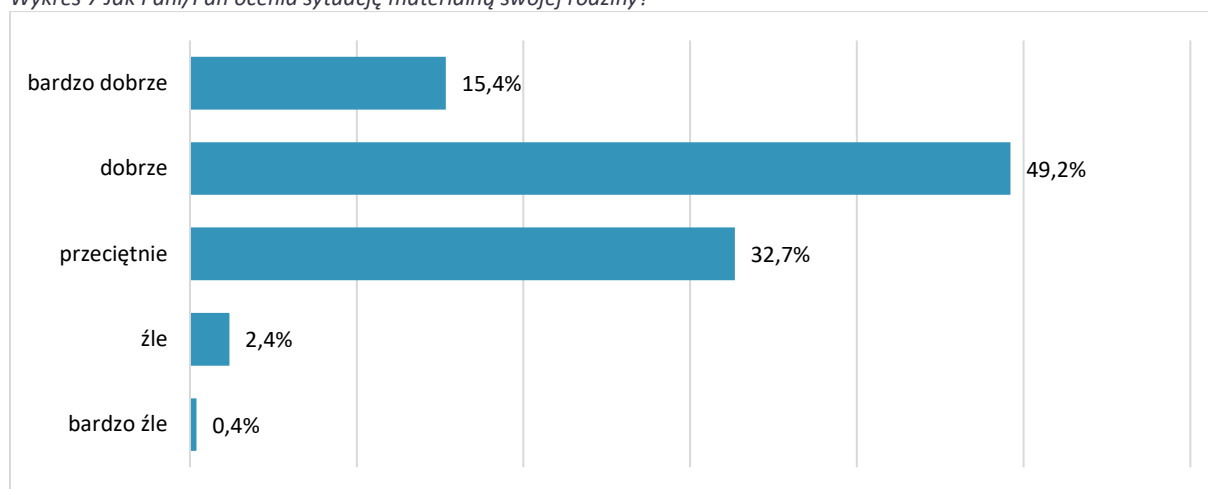
Wykres 6 Jeśli rozważa Pani/Pan zmianę miejsca zamieszkania, proszę wskazać co jest tego przyczyną?

Źródło: n=90.

Blisko 67% respondentów dobrze ocenia sytuację materialną swojej rodziny, niecałe 33% ocenia ten aspekt przeciętnie. Tylko 2,8% ankietowanych uważa, że sytuacja materialna ich rodziny jest zła.

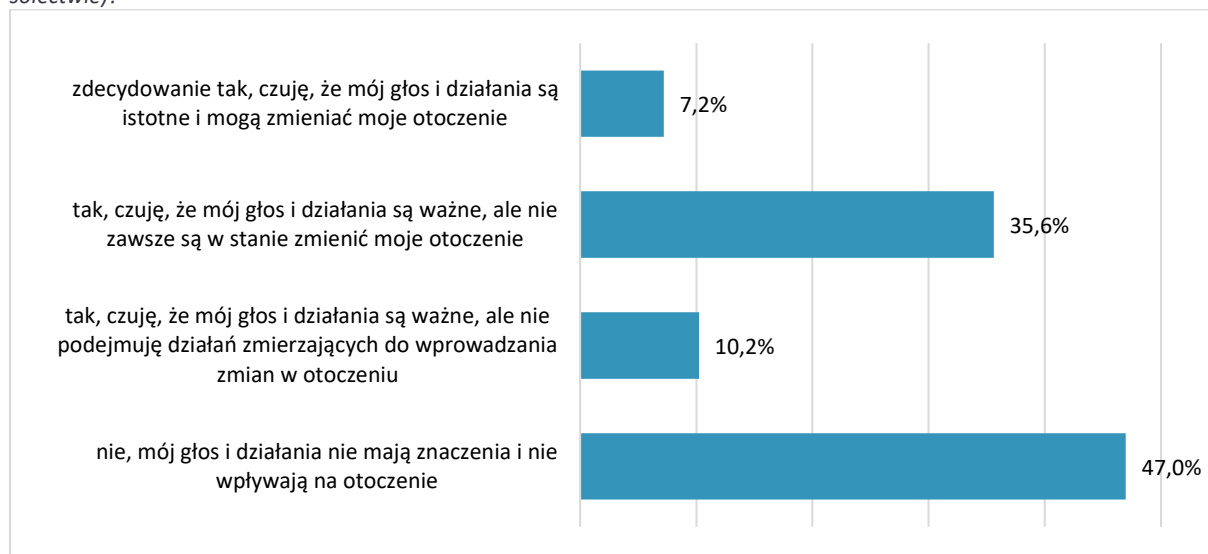
Wykres 7 Jak Pani/Pan ocenia sytuację materialną swojej rodziny?

Źródło: n=254.

Niepokojącym zjawiskiem jest fakt, że aż 47,0% respondentów uważa, że ich głos i działania nie mają znaczenia i nie wpływają na funkcjonowanie gminy. Brak poczucia sprawczości wśród mieszkańców wpływa na niską aktywność społeczną – duża część mieszkańców nie interesuje się sprawami gminy, ponieważ jest przekonana, że to nic nie zmieni. Blisko 43% ankietowanych jest zdania, że może wpływać na swoje otoczenie i podejmuje działania w tym zakresie, natomiast 10,2% reprezentuje postawę bierną uważając, że głos i działania są ważne, jednakże sami nie podejmują żadnych działań wpływających na poprawę jakości życia w gminie.

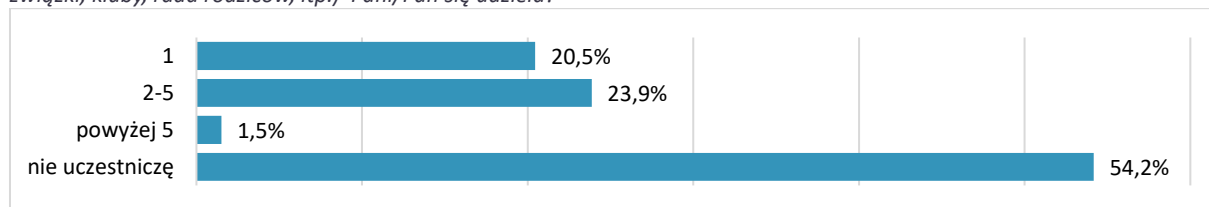
Wykres 8 Czy uważa Pan(i), że ma Pan(i) realny wpływ na to, co dzieje się w Pani/Pana najbliższym otoczeniu (mieście, sołectwie)?

Źródło: n=264.

Ponad połowa ankietowanych nie uczestniczy w żadnych grupach działania, fundacjach, stowarzyszeniach, klubach, radach rodziców itp., natomiast 45,8% udziela się w co najmniej jednej tego typu grupie.

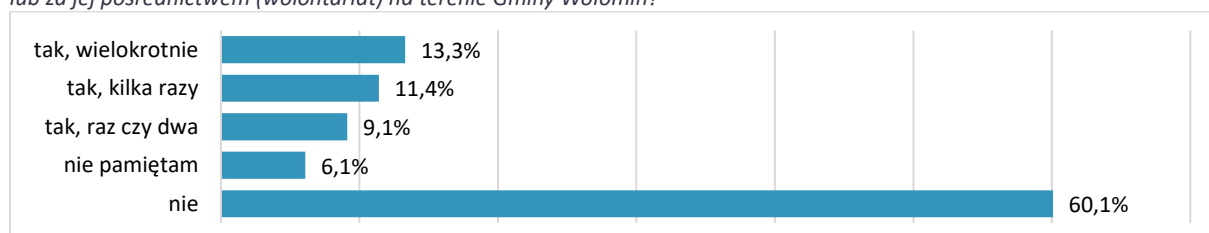
Wykres 9 W ilu dobrowolnych, formalnych grupach działających na terenie Gminy Wołomin (stowarzyszenia, fundacje, koła, związki, kluby, rada rodziców, itp.) Pani/Pan się udziela?

Źródło: n=264.

Prawie 34% ankietowanych dobrowolnie i nieodpłatnie działało na rzecz jakiejś organizacji lub za jej pośrednictwem w ciągu ostatniego roku, natomiast 60,1% nie brało udziału w tego typu działaniach. Dane te świadczą o stosunkowo niskiej aktywności społecznej mieszkańców gminy.

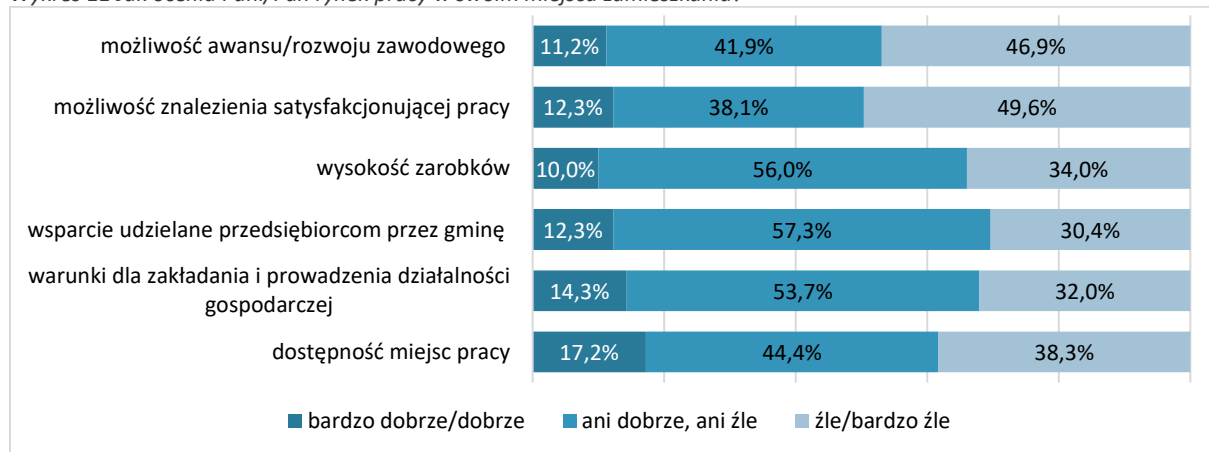
Wykres 10 Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy pracował/a Pan/i dobrowolnie i nieodpłatnie na rzecz jakiejś organizacji (grupy) lub za jej pośrednictwem (wolontariat) na terenie Gminy Wołomin?

Źródło: n=264.

Wśród aspektów związanych z rynkiem pracy najczęściej negatywnych ocen dotyczyło możliwości znalezienia satysfakcjonującej pracy (49,6%) oraz możliwości rozwoju zawodowego (46,9%). Dostępność miejsc pracy i wysokość zarobków była w większości oceniana jako średnia („ani dobrze, ani źle”), podobnie jak aspekty takie jak wsparcie udzielane przedsiębiorcom przez gminę oraz warunki do zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej.

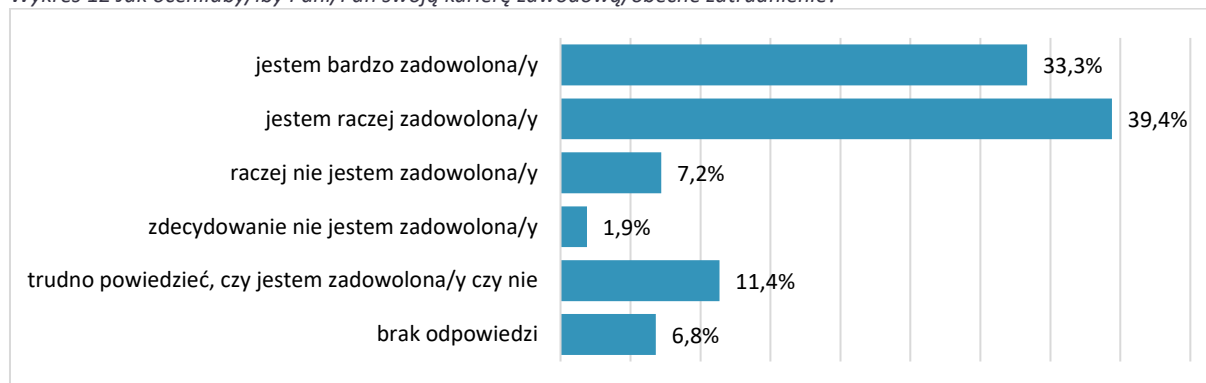
Wykres 11 Jak ocenia Pani/Pan rynek pracy w swoim miejscu zamieszkania?

Źródło: n=264.

Większość respondentów jest zadowolona ze swojego obecnego zatrudnienia (72,7%), a tylko 9,1% ma negatywne zdanie na ten temat. Należy podkreślić, że pytanie to nie odnosi się wyłącznie do rynku pracy na terenie gminy, ponieważ wysoki odsetek ankietowanych pracuje poza Gminą Wołomin, co przedstawiono w kolejnym pytaniu.

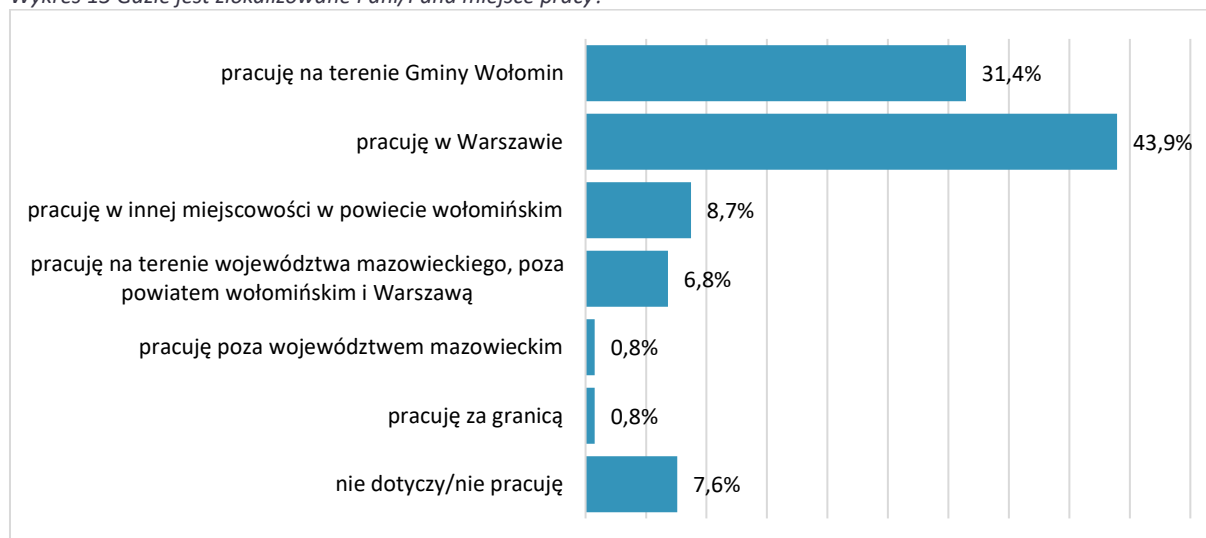
Wykres 12 Jak oceniałaby/łby Pani/Pan swoją karierę zawodową/obecne zatrudnienie?

Źródło: n=264.

Tylko 31,4% respondentów pracuje na terenie Gminy Wołomin, natomiast niemal 44% znalazło pracę w Warszawie. Stolica kraju jest atrakcyjnym miejscem pracy dla mieszkańców okolicznych gmin, w tym Gminy Wołomin.

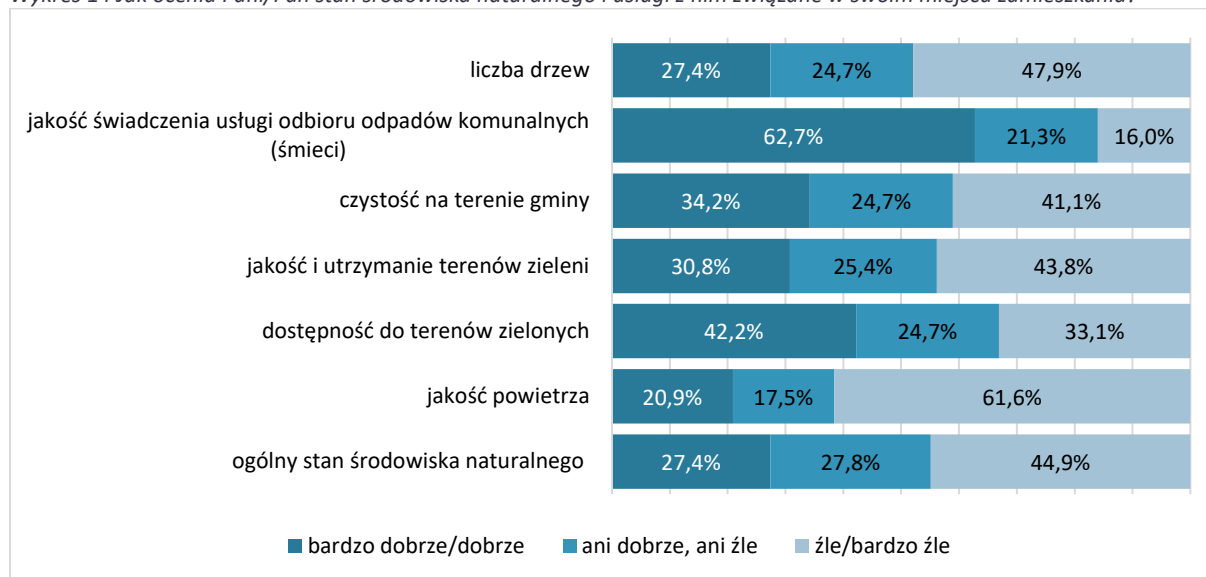
Wykres 13 Gdzie jest zlokalizowane Pani/Pana miejsce pracy?

Źródło: n=264.

Respondentów zapytano także o inne aspekty funkcjonowania gminy, w tym stan środowiska i usługi z nim związane. Mieszkańcy najlepiej ocenili jakość świadczenia odbioru odpadów komunalnych (62,7% pozytywnych wskazań) oraz dostępność terenów zielonych (42,2%). Zdecydowanie najgorzej oceniono jakość powietrza – blisko 62% ankietowanych ocenia ten aspekt źle lub bardzo źle. Na drugim miejscu znalazła się liczba drzew (47,9%) – zdaniem mieszkańców na terenie gminy, szczególnie w mieście liczba drzew jest niewystarczająca.

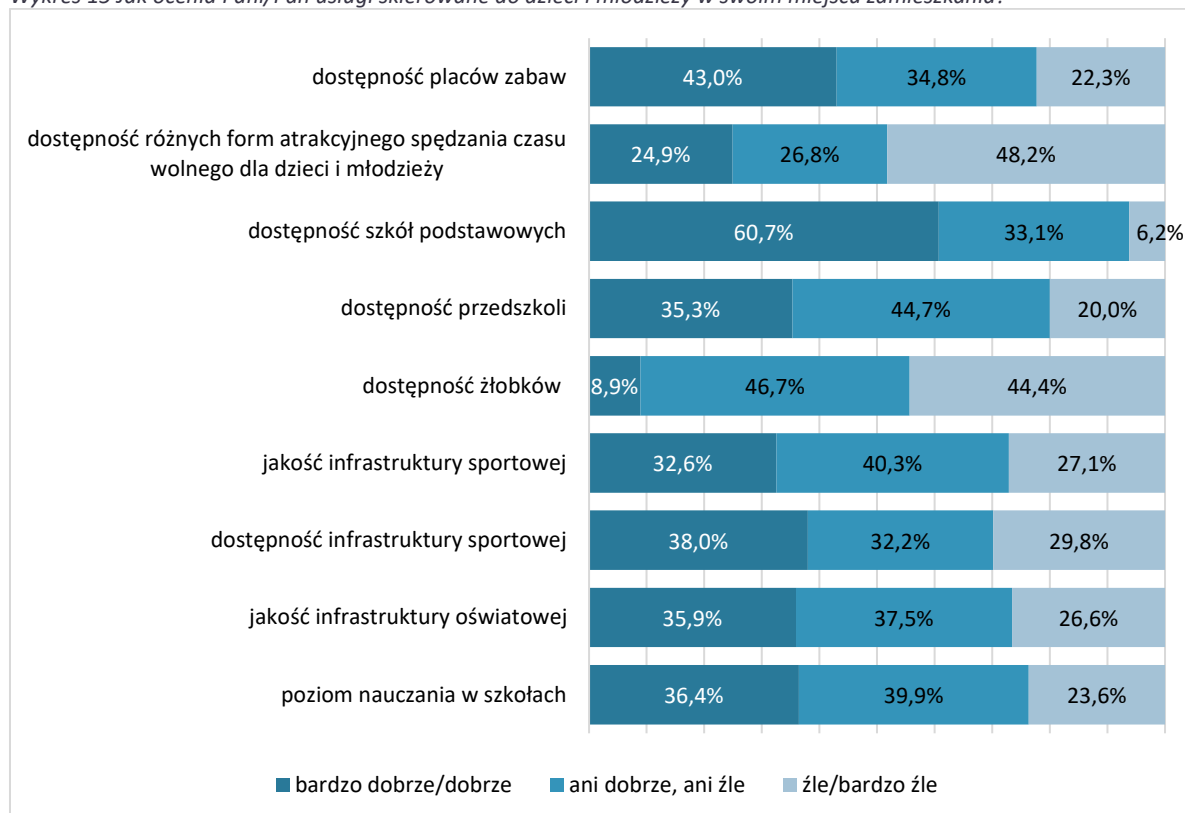
Wykres 14 Jak ocenia Pani/Pan stan środowiska naturalnego i usługi z nim związane w swoim miejscu zamieszkania?

Źródło: n=264.

Kolejnym aspektem, o który zapytano mieszkańców były usługi skierowane do dzieci i młodzieży. Respondenci najlepiej ocenili dostępność szkół podstawowych (60,7% pozytywnych wskazań) oraz dostępność placów zabaw (43,0% pozytywnych wskazań). Najwięcej negatywnych ocen dotyczyło dostępności różnych form spędzania czasu dla dzieci i młodzieży – 48,2%. Uwagi wymaga także opieka żłobkowa, ponieważ zdaniem 44,4% dostępność miejsc w tego typu placówkach jest niewystarczająca.

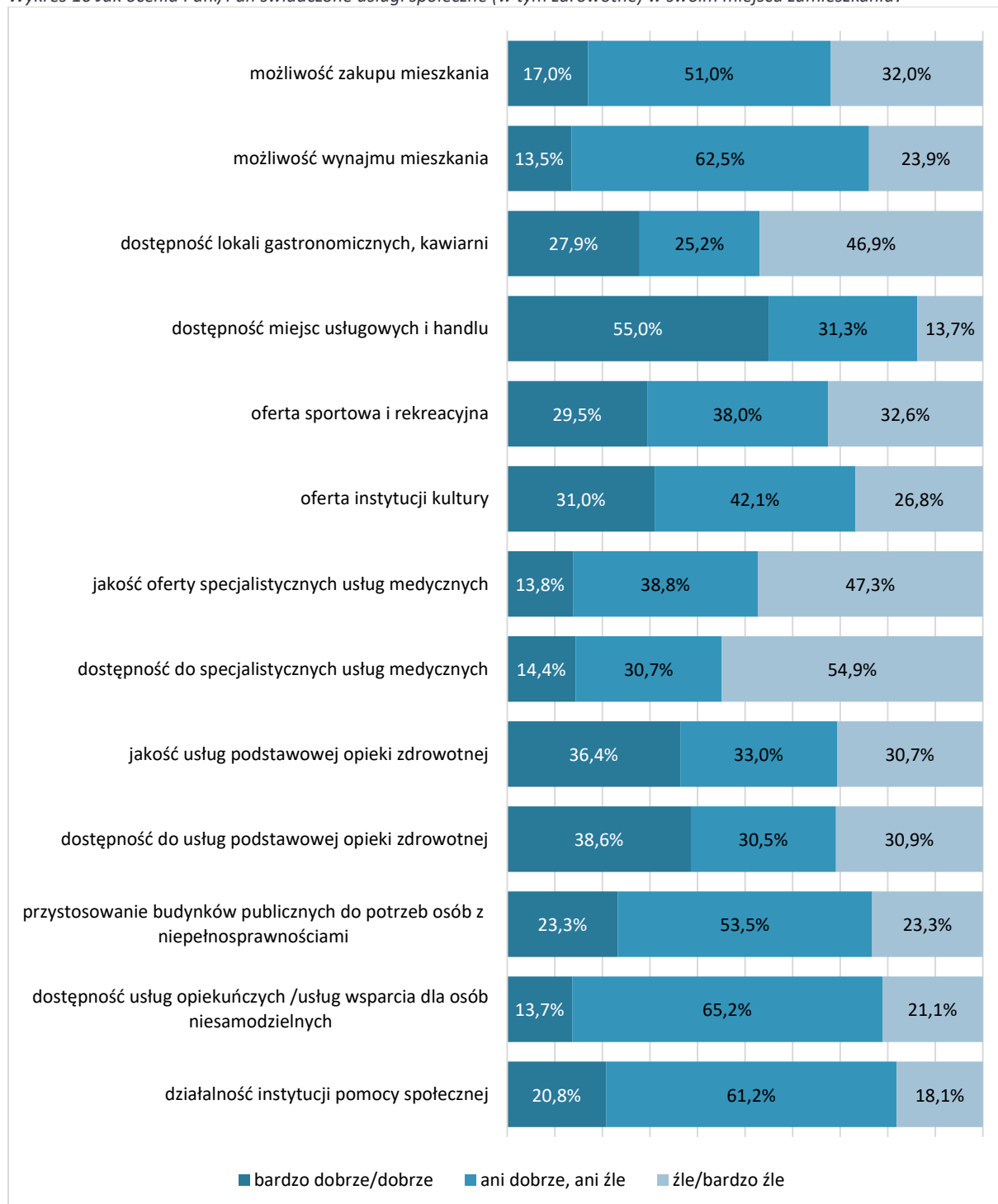
Wykres 15 Jak ocenia Pani/Pan usługi skierowane do dzieci i młodzieży w swoim miejscu zamieszkania?

Źródło: n=264.

Wśród kwestii związanych z usługami społecznymi najczęściej pozytywnych wskazań odnotowano w przypadku dostępności miejsc usługowo-handlowych (55,0%). Poprawy wymaga natomiast dostępność do specjalistycznych usług medycznych oraz jakość tych usług – negatywnie oceniło te aspekty kolejno 54,9% i 47,3% respondentów. Ankietowani mieszkańcy zwracali także uwagę na niską dostępność kawiarni i miejsc gastronomicznych. Niedostateczna liczba tego typu lokali wynika z bliskości Warszawy, w której koncentrują się usługi gastronomiczne.

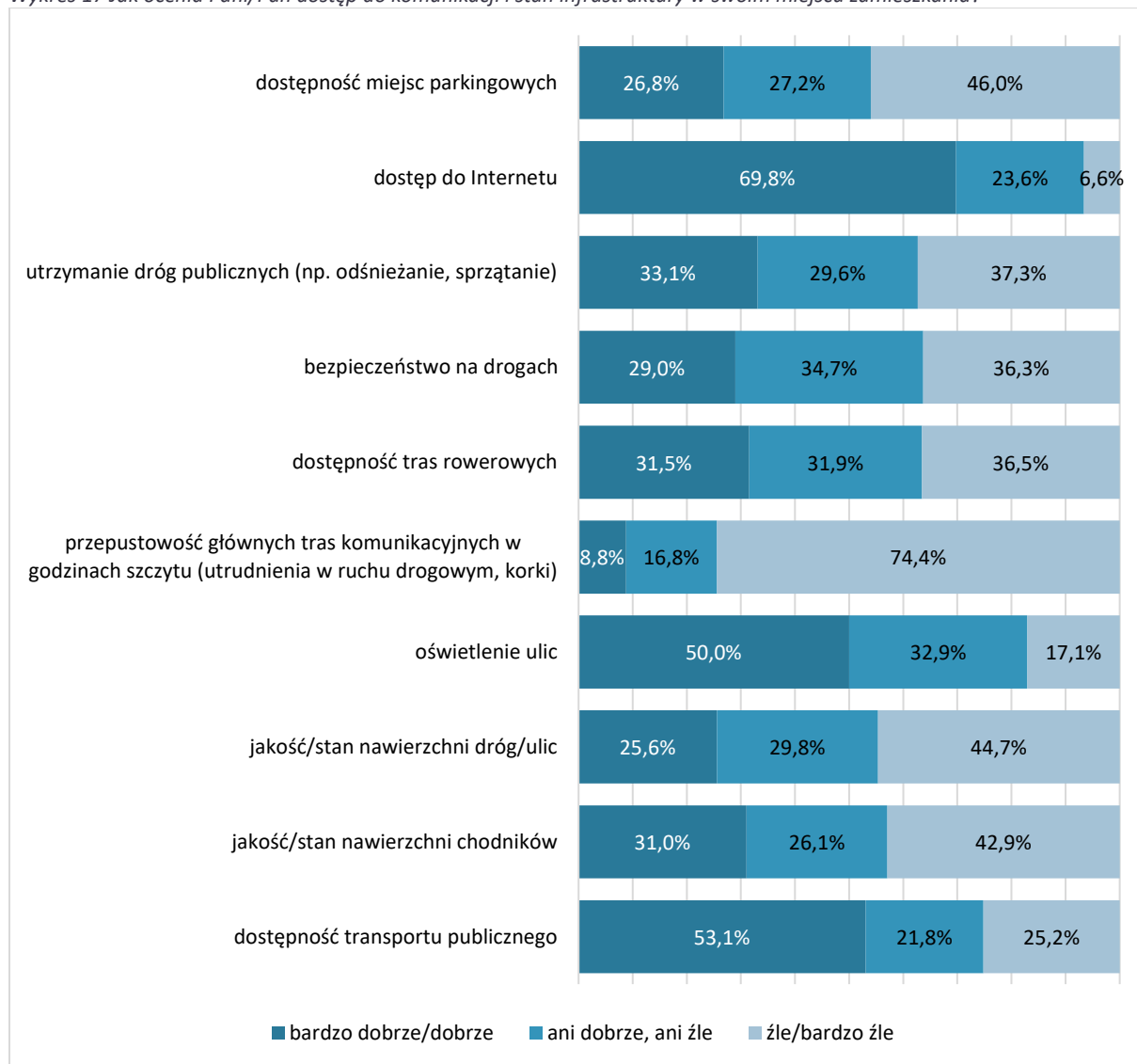
Wykres 16 Jak ocenia Pani/Pan świadczone usługi społeczne (w tym zdrowotne) w swoim miejscu zamieszkania?

Źródło: n=264.

Respondenci wypowiedzieli się także o stanie infrastruktury na terenie gminy. Niemal 70% z nich dobrze ocenia dostęp do Internetu, 53,1% dostępność transportu publicznego, a 50,0% oświetlenie ulic. Zdecydowanie najgorzej oceniono przepustowość głównych tras komunikacyjnych w godzinach szczytu, co wynika m.in. z dużej liczby samochodów osobowych osób dojeżdżających do pracy na terenie gminy i innych gmin, czy miast, m.in. do Warszawy. Dość negatywnie oceniono także dostępność miejsc parkingowych, a także stan nawierzchni ulic i chodników.

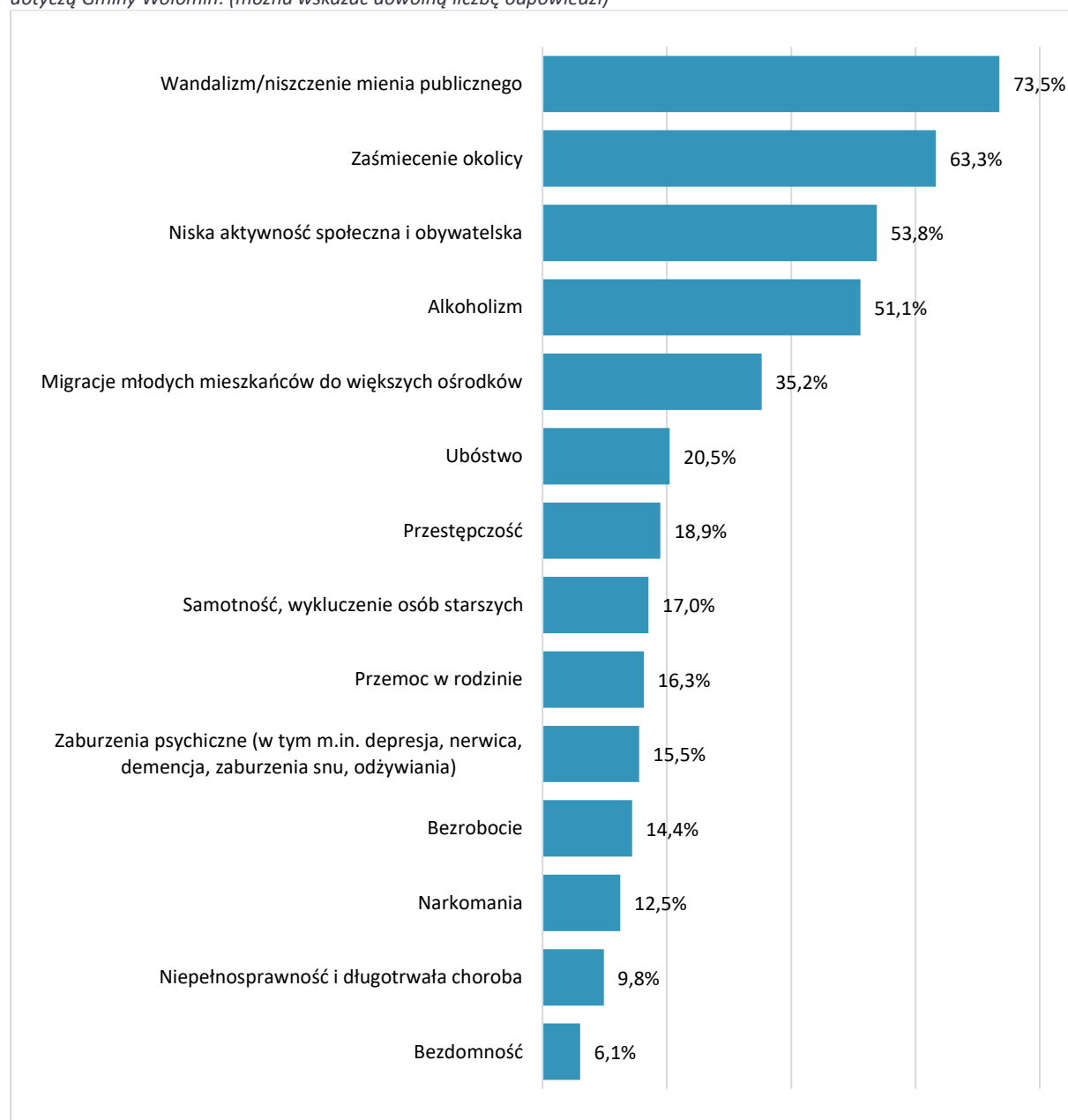
Wykres 17 Jak ocenia Pani/Pan dostęp do komunikacji i stan infrastruktury w swoim miejscu zamieszkania?

Źródło: n=264.

Aż 73,5% respondentów wskazuje, że głównym problemem Gminy Wołomin jest wandalizm. Na drugim miejscu znalazło się zaśmiecanie okolicy (63,3%), a na trzecim niska aktywność społeczna, na co wskazywały także odpowiedzi w pytaniach wcześniej omawianych.

Wykres 18 Z poniższego katalogu problemów społecznych, proszę wskazać te, które Pani/Pana zdaniem w istotny sposób dotyczą Gminy Wołomin: (można wskazać dowolną liczbę odpowiedzi)

Źródło: n=264.

Z zaproponowanych kierunków rozwoju Gminy Wołomin najwięcej respondentów wybrało atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego (41,3%) oraz miasto 15-minutowe, w którym wszystko co potrzebne do życia jest na miejscu (36,4%). Ponad 30% respondentów zaznaczało także odpowiedzi dotyczące nowoczesnego transportu, silnej gospodarki, bezpiecznej gminy, a także rozwoju gminy jako zielonej sypialni Warszawy.

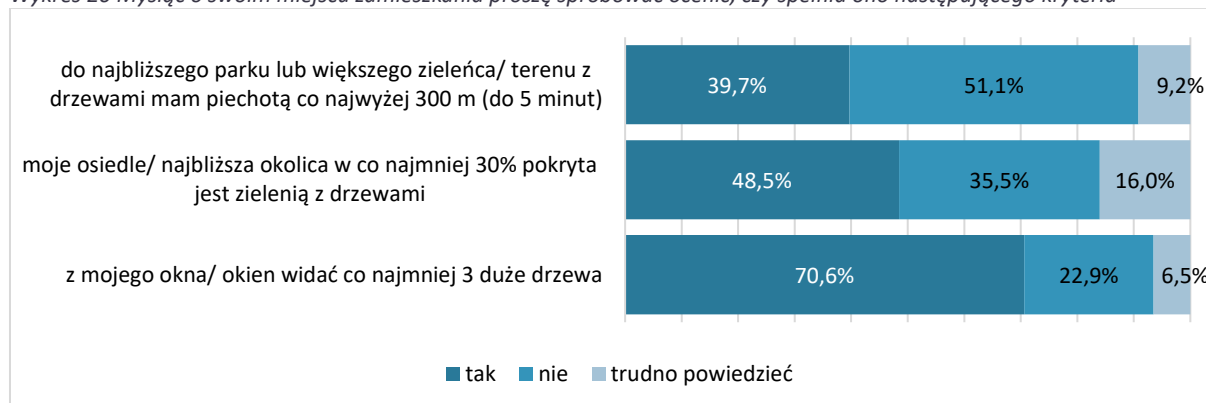
Wykres 19 Z zaproponowanych poniżej możliwych kierunków rozwoju Gminy Wołomin proszę wybrać te, które władze gminy powinny rozważyć jako najkorzystniejsze dla dalszego rozwoju (maksymalnie 2 odpowiedzi):

Źródło: n=264.

Z uwagi na konieczność podejmowania działań w zakresie rozwoju terenów zieleni, zapytano mieszkańców o kwestie z nimi związane. Około 40% respondentów do najbliższego parku, zieleńca bądź terenu zadrzewionego ma do 300 m (do 5 minut piechotą). Blisko 49% ankietowanych zauważa, że osiedle lub okolica, w której mieszkają są pokryte w co najmniej 30% zielenią z drzewami, a 70,6% widzi z okien swojego domu lub mieszkania co najmniej 3 duże drzewa. Świadczy to o stosunkowo dobrym dostępie do terenów zieleni w miejscu zamieszkania.

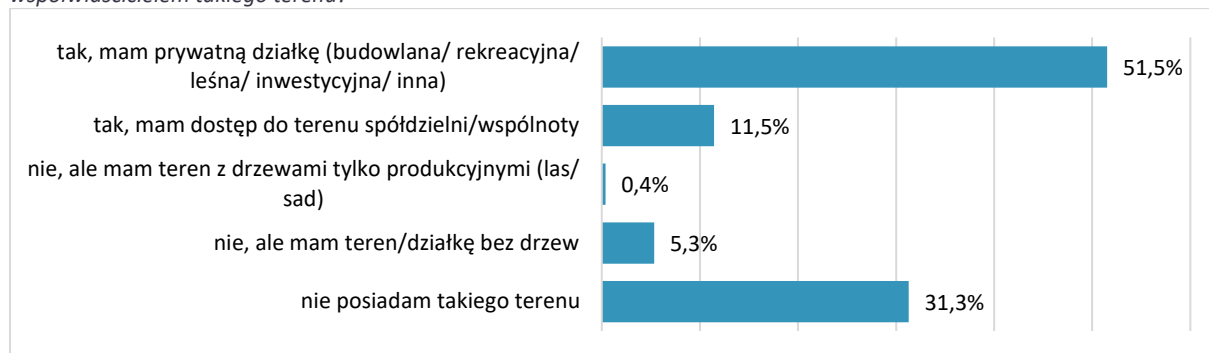
Wykres 20 Myśląc o swoim miejscu zamieszkania proszę spróbować ocenić, czy spełnia ono następującego kryteria

Źródło: n=264.

Nieco ponad połowa respondentów przyznaje, że jest właścicielem prywatnej działki, na której rosną drzewa ozdobne, a 11,5%, że posiada dostęp do terenów działkowych należących do spółdzielni lub wspólnoty mieszkaniowej.

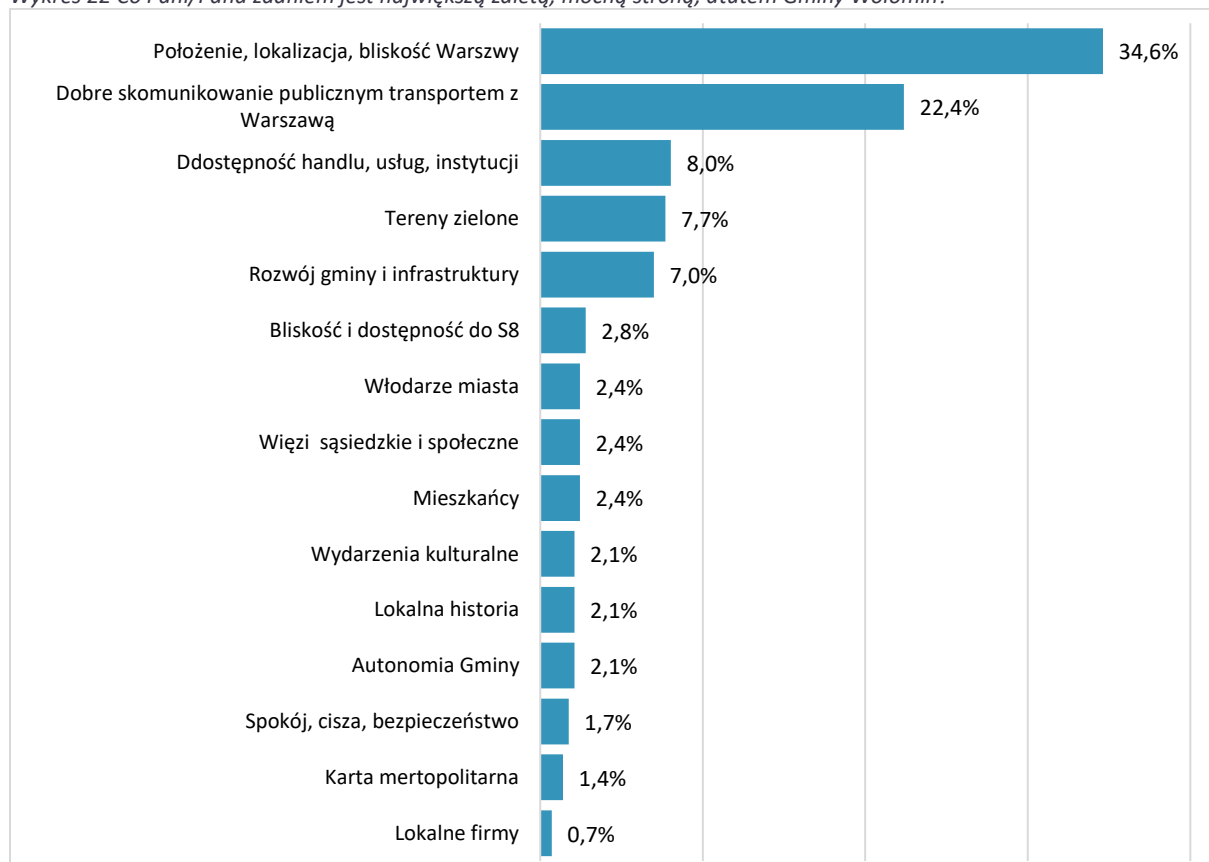
Wykres 21 Czy posiada Pani/Pan teren, na którym rosną drzewa ozdobne (nie do celów produkcyjnych) lub jest Pani/ Pan współwłaścicielem takiego terenu?

Źródło: n=262.

Ankietowanych mieszkańców zapytano także o mocne i słabe strony Gminy Wołomin. W przypadku mocnych stron, atutów, najwięcej osób wskazało na lokalizację, w tym bliskość stolicy kraju (34,6%). Na drugim miejscu uplasowało się dobre skomunikowanie transportem publicznym z Warszawą (34,6%), a na trzecim dostępność handlu, usług i różnych instytucji (8,0%).

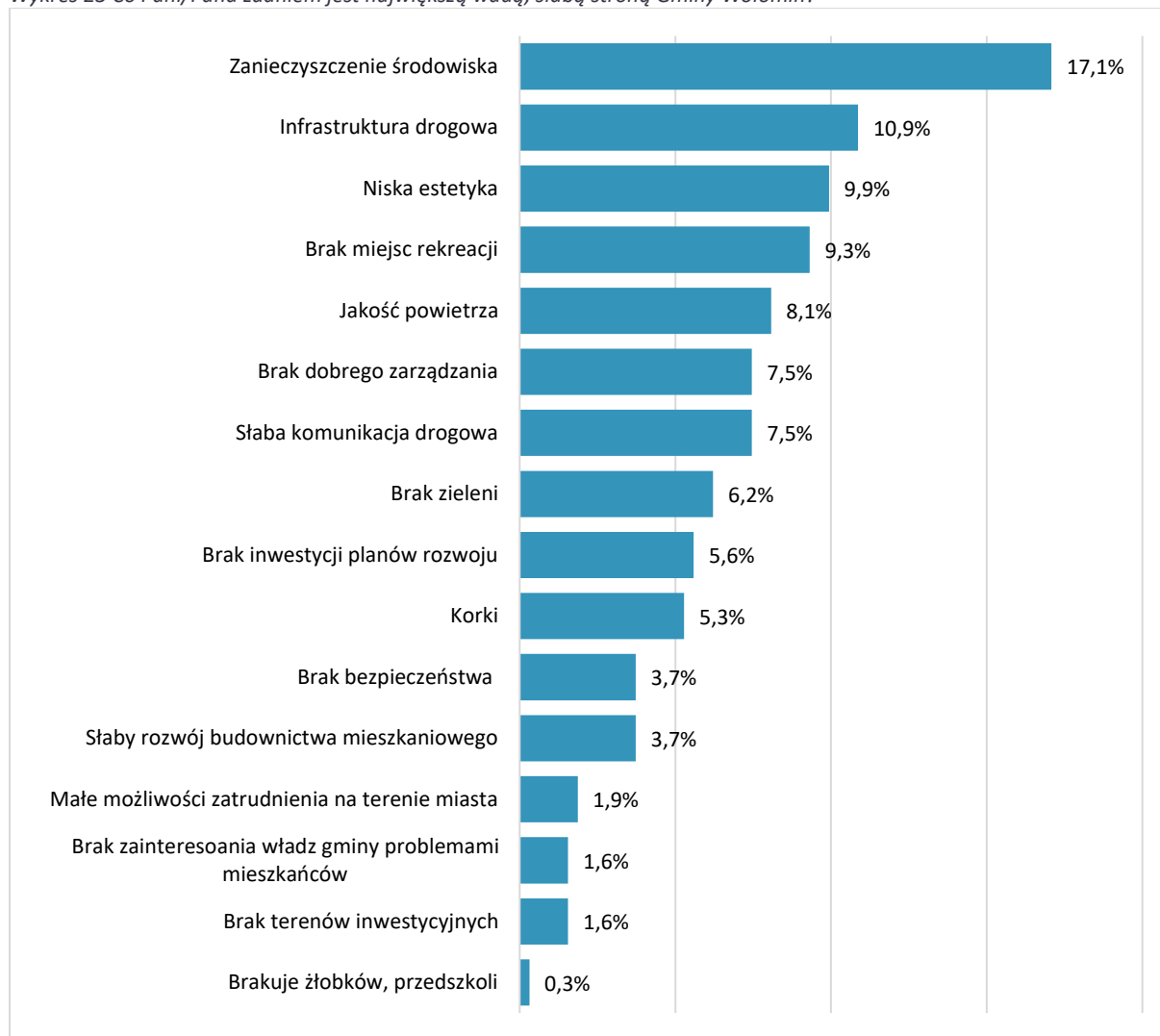
Wykres 22 Co Pani/Pana zdaniem jest największą zaletą, mocną stroną, atutem Gminy Wołomin?

Źródło: n=286.

Najczęściej wskazywaną wadą Gminy Wołomin było zanieczyszczenie środowiska (17,3%). Na drugim miejscu znalazła się natomiast infrastruktura drogowa (10,9%) – mieszkańcy zwracają uwagę m.in. na zły stan dróg, szczególnie na terenach wiejskich gminy, a także niewystarczającą siatkę ulic w stosunku do istniejącej zabudowy mieszkalnej. Wielu ankietowanych wskazuje także na niską estetykę gminy, w tym na zaniedbane budynki i niespójną zabudowę mieszkalną (9,9%) oraz na brak miejsc rekreacji (9,3%).

Wykres 23 Co Pani/Pana zdaniem jest największą wadą, słabą stroną Gminy Wołomin?

Źródło: n=322.

Wykres 24 Co Pani/Pana zdaniem należy zrobić (jakie przedsięwzięcie zrealizować), aby w Gminie Wołomin żyło się lepiej?

Źródło: n=298.

6.2 Podsumowanie badań jakościowych

W ramach uzupełnienia diagnozy i poznania istotnych założeń dotyczących przygotowania strategii rozwoju gminy przeprowadzono 14 spotkań: z czego 6 w terminie 11-12 września 2024 r. oraz 8 w terminie 25-26 września 2024 r. Z przeprowadzonych spotkań wyłania się dość spójny wniosek, dotyczący rozwoju Gminy Wołomin. Większość rozmówców postrzega gminę pozytywnie, jednakże zwraca uwagę na pewne konkretne kwestie, które wymagają poprawy. W trakcie spotkania z mieszkańcami padło hasło „*ewolucja zamiast rewolucji*”, które dość precyzyjnie uwypukla poziom potrzeb mieszkańców. Wynika z tego, że nie pragną oni całkowitego przemodelowania charakteru funkcjonowania gminy, lecz poprawy niektórych elementów m.in.: estetyki przestrzeni miejskiej, jakości powietrza czy zwiększenia terenów zieleni, co szczegółowo przedstawiono poniżej.

Charakter gminy

Gmina Wołomin położona jest w sąsiedztwie stolicy i największego miasta w Polsce – Warszawy, co z pewnością determinuje jej charakter. Najprostszy podział demarkacyjny gminy stanowią torry kolejowe, dzielące ją na północną (północno-zachodnią) oraz południową (południowo-wschodnią) część. Ten podział dotyczy również samego miasta Wołomin – w południowej jego części zlokalizowane są urzędy oraz większość lokali usługowych i gastronomicznych, natomiast północna ma charakter mieszkaniowy. W środkowej części miasta zlokalizowane są tereny należące kiedyś do huty.

Gmina składa się z miasta Wołomin oraz piętnastu odrębnych sołectw, ma więc charakter miejsko-wiejski. W związku z powyższym, pojawiają się więc różne, czasami wręcz skrajnie odmienne oczekiwania mieszkańców miast oraz sołectw wobec władarzy. Mieszkańcy miasta bardziej zwracają uwagę na kwestie, związane z poszerzeniem oferty kulturalnej czy animowaniem czasu wolnego, tymczasem mieszkańcy sołectw skoncentrowani są nieco bardziej na deficytach infrastrukturalnych – mowa tu o stanie dróg i chodników, ilości koszy na śmieci, podłączenia do sieci wodociągowej czy kanalizacyjnej. Nie odnotowano radykalnych różnic w jakości życia między sołectwami i miastem. Rozmówcy byli jednak zgodni we wskazaniu centrum Wołomina przy stacji kolejowej, jako najbardziej zdegradowanego obszaru w całym mieście.

Określenie konkretnego profilu (w tym profilu gospodarczego) Wołomina stanowiło wyzwanie dla rozmówców. Jedynym naturalnym hasłem, przewijającym się wielokrotnie podczas spotkań, było określenie całej gminy, jako „sypialni Warszawy” – co jest stanem dość oczywistym i naturalnym, zważywszy na bliskość tej metropolii.

- *Kiedyś było sporo zakładów przemysłowych – Wołomin słynął z huty, ze stolarki, obecnie trudno określić cokolwiek, z czym kojarzony byłby Wołomin. Mowa o pozytywnych skojarzeniach.*
- *Tam, po drugiej stronie [północnej], jedynym miejscem godnym uwagi jest Galeria Wołomin, która i tak praktycznie przylega do torów.*

Kultura, czas wolny i rekreacja

Jednym z priorytetów wskazywanych przez mieszkańców gminy jest oferta czasu wolnego. Problemem jest to, że rozmówcom dość trudno było określić, czego naprawdę potrzebują. Mieszkańcy biorący udział w spotkaniach nie przykładali dużej uwagi do oferty kulturalnej, lecz skupiali się przede wszystkim na podkreśleniu deficytu miejsc do spędzania czasu wolnego i rekreacji. Zdaniem uczestników spotkań na terenie gminy jest niewiele atrakcyjnych przestrzeni do spędzania czasu wolnego, część przestrzeni miejskiej zniechęca niską estetyką, ponadto problemem jest stosunkowo uboga oferta gastronomiczna. Nie pomaga również bliskość Warszawy sprawiająca, że miasto staje się stopniowo sypialnią stolicy. Pojawia się efekt zamkniętego koła – lokali jest niewiele, bo niewielu jest klientów (zwłaszcza w dni pracujące, gdy wielu mieszkańców gminy pracuje w Warszawie). Kiedy nadchodzi weekend, trudno znaleźć miejsce w niewielu istniejących i atrakcyjnych punktach gastronomicznych. Mieszkańcy sołectw punktowali brak miejsc, gdzie mogliby się spotykać i integrować.

Mieszkańcy zgłosili zapotrzebowanie na rozbudowę ścieżek rowerowych i terenów rekreacyjnych. W całej gminie Wołomin brakuje również amfiteatru, muszli koncertowej, sceny, słowem: miejsca, w którym można byłoby organizować większe koncerty i imprezy plenerowe.

Zarówno starsi, jak i młodszy uczestnicy spotkań wskazali, że Gmina Wołomin jest przyjazna dla seniorów. Okazuje się, że oferta, skierowana do tej grupy wiekowej jest odpowiednia – na spotkaniach często padało hasło „w Wołominie najlepiej być seniorem”. Rozmówcy z satysfakcją przyjęliby kontynuację tych działań.

- *Brakuje miejsc dla dzieci i młodzieży, gdzie mogliby spędzić wolny czas – zamiast siedzenia po ciemku nad rzeczką. Są w gminie tereny zielone i miejsca, które mogłyby być zagospodarowane pod kątem potrzeb mieszkańców, brakuje nieco miejsc, skrojonych pod aktywny wypoczynek, rekreację.*
- *Dla młodzieży nastoletniej niewiele jest. Miasto wieczorami jest wymarłe. Szkoły zamykają na klucz punkt siedemnasta i koniec. Infrastruktura się marnuje, należy dać możliwość korzystania z infrastruktury szkolnej dłużej, nie tylko w godzinach szkolnych.*
- *Oferta dla seniorów jest super, mamy Klub Seniora, Uniwersytet Trzeciego Wieku, kilka innych placówek, biblioteka organizuje sporo atrakcji dla nas – miasto ma faktycznie ciekawą ofertę dla seniorów!*
- *Jest sporo wydarzeń dedykowanych dla seniorów, dzieci, takich inicjatyw jest dużo. Seniorzy są zagospodarowani lepiej, niż w innych, okolicznych gminach.*

Bezpieczeństwo

Spokój – to atrybut, wskazywany najczęściej przez mieszkańców sołectw. Potrzeba zapewnienia większego bezpieczeństwa dotyczy jednoznacznie ścisłego centrum miasta Wołomina. W przypadku sołectw problem ten dotyczy bardziej bezpieczeństwa na drodze – we wszystkich wsiach zwracano uwagę na nadmierny ruch samochodowy oraz brak kontroli drogowych. Pojawił się apel o zwiększenie patroli policyjnych w centrum miasta, szczególnie wieczorami i nocą, ponieważ organizowane są nieformalne pikniki samochodowe, generujące hałas oraz będące jedną z przyczyn aktów wandalizmu. Ponadto rozmówcy postulowali o zwiększenie zasięgu monitoringu miasta, szczególnie w obszarze centrum.

Jest to miejsce [gmina], w którym ciągle można odpoczywać – jest sporo lasów, jest łatwy dojazd do Warszawy. Wszyscy się znają, znają moje dzieci, więc mam dzięki temu większe poczucie bezpieczeństwa.

Pomoc społeczna

Funkcjonowanie Ośrodka Pomocy Społecznej oraz wsparcie osób potrzebujących nie okazało się wiodącym problemem mieszkańców gminy. Pomimo dość przeciętnych wyników ankiety dotyczących efektów pracy placówek opieki społecznej, rozmówcy – podczas przeprowadzonych spotkań – ocenili ich prace dość pozytywnie. Osoba reprezentująca Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wołominie przyznała, że należy zintensyfikować działania, ukierunkowane w pomoc rodzinom dysfunkcyjnym, w tym obszarze diagnozując największe problemy i potrzeby. Rozmówcy zwrócili także uwagę na inne aspekty, takie jak konieczność zapewnienia większej opieki osobom z niepełnosprawnościami, zwiększenie miejsc dostępnych dla osób z niepełnosprawnością ruchową (z naciskiem na obszar dworca PKP), a także na potrzebę budowy żłobków.

Edukacja i oczekiwania młodzieży

Zgodnie z pozyskanymi informacjami, nie przewiduje się w najbliższych latach znaczących zmian w liczbie uczniów, korzystających z placówek oświatowych. Budowa nowych miejsc nie jest więc priorytetem, natomiast do najważniejszych zadań należy z pewnością ich modernizacja oraz doposażenie. Faktem jest, że inwestycji wymagają przede wszystkim szkoły podstawowe w okolicznych sołectwach – mowa tu nie tylko o kompleksowych pracach remontowych i termomodernizacyjnych, ale i wyposażeniu boisk i placów zabaw. Modernizacje dotyczyć powinny również zwiększenia dostosowania placówek do potrzeb osób niepełnosprawnych, instalacji wind i podjazdów. Celem wartym rozważenia jest ponadto rozbudowa sieci bibliotek i infrastruktury multimedialnej – głównie w przedszkolach. Rozmówcy wspominali także o ewentualnej budowie przedszkola i sali gimnastycznej we wsi Ossów.

W mieście Wołomin znajdują się obecnie dwa licea ogólnokształcące, będące pod opieką gminy. Ich poziom dobrze oceniany jest przez mieszkańców, potwierdzenie znajdziemy w statystykach, dotyczących wyników egzaminów. Do obu liceów uczęszczają również uczniowie spoza gminy, głównie z miejsc położonych za jej wschodnią granicą.

Podczas spotkania z młodzieżą (uczniowie 1 Liceum Ogólnokształcącego oraz przedstawiciele Młodzieżowej Rady Miasta) rozmówcy przedstawili zalety i wady życia w Wołominie z perspektywy tej właśnie grupy wiekowej. Do pozytywnych stron gminy zaliczono: istnienie parku przy Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich, dobry poziom szkół (w tym szkół ponadpodstawowych), bardzo dobre skomunikowanie gminy z Warszawą, możliwość uprawiania sportu na terenie gminy (istnienie klubu sportowego), a także obecność Galerii Wołomin. W pytaniu o największe problemy i niedoskonałości Gminy Wołomin, wskazywano najczęściej na: niedostateczną liczbę patroli policyjnych w centrum miasta, słabe oświetlenie miasta w godzinach wieczornych i nocnych, niewystarczającą dbałość o zielen miejską, zły stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, nieatrakcyjną dla tej grupy społecznej ofertę spędzania czasu wolnego, brak spójnej sieci dróg rowerowych, niewielką liczbę miejsc parkingowych w centrum miasta.

Młodzież podała kilka propozycji, które ich zdaniem są potrzebne na terenie gminy. Większość skupiała się na ofercie czasu wolnego i poprawie infrastruktury. Propozycje krążyły wokół takich tematów jak zwiększenie liczby imprez i pikników organizowanych na terenie gminy, rozbudowa infrastruktury klubu sportowego „Huragan”, budowa nowych dróg rowerowych, uruchomienie klubokawiarni, odrestaurowanie zaniedbanych budynków i ogólna poprawa estetyki miasta. Warto dodać, że młodzież zauważała poprawiające się elementy małej architektury, jest to więc kwestia dla tej grupy istotna.

Co istotne, z rozmowy wyraźnie wynikało, że młodzież lubi swoje miasto i chętnie utożsamia się z nim. Około 75% uczestników przyznało, że nie planuje wyprowadzki z Wołomina. Stwierdzili oni, że (w większości) mają w planach podjęcie nauki na uczelniach wyższych w Warszawie i kontynuację kariery zawodowej w tym mieście bez wyprowadzki z miejsca zamieszkania. Duża część młodzieży biorącej udział w spotkaniu wskazała, że ich zdaniem, rozważając karierę zawodową trzeba pracować poza Gminą Wołomin. Młodzież uważa, że na terenie gminy trudno zrobić karierę zawodową, taką jak np. w Warszawie.

Opinia o operujących na poziomie gminy organizacjach pozarządowych bywa skrajnie różna. Od kilku urzędników dowiadujemy się, że organizacje te bywają widoczne, zauważalne, aktywne. Ich problemem jest jednak brak potrzeby synergii, współpracy, ukierunkowanie na wąską działalność. Szczególnie dotyczy to organizacji sportowych. Część mieszkańców w ogóle nie zauważa obecności organizacji pozarządowych – stosunek do środowisk aktywistów jest więc neutralny. Tymczasem działacze organizacji pozarządowych utyskują na brak zainteresowania ich aktywnością – zarówno ze strony mieszkańców, jak i urzędów oraz placówek oświatowych. Dodają, że nawet bezpłatne wydarzenia nie wzbudzają oczekiwanego zainteresowania mieszkańców gminy. Rozmówcy dostrzegają zwiększającą się inicjatywność i aktywność społeczną – z zastrzeżeniem, że dotyczy ona głównie pojedynczych, zaangażowanych jednostek.

Turystyka

Szeroko pojęty wizerunek miasta spędza – z wiadomych powodów – sen z powiek wielu mieszkańcom. Hasło Wołomin z pewnością automatycznie wzbudza skojarzenia z mrocznym okresem wojny mafii w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego stulecia. W tej kwestii czas wcale „nie goi ran” – tym bardziej, że kolejne pokolenie kojarzy Wołomin z aferą finansową, dotyczącą miejscowego oddziału SKOKu. Z pewnością wspomniana reputacja, jak również niska estetyka centrum Wołomina powodują, że sami mieszkańcy nie postrzegają swojej gminy, jako atrakcyjnej dla przyjezdnych. Są jednak wyjątki, dostrzegające pewne potencjały, warte wykorzystania. Kierunek działań wydaje się być przejrzysty: ucieczka od (charakterystycznego dla gmin, oplatających Warszawę) miasta-sypialni w gminę o spokojnym, zielonym, przyjaznym charakterze z atrakcyjną ofertą kulturalno-rozrywkową.

Gospodarka

Kwestie związane z szeroko pojętą gospodarką i przedsiębiorczością były najrzadziej poruszane przez rozmówców. Ten temat nie wzbudził większego zainteresowania, ponieważ wielu mieszkańców biorących udział w spotkaniach nie pracuje na terenie Gminy Wołomin, lecz w innych gminach, m.in. w Warszawie. Z tego właśnie powodu mieszkańcy (zwłaszcza) sołectw stawiają dość stanowczy opór wobec pomysłu rozwoju przemysłu ciężkiego, zwłaszcza w ich sąsiedztwie. Problem ten istnieje, również pośrednio, ponieważ niedostatek przedsiębiorców ma wpływ na brak odpowiedniej oferty spędzania wolnego czasu, w tym oferty gastronomicznej, stanowiącej jedną z największych bolączek mieszkańców. Wśród rozmówców znaleźli się także przedsiębiorcy, których głos wybrzmiał w trakcie jednego ze spotkań. Zaprezentowali oni dość konkretne pomysły na rozwój gminy w tym obszarze, zaznaczając jednak, że bez zmian w charakterze funkcjonowania gminy i jej statusie (miasta-sypialni) trudno jest prowadzić działalność stricte gospodarczą. Tym bardziej, że w samym centrum miasta

występuje swoista nadprodukcja drobnych przedsiębiorstw, które mają trudność w dostosowaniu się do współczesnych realiów.

Rozmówcy wskazali kilka pomysłów na ożywienie sektora gospodarczego w gminie, takich jak: utworzenie centrum przyjaznego przedsiębiorcom (miejsca spotkań biznesowych, coworkingu); pakiet wsparcia przedsiębiorców i inwestorów od strony informacyjno-prawnej, dotyczący możliwości najmu lokalu, aspektów ściśle prawnych, ułatwień w pozyskiwaniu koncesji itp.; promocja lokalnych biznesów przez gminę (strona internetowa, promująca lokalne przedsiębiorstwa, biuletyn informacyjny); sieciowanie biznesu, poprzez stworzenie inkubatora; forum lokalnych przedsiębiorców; zwiększenie wspólnych inwestycji we współpracy z przedsiębiorcami (celem jest odciążenie budżetu gminy). Ważną kwestią jest także zachęta dla przedsiębiorców poprzez wyznaczenie terenów inwestycyjnych, jednakże tereny te powinny być wyznaczane w zgodzie z wolą mieszkańców.

- *Jeżeli przemysł, to zdecydowanie nieuciągliwy – bo nikt nie będzie chciał się tu wprowadzać. Będą konflikty, straci miasto atrakcyjność, a jest to miejsce przyjemne i może w przyszłości przyciągać kolejnych mieszkańców.*
- *Nie chcemy graniczyć ze strefą przemysłową! Nie trzeba nam jakiegoś rozwoju, żadnych fabryk ani hipermarketu w okolicy my potrzebujemy świętego spokoju i poprawy jakości życia. Niech Zagościńiec zostanie spokojną wsią.*
- *Nie potrzebujemy hal produkcyjnych w okolicy, nie potrzebujemy przemysłu ciężkiego.*

Środowisko

Kwestia poprawy jakości powietrza poruszana była podczas większości spotkań i wskazywana, jako jeden z największych problemów mieszkańców (co pokrywa się całkowicie z wynikami przeprowadzonej ankiety). Problem ten ma charakter dwubiegunowy, na jakość powietrza wpływa bowiem zarówno nocny, zimowy proceder spalania śmieci, jak i funkcjonujące na terenie gminy zakłady przemysłowe. Najmocniej kwestionują ich działalność mieszkańcy wsi Zagościńiec.

Wołomin jest bez wątpienia gminą zieloną. Tereny zielone występują niemal wszędzie, na ich niedostatek narzekają jedynie sporadycznie mieszkańcy centrum Wołomina. Twierdzą, że ich okolica bardziej kojarzy się z betonem. Zaproponowano zatem działania związane z utworzeniem bardziej zielonej gminy takie jak odbetonowanie centrum miasta Wołomin, zwiększenie powierzchni terenów zielonych takich jak skwery, parki, zieleń przyuliczna, a także adaptacja do zmian klimatycznych. Ponadto zwrócono uwagę na problem z nielegalnym składowaniem odpadów niebezpiecznych.

- *Zależy nam jedynie na czystym powietrzu. Mam nadzieję, że w 2035 roku nie będzie czuć odoru asfaltu.*

- *Chciałabym, żeby wokół było zielono tak, że mieszkańcy mają ochotę spędzać czas poza domem.*

Przestrzeń i zabudowa mieszkaniowa

Kwestia deficytu planów zagospodarowania przestrzennego w gminie stanowi jedną z największych jej bolączek. Dostrzeżony i zdiagnozowany jest zarówno przez pracowników urzędu, jak i mieszkańców. Świadomość tego deficytu jest wysoka, natomiast większość mieszkańców skłania się ku planom zabudowy w kierunku mieszkaniowym, najchętniej o charakterze jednorodzinnym. Mieszkańcy wyrazili dość stanowcze weto wobec zagospodarowania terenów pod przemysł ciężki. Nieco większą tolerancję wyrażają wobec nieuciążliwego przemysłu oraz usług – najchętniej jednak mapują potencjalne tereny daleko od miejsca swojego zamieszkania.

Z przeprowadzonych rozmów wynika, że oprócz kluczowej kwestii związanej z brakiem miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy skupić się na jakości przestrzeni publicznych. Rozmówcy wskazali na niedostateczną liczbę i złe rozlokowanie koszy na śmieci, brak toalet publicznych w przestrzeni miejskiej, konieczność inwestycji w małą architekturę oraz poprawy estetyki miasta Wołomin. Ponadto zauważa się deficyt miejsc przeznaczonych na rozbudowę terenów zieleni.

Z przeprowadzonych rozmów i zaobserwowanych trendów wynika, że bardziej intensywna zabudowa, będzie w najbliższych czasach dotyczyć terenów wiejskich. Rozwój budownictwa w Wołominie ograniczony jest dostępnością miejsc, w tej kwestii palącym problemem jest nieuregulowany status własnościowy wielu starych budynków w centrum miasta. Ta część objęta będzie planem rewitalizacji, największym zadaniem jest więc zwiększenie estetyki centrum Wołomina.

- *Nie ma pokrycia planami całości, plan ogólny zniknął, dopiero teraz uzupełniamy procedury: wiadomo, że trudno jest cokolwiek ruszyć bez zgód mieszkańców.*
- *Planowanie przestrzenne z naciskiem na mieszkaniówkę, nieuciążliwe usługi, zdecydowanie bez przemysłu ciężkiego.*

Transport i infrastruktura drogowa

Jedną z największych bolączek gminy są z pewnością korki, co potwierdzają obserwacje, głosy uczestników spotkań, ale także wyniki przeprowadzonej ankiety. Faktem jest, że przyczyną korków są przede wszystkim prowadzone obecnie remonty dróg na szczeblu powiatowym i wojewódzkim, mające na celu zwiększenie ich przepustowości.

Jedną z naturalnych barier komunikacyjnych stanowi linia kolejowa dzieląca przestrzennie gminę na pół, co utrudnia przemieszczanie się pomiędzy północną a południową częścią gminy. Obie części gminy łączą tunele, które bywają nieprzejezdne w czasie lokalnych podtopień. Optuje się więc za budową alternatywnego awaryjnego połączenia drogowego nad torami kolejowymi, które ułatwiłoby pracę służb. W kwestii rozwoju infrastruktury komunikacyjnej istotne jest także – zdaniem mieszkańców – zwiększenie liczby przejazdów kolejowych i budowa kolejnych tuneli pod torami, rozbudowa dróg wojewódzkich nr 634 i nr 635, w celu lepszego dojazdu do drogi ekspresowej S8 (mając świadomość, że tego typu inwestycja może wiązać się z niechęcią części mieszkańców). Rozmówcy często zwracali uwagę na potrzebę remontu dworca PKP, który powinien być wizytówką gminy.

Połączenie gminy z Warszawą uznane jest przez większość uczestników spotkań za największy atut i dobrodziejstwo gminy. Faktycznie, pociągi do stolicy kursują regularnie i do dworca Warszawa Wileńska dotrzeć można w niecałe pół godziny. Nieco więcej dyskusji wzbudziła natomiast komunikacja wewnątrzgminna. Rozmówcy przyznają, że autobusy kursują dość regularnie. Jednakże, zwłaszcza mieszkańcy sołectw, optują za intensyfikacją częstotliwości kursów. Podczas spotkania w Ossowie padła dodatkowo konkretna propozycja zwiększenia ilości kursów, łączących wieś ze stacją kolejową. Zaproponowano również przeprowadzenie linii autobusowej tak, aby pokrywała ona większą część wsi, nawet kosztem szybkości kursu. Wskazywana konieczność rozwoju transportu zbiorowego wynika m.in. z nadmiernego ruchu samochodowego, który zauważają mieszkańcy gminy.

- *Urbanistyka jest tak fatalna, że pojawiają się gigantyczne problemy z komunikacją – a sam problem wynika z konkretnego układu. Rozwój gminy determinuje budowę nowych dróg.*
- *Bywa tak, że dojechać na nasze imprezy [placówek kultury] nie jest wcale łatwo, nie mając samochodu. A przecież swoją ofertę kierujemy również do ludzi młodych, jak i seniorów.*
- *Z czym kojarzy się Zagościniec? Z tonami ciężarówek, przejeżdżających po naszych wąskich i ciasnych drogach.*

Infrastruktura techniczna

Rozmówcy, szczególnie mieszkańcy sołectw, wskazywali na potrzebę rozbudowy i modernizacji sieci wodno-kanalizacyjnej. Podczas rozmowy z pracownikami PWiK zaprezentowano w sposób ogólny, jak i szczegółowy, potencjalne plany rozwoju i rozbudowy sieci oraz potrzeby, związane z funkcjonowaniem tej instytucji: budowa i przebudowa sieci wodociągów, z naciskiem na północną część gminy, gdzie zauważalny jest niedobór wody, ewentualna analiza, dotycząca potrzeb i dostępności do kanalizacji i wodociągów, analiza rentowności inwestycji, modernizacja oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniania wody, udoskonalenie systemu retencji wody, budowa studni zastępczych, stworzenie i zabezpieczenie

zbiornika wody czystej Stare Grabie, ochrona ujęcia strefy i stacji uzdatniania wody Graniczna. Ważną kwestią jest także ewentualna dywersyfikacja źródeł wody, ponieważ obecne podstawowe źródło (stacja uzdatniania wody Graniczna) obsługuje zasadniczo całą Gminę Wołomin – w przypadku wystąpienia problemów, w skrajnie niekorzystnym układzie, około 50 tys. osób może pozostać bez wody pitnej.

Podobnie jak w wielu innych miejscach, zauważalny jest problem z niższym poziomem wody – jednak w przypadku gminy Wołomin stan nie jest jeszcze alarmujący. Wody w studniach nie brakuje, problemem jest zwiększone zużycie wody, szczególnie w celu nawodnienia zieleni. Rozmówcy wskazują, że wyraźnie zauważalny jest jednak spadek poziomu wody w zbiornikach w stosunku do danych sprzed dwudziestu lat.

Podczas rozmów z osobami odpowiedzialnymi za kwestie związane z energetyką, zaproponowano działania takie jak dostosowanie infrastruktury do polityki klimatycznej, stworzenie systemu bezpieczeństwa energetycznego, promocja samodzielnych źródeł energii, ograniczanie suburbanizacji gminy i związanej z tym rozproszaniem sieci technicznych. Ważną kwestią są także prace geotermiczne i wykorzystanie termalnego potencjału gminy.

6.3. Konkurs „Wizja Wołomina Marzeń”

W ramach prac nad strategią w październiku 2024 r. Gmina Wołomin wraz z Młodzieżową Radą Miasta Wołomin zorganizowała konkurs skierowany do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Uczniowie szkół podstawowych mogli wziąć udział w konkursie w kategorii prace plastyczne, natomiast uczniowie szkół ponadpodstawowych w kategorii esej. Do konkursu zgłosili się wyłącznie uczniowie szkół podstawowych.

Rysunek 15 Pierwsze miejsce (Ex aequo) w konkursie „Wizja Wołomina Marzeń”, autorka: Amelia Pergót

Źródło: wyniki konkursu plastycznego.

Rysunek 16 Pierwsze miejsce (Ex aequo) w konkursie „Wizja Wołomina Marzeń”, autorka: Barbara Czarnecka

Źródło: wyniki konkursu plastycznego.

Rysunek 17 Drugie miejsce w konkursie „Wizja Wołomina Marzeń”, autor: Szymon Kazanowski

Źródło: wyniki konkursu plastycznego.

Rysunek 18 Trzecie miejsce w konkursie „Wizja Wołomina Marzeń”, autor: Łucja Dąbrowska

7. Podsumowanie i wnioski z diagnozy

Sfera społeczna

Sytuacja demograficzna

Sytuacja demograficzna Gminy Wołomin obecnie jest niekorzystna, na co składają się dwa zjawiska. Gmina traci mieszkańców zarówno z powodu ujemnego bilansu naturalnego, jak również poprzez odpływ mieszkańców do innych gmin i większych ośrodków miejskich. Według danych GUS w ostatnim dziesięcioleciu liczba mieszkańców zmalała o 1,2% - nie jest to znaczący spadek. Należy jednak podkreślić, że realna liczba mieszkańców gminy jest trudna do oszacowania z uwagi na fakt, że wiele nowych mieszkańców nie melduje się na terenie gminy, zatem rzeczywista populacja gminy może być większa niż podają oficjalne dane. W gminie notowany jest ujemny przyrost naturalny, który nie zapewnia zastępowalności pokoleń, jest to jednak problem, z którym mierzy się większość gmin w kraju. Jednocześnie odnotowuje się wzmożoną budowę osiedli domów jedno i wielorodzinnych, co może stanowić dobry prognostyk na wzrost liczby mieszkańców.

Starzenie się społeczności lokalnej

W Gminie Wołomin podobnie jak w wielu innych gminach w Polsce jednym z najistotniejszych problemów demograficznych jest starzenie się lokalnej społeczności, które jest konsekwencją ujemnego przyrostu naturalnego. Gmina cechuje się stosunkowo wysokim odsetkiem osób w wieku 65 lat i więcej w populacji gminy ogółem – w porównaniu do powiatu i województwa także dynamika starzenia się społeczności jest wyższa. Warto jednakże podkreślić, że ten negatywny trend zauważalny jest przede wszystkim na terenie miasta Wołomin, natomiast tereny wiejskie cechują się znacznie korzystniejszą strukturą demograficzną. W porównaniu do sąsiednich gmin, Gmina Wołomin ma silnie rozwinięte usługi opiekuńcze. Mimo to wraz ze zmianą struktury demograficznej zapotrzebowanie na różnego rodzaju formy wsparcia będzie wzrastać.

Suburbanizacja miasta Wołomin

Na terenie gminy zauważalny jest problem suburbanizacji miasta Wołomin. W ostatnim dziesięcioleciu liczba mieszkańców miasta Wołomin zmalała o blisko 5%, natomiast na obszarze wiejskim odnotowano wzrost o około 8%. Sytuacja ta jest typowa dla wielu miast w kraju, gdzie mieszkańcy centrum miast wyprowadzają się na tereny podmiejskie. To powoduje dalszą degradację centrum miast, co jest także zauważalne w przypadku Wołomina – jak wskazano w *Gminnym Programie Rewitalizacji*, w centrum Wołomina odnotowano koncentrację sklepów i usług, które są charakterystyczne dla obszarów

zdegradowanych (lombardy, sklepy alkoholowe, sklepy z odzieżą używaną itp.). Wymieranie centrum miasta jest jedną z konsekwencji postępującej suburbanizacji.

Tożsamość lokalna

Z badań ankietowych i jakościowych wynika, że zanik lokalnej tożsamości jest jednym z problemów społecznych zauważalnych na terenie Gminy Wołomin. Mieszkańcy z reguły nie utożsamiają się ze swoją gminą, czego powodem jest bliskość Warszawy – wielu mieszkańców pracuje, uczy się oraz spędza czas wolny w Warszawie. Dawniej miasto Wołomin było samodzielnym ośrodkiem, na terenie którego funkcjonowało wiele zakładów, obecnie spełnia rolę gminy-sypialni. Brak identyfikacji ze swoim miejscem zamieszkania jest jedną z przyczyn innych problemów, taki jak m.in. niska aktywność społeczna czy wandalizm. Jednocześnie należy podkreślić liczne inicjatywy wspierające tożsamość lokalną, m.in.: rzeźby upamiętniające ważne osoby z Wołomina, wydawanie Rocznika Wołomińskiego, opracowanie *Wołomińskiego Niezbędnika Historycznego*, realizacja Społecznych Wniosków do Budżetu Gminy Wołomin, obchody Dni Wołomina.

Aktywność społeczna

W Gminie Wołomin aktywność społeczna skupia się wokół stosunkowo nielicznych aktywnych stowarzyszeń i lokalnych liderów. Jak wynika z badań przeprowadzonych na potrzeby diagnozy, wielu mieszkańców nie uczestniczy w życiu społecznym gminy – nie udziela się w stowarzyszeniach, organizacjach itp., a ponadto jest zdania, że ich głos i działanie nie ma żadnego znaczenia. Z drugiej strony działacze społeczni mają problem z dotarciem do mieszkańców, przez co zainteresowanie różnymi inicjatywami jest niewielkie. Z tego względu istnieje potrzeba podejmowania działań na rzecz wsparcia tworzenia społeczeństwa obywatelskiego.

Potrzeby w zakresie edukacji

Do priorytetowych zadań z zakresu edukacji należą kompleksowe prace remontowe i modernizacyjne w szkołach podstawowych na terenie gminy, szczególnie w sołectwach, gdzie notowany jest przyrost liczby uczniów. Modernizacje obiektów oświatowych powinny obejmować także m.in.: ich dostosowanie do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, doposażenie sal i pracowni, czy modernizację infrastruktury sportowej przy obiektach szkolnych. Zidentyfikowano także problem związany z niedostateczną ofertą zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży, w tym zajęć dedykowanych dla uczniów uzdolnionych, jak również tych potrzebujących szczególnego wsparcia.

Aktywni seniorzy

Jedną z mocnych stron gminy jest wysoka aktywność seniorów, na co wpływ ma obecność m.in. klubów seniora, Wołomińskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz działalność Wołomińskiej Rady Seniorów. Jak wynika z badań ankietowych i jakościowych obecna oferta kulturalna skierowana do seniorów jest

przez nich pozytywnie odbierana. Seniorzy zgłosili potrzebę kontynuacji polityki senioralnej. Z danych zawartych w diagnozie wynika, że odsetek seniorów uczestniczących w zajęciach klubów seniora i WUTW jest stosunkowo wysoki na tle powiatu i województwa. Warto wspomnieć, że w gminie funkcjonują również projekty dedykowane osobom starszym, jak: Remont dla Seniora (pomoc złotej rączki), Gimnastyka dla Seniora w Gminie Wołomin, Program TAXI Senior (bezpłatne przewozy dla osób powyżej 80 roku życia).

Bezpieczeństwo

Z diagnozy wynika, że w ostatnich latach odnotowano poprawę poziomu bezpieczeństwa na terenie gminy, w szczególności w obszarze bezpieczeństwa drogowego. Nadal jednakże występują deficyty w tym zakresie – mieszkańcy zwracają uwagę na problem nadmiernego ruchu samochodowego oraz przekraczania dozwolonej prędkości, co dotyczy szczególnie obszarów wiejskich. W przypadku miasta Wołomin istnieje potrzeba zwiększenia liczby patroli straży miejskiej bądź policji w godzinach wieczornych i nocnych w centrum miasta. Jednym z problemów jest także wandalizm przybierający różne formy – obejmuje tworzenie nielegalnych graffiti, dewastacje elementów małej architektury, czy zieleni miejskiej.

Mieszkalnictwo

W ostatnich latach liczba mieszkańców na terenie gminy wzrosła, jednakże zapotrzebowanie na mieszkania jest ciągle wysokie, co wynika z bliskości Warszawy. Jak wskazują prognozy demograficzne, liczba mieszkańców w gminie prawdopodobnie wzrośnie, co implikuje konieczność rozwoju terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową. W obszarze miejskim gminy odnotowano negatywne zjawisko suburbanizacji – liczba mieszkańców w centrum Wołomina maleje. Wynika to przede wszystkim z niedostatecznej atrakcyjności centrum miasta jako miejsca do zamieszkania – niskiej jakości przestrzeni oraz niedostatecznej liczby atrakcyjnych mieszkań. Należy wspomnieć, że w centrum miasta znajdują się tereny po dawnej hucie szkła, które w przyszłości mogłyby zostać przeznaczone pod zabudowę wielorodzinną, co ograniczyłoby odpływ mieszkańców na tereny wiejskie.

Sfera gospodarcza

Lokalny rynek pracy

Według opinii mieszkańców uzyskanych w ramach badań ankietowych i jakościowych, rynek pracy na terenie gminy jest stosunkowo słabo rozwinięty. Wiele mieszkańców znajduje zatrudnienie w Warszawie, ponieważ warszawski rynek pracy jest dla mieszkańców Gminy Wołomin bardziej atrakcyjny. Z jednej strony bliskość stolicy kraju jest atutem, ponieważ mieszkańcy gminy mają szansę na rozwój zawodowy na jednym z najbardziej rozwiniętych rynków pracy, z drugiej strony bliskość dużego miasta hamuje rozwój gospodarczy na terenie gminy, która staje się gminą-sypialnią.

Tereny inwestycyjne

Na terenie gminy, szczególnie w obrębie miasta Wołomin brakuje terenów inwestycyjnych. Brak tego typu terenów skutkuje stosunkowo niską atrakcyjnością gminy w oczach potencjalnych inwestorów. Z drugiej strony należy podkreślić, że część mieszkańców nie chce na terenie gminy uciążliwego przemysłu, dlatego nowe tereny inwestycyjne powinny być wyznaczane w zgodzie z wolą mieszkańców oraz przeznaczone przede wszystkim pod działalność nieuciążliwą. Warto wspomnieć, że gmina znajduje się w obrębie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, na którym występują obwarowania dotyczące różnego typu inwestycji, w tym powstawania obiektów budowlanych. Ponadto istnieje potrzeba wsparcia małych i średnich przedsiębiorców poprzez utworzenie pakietów wsparcia, promocji lokalnego biznesu, utworzenia miejsc integrujących przedsiębiorców i spotkań biznesowych.

Sfera przestrzenna

Potrzeba rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej

Z uwagi na suburbanizację i wynikającą z tego presję urbanistyczną na tereny dotychczas niezamieszkałe występuje konieczność rozwoju infrastruktury technicznej. Część terenów wiejskich nie jest w pełni skanalizowana. Ponadto część sieci wodno-kanalizacyjnej, w tym stacje uzdatniania wody i oczyszczalnia ścieków wymagają modernizacji. Z uwagi na postępujące zmiany klimatyczne niezbędne jest udoskonalanie systemu retencji wody. Ważną kwestią jest także ewentualna dywersyfikacja źródeł wody, ponieważ obecne ujęcie obsługuje dwie gminy – trwają prace związane z ustaleniem optymalnej lokalizacji drugiego ujęcia.

Potencjał geotermalny

Na terenie Gminy Wołomin przeprowadzono roboty wiertnicze, które potwierdziły istnienie złoża wód geotermalnych o wysokiej efektywności cieplnej. Energia geotermalna jest jednym z najefektywniejszych źródeł energii odnawialnej, ponadto jest nieszkodliwa dla środowiska i nie ingeruje w krajobraz gminy. Eksploatacja energii geotermalnej jest stosunkowo tania, natomiast problem stanowią duże koszty potrzebne do budowy niezbędnej instalacji. W 2022 r. Gmina Wołomin została beneficjentem Europejskiego Instrumentu Miejskiego (ang. EUCF), w ramach którego stworzyła koncepcję rozwoju inwestycji dotyczących wspierania transformacji energetycznej gminy. Koncepcja zakłada m.in. wykorzystanie zasobów geotermalnych do produkcji ciepła. Rozwój geotermii na terenie gminy jest istotną szansą rozwojową pozwalającą na poprawę bezpieczeństwa energetycznego gminy oraz wpisanie się w nurt zrównoważonego rozwoju.

Korzystne położenie geograficzne

Gmina Wołomin leży w centralnej części kraju, w obrębie Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego, w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych. W odległości około 170 km od Gminy Wołomin leżą trzy stolice województw: Łódź, Lublin i Białystok. Bliskość stolicy kraju jest istotna z punktu widzenia atrakcyjności osadniczej oraz prowadzenia działalności gospodarczej, zarówno usług jak i przemysłu. Dodatkowo gmina leży w pobliżu obszarów cennych przyrodniczo takich jak m.in. Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu i Rezerwat Mosty Kalińskie, co może stanowić potencjał do rozwoju lokalnej turystyki.

Zwiększenie dostępności architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami

Konieczność przystosowania infrastruktury do osób ze specjalnymi potrzebami wynika m.in. ze wzrostu liczby seniorów. Na terenie Gminy Wołomin znajdują się obiekty użyteczności publicznej, które nie są w pełni przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, co ogranicza dostępność tych obiektów. Także część ciągów pieszych może wymagać lepszego dostosowania – np. wypukła kostka brukowa może znacząco utrudniać poruszanie się osobom starszym i z niepełnosprawnościami, podobnie jak wysokie krawężniki i brak miejsc odpoczynku (ławek). Należy jednak wspomnieć, że w ostatnich latach podjęto działania zwiększające dostępność architektoniczną poprzez modernizację obiektów użyteczności publicznej takich jak np.: CAW Stara Elektrownia, budynków OSiR, budynków filii Biblioteki Publicznej.

Niski standard przestrzeni publicznych

Jedną z najczęściej wskazywanych słabych stron gminy przez mieszkańców jest niska estetyka przestrzeni, szczególnie w centrum miasta Wołomin. Dotyczy to przede wszystkim budynków mieszkalnych, w tym zabytkowych kamienic. Wiele budynków mieszkalnych cechuje się złym stanem technicznym, co wynika z wieloletnich zaniedbań tych obiektów – część z nich posiada nieuregulowany status prawny, co utrudnia przeprowadzenie jakichkolwiek robót remontowych. Problem dotyczy także budynków komunalnych. Ponadto wiele miejsc zieleni i rekreacji także cechuje się niską estetyką, przez co miasto Wołomin postrzegane jest jako mało atrakcyjne miejsce do życia. Warto jednak podkreślić, że w ostatnich latach zrealizowano wiele inwestycji poprawiających jakość przestrzeni publicznych, m.in. remonty budynków wchodzących w skład zasobu mieszkaniowego gminy, w tym zabytkowych kamienic, budowa Centrum Przesiadkowego w Wołominie, modernizacja ul. Mickiewicza.

Transport i komunikacja

Skomunikowanie Gminy Wołomin z Warszawą i okolicznymi gminami jest dobrze oceniane przez mieszkańców. Szczególnie istotne jest połączenie kolejowe łączące gminę ze stolicą województwa, która cieszy się dużą popularnością wśród podróżujących na co dzień do pracy i szkół. Także połączenia autobusowe na linii Gmina Wołomin-Warszawa są dobrze oceniane z uwagi na częstotliwość kursów. Problem stanowi natomiast komunikacja wewnątrzgminna, która nie jest wystarczająco rozwinięta, co dotyczy przede wszystkim wsi oddalonych od centrum gminy. Niedostatecznie rozwinięta komunikacja w gminie jest jedną z przyczyn obserwowanego nadmiernego ruchu samochodowego.

Organizacja ruchu na terenie gminy Wołomin

Jednym z istotnych problemów Gminy Wołomin są stosunkowo wąskie ulice i nieefektywna sieć komunikacyjna – z tego względu na terenie gminy prowadzone są prace remontowe i inwestycje (także wojewódzkie i powiatowe), które mają zwiększyć przepustowość dróg. Jak wynika z diagnozy, na terenie

gminy obserwowany jest wzrost natężenia ruchu pojazdów samochodowych, przez co istniejąca infrastruktura drogowa jest niewystarczająca.

Rozwój sieci dróg rowerowych

Na terenie gminy zauważalny jest rozwój sieci dróg rowerowych – w latach 2019-2023 długość dróg rowerowych wzrosła o blisko 35%. Transport rowerowy jest przyjazny dla środowiska i staje się coraz bardziej popularny wśród mieszkańców. Dostępność dróg rowerowych jest stosunkowo dobrze oceniana przez mieszkańców biorących udział w ankiecie i badaniach jakościowych. Z tego względu infrastruktura rowerowa powinna być nadal rozwijana – ważnym elementem jest spójność dróg rowerowych, zarówno tych na terenie gminy, jak i połączenia ich z infrastrukturą w gminach sąsiednich.

Planowanie przestrzenne

Jednym z najistotniejszych problemów gminy stanowi niewystarczający ład przestrzenny wynikający z niskiego pokrycia powierzchni miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, wynoszącego zaledwie 16,3% w 2023 r. Determinuje to szereg innych problemów, takich jak niska estetyka przestrzeni publicznych, presja urbanizacyjna na tereny zielone, brak nowych stref inwestycyjnych, czy deficytach z zakresu infrastruktury drogowej. Brak mpzp powoduje także trudności w wyznaczeniu terenów pod zabudowę mieszkaniową. Niezbędne jest zatem uporządkowanie lokalnej polityki przestrzennej i krajobrazowej, uwzględniając zmieniające się potrzeby rozwojowe gminy.

Potrzeba rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej

Wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym gminy, jednym z najistotniejszych dla mieszkańców kwestii jest atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego. W przypadku Gminy Wołomin istnieje potrzeba tworzenia miejsc i rozbudowy przestrzeni przeznaczonych do rekreacji i zacieśniania więzi społecznych takich jak tereny zieleni, punkty gastronomiczne (m.in. kawiarni, klubokawiarni), a także amfiteatr, czy scena koncertowa, gdzie instytucje kulturalne i organizacje pozarządowe mogłyby organizować duże koncerty i imprezy plenerowe. Na terenie gminy istnieje stosunkowo niewiele miejsc, w których można spędzić czas wolny, do których zalicza się m.in. park przy Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich. Niedostatek lokali gastronomicznych, klubów itp. wynika przede wszystkim z bliskości Warszawy, której oferta jest nieporównywalnie bardziej konkurencyjna w porównaniu do Gminy Wołomin.

Wyzwania środowiskowe

Z danych statystycznych wynika, że w latach 2019-2023 na terenie gminy notowano przekroczenia średniorocznych stężeń pyłu PM_{2,5} oraz benzopirenu zawieszonego w pyłe PM₁₀ – stężenia te były coraz niższe, jednakże nadal przekraczały dopuszczalne normy. Stan jakości powietrza jest szczególnie źle oceniany przez mieszkańców gminy, którzy wskazują, że zły stan powietrza wynika z zanieczyszczeń powodowanych przez okoliczne zakłady przemysłowe i mieszkańców palących śmieci w kotłach

grzewczych. Warto podkreślić, że w ostatnich latach prowadzone były kontrole palenisk przez straż miejską, co miało na celu ograniczenie spalania nieodpowiednich materiałów w kotłach grzewczych. Nieprzyjemny zapach wydobywa się także z terenu wysypiska śmieci. Ponadto palącym problemem gminy są nielegalne składowiska odpadów niebezpiecznych, których utylizacja wymaga interwencji władz wyższego szczebla. W ramach poprawy jakości środowiska Gmina Wołomin powołała Zespół ds. Ochrony Drzew oraz przyjęła standardy ochrony drzew i rozwoju terenów zieleni.

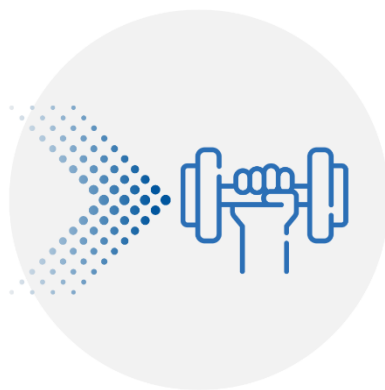
8. Analiza SWOT

Jedną z najpopularniejszych metod diagnostycznych jest analiza SWOT, która służy uporządkowaniu informacji zebranych w ramach prac nad diagnozą. Analiza ułatwia określenie wyzwań i priorytetów rozwojowych, stanowiąc bazę do określenia celów i kierunków działań strategii.

W ramach analizy zdefiniowano cztery grupy czynników takie jak:

- **Mocne strony (strengths)** – atuty miasta, cechy wyróżniające, które stanowią przewagę konkurencyjną wobec innych jednostek,
- **Słabe strony (weaknesses)** – elementy stanowiące słabość miasta, barierę rozwojową, będące deficytem wynikającym z ograniczeń wewnętrznych i zaniedbań rozwojowych,
- **Szanse (opportunities)** – pojawiają się w otoczeniu miasta, stwarzając możliwość korzystnej zmiany i impulsu rozwojowego,
- **Zagrożenia (threats)** – niekorzystne zjawiska pojawiające się w otoczeniu zewnętrznym miasta, które mogą stanowić poważną barierę rozwojową.

Mocne strony

- Lokalizacja – bliskość Warszawy, stolicy województwa i kraju
- Skomunikowanie gminy z Warszawą – łatwy dostęp do oferty kulturalnej miasta i bogatego rynku pracy
- Bliskość dróg wojewódzkich 634 i 635
- Znaczenie administracyjne miasta Wołomin będącego siedzibą władz gminy i powiatu oraz lokalnym ośrodkiem usługowym
- Oferta skierowana do seniorów – wiele inicjatyw i wydarzeń kulturalno-rozrywkowych dedykowanych osobom starszym
- Geotermia – potwierdzony dostęp do złóż wód geotermalnych o wysokiej efektywności cieplnej
- Potencjał rozwoju Wołomina jako miasta 15-minutowego – kompaktowość miasta, skoncentrowanie ważnych instytucji w bliskiej odległości
- Poprawa bezpieczeństwa – szczególnie dotyczy bezpieczeństwa drogowego, przełamywanie negatywnego wizerunku gminy jako niebezpiecznej
- Dostępność terenów zieleni
- Rozwój sieci dróg rowerowych – długość dróg wzrosła o 35% w latach 2019-2023
- Oczyszczalnia ścieków – uniezależnienie sieci kanalizacyjnej od gmin sąsiednich

Słabe strony

- Niekorzystne tendencje demograficzne – starzenie się ludności lokalnej, niski przyrost naturalny
- Zagospodarowanie przestrzenne – niedostateczne pokrycie gminy mpzp skutkujące chaosem urbanizacyjnym
- Infrastruktura wodno-kanalizacyjna – potrzeba rozbudowy i modernizacji sieci
- Niska estetyka miejsc publicznych – dotyczy głównie budynków w centrum miasta Wołomin (Ochrona Substancji Mieszkaniowej)
- Niedobór terenów inwestycyjnych – sprzeciw części mieszkańców wobec utworzenia strefy inwestycyjnej
- Komunikacja wewnątrzgminna – niedostateczna częstotliwość połączeń autobusowych
- Niska jakość powietrza – wynikająca głównie z tzw. niskiej emisji
- Niewystarczająca liczba miejsc wypoczynku i rekreacji
- Niedostateczna aktywność społeczna – wynikająca m.in. z zanikającej tożsamości lokalnej
- Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna

Szanse

- Pozyskanie środków zewnętrznych na inwestycje w ramach współpracy w Warszawskim Obszarze Funkcjonalnym
- Rozwój gminy jako miejsca przyjaznego do spokojnego życia
- Wykorzystanie potencjału geotermii skutkujące zwiększeniem wykorzystania OZE i poprawą jakości powietrza
- Rozwój oferty mieszkaniowej zachęcającej młode osoby do osiedlania się na terenie gminy
- Pozyskanie inwestorów w zakresie działalności nieuciążliwej dla mieszkańców gminy
- Wykorzystanie potencjału turystyczno-rekreacyjnego gminy
- Rozwój infrastruktury sportowej na terenie OSiR Huragan Wołomin

Zagrożenia

- Pogłębianie się negatywnej sytuacji demograficznej na skutek starzenia się społeczności lokalnej
 - Kryzys klimatyczny, rosnące ryzyko występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych będących negatywnym skutkiem zmian klimatu (zagrożenie powodziowe, suszą, gwałtownymi burzami)
 - Dynamiczniejszy rozwój innych gmin Warszawskiego Obszaru Funkcjonalnego i ich wysoka konkurencyjność
-
- Pogłębiające się trudności w dostępie do usług medycznych, szczególnie tych specjalistycznych
 - Rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze, związane ze starzeniem się lokalnej społeczności
-

9. Zarys koncepcji strategicznej – priorytetowe kierunki rozwoju Gminy Wołomin

W przedmiotowym rozdziale w sposób syntetyczny zaprezentowane zostały kierunki rozwoju Gminy Wołomin do roku 2035. Zawarte w rozdziale propozycje to zarys koncepcji rozwoju, stanowiący efekt przeprowadzonej diagnozy statystycznej, analizy dokumentów gminnych, a także zrealizowanych badań ankietowych i warsztatów strategicznych. Kierunki rozwoju podzielono na obszar społeczny, gospodarczy oraz przestrzenny, odpowiadający wymogom planowania strategicznego. Kluczem do zrozumienia potrzeb i oczekiwań mieszkańców oraz osób zaangażowanych w określenie kierunku rozwoju Gminy jest hasło, jakie pojawiało się w trakcie spotkań warsztatowych: „Ewolucja zamiast rewolucji”, które odnosiło się przede wszystkim do tego, iż sytuacja i aktualny kierunek rozwoju Wołomina oceniany był pozytywnie. Niemniej jednak rozmówcy oczekiwali zmian „ewolucyjnych” obejmujących konkretne, często punktowe interwencje, które powinny zaistnieć w przyszłości w gminie, bez zmiany charakteru gminy. Warto także podkreślić, że prezentowany zarys koncepcji strategicznej zostanie rozwinięty na etapie tworzenia założeń strategicznych i będzie stanowił odrębne opracowanie.

Sfera społeczna

Biorąc pod uwagę obserwowane w gminie Wołomin trendy społeczne i oczekiwania wyrażane przez mieszkańców, a także lokalizację blisko Warszawy, która stopniowo ale sukcesywnie wpływa na stawanie się gminą-sypialnią, proponuje się uwzględnienie w kierunkach rozwoju następujących elementów:

1. Rozwój oferty aktywnego spędzania wolnego czasu

Jest to jedno z kluczowych wyzwań i oczekiwań mieszkańców, którzy wspominali o niewystarczającej ofercie aktywnego spędzania wolnego czasu na terenie gminy. W ramach działania należy mieć na uwadze:

- możliwość wykorzystania terenów zielonych i zagospodarowania ich w kierunku miejsc, przeznaczonych do rekreacji
- rozbudowę sieci terenów rekreacyjnych w gminie;
- zwiększenie liczby i dostępności miejsc w ramach istniejącej oferty zajęć rekreacyjno-sportowych;
- rozbudowę sieci ścieżek rowerowych;

- budowę sali koncertowej;
- rozszerzenie istniejącej oferty zajęć i wydarzeń kulturalno-edukacyjnych;
- rozwój oferty zajęć i miejsc dedykowanych dzieciom i młodzieży;
- rozwój oferty kierowanej do osób w wieku średnim.

2. Rozwój oferty usług pomocowych oraz oferty dla osób niesamodzielnych

Proponowany kierunek dotyczy działań odpowiadających zmianom demograficznym i ich konsekwencjom takim jak starzenie się społeczności i wzrost liczby osób niesamodzielnych. Wśród przykładowych działań wymieniano:

- zintensyfikowanie działań, ukierunkowanych na pomoc rodzinom dysfunkcyjnym;
- budowę nowych żłobków publicznych;
- zwiększenie dostępności miejsc publicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym w szczególności z niepełnosprawnością ruchową;
- rozszerzenie pakietu działań z zakresu opieki i wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, osób zależnych, samotnych oraz ich opiekunów;
- rozszerzenie pakietu działań z obszaru opieki sąsiedzkiej i usług świadczonych w miejscu zamieszkania.

3. Cyfryzacja usług gminnych

Pakiet proponowanych działań odnosił się zarówno do podstawowych udogodnień, jak i wdrożenia nowych usług:

- poprawa przejrzystości strony internetowej Urzędu Miejskiego w Wołominie i stron internetowych podległych mu placówek;
- rozszerzenia pakietu spraw, które można załatwić przez Internet;
- dopracowanie sprawnego internetowego systemu informacji o ofercie gminy, aktualnych wydarzeniach itp.

4. Poprawa wizerunku miasta i wspieranie działań na rzecz budowy tożsamości lokalnej

Działania proponowane przez mieszkańców mieszczące się w tej kategorii miały bogaty i zróżnicowany charakter obejmujący:

- przeznaczenie większych środków na promocję gminy i poprawę jej wizerunku zewnętrznego i wewnętrznego;

- opracowanie założeń i prowadzenie polityki tożsamościowej, obejmującej edukację na temat lokalnej historii i spuścizny kulturowej gminy, sprzyjającej nawiązaniu więzi między mieszkańcami i zamieszkiwanym miejscem oraz poczuciem współodpowiedzialności za nie;
- utworzenie nowego muzeum historii gminy, wpływającego na skuteczne budowanie pozytywnej marki „Wołomin”;
- wspieranie aktywności i zaangażowania mieszkańców w kształtowanie polityki gminy, współdecydowania o jej losach i sprzyjanie rozwijaniu kapitału społecznego mieszkańców;
- podejmowanie działań na rzecz integracji i spójności mieszkańców;
- wspieranie działań z zakresu rewitalizacji społecznej – nakierowanych na podnoszenie jakości życia mieszkańców.

5. Modernizacja i doposażenie infrastruktury oświatowej oraz wzmocnienie potencjału oświaty

W ramach działań dotyczących oświaty wskazywano na konieczność:

- modernizacji i termomodernizacji wymagających tego placówek oświatowych;
- dostosowania obiektów edukacyjnych do potrzeb i możliwości dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami;
- doposażenia oraz modernizacji sal, pracowni i boisk przyszkolnych;
- rozszerzenia pakietu zajęć uzupełniających i pozalekcyjnych.

6. Poprawa bezpieczeństwa publicznego

Poprawa bezpieczeństwa publicznego w szczególności dotyczy zmian w funkcjonowaniu służb i zapewnienia bezpieczeństwa w centrum miasta, poprzez:

- zwiększenie liczby patroli straży miejskiej w godzinach wieczornych oraz nocnych w centrum miasta (tzw. Patelnia);
- rozszerzenie zasięgu monitoringu miejskiego;
- podjęcie apeli na rzecz ograniczenia występowania dzikiej zwierzyny w mieście, co należy do zadań Powiatu Wołomińskiego.

Z przeprowadzonych badań i analiz wynika, że Wołomin aktualnie i w najbliższej przyszłości nie jest i nie stanie się docelowym rynkiem pracy dla mieszkańców gminy. Większość z nich pracuje i planuje pracować w Warszawie, jednakże oczekuje się podejmowania działań na rzecz wzmacniania lokalnego potencjału, który sprzyjałby utrzymaniu funkcji miastotwórczych Wołomina. Wobec powyższego w obszarze gospodarczym oczekiwane kierunki działań dotyczą w szczególności dwóch elementów, jakimi są:

1. Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości

Kierunek ten sprzyjać ma przede wszystkim wzmacnianiu lokalnego potencjału gospodarczego, ale także sprzyjaniu rozwojowi nowej oferty i branż dostępnych lokalnie. Dlatego w ramach działania przewiduje się:

- promocję lokalnych biznesów i branż obecnych aktualnie na terenie gminy;
- stymulowanie aktywności gospodarczej w centrum miasta i utrzymanie potencjału miastotwórczego Wołomina;
- zwiększenie wspólnych inwestycji we współpracy z przedsiębiorcami w celu odciążenia budżetu gminy;
- utworzenie miejsc spotkań biznesowych, sieciowania lokalnego biznesu;
- tworzenie zachęt i sprzyjanie nowym, lokalnym przedsiębiorcom;
- wspieranie rozwoju branży gastronomicznej, hotelarskiej i rozrywkowej;
- wspieranie i promocja pracy zdalnej jako alternatywy dla dojazdów do Warszawy.

2. Wyznaczanie nowych terenów inwestycyjnych

Próba wyznaczenia nowych stref inwestycyjnych powinna jednak przebiegać w taki sposób, aby potencjalne nowe podmioty gospodarcze zaliczały się do tzw. przemysłów nieuciążliwych. Ograniczenie, na które wskazywali przede wszystkim mieszkańcy obszarów wiejskich gminy, wynikało z charakteru „sypialnianego” gminy, który chcieliby utrzymać.

Sfera przestrzenna

Kluczowym wyzwaniem w zakresie sfery przestrzennej, jest dążenie do wdrożenia działań z zakresu modernizacji i poprawy infrastruktury gminy tak, aby Wołomin wyróżniała przyjazna i nowoczesna przestrzeń, wykorzystująca potencjały „15 minutowego miasta” a także zielonej energii i zrównoważonego rozwoju całej gminy. Do najważniejszych kierunków działań zaliczono wobec tego:

1. Uchwalenie planów zagospodarowania przestrzennego gminy oraz zaprowadzenie ładu przestrzennego w gminie

W zakresie przestrzennym działania na rzecz uporządkowania przestrzeni gminy, zabudowy oraz dookreślenia koncepcji rozwoju przestrzennego Wołomina powinny stać się jednym z priorytetów rozwojowych. Dlatego postulowano, aby w nowej Strategii szczególną rolę poświęcić:

- uchwaleniu planów zagospodarowania przestrzennego i przygotowaniu planu ogólnego gminy;
- uporządkowaniu rozwoju gminy pod względem struktury - wyznaczenie jasnych granic zabudowy mieszkaniowej, gospodarczej etc.;
- dążeniu do uniknięcia statusu gminy magazynowej (vide: wiele okołowarszawskich gmin);
- zagospodarowaniu i rewitalizacji, zdegradowanego centrum miasta;
- wyznaczeniu w ramach strefy mieszkaniowej infrastruktury towarzyszącej, takiej jak drogi, szkoły, punkty usługowe;
- wyznaczeniu terenów zabudowy mieszkaniowej obejmującej tereny w ścisłym centrum miasta (tereny przemysłowe), a także na terenach miejskich, jak odpowiedź na prognozowany wzrost liczby ludności w kolejnych latach;
- konsekwentnemu przestrzeganiu uchwalonych planów i dbałości o zrównoważony rozwój gminy.

2. Rozwój i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej

Wśród kluczowych działań mieszczących się w tej kategorii wskazuje się na:

- modernizację sieci kanalizacji (głównie w obszarze miejskim);
- rozbudowę sieci kanalizacji (głównie w obszarze wiejskim);
- budowę i przebudowę sieci wodociągów, z naciskiem na północną część gminy, gdzie zauważalny jest niedobór wody;
- modernizację oczyszczalni ścieków;
- udoskonalenie systemu retencji wody;

- modernizację stacji uzdatniania wody i ewentualną dywersyfikację źródeł zaopatrzenia gminy w wodę;
- adaptację gminy do planów związanych z polityką klimatyczną.

3. Dążenie do poprawy jakości powietrza

Działania na rzecz poprawy jakości powietrza postrzegane są jako jeden z istotnych problemów rozwojowych gminy. W świetle pozyskanych danych koniecznym jest sprzyjanie:

- ograniczeniu niskiej emisji i spalaniu niskiej jakości paliw;
- ograniczaniu zanieczyszczeń przemysłowych przy terenach mieszkalnych – dotyczy zanieczyszczania powietrza przez istniejące już zakłady;
- wdrażaniu rozwiązań z zakresu zielonej energii etc.

4. Zieleni, ochrona środowiska i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego

W działaniach, związanych z dążeniem do utworzenia „zielonej gminy”, uwzględnia się:

- stopniowe odbetonowanie centrum miasta Wołomin;
- zazielenianie gminy, z naciskiem na miasto Wołomin;
- adaptację do zmian klimatycznych, przystosowanie gminy do wymagań, związanych z założeniami ogólnej polityki klimatycznej;
- próbę szerokiego wykorzystania źródeł geotermalnych;
- zagospodarowanie terenu Białe Błota pod obszar rekreacyjny;
- wykorzystanie kogeneracji oraz wdrożenie założeń Gospodarki Obiegu Zamkniętego;
- rozbudowę błękitno-zielonej infrastruktury;
- wspieranie działań z zakresu retencji wód;
- stworzenie systemu bezpieczeństwa energetycznego, w tym promocja indywidualnych źródeł energii.

5. Infrastruktura drogowa i komunikacja

Do najważniejszych rozwiązań zaliczono kwestie, które w większości nie zależą wyłącznie od Gminy Wołomin, lecz przede wszystkim od władz wyższego szczebla:

- zwiększenie przepustowości dróg;
- stworzenie alternatywnego połączenia komunikacyjnego północ-południe (nad torami kolejowymi), pełniącego funkcję drogi awaryjnej dla służb;
- poprawę przejezdności dróg gruntowych;

- zwiększenie liczby przejazdów kolejowych, w tym budowa kolejnych tuneli pod trakcją kolejową skutkujące lepszym połączeniem obu części gminy;
- rozbudowę dróg 634, 635, zapewniającą lepszy dojazd do Drogi Ekspresowej S8;
- remont dworca PKP i poprawę jego funkcjonalności;
- zwiększenie częstotliwości kursowania autobusów do sołectw i terenów oddalonych od centrum;
- rozwój sieci dróg i ścieżek rowerowych.

6. Budownictwo i infrastruktura publiczna

Wśród kluczowych działań mieszczących się w tej kategorii wskazuje się na:

- termomodernizację obiektów użyteczności publicznej w gminie Wołomin;
- dążenie do zwiększenia dostępności obiektów użyteczności publicznej w gminie;
- zwiększenie wykorzystania nieużytkowanych przestrzeni i obiektów na terenie gminy np. teren po „Globi”;
- modernizację infrastruktury sportowej przy OSiR Huragan;
- modernizację i dostosowywanie przestrzeni publicznych do aktualnych potrzeb społecznych;
- realizację inwestycji o znaczeniu strategicznym;
- wspieranie rozwoju mieszkalnictwa.